



အသွင်တူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု

အဆင့်မြင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း





- | | |
|------------------|---|
| စာအုပ်အမည် | - အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု အဆင့်မြင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း |
| ရေးသားသူ | - ခင်မောင်ရွှေ |
| စာအုပ်အပြင်အဆင် | - mmm1win |
| ထုတ်ဝေသည့်ရက်စွဲ | - ဒီဇင်ဘာလ၊ ၂၀၂၃ ခုနှစ်။ |
| မူပိုင်ခွင့် | - လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် (မြန်မာနိုင်ငံ) |
| | - office@ndburma.org |
| | - www.ndburma.org |

မာတိကာ

အခန်း ၁။ မိတ်ဆက်ခြင်း။	၆
အခန်း ၂။ ပဏာမ ဆန်းစစ်ခြင်း မေးခွန်းလွှာ။	၇
အခန်း ၃။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်မိတ်ဆက်။	၁၀
အခန်း ၄။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ရေး အခြေခံအယူအဆ နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ။	၁၂
အခန်း ၅။ အမှန်တရား ဆိုသည်မှာ။	၁၁၇
အခန်း ၆။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ပုံစံများ နှင့် တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်။	၁၁၉
အခန်း ၇။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုနှင့်ပတ်သက်သော အခန်းကဏ္ဍ နှင့်တာဝန်ယူမှု၊တာဝန်ခံမှု အဆင့်ဆင့်။	၁၂၁
အခန်း ၈။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် အကြောင်းအချက်များ။	၁၂၃
အခန်း ၉။ အသွင်ကူးပြောင်းမှု ပုံစံများပေါ်မူတည်ပြီး ရရှိနိုင်သည့် တရားမျှတမှုများ။	၁၂၅
အခန်း ၁၀။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေး	၁၂၇
◆ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့် အရေး ကောင်စီ (HRC)	၁၂၇
◆ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာ အချက်အလက် ရှာဖွေရေး မစ်ရှင် (FFM)	၁၃၂
◆ မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ယန္တရား (IIMM)	၁၃၆
◆ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး (ICC)	၁၄၁
◆ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ တရားရုံး (ICJ)	၁၄၉

◆ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု နှင့်ပတ်သက်ပြီး အာဂျင်တီးနားတွင် တရားစွဲဆိုထားသည့် တရားခုံရုံး (အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ)	၁၅၅
◆ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း သဘောတူညီချက် စာချုပ်	၁၅၇
◆ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့်ဆိုင်သည့် ရာဇဝတ်မှုများ	၁၆၄
◆ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ဆိုသည်မှာ	၁၆၅
◆ လူသားမျိုးနွယ်စုကိုဆန့်ကျင်သည့်ရာဇဝတ်မှုများ ဆိုသည်မှာ	၁၆၆
◆ စစ်ရာဇဝတ်မှုများ ဆိုသည်မှာ	၁၇၀
◆ ကျူးကျော်စစ်ပွဲများ ဆိုသည်မှာ	၁၇၉
အခန်း ၁၁။ ခွင့်လွှတ်ခြင်းဆိုသည်မှာ (ဂျူး အကျဉ်းသားလေး ဆိုင်မွန်း၏ ကိုယ်တွေ့ ဖြစ်ရပ်မှန် ဝတ္ထုနှင့် ၎င်းနှင့်ပတ်သက်သည့် လူတစ်ချို့၏ တုံ့ပြန်ချက်များ)	၁၈၆
အခန်း ၁၂။ အသွင်ကူးပြောင်းကာလ တရားမျှတမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စရပ်များကို မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲ ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပေါင်းစပ်ထည့်သွင်းခြင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒမူကြမ်း	၁၉၈
အခန်း ၁၃။ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေး၊ အင်အားလျော့ချရေး၊ နေရာချထားရေး နှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေး အခြေခံမိတ်ဆက်	၂၀၆
အခန်း ၁၄။ အဆုံးသတ် ဆန်းစစ်ခြင်း မေးခွန်းလွှာ။	၂၁၃
အခန်း ၁၅။ အကဲဖြတ် သုံးသပ်ချက် မေးခွန်းလွှာ။	၂၁၇

အမှာစာ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ပွားနေသည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၇၀ ကျော်ပြီဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် တိုင်းပြည်၏ အချုပ်အခြာအာဏာအားလည်း စစ်တပ်မှ အတင်းအဓမ္မသိမ်းယူခဲ့သည်မှာ ၃ ကြိမ် ရှိပြီဖြစ်ပြီး စစ်အာဏာရှင်စနစ်အောက်သို့ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကျရောက်ခဲ့သည်မှာ ယခုအချိန်ထိ တိုင်ပင်ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းစစ် တလျှောက်လုံးနှင့် ယခု နောက်ဆုံး ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖော်ဖော်ဝါရီလတွင် စစ်အာဏာသိမ်း ခဲ့ချိန်အထိ စစ်တပ်နှင့် တိုင်းရင်းသား တော်လှန်ရေး လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများကြား ဖြစ်ပွားသည့်တိုက် ပွဲများတွင် စစ်တပ်မှ ဒေသခံတိုင်းရင်းသား ပြည်သူများအပေါ် နှစ်ပေါင်းများစွာ လူ့အခွင့်အရေး ကျူးလွန် ချိုးဖောက်ခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ချိုးဖောက်မှု အချို့ရှိသည်ဆိုသည့် သတင်းများလည်း တွေ့ရသည်။ သို့သော်လည်း ယနေ့တိုင်အောင် စစ်တပ်မှ ကျူးလွန်ချိုးဖောက်သူများအား အပြစ်ပေးအရေးယူခြင်းမရှိပဲ စနစ်တကျ ဆက်လက် ကျူးလွန်လျက်ရှိသည်။

ထို့အတူ နိုင်ငံရေးအရ သဘောထားကွဲလွဲသူများ၊ စစ်အာဏာရှင်စနစ်အား ဆန့်ကျင်ကန့်ကွက် သူ များအပေါ်လည်း မတရားဖမ်းဆီး အကျဉ်းချခြင်းများ ခေတ်အဆက်ဆက် ရှိခဲ့သည်။

ပြည်တွင်းစစ်တလျှောက်လုံး စစ်တပ်၏ တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများအပေါ် ကျူးလွန်ခဲ့မှုများနှင့် နိုင်ငံ ရေးအရ သဘောထားကွဲလွဲသူများအပေါ် အပြင်းအထန် နှိပ်ကွပ်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်၍ စစ်မှန် သည့် အသွင် ကူးပြောင်းရေး ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ အတိတ်မှ ကျူးလွန်ခဲ့မှုများအား အသွင်ကူး ပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ တရားမျှမှု ယန္တရားများဖြင့် ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် မြန်မာနိုင်ငံ (ND-Burma) မှ အရပ်ဖက်အဖွဲ့ အစည်း များအနေဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု သင်တန်းများတွင် အသုံးပြုနိုင်ရန် အတွက် သင်တန်း သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများပြုစုထုတ်ပြန်လိုက်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် မြန်မာနိုင်ငံ (ND-Burma)

၂၀၂၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ

အခန်း (၁) မိတ်ဆက်ခြင်း

နာမည်၊ အလုပ်အကိုင်၊ အဖွဲ့အစည်း၊ နေရာ(အကယ်၍ ဖြစ်နိုင်လျှင်) မိတ်ဆက်ကြရန်။

အခန်း (၂)

ပဏာမ ဆန်းစစ်ခြင်း မေးခွန်းလွှာ

သင်တန်းမစမီ ကာလတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသိပညာ၊ ဗဟုသုတ မည်မျှရှိသည်ကို လေ့လာဆန်းစစ်နိုင်ရန်အတွက် မေးခွန်းလွှာ (၁၉) ခုကို မည်သူမဆို အမည်နာမ နှင့် တကွ ဖြေဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

- ◆ လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားတိုင်းအတွက် မွေးရာပါ အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။
 - (က) မှန်၏။
 - (ခ) မှား၏။
- ◆ လူ့အခွင့်အရေးကိုမခံစားရခြင်း၊ ဖယ်ရှားခံရခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည်။
 - (က) မှန်၏။
 - (ခ) မှား၏။
- ◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကိုကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန် နိုင်ငံတကာတွင်သာတာဝန်ရှိသည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန် ပြည်သူ့ရဲများတွင်သာတာဝန်ရှိသည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှုသည် အတိတ်ကာလမှ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကို ဦးတည်သည်။
 - (က) မှန်၏။
 - (ခ) မှား၏။
- ◆ သက်သေခံချက်များတွင် မျက်မြင်သက်သေခံသာလျှင် အကောင်းဆုံးနှင့်အမှန်ကန်ဆုံးဖြစ်သည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ သတင်းတိုင်းသည် သက်သေခံချက်ဖြစ်ပါသည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား

- ◆ သတင်းအချက်အလက်မှတ်တမ်းသည် သက်သေခံတစ်ခုဖြစ်သည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ သတင်းအချက်အလက် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းသည် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းနိုင်သည့် အချက်မည်မျှရှိသနည်း။
 - (က) ၄
 - (ခ) ၅
 - (ဂ) ၆
 - (ဃ) အထက်ပါအားလုံးတစ်ခုမှမဟုတ်ပါ။
- ◆ ချီလီနိုင်ငံ၏ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းစစ်ခေါင်းဆောင်မှာ
 - (က) ကဒါဖီ
 - (ခ) ပီနိုရှေး
 - (ဂ) အီရစ်
 - (ဃ) အက်ဒဗလျူဒီကလပ်
- ◆ တရားမျှတမှု ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။
 - (က) ၂
 - (ခ) ၃
 - (ဂ) ၄
 - (ဃ) ၅
- ◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုမှတ်တမ်းများ ရရှိနိုင်သည့်နယ်ပယ်-
 - (က) ၂
 - (ခ) ၃
 - (ဂ) ၄
 - (ဃ) ၅
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်ခုနှစ်-
 - (က) ၁၉၄၇
 - (ခ) ၁၉၄၈

(ဂ) ၁၉၄၉

(ဃ) ၁၉၅၀

◆ အသွင်ကူးပြောင်းမှုပုံစံဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။

(က) ၂

(ခ) ၃

(ဂ) ၄

(ဃ) ၅

◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများဖြစ်ပေါ်နေသည့် ကာလတွင်လူတန်းစားမည်မျှခွဲခြားနိုင်သနည်း။

(က) ၄

(ခ) ၅

(ဂ) ၆

(ဃ) အထက်ပါအားလုံးတစ်ခုမှမဟုတ်ပါ။

◆ ပထမဦးဆုံးသော နိုင်ငံတကာ စစ်ရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံးကို မည်သို့ခေါ်သနည်း။

(က) အာမေးနီးယား စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး

(ခ) နရင်ဘတ် စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး

(ဂ) တိုကျို စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး

(ဃ) အီရတ် စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး

◆ ၂၀၁၉ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ (၂၆) ရက်နေ့က ရိုဟင်ဂျာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအတွက် အာဂျင်တီးနားတရားခုံရုံးတွင် စတင်တရားဆွဲဆိုခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းမှာ -

(က) MAP

(ခ) BROUK

(ဂ) NUG

(ဃ) အထက်ပါအားလုံးတစ်ခုမှမဟုတ်ပါ။

တူရကီနိုင်ငံတွင် ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှုနှင့်တရားလက်လွတ်သတ်ဖြတ်မှုအတွက်စတင် တရားဆွဲဆိုခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းမှာ-

(က) MAP

(ခ) BROUK

(ဂ) NUG

(ဃ) အထက်ပါအားလုံးတစ်ခုမှမဟုတ်ပါ။

အခန်း (၃)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ရေး

လုပ်ငန်းစဉ်မိတ်ဆက်

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကာလတရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပာယ် အနှစ်သာရကို သိရှိလာစေရန်။
- ◆ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ် (၄)ရပ် ရှိသည်ကို ကြိုတင်မိတ်ဆက်ခြင်း အစီအစဉ်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ တစ်ဦးချင်းစီအလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်းလိုက်သော်လည်းကောင်း၊ လူမျိုးစုအလိုက် သော်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့၏ အမြင်များကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း အစီအစဉ်များဖြစ်ပါသည်။ မရှင်းလင်းသည့် မေးခွန်းများလည်း မေးမြန်းနိုင်ပါသည်။

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

ပဋိပက္ခအတွင်း (စစ်ပွဲ၊ အသားအရောင်ခွဲခြားမှု) သို့မဟုတ် အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ခံခဲ့ရသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီနှင့် ပိုမိုတည်ငြိမ်သည့် စနစ်တစ်ခုသို့ ကူးပြောင်းရာတွင် အတိတ်မှ ကျူးလွန်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအား တရားစီရင်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး မဟုတ်သော နည်းလမ်းများဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက်မှုကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုဟု ရည်ညွှန်း ပြောဆိုကြသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု၏ အဓိကပန်းတိုင်မှာ ပဋိပက္ခနှင့် အာဏာရှင်စနစ် လက်အောက်တွင် မတရားလူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်ခံရသူများအတွက် တရားမျှတမှုနှင့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျှင် မှုများရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ တာဝန်ယူ၊ တာဝန်ခံမှု ရှိစေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် တရားမျှတမှုရရှိစေရန် ဆောင်ကြဉ်းပေးခြင်း၊ ပြန်လည်သင့်မြတ်စေရန်အတွက် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နောက်နောင် ထပ်မံမဖြစ် ပေါ်စေရေးအတွက် ဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအပါအဝင် အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ ယန္တရားများအား ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းကို ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်သည်။

ထိရောက်အောင်မြင်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုယန္တရားသည် နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းရန် စိတ်ဆန္ဒရှိခြင်း၊ လူ့အသိုင်းအဝန်း၏ ထောက်ခံပံ့ပိုးမှုနှင့် အတိုင်းအတာ တခုအရ နိုင်ငံတကာ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုအပေါ် မူတည်သည်။

အတိတ်မှဆိုးရွားသည့်ချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်ခဲ့သည့် အာဏာရှင်များအနေဖြင့် အပြစ်ပေး အရေးယူခြင်းမှ ကင်လွတ်မှုများရရှိအောင် အကာအကွယ်ယူထားကြလေ့ရှိသည်။ ၎င်းတို့ အာဏာရှိချိန်ကာလ

တွင် ကျူးလွန် ခဲ့သည့် ချိုးဖောက်မှုများ (အဖြစ်အပျက်များ) ကို လိမ်လည်၍ မှတ်တမ်းပြုစုထားလေ့ရှိသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်ဖြင့် နိုင်ငံတော်ကိုတည်ဆောက်မည်ဆိုပါက ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော ဆိုးရွားသည့် ချိုးဖောက်မှုများ (အမှန်တရား) ကို စုံစမ်းဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို တရားစွဲဆို အရေးယူခြင်း၊ နစ်နာခဲ့ရသူများအား ကူညီကုစားပေးခြင်း၊ ဂုဏ်ပြုပေးခြင်းနှင့် ဆိုးရွားသည့်ချိုးဖောက်မှုများ နောက်နောင် ထပ်မံ မဖြစ်ပွား စေရေးအတွက် ဥပဒေများနှင့် အဆောက်အအုံ ယန္တရားဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများ ဆောင်ရွက်ကြရန် ဖြစ်သည်။

သို့မှသာ အလုံးစုံပါဝင်သည့် ထိရောက်သောကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှုများဖြင့် ငြိမ်းချမ်းသောအနာဂတ် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုရှိစေရန်၊ တရားမျှတမှုရှိ စေရန်၊ ပြန်လည်သင့်မြတ်စေရန်နှင့် အနာဂတ်တွင် ယင်းသို့သော ဆိုးရွားသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက် မှုများ ထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရန် အတွက်လည်းဖြစ်သည်။

- ◆ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း။ (မည်သည့်အဖြစ်အပျက်များအားဖြစ်ပျက်ခဲ့၍၊ မည်သူကကျူးလွန်သည်၊ မည်သူက ကျူးလွန်ခံရသည် ကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်အတွက်ဖြစ်သည်။)
- ◆ တရားစွဲဆိုခြင်း။ (ပြစ်မှုကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်သည့်အနေဖြင့် ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများကို တရားစွဲဆိုခြင်း။)
- ◆ ထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရန် အာမခံခြင်း- အခြေခံအဆောက်အအုံ ယန္တရားများကိုပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေများ၊ လူထုဆက်သွယ်ရေးယန္တရားများ၊ ပညာရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း များ၊ လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာတပ်ဖွဲ့များ (စစ်တပ်၊ ရဲ၊ ထောက်လှမ်းရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ နိုင်ငံရေးစနစ်များ
- ◆ နစ်နာမှုများကိုပြန်လည်ကုစားပေးခြင်း။ (ပေးလျော်ခြင်း၊ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ ပြန်လည် ထူထောင်ပေးခြင်း၊ ကျေနပ်နှစ်သက်မှု၊ ထိရောက်သည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြန် လည် ကုစားပေးလျော်မှု၊ တစ်ဦးချင်းပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှု၊ စုပေါင်းပေးအပ်သည့် ပြန်လည် ကုစားပေးလျော်မှု)

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ အထက်ပါ ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ တရားမျှတမှု မည်သို့ဖော်ဆောင်မည်ကို ဆက်စပ်ဆွေး နွေးပေးခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုအတွင်း ဆွေးနွေးခြင်း

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ တိုင်းရင်းသားဒေသအတွင်း ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ် ဆွေးနွေးပေးခြင်း။ (ဥပမာ- ချင်းဒေသတွင် ချိုးဖောက်မှုများ။)

အခန်း (၄)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ရေး

အခြေခံအယူအဆ နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ

(က) ရည်ရွယ်ချက်

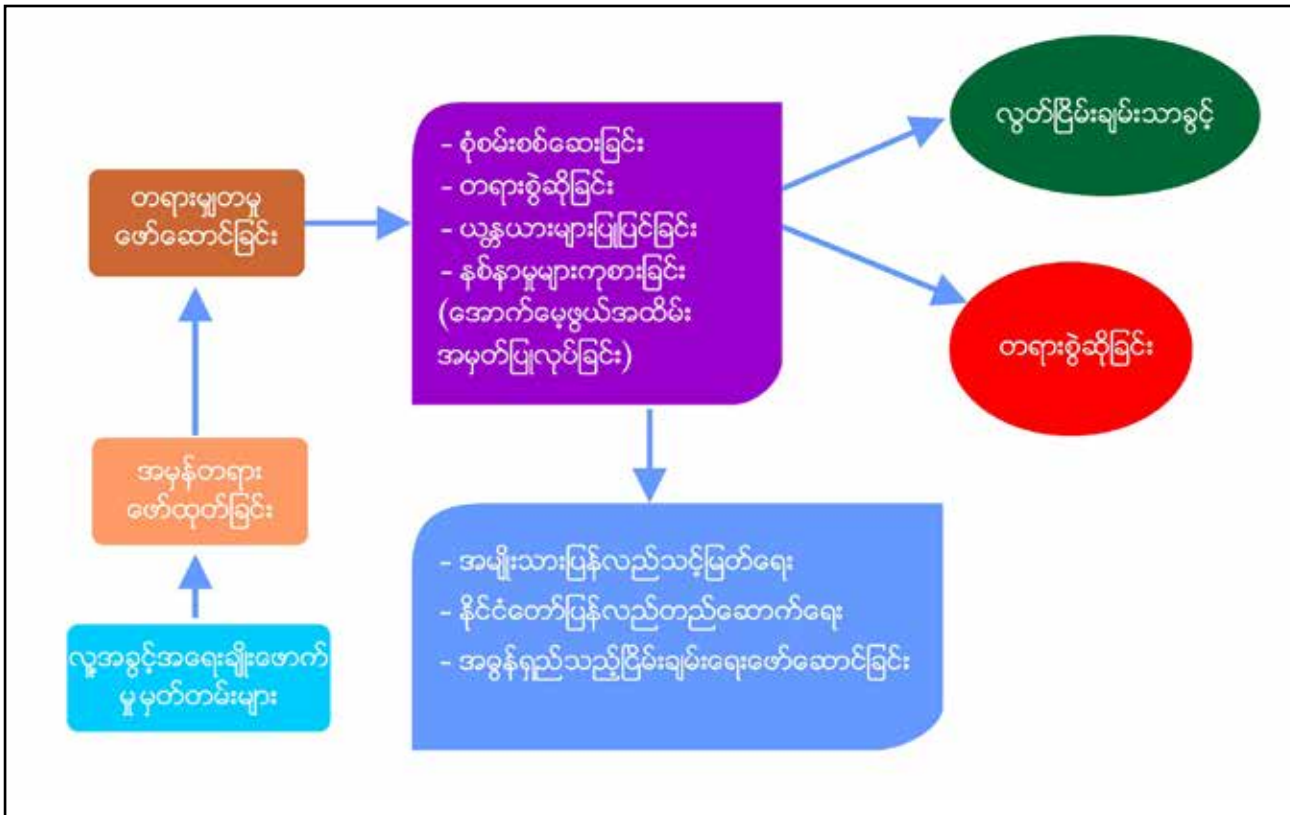
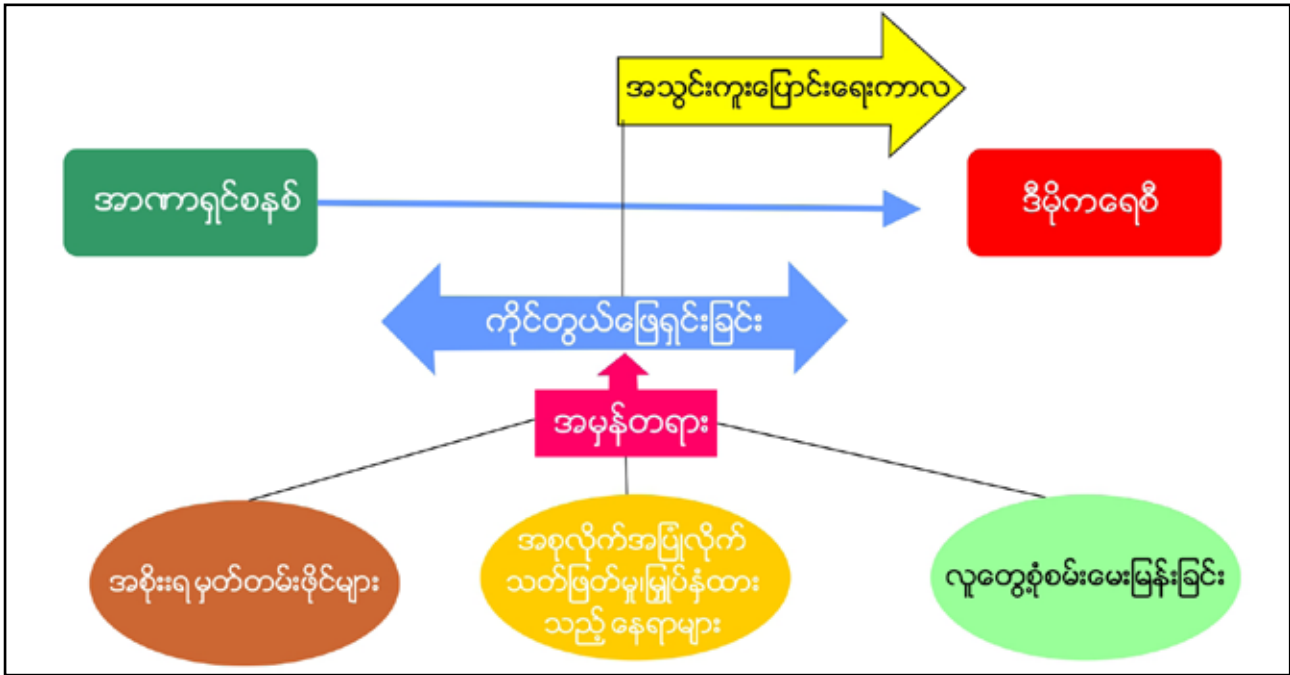
- အခြေခံအယူအဆနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို သိရှိနားလည်စေရန်။
- လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း သိရှိနားလည်စေရန်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- အခြေခံအယူအဆလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်သည့် မရှင်းလင်းသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို မေးမြန်းခြင်းနှင့် အုပ်စုတွင်းဆွေးနွေးခြင်း။

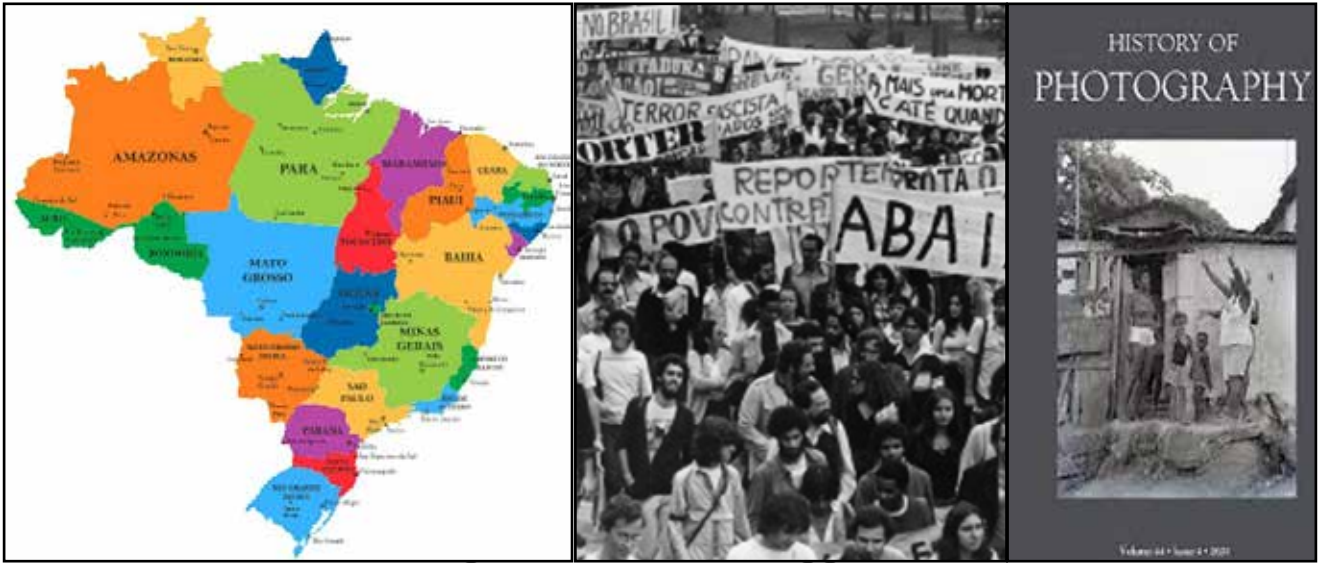
(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

- ◆ အကျယ်အပြန့်ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၏ အမွေဆိုးများကို လူ့အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် မည်သို့တုံ့ပြန်မှုပြုကြသနည်း။
- ◆ အတိတ်ကာလ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် သက်ဆိုင်ရာ လူ့အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် မည်သို့ ကိုင်တွယ်စီမံ၊ ဖြေရှင်းကြသနည်း။
- ◆ အတိတ်ကာလ စက်ဆုတ်ဖွယ်ရာ အဖြစ်အပျက်များအတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် အနာဂတ် ကောင်းမွန်အောင် မည်သို့ကုစားကြသနည်း။ ပဋိပက္ခမှလွတ်မြောက်ပြီး မတူကွဲပြားမှုများကို လက်ခံအသိမှတ်ပြု၍ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်နိုင်ရန် အတိတ်ကာလ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တိုင်းပြည်လူ့အဖွဲ့ အစည်း အနေဖြင့် မည်သို့လက်ခံအသိမှတ်ပြုကြသနည်း။



ယန္တရား	အကြောင်းအရာ	နိုင်ငံ
စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း	မည်သည့်အဖြစ်အပျက်များအားဖြစ်ပျက်ခဲ့၍၊ မည်သူက ကျူးလွန် သည်၊ မည်သူက ကျူးလွန် ခံရသည်ကို ဖော်ထုတ်ရန်	ဘရာဇီး၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ တောင်အာဖရိက
တရားစွဲဆိုခြင်း	ပြစ်မှုကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်သည့် အနေဖြင့် ပြစ်မှုကျူးလွန် သူများကို တရားစွဲဆိုခြင်း	ကမ္ဘောဒီးယား၊ ရဝမ်ဒါ၊ ဂျာမနီ၊ ဂျပန်၊ ချီလီ
ထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရန် အာမခံခြင်း	အခြေခံအဆောက်အအုံ ယန္တရားများကို ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေများ၊ လူထုဆက်သွယ်ရေးယန္တရားများ၊ ပညာရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာတပ်ဖွဲ့များ (စစ်တပ်၊ ရဲ၊ ထောက်လှမ်းရေး) ၊ တရားစီရင်ရေး၊ နိုင်ငံရေးစနစ်များ	ချီလီ၊ ရဝမ်ဒါ၊ အာဂျင်တီးနား
နစ်နာမှုများကိုပြန်လည်ကုစားပေးခြင်း	ပေးလျော်ခြင်း၊ ပြန်လည်ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ ပြန်လည် ထူထောင်ပေးခြင်း၊ ကျေနပ်နှစ်သက်မှု၊ ထိရောက်သည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှု၊ သင်္ကေတပြစ်မှုဆိုင်ရာ ပြန်လည် ကုစားပေးလျော်မှု၊ တစ်ဦးချင်းပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှု၊ စုပေါင်းပေးအပ်သည့် ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှု	ကမ္ဘောဒီးယား၊ ရဝမ်ဒါ

အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင် (ဘရာဇီးနိုင်ငံ)



ဘရာဇီးနိုင်ငံ မြေပုံ

ဆန္ဒပြမြင်ကွင်း

ပေါ်တူဂီ ကိုလိုနီခေတ်

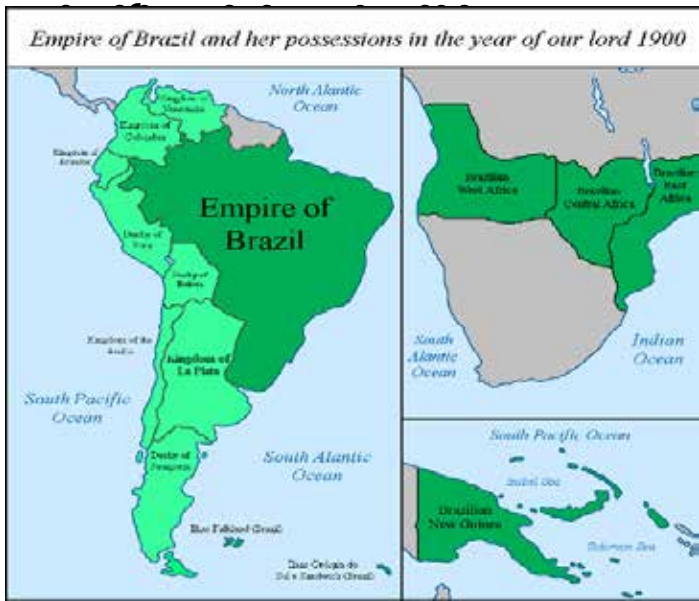
ယခုအခါတွင် ဘရာဇီးနိုင်ငံဟု ခေါ်သော ဒေသကို ပီဒရို အယ်လ်ဗာရပ်စ် ကာဘရယ် ဦးဆောင်သော ပေါ်တူဂီတို့၏ သင်္ဘော အစုအဝေးက ၁၅၀၀ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ရောက်ရှိလာရာမှ ပေါ်တူဂီတို့ စတင် ခြေချခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်က ကျောက်ခေတ်လူသား ကဲ့သို့ နေထိုင်ကြပြီး လူမျိုးစုများ အများအပြား ကွဲပြားနေသော မူလနေထိုင်သူတို့အား ပေါ်တူဂီတို့ တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ ထိုသူအများစုတို့မှာ တူပီ-ဂျီရာနီ ဘာသာစကားကို ပြောဆိုကြပြီး အချင်းချင်း အမြဲတိုက်ခိုက်နေတတ်ကြသည်။

ပထမဆုံး စတင် နေထိုင်ခဲ့ကြသည်မှာ ၁၅၃၂ ခုနှစ် ဖြစ်သော်လည်း ကိုလိုနီနယ်မြေအဖြစ် ၁၅၃၄ ခုနှစ်တွင် ဒွန်ဂျီ ဘုရင်နံပါတ် ၃ မှ သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ဒွန် ဂျီ ၃ မှ နယ်မြေ ၁၂ ခု အဖြစ် ခွဲခြား သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ထို အစီအစဉ်မှာ ပြဿနာများစွာ ရှိသဖြင့် ၁၅၄၉ ခုနှစ်တွင် ဘုရင်မှ ကိုလိုနီနယ်မြေ တစ်ခုလုံးကို အုပ်ချုပ်ရန် ဘုရင်ခံချုပ် တစ်ယောက်ကို ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ပေါ်တူဂီတို့သည် အချို့မျိုးနွယ်စုတို့ကို သိမ်းသွင်းနိုင်ခဲ့ကြပြီး ကျန်လူမျိုးစုများမှာ ကျွန်ပြုခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ အချို့သော လူမျိုးစုများမှာ ကာလရှည် စစ်ပွဲများနှင့် သူတို့ထံတွင် ဥရောပမှ သယ်ဆောင်လာသည့် အဖျားရောဂါများကြောင့် ကုသရန်ဆေးမရှိဘဲ မျိုးပြုတ်သွားခဲ့ရသည်။ ၁၆ ရာစု အလယ်ပိုင်းသို့ ရောက်သောအခါတွင် သကြားသည် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ အဓိကတင်ပို့ကုန် ဖြစ်လာခဲ့ပြီး ပေါ်တူဂီတို့အနေနှင့် တိုးမြှင့်လာသော နိုင်ငံတကာမှ ဝယ်လိုအားကို ထုတ်လုပ်နိုင်ရန် အာဖရိကမှ ကျွန်များကို တင်သွင်းလာခဲ့ကြသည်။

ပြင်သစ်တို့ကို တိုက်ခိုက်သော စစ်ပွဲများမှ တစ်ဆင့် ပေါ်တူဂီတို့သည် ၎င်းတို့၏ နယ်ပယ်ကို တဖြည်းဖြည်း ချဲ့ထွင်လာခဲ့ပြီး အရှေ့တောင်ဘက်ရှိ ရီယို ဒီ ဂျီးနေးရိုးမြို့ကို ၁၅၆၇ ခုနှစ်တွင် သိမ်းပိုက်ကာ အနောက်မြောက်ဘက်ရှိ ဆောလူးဝစ်မြို့ကို ၁၆၁၅ တွင် သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ အမေဇုံ မိုးသစ်တောများ အတွင်းသို့ စစ်တပ်များ စေလွှတ်၍ ဗြိတိသျှနှင့် ဒတ်ချ်တို့ အခိုင်အမာ တပ်စွဲထားသော နေရာများကို အောင်မြင် သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ပြီး ၁၆၆၉ ခုနှစ်မှစ၍ ကျေးရွာများနှင့် ခံတပ်များ စတင်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ၁၆၈၀ တွင် တောင်ဘက်အစွန်ဆုံးအထိ ရောက်ရှိခဲ့ပြီး ရိုင်ယိုဒီလာ ပလာတာမြစ်ကမ်းတွင် ဆာခရာမင်တိုမြို့ကိုတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုနေရာသည် ယနေ့ခေတ် ဥရုဂွေးနိုင်ငံ နေရာဖြစ်သည်။

၁၇ ရာစု အကုန်ပိုင်းတွင် သကြားတင်ပို့မှု လျော့ကျလာခဲ့သော်လည်း ၁၆၉၀ ခုနှစ်များတွင် ရွှေတွင်းများ တွေ့ရှိခဲ့ခြင်းကြောင့် ကိုလိုနီနယ် ပျက်သုဉ်းမည့်ဘေးမှ ကင်းဝေးခဲ့သည်။ ဘရာဇီး တစ်နိုင်ငံလုံး အပြင် ပေါ်တူဂီမှ ရွှေပြောင်းနေထိုင်သူ ထောင်ပေါင်းများစွာ သတ္တုတွင်းများသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ကြသည်။

၁၈၀၈ ခုနှစ်တွင် ပေါ်တူဂီတော်ဝင်မိသားစုနှင့် ပေါ်တူဂီ သူကောင်းမျိုးအများစုတို့ ပေါ်တူဂီသို့ ကျူးကျော် ဝင်ရောက်သော ပြင်သစ် ဧကရာဇ် နပိုလီယန် ၁ ၏ တပ်များဘေးမှ ထွက်ပြေးရောက်ရှိ လာကြပြီး ရီယိုဒီဂျီးနေးရိုးမြို့တွင် အခြေချ နေထိုင်ခဲ့ကြသဖြင့် ပေါ်တူဂီ အင်ပိုင်ယာ တစ်ခုလုံး၏ နန်းမြို့တော် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၁၈၁၅ တွင် ဒွန်ဂျို ၆ မှ ဘရာဇီးနိုင်ငံအား ကိုလိုနီအဖြစ်မှ ပေါ်တူဂီနှင့် ပေါင်းစည်းထားသော အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် နိုင်ငံအဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၈၀၉ တွင် ပေါ်တူဂီတို့ ပြင်သစ် ဂီနီ ဒေသ (Capital of the South American Colony)အား ကျူးကျော်ခဲ့သည်။ ၁၈၁၆ တွင် အရှေ့ဘက် ကမ်းမြောင်ကို ကျူးကျော်ခဲ့ကာ ဆစ်ပလာတီနာ ဟု နာမည် ပြောင်းခဲ့သည်။



ဘရာဇီးအင်ပိုင်ယာနှင့် လွတ်လပ်ပြီးခေတ် ဘရာဇီးမြေပုံ

ပထမ ဒွန်ပီဒရီဘုရင်

၁၈၂၀ ပေါ်တူဂီ စစ်တပ်မှ နပိုလီယံ၏ ကျူးကျော်မှုကို အောင်မြင်စွာ တွန်းလှန်ပြီးသည့်နောက်ဆင့်မှ မြောက် ရှုဝေါင်ဘုရင်သည် ဥရောပသို့ ပြန်သွားခဲ့ပြီး သူ၏ အကြီးဆုံးသားဖြစ်သူ ပီဒရိုဒီ အယ်လ်ကန် ထ ရာကို ဘရာဇီးကို အုပ်ချုပ်မည့် ဘုရင်ခံအဖြစ် ခန့်ထားခဲ့သည်။ လစ်ဘရယ် တော်လှန်ရေးကြောင့် ဖြစ်လာ သည့် ပေါ်တူဂီ အစိုးရက ဘရာဇီးနိုင်ငံအား ကိုလိုနီအဖြစ် တဖန်ပြန်၍ ပြောင်းလဲပစ်နိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့ပြီး ၁၈၀၈ ခုနှစ်မှ စတင်ရရှိခဲ့သည်။ အောင်မြင်မှုများကို ပြန်လည်ဆုံးရှုံးမည့် အခြေအနေ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဘရာဇီး များက ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းကို လက်မခံဘဲ ပီဒရိုမင်းသားမှလည်း ဘရာဇီးပြည်သူများ ဘက်မှ ရပ်ကာ **၁၈၂၂ စက်တင်ဘာလ ၇ ရက်**တွင် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်ရေးကို ကြေညာခဲ့သည်။ ၁၈၂၂ အောက်တိုဘာ၁၂ တွင် ပီဒရိုသည် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးဧကရာဇ်အဖြစ် ကြေညာခဲ့ ပြီး ၁၈၂၂ ဒီဇင်ဘာ၁ ရက်တင် ပထမ ဒွန် ပီဒရိုဘုရင် အဖြစ် ဘိသိက်ခံခဲ့သည်။

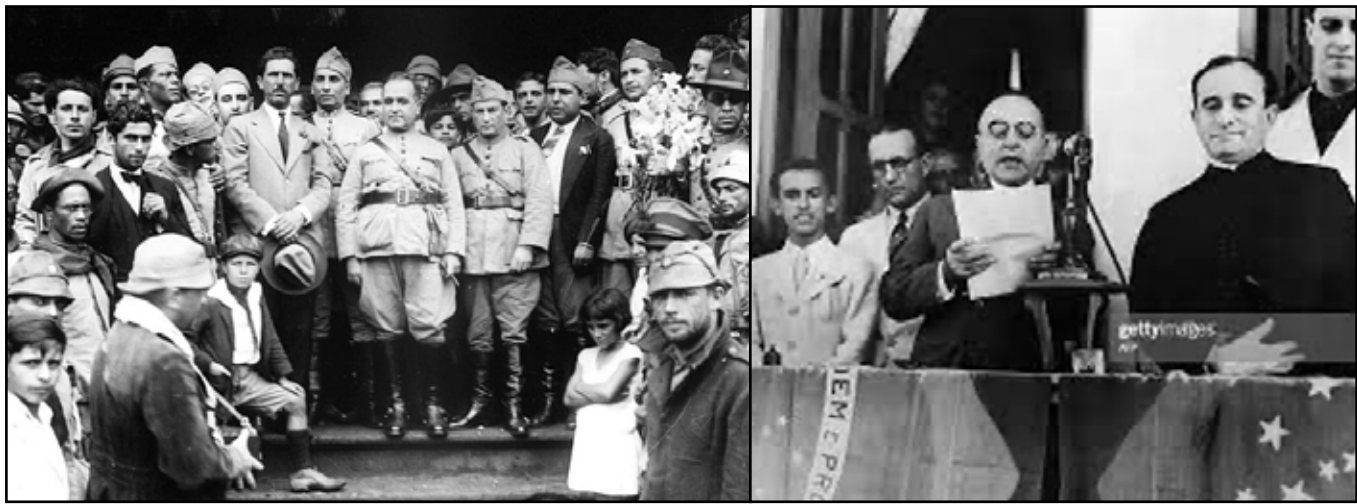
ထိုအချိန်တွင် ဘရာဇီးပြည်သူများသည် ဘုရင်စနစ်ကို ပို၍ သဘောကျကြပြီး သမ္မတနိုင်ငံစနစ်ကို ထောက်ခံသူ နည်းပါးသေးသည်။ နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘရာဇီးလွတ်မြောက်ရေး စစ်ပွဲများမှာ ဘရာဇီးနယ်နိမိတ် တစ်ခုလုံးသို့ ပျံ့နှံ့သွားခဲ့ပြီး မြောက်ပိုင်းဒေသ၊ အရှေ့မြောက်ပိုင်းဒေသနှင့် တောင်ပိုင်း ဒေသတို့တွင် စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ နောက်ဆုံး ပေါ်တူဂီ စစ်သားမှာ ၁၈၂၄ခုနှစ် မတ်လ ၈ ရက်တွင် လက်နက်ချခဲ့ပြီး ၁၈၂၅ ဩဂုတ် ၂၉တွင် ပေါ်တူဂီနိုင်ငံမှ ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်ရေးကို အသိ အမှတ်ပြု ခဲ့သည်။ နိုင်ငံတဝှမ်းရှိ မြူနီစီပယ် ကောင်စီများ၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ၁၈၂၄ ခုနှစ် မတ်လ ၂၅ ရက်တွင် ကြေညာခဲ့သည်။ ပထမ ပီဒရိုဘုရင်သည် ၁၈၃၁ ဧပြီလ ၇ ရက်တွင် နန်းစွန့်ကာ သူ၏ သမီးထံမှ ထီးနန်းကို ပြန်လည်ရယူရန် အတွက် ဥရောပသို့ ပြန်သွားခဲ့သည်။ သူ၏ ၅ နှစ် အရွယ် သားဖြစ်သူ ဒုတိယ ပီဒရိုဘုရင် ဖြစ်လာမည့် သူ့အား ချန်ထားခဲ့သည်။ ဘုရင်အသစ်မှာ အရွယ်မရောက်သေးသဖြင့် နိုင်ငံကို မအုပ်ချုပ်နိုင်သေးသည့် အတွက် ဘုရင်ခံ တစ်ဦးကို ခန့်ထားခဲ့သည်။

နိုင်ငံရေး အဖွဲ့ကွဲများမှ သူပုန်ထမှုများနှင့် မငြိမ်သက်မှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး မင်းမဲ့တိုင်းပြည် ဖြစ် လုနီးပါးပင်ဖြစ်သည်။ ဂရော-ပါရာ (Grão-Pará) ဒေသမှ လူဦးရေ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်း အထိ သည် ကာဘာနာဂမ် ထကြွမှုတွင် သေဆုံးခဲ့ရသည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့သည်။ အချို့သော သူများမှာ ပီဒရို ၂ အရွယ် မရောက်သေးသရွေ့ သူတို့၏ ဒေသအား လွတ်လပ်သော သမ္မတနိုင်ငံများအဖြစ် ခွဲထွက်ကြောင်း ကြေညာ ခဲ့သော်လည်း ဘုရင်ကို တော်လှန်ပုန်ကန်ခြင်း မဟုတ်ကြပေ။ ထို့အတွက်ကြောင့် ဒုတိယ ပီဒရိုဘုရင်အား အရွယ်မရောက်မီတွင် ဧကရာဇ် အဖြစ် ကြေညာခဲ့ရသည်။ ထို့နောက် ဘရာဇီးနိုင်ငံသည် ရာစုနှစ်ဝက်ခန့်မျှ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အလျင်အမြန် တိုးတက်ခြင်းတို့ဖြင့် တွေ့ကြုံခဲ့ရသည်။

ဒုတိယ ပီဒရို ဘုရင်၏ ၅၈ နှစ်ကြာ အုပ်ချုပ်မှု အတွင်း ဘရာဇီးတို့သည် ပလက်တိုင်းစစ်ပွဲ၊ ဥရုဂွေး စစ်ပွဲနှင့် ပါရာဂွေးစစ်ပွဲဟူသော နိုင်ငံတကာ စစ်ပွဲ ၃ ခုကို အောင်မြင်နိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ထိုစစ်ပွဲများ ကြောင့် လူ ၅ သောင်းကျော် သေဆုံးခဲ့ရသည်။ ၁၈၂၈ ခုနှစ်တွင် စစ်ပလာတီးနား ဒေသကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံး ခဲ့ရပြီး ထိုဒေသမှာ ဥရုဂွေးနိုင်ငံ ဟူ၍ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့နောက်ပိုင်းတွင် ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် သတင်းစာလွတ်လပ်မှုများကြောင့် ကိုယ်စားပြု ဒီမိုကရေစီ စနစ်အဖြစ် ပြောင်းလဲလာသည်ကို မြင်ခဲ့ရသည်။ အရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုမှာ ကျွန်ုပ်တို့ကို တဖြည်းဖြည်း ဖျက်သိမ်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၈၅၀ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာ ကျွန်ုပ်တို့သွယ်မှုကို ပိတ်ပင် တားဆီးခဲ့ပြီး ဖြည်းဖြည်းနှင့် မှန်မှန် တိုးတက်လာခဲ့ရာ ၁၈၈၈ ခုနှစ် တွင် ကျွန်ုပ်တို့ကို အပြီးတိုင် ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး ရပြီးသည်မှ စ၍ ကျွန်ုပ်တို့ ဦးရေမှာ တဖြည်းဖြည်း လျော့နည်းလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၈၂၃ ခုနှစ်တွင် ကျွန်ုပ်တို့ ဘရာဇီးနိုင်ငံ လူဦးရေ၏ ၂၉ ရာခိုင်နှုန်းမျှ ရှိပြီး ၁၈၈၄ ခုနှစ်တွင်မူ ၅ ရာခိုင်နှုန်း အထိ ကျဆင်းလာခဲ့သည်။

ဘရာဇီးနိုင်ငံ အတွင်း အစိုးရပုံစံကို ပြောင်းလဲပစ်ရန် ဆန္ဒမရှိသော်လည်း ၁၈၈၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၁၅ ရက်တွင် ဘုရင်စနစ် ပျက်စီးသွားခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဒုတိယ ပီဒရို ဘုရင်သည် အထင်ရှား အကျော်ကြား ဆုံး ဖြစ်နေခဲ့သော်လည်း သူ၏ နန်းကျမှုအတွက်မူ သူတစ်ဦးတည်းတွင်သာ တာဝန်ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ဒုတိယ ပီဒရို အနေနှင့် သူ၏သား ၂ ယောက်စလုံး သေဆုံးပြီးသည့် နောက်တွင် ဘုရင်စနစ်သည် သူနှင့် အတူ ချုပ်ငြိမ်းတော့မည်ဟု ယုံကြည်ခဲ့သည်။ သူ့အနေနှင့် အစိုးရ၏ ကံကြမ္မာကို အနည်းငယ်မျှ ဂရုမစိုက်ခဲ့ပေ။ ကျွန်ုပ်တို့ကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည့်အတွက် မကျေနပ်ကြသော ကျွန်ုပ်တို့ရှင်တို့ ကျောထောက် နောက်ခံပြုထား သည့် စစ်တပ် အာဏာသိမ်းမှုကို မည်သို့မှ မတုံ့ပြန်ခဲ့သလို အခြားသူများအားလည်း တုံ့ပြန်ခွင့် မပေးခဲ့ပေ။

အစောပိုင်း သမ္မတနိုင်ငံ



President Getulio Vargas

သမ္မတ အစိုးရခေတ်အစပိုင်းတွင် စစ်အာဏာရှင် စနစ်ထက် အနည်းငယ်မျှသာ သာခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသစ်မှ မဲပေးခွင့်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကန့်သတ်ထားခဲ့သည်။ ၁၈၉၄ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရန် စီစဉ်ထားခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ၁၈၉၁ ခုနှစ် အန်စီဟာမန်တို စီးပွားရေး မတည်ငြိမ်မှုနှင့် ပထမဆုံး ရေတပ်ပုန်ကန်မှုတို့မှ အစပြု၍ နိုင်ငံမှာ ငွေကြေး၊ လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာမတည်ငြိမ်မှု ကာလရှည်အတွင်းသို့ စတင်ချင်းနင်း ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေမှာ ၁၉၂၀ ခုနှစ်များတိုင်အောင် ကြာမြင့်ခဲ့ပြီး စစ်တပ်နှင့် အရပ်ဖက်မှ သူပုန်ထမှုများလည်း ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ၏ အာဏာမှာ တဖြည်းဖြည်းချင်း ယုတ်လျော့လာခဲ့သဖြင့် ၁၉၃၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရှုံးနိမ့်ခဲ့သော သမ္မတလောင်း ဇေတုလူး ဗားဂပ်စ်သည် စစ်တပ်မှအများစု၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် အာဏာသိမ်းခဲ့ပြီး သမ္မတရာထူးကို ရယူခဲ့သည်။

ခေတ္တခဏမျှ အာဏာ ရယူထားသော ဗားဂပ်စ်နှင့် စစ်တပ်တို့မှာ ၁၈၉၁ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အရ ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဖော်ဆောင်ရန် ဖြစ်သော်လည်း လွှတ်တော်ကို ရုပ်နားခဲ့ပြီး အရေးပေါ်အာဏာဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများအား သူတို့ကို ထောက်ခံသူများဖြင့် လဲလှယ်ခဲ့သည်။ အစိုးရမှ ပေးထားသော ကတိများကို ချိုးဖောက်ခဲ့သဖြင့် ဆောပိုလိုမှ အစိုးရ အဖွဲ့ဝင် မိသားစုများမှ ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် အာဏာကို ပြန်လည်ရယူရန် ကြိုးစားခဲ့ပြီး ၁၉၃၅ ခုနှစ်တွင် ကွန်မြူနစ်တို့ ပုန်ကန်ထကြွခဲ့ကြသည်။ ထိုပုန်ကန်မှု ၂ ခုစလုံးမှာ ရှုံးနိမ့်ခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း ဗားဂပ်စ် အစိုးရ အနေနှင့် ကွန်မြူနစ်တို့၏ အန္တရာယ်ကို အကြောင်းပြု၍ ရွေးကောက်ပွဲကို တားဆီးခဲ့ပြီး ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင် အခြား အာဏာသိမ်းမှုတစ်ခုကို ပြုလုပ်ခဲ့ကာ အာဏာရှင် စနစ်ကို အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးတော့သည်။ ၁၉၃၈ ခုနှစ် မေလတွင် ဒေသခံ ဖက်ဆစ်ဝါဒီတို့မှ အာဏာသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။

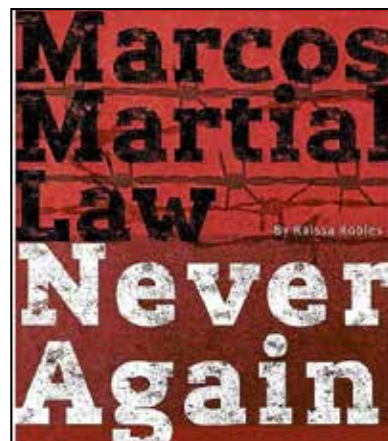
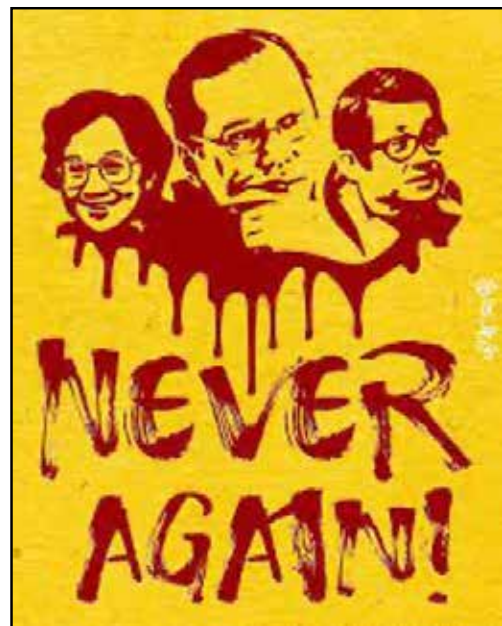
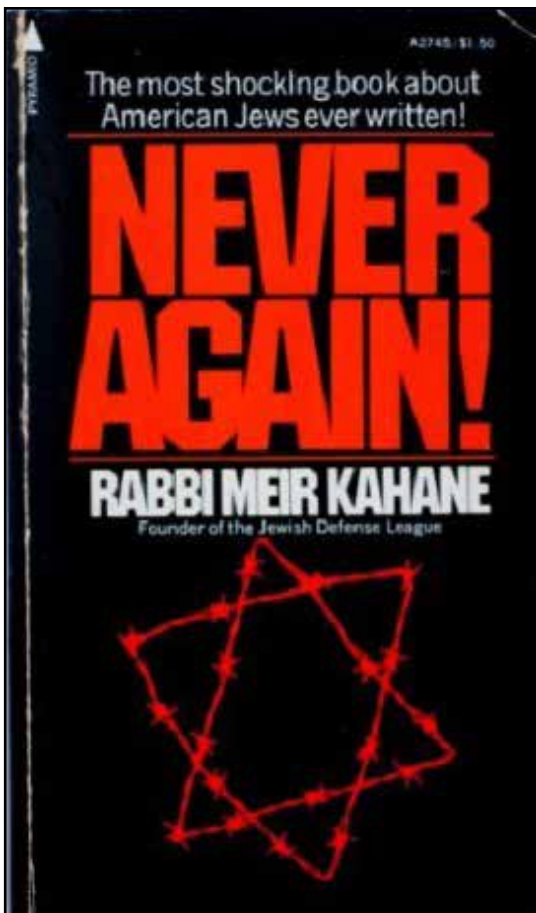
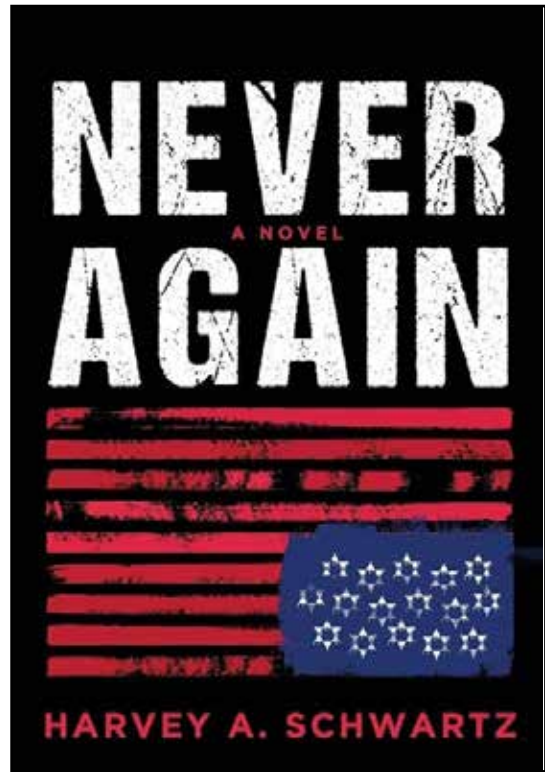
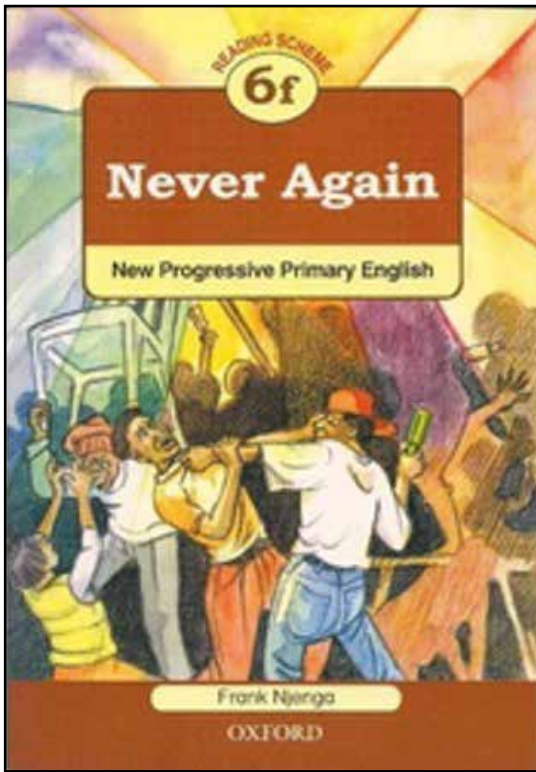
နိုင်ငံခြားရေးရာ ကိစ္စများတွင်မူ ဤကာလ၏ အစောပိုင်းနှစ်များအတွင်း အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် နယ်နိမိတ် ပြဿနာများကိုဖြေရှင်းရာတွင် အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်း ပါဝင်ခဲ့ပြီးနောက် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး တွင် အရေးပါသော နေရာမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးစားသော်လည်းမအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အစပိုင်းအတွင်း ဘရာဇီးနိုင်ငံသည် မည်သည့်ဘက်တွင်မှ မပါဝင်ခဲ့သော်လည်း ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ အမေရိကန် ကွန်ဖရင့်မှ အစပြု၍ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဘက်မှ ရပ်တည်ခဲ့ပြီး ဝင်ရိုးတန်းအင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့် အဆက်အသွယ် ဖြတ်ခဲ့သည်။ လက်စားချေသည့် အနေနှင့် နာဇီဂျာမနီ နှင့် ဖက်ဆစ်အီတလီတို့မှ ဘရာဇီးနိုင်ငံအား ရေငုပ်သင်္ဘောဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုများကို အရှိန်မြှင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့် ထိုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ဘရာဇီးသည် မဟာမိတ်များ ဘက်မှနေ၍ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ် မဟာမိတ်တို့ အောင်ပွဲခံခြင်းနှင့် ဥရောပရှိ နာဇီ-ဖက်ဆစ် အစိုးရများ ပြုတ်ကျသွားခြင်း တို့ကြောင့် ဗားဂပ်စ် အနေနှင့် သူ၏ နေရာကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းရန် မဖြစ်နိုင်တော့ပေ။ သူ့အား အခြား စစ်တပ် အာဏာသိမ်းမှု တစ်ခုဖြင့် အလျှင်အမြန်ပင် ဖြုတ်ချနိုင်ခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ပြန်လည်ကျင့်သုံး ခဲ့ပြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ယူရစ်ကို ဂက်စ်ပါ ဒုတိယ သည် ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ခံရသည့် သမ္မတ အဖြစ် အာဏာ လွှဲပြောင်းယူခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ ခုနှစ် အကုန်ပိုင်းတွင် ဗားဂပ်စ်သည် ဒီမိုကရေစီနည်းဖြင့် ရွေးကောက် ခံရသည့် သမ္မတအဖြစ် ဒုတိယအကြိမ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၅၄ ခုနှစ် နိုင်ငံရေး ရှုပ်ထွေးမှုများ ကြားတွင် ဗားဂပ်စ်သည် မိမိဘာသာ အဆုံးစီရင် သွားခဲ့သည်။



ယနေ့ခေတ် ဘရာဇီး

ဗားဂပ်စ် မိမိဘာသာ အဆုံးစီရင်ပြီးသည့် နောက်တွင် ခေတ္တခဏမျှအုပ်ချုပ်သည့် အစိုးရများစွာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် ဂျူဆယ်လီနို ကုဗစ်ရှက် သမ္မတ ဖြစ်လာခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေး အတိုက်အခံ အင်အားစုများနှင့် အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သဖြင့် သူ၏ လက်ထက်တွင် ပြဿနာ ကြီးကြီးမားမား မပေါ်ပေါက်ခဲ့ပေ။ စီးပွားရေး နှင့် စက်မှုလုပ်ငန်းများ သိသာစွာ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ သူ၏ အကြီးမားဆုံးသော အောင်မြင်မှု တစ်ရပ်မှာ မြို့တော်သစ် ဘရာဆေးလေးယားကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွင် မြို့တော်သစ်ကို တရားဝင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ သူ၏ နေရာကို ဆက်ခံသူမှာ ဂျာနီ ယို ကွာဒရိုဖြစ်ပြီး ရာထူးဆက်ခံပြီး တစ်နှစ်မျှ မပြည့်သေးသည့် အချိန် ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင်ပင် ရာထူးမှ နုတ်ထွက် သွားခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က ဒုတိယသမ္မတ ဖြစ်သူ ရှုဝေါင် ဂေါင်လတ်က သမ္မတရာထူးကို လွှဲပြောင်း ရယူခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေး ဆိုင်ရာ ပြင်းထန်စွာ ဆန့်ကျင်မှုများကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ၁၉၆၄ခုနှစ်တွင် စစ်တပ်မှ အာဏာသိမ်းခဲ့သည်။ ၁၉၆၄/၇၄ ခုနှစ်တွင် လူပေါင်း (၃၀၀) ကျော်သေဆုံးခဲ့သည်။ နှိပ်စက်မှုများသည် လူပေါင်း (၁၀၀) တွင် (၇၀) ဦးခန့်သည် နှိပ်စက်ခံခဲ့ရသည်။ ထောင်နှင့်သောင်းနှင့်ချီ၍ တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးခဲ့ကြ ရသည်။ ၁၉၇၉တွင် စစ်တပ်မှအာဏာရှိချိန်တွင် ဘယ်သူမှမဖမ်းဆီးနိုင်ဟူသော အပြန်အလှန် အထွေထွေ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေတစ်ရပ်ကို ထုတ်ခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုနှင့် အမှန်တရားရှာဖွေ ဖော်ထုတ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရာတွင် စစ်တပ်မှလူတစ်ယောက်ကို ဖမ်းဆီးနှိပ်စက်ရာတွင် အတင်းအဓမ္မ လက်မှတ်ထိုးခိုင်းထားပြီး ထောင်ချခဲ့သည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ လက်မှတ်ထိုးထားသော စာရွက်များ မှတ်တမ်းများကို သေချာစွာသိမ်းဆည်း ထားခဲ့ကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့ စည်းများမှ ဖိအားပေးလာခဲ့သည်။ ယင်းဖိုင်များကို သူ၏ရှေ့နေများမှ တစ်ရက်တာဖတ်ခွင့်ရှိသည်။ ကတ် သလစ်ဘုန်းကြီးမှ ရှေ့နေ (၁၂) ယောက်ငှား၍ ဖိုင်တွဲများငှားခိုင်းပြီး ကော်ပီကူးစက်သုံးလုံးဖြင့် ကော်ပီကူး ယူခဲ့ကြသည်။ တစ်နေ့လျှင် (၁၀)နာရီဖြင့် တစ်ပတ်လုံးလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးကို လူလေး ငါးယောက်သာလျှင်သိသည်။ (၃)နှစ်ကြာသောအခါ ဖိုင်ပေါင်း (၇၀၀၀) ကျော်နှင့် ကျူးလွန်မှုများ ၇၀၇ခုကို မှတ်တမ်းတင်ထားသော စာရွက်ပေါင်း ၁ သန်းကျော်ရရှိခဲ့သည်။ ပထမအဆင့်အနေဖြင့် စာမျက်နှာ ၇၀၀၀ ကျော်ပါသော စာအုပ်ပေါင်း ၁၂ အုပ်ကို ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့သည်။ ဒုတိယအဆင့်အနေဖြင့် သတင်းထောက်နှစ် ယောက်မှ အတိုချုပ်ပြန်ရေးပြီး **Never Again** အမည်ဖြင့် ၁၉၈၅တွင် စာအုပ်ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ တွင် ကျောင်းသုံးစာအုပ် ဖြစ်လာသည်။ အရောင်းရဆုံးသော စာအုပ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။



စစ်အစိုးရမှ အာဏာအလွှဲအပြောင်းကြားကာလတွင် ခေတ္တထိန်းသိမ်းရန် ဖြစ်သော်လည်း တဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲသွားခဲ့ပြီး ၁၉၆၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက် ကို ကြေညာကာ အာဏာရှင်စနစ်သို့ အပြည့်အဝ ပြောင်းလဲသွားခဲ့သည်။ အာဏာရှင် စနစ်ကို ဆန့်ကျင်သူ မြို့ပြနေ ပြောက်ကျားများကို နှိပ်ကွပ်ရာတွင် ကြမ်းတမ်းသော်လည်း အခြားသော လက်တင်အမေရိက တိုင်းပြည်များလောက် မဆိုးရွားခဲ့ပေ။ မကြုံဖူးလောက်အောင် ထူးခြားစွာ စီးပွားရေး တိုးတက်မှုများကြောင့် ဖိနှိပ်ထားသည့် ခုနှစ် အတွင်းမှာပင် စစ်အစိုးရကို လူကြိုက်များလာခဲ့သည်။

၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး အာနတ်စတို ဂိုင်ဆယ် သမ္မတ ဖြစ်လာခဲ့ပြီး သူ၏ ဖြည်းဖြည်း၊ မှန်မှန် နှင့် လုံခြုံစိတ်ချရသည့် လမ်းကြောင်းဟု ပြောဆိုထားခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ် ပြန်လည် အသက်သွင်းမှု ကို စတင်ခဲ့သည်။ ဂိုင်ဆယ်သည် ၁၈၈၉ ခုနှစ်မှ စတင်သော စစ်တပ်၏ စည်းကမ်းမရှိမှုများ၊ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများအား ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများနှင့် သတင်းစာ ဆင်ဆာဖြတ်ခြင်းများကို ရပ်တန့်ခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် အာဏာရှင် အဖြစ်နှင့်ပင် ၁၉၆၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ချက်ကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း စစ်အစိုးရ အဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေခဲ့ပြီး သူ့နေရာကို ဆက်ခံသူ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရှာဝေါင် ဖီးဂေးရီ ဒို လက်ထက်တွင် ဒီမိုကရေစီ စနစ်သို့ အပြည့်အဝ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။

၁၉၈၅ တွင် အစိုးရမှရွေးကောက်ပွဲပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်။ စစ်တပ်အရ နိုင်ငံရေးအရ အကန့်အသတ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်စေသည်။ ဒုသမ္မတဟိုဆေးဆန်နီတက်လာခဲ့သည်။ သူသည်စစ်တပ်နှင့် ကြိုတင်ညှိနှိုင်းမှုရှိလာသည်။ အပြန်အလှန်အရေးမယူမှုကိုသတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ယိုဆေးဆာနေ သမ္မတ ဖြစ်လာပြီးနောက်တွင် အရပ်သားတို့ လက်သို့ အာဏာအပြည့်အဝ ပြန်လည် ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း သူ၏ သက်တမ်းကုန်ဆုံး ချိန်တွင် ထိန်းမနိုင် သိမ်းမရသော စီးပွားရေး ကပ်ဆိုင်မှုများနှင့် မကြုံစဖူးသော ငွေကြေးဖောင်းပွမှုများကြောင့် လူကြိုက် အလွန်နည်းလာခဲ့သည်။ ဆာနေ၏ မအောင်မြင်သော အစိုးရအဖွဲ့ကြောင့် ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် လူသိ အလွန်နည်းသော ဖာနန်ဒို ကော်လာ သမ္မတ ဖြစ်လာခဲ့ပြီး သူ့အား အမျိုးသား ကွန်ဂရက်မှ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ရာထူးမှ အနားပေးခဲ့သည်။ ကော်လာ၏ နေရာကို ဒုတိယသမ္မတ ဖြစ်သူ အီတာမာ ဖရန်ကိုက ဆက်လက် ရယူခဲ့ပြီး သူ၏ လက်ထက်တွင် ဖာနန်ဒို ဟင်းနရစ် ကာဒိုဆိုကို ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး အဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

ကာဒိုဆို သည် ပလာနို ရီးရယ်ဟုခေါ်သည့် စီးပွားရေး ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှု တစ်ရပ်ကို ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကို တည်ငြိမ်အောင် ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ သူ့အား ၁၉၉၄ ခုနှစ် နှင့် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် သမ္မတ အဖြစ်ထပ်မံ အရွေးခံခဲ့ရသည်။ သူ့ထံမှ ၂၀၀၂ ခုနှစ် တွင် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရပြီး ၂၀၀၆ ခု

နှစ်တွင် ထပ်မံရွေးကောက် တင်မြှောက်ခံရသော လူးဝစ် အင်နားရှိ လူ့လာဒါဆေးလ်ဗား ထံသို့ အာဏာကို ငြိမ်းချမ်းစွာ လွှဲပြောင်းနိုင်ခဲ့သဖြင့် ဘရာဇီး နိုင်ငံအတွက် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြိုးပမ်းခဲ့ရသော နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုကို ရရှိခဲ့သည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် လူ့လာ၏ နေရာအား ဒေးလ်ဗားဟူးဆက် မှ ဆက်ခံခဲ့သည်။

ဘရာဇီးတွင် အမျိုးသား အမှန်တရားကော်မရှင် သည် အထူးသဖြင့် ဘရာဇီးကို အုပ်ချုပ်သောစစ်အာဏာရှင် စနစ်ကြောင့် ဧပြီလ ၁ ရက်၊ ၁၉၆၄ ခုနှစ်မှ မတ်လ ၁၅ရက်၊ ၁၉၈၅ ခုနှစ် ကာလ၏ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခဲ့သည်။

ကော်မရှင်သည် နှစ်နှစ်ကြာမြင့်ပြီး အဖွဲ့ဝင်ခုနစ်ဦးပါဝင်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များသည် ၁၉၄၆ - ၁၉၈၈ ကာလနှင့်ပတ်သက်သော အစိုးရဖိုင်အားလုံးကို ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ခဲ့ပြီး ချိုးဖောက်ခံရသူများ (သို့မဟုတ်) ချိုးဖောက်မှုဖြင့် စွပ်စွဲခံရသူများကို တက်ရောက်ရန် မလိုအပ်သော်လည်း သက်သေအဖြစ် ခေါ်ယူနိုင်ခဲ့သည်။

ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ကော်မရှင်သည် ၎င်း၏တွေ့ရှိချက်များနှင့် အစီရင်ခံစာကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အစီရင်ခံစာတွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများတွင် မတရား အကျဉ်းထောင်များ၊ အတင်းအကြပ် ပျောက်ဆုံးမှု၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုနှင့် အာဏာရှင်စနစ်မှ နိုင်ငံရေး အတိုက်အခံများကို နောက်ဆက်တွဲ သေဆုံးစေမှုအပါအဝင် ဘရာဇီးအစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ် ၃၃၇ ဦး၏ ပါဝင်မှုကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ အစီရင်ခံစာအရ တိုင်းရင်းသား ၈၃၀၀ ကျော်နှင့်အတူ စစ်အစိုးရ၏ လုပ်ရပ်များကြောင့် လူ ၄၃၄ ဦး သေဆုံး (သို့မဟုတ်) ပျောက်ဆုံးသွားခဲ့သည်။ အသတ်ခံရသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အမှန်တကယ် ကိန်းဂဏန်းမှာ များစွာ မြင့်မားနိုင်သည်ဟု အမှန်တရား ကော်မရှင်မှ ထောက်ခံထားသည်။

၁၉၆၄ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၅ ခုနှစ်အထိ ဘရာဇီးသည် နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် အလုပ်သမား သမဂ္ဂများကို သတ်ဖြတ်ခြင်းဖြင့် စစ်အာဏာရှင်အစိုးရ၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင် ကျရောက်ခဲ့ပြီး အခြားအများအပြားကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခဲ့သည်။ အသတ်ခံရပြီး ပျောက်ဆုံးသွားသူများ၏ အရေအတွက်သည် စစ်အာဏာရှင်စနစ်သို့ ကျရောက်ခဲ့သည့် အာဂျင်တီးနားကဲ့သို့သော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများထက် နည်းပါးသည်။ ဘရာဇီးစစ်အစိုးရသည် စစ်သမ္မတများကို အလှည့်ကျ အုပ်ချုပ်ကာ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပကာ ကွန်ဂရက်ကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ထားရှိခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း လက်တွေ့တွင် ကျင်းပသည့် ရွေးကောက်ပွဲ များသည် ကြီးကြီးမားမား ခြယ်လှယ်ခံနေရပြီး စစ်အစိုးရ၏ အမြင်များနှင့် ဆန္ဒများကို ဆန့်ကျင်ပါက ကွန်ဂရက်ကို စစ်တပ်က ပွင့်လင်းစွာ ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် ဘရာဇီးအစိုးရသည် ပြည်ပရောက် တက်ကြွ

လှုပ်ရှားသူအားလုံးကို ဘရာဇီး နိုင်ငံသို့ ပြန်ခွင့်ပြုခဲ့ပြီး ၁၉၇၉ ခုနှစ်မတိုင်မီက လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တရားစွဲဆိုခြင်းမှလည်း တပ်မတော်အစိုးရမှ အရာရှိများကို အကာအကွယ်ပေးထားသည့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေတစ်ရပ်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ဤဥပဒေကြောင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူမရှိဟု ၎င်းတို့၏ ပြစ်မှုများအတွက် စီရင်ချက်ချခြင်း ခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၈၅ တွင် စတင်ပေါ်ပေါက်လာသည့် စစ်အစိုးရသည် အရပ်သားများထံသို့ အစိုးရ အာဏာကို ဖြည်းညှင်းစွာ ငြိမ်းချမ်းစွာ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ပြီး စစ်အစိုးရနှင့် ပတ်သက်၍ အပျက်သဘော ဆောင်သော လှုံ့ဆော်မှု (သို့မဟုတ်) စစ်တပ်ခေါင်းဆောင်များကို ပြင်းထန်စွာ တရားစွဲဆိုခြင်း ဖြစ်နိုင်သည့် ရုန်းရင်းဆန်ခတ် အဆုံးသတ်မှုကို ရှောင်ရှားခဲ့သည်။ ဘရာဇီး၏အတိတ်ကို သုတေသီ Nina Schneider က “တိတ်ဆိတ်ခြင်း၏နိုင်ငံရေး” အဖြစ် ဖန်တီးခဲ့သည်။

၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ဂိုဏ်းချုပ်ဘုန်းတော်ကြီး Cardinal Paulo Evaristo Arns မှ ဦးဆောင်ပြီး World Council of Churches မှ ထောက်ခံသော Brasil: Nunca Mais (Brazil: Never Again, or Torture in Brazil) ဟုခေါ်သော အစီရင်ခံစာတစ်စောင်ကို ဘရာဇီးစစ်တပ်အတွင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် São Paulo ဂိုဏ်းချုပ်မှ ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၁၉၇၉-၁၉၈၅ ခုနှစ်မှစပြီး စစ်တပ်အာဏာရလာစဉ်တွင် ရှေ့နေများနှင့် အခြားသောသုတေသီများက စစ်အစိုးရက နိုင်ငံရေး အတိုက်အခံများကို ပြစ်ဒဏ်ပေးသည့် ပုံစံအဖြစ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၁၉၆၄-၁၉၇၉ ခုနှစ်မှ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာရုံးတင်စာများမှ စာရွက်စာတမ်းများကို လျှို့ဝှက်ကူးယူကာ စုံစမ်းရန် နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများထံမှ သက်သေခံချက် စုဆောင်းခြင်း၊ အရပ်သားသမ္မတနှင့် အစိုးရသစ် တက်လာစေရန် သေချာစေရန် အစီရင်ခံစာ ထုတ်ပြန် ခြင်းနှင့် ထုတ်ဝေခြင်းတို့ကို မတ်လ ၁၉၈၅ နောက်ပိုင်းအထိ ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့သည်။ ဤပရောဂျက်တွင် တရားဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့် မရှိသော်လည်း ပါဝင်သူတစ်ဦးက ၎င်းတို့သည် စစ်ဘက်မှတ်တမ်းများကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် အာဏာရှင်စနစ်အောက်ရှိ ဘရာဇီးနိုင်ငံသားများ၏ ကျူးလွန်မှုများကို လူ့အဖွဲ့အစည်းသို့ အသိပေးရန် လုပ်ဆောင်နေသည်။ စစ်အစိုးရသည် ၎င်း၏ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်တွင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို အသုံးပြု ခဲ့ကြောင်း အစီရင်ခံစာတွင် ကောက်ချက်ချခဲ့ပြီး အဆိုပါညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနည်းလမ်းများသည် ဝန်ခံ ထွက်ဆိုရန် တွန်းအားပေးလုပ်ဆောင် နေကြောင်း တရားရေးအာဏာပိုင်များက သိထားသည်။ ဘရာဇီးနိုင်ငံအတွက် ၎င်း၏အကြံပြုချက်များမှာ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြစ်ပြီး “အကြမ်းဖက်မှု၊ နာမည်ဆိုး၊ မတရားမှုနှင့် ဘရာဇီး၏ မကြာသေးမီက နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုများကို ထပ်ခါတလဲလဲ မဖြစ်သင့်တော့ကြောင်း သေချာစေရန်” နှင့် နိုင်ငံသားများ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်သင့်သည်ဟု အာမခံရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ အစိုးရသည်၎င်း၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအတွက် တာဝန်ရှိကြောင်း သေချာစေရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၇၉ ခုနှစ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေသည် စစ်အစိုးရအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်သူများကို အကာအကွယ်ပေးထားပြီး ယင်းစီမံကိန်းကို တရားဝင် ဖြစ်စေရန် အစိုးရ၏ ကျောထောက်နောက်ခံမရှိ

သည့် အတွက်ကြောင့် ဤအစီရင်ခံစာသည် အပြောင်းအလဲ များစွာ သက်ရောက်မှုမရှိခဲ့ပေ။



၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ဥပဒေအမှတ် ၉၄၁၀ အရ ပျောက်ကွယ်သွားသောဥပဒေဟု လူသိများသော နိုင်ငံရေး သေဆုံးမှုနှင့် ပျောက်ဆုံးမှုများဆိုင်ရာ အထူးကော်မရှင် (CEMDP) ကို ဘရာဇီးလ်တရားရေးဌာန တွင် ထူထောင်ထည့်သွင်းကာ ဘရာဇီးသမ္မတက ဒဏ်ခတ်အရေးယူခွင့်ပြုခဲ့သည်။

ပြန်ပေးဆွဲခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်း၊ အတင်းအကျပ် ပျောက်ဆုံးစေခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင်နေထိုင်သော နိုင်ငံခြားသားများအပေါ် ကျူးလွန်မှုများ အပါအဝင် စစ်အာဏာ ရှင်အစိုးရ၏ တရားမဝင် လုပ်ရပ်များအတွက် နိုင်ငံတော်က ပထမဆုံးအကြိမ် လက်ခံခဲ့သော ဤဥပဒေသည် ပထမဆုံးအကြိမ်ဖြစ်သည်။ ဤဥပဒေဖြင့် စစ်အစိုးရ၏တရားမဝင်လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့်

ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ ရသည့် မိသားစုများအတွက် ပျောက်ဆုံးသွားသူများ၏ သေစာရင်းနှင့် လျော်ကြေးငွေများ တောင်းခံရန် ရွေးချယ် ခွင့်ရှိလာပါသည်။ ဤဥပဒေ အသက်ဝင်ပြီးနောက်တွင် ရဲအချုပ်တွင် နိုင်ငံရေးအရ လှုံ့ဆော်ခံရသော သေဆုံးမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် အခြားကော်မရှင်ကို တာဝန်ပေးခဲ့ပါသည်။

လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေကြောင့် သေဆုံးမှုအခြေအနေတွေကို နိုင်ငံတော်က မစစ်ဆေးနိုင် သောကြောင့် ထပ်လောင်းတိုင်ကြားချက်တွေကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ သေဆုံးသူများ၏ မိသားစုဝင်များသာ နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ကို အသိအမှတ်ပြုရန် တောင်းဆိုမှုများ တင်သွင်းနိုင်သောကြောင့် ဤမိသားစုများသည် မိသားစု ပြဿနာများမဟုတ်ဘဲ မိသားစုပြဿနာများကဲ့သို့ သေဆုံးမှုများကို ကုသပေးနေသည့် နိုင်ငံတော် ကိုလည်း မနှစ်သက်ပါ။ ဆယ့်တစ်နှစ်ကြာ လုပ်ကိုင်ပြီးနောက်၊ CEMDP သည် စစ်အစိုးရ လက်ထက်က သေဆုံးခဲ့သည့် လူ ၃၀၀ ကျော်၏ မိသားစုဝင်များထံ ရိုက်သန်း ၄၀ နီးပါး ပေးချေခဲ့ပြီး ပျမ်းမျှ ပေးချေမှု မှာ ဒေါ်လာ ၁၂၀,၀၀၀ ခန့်ဖြစ်ပြီး ထိုအချိန်က ငွေလဲနှုန်းဖြင့် ဒေါ်လာ ၁၂၀,၀၀၀ နီးပါး ရရှိခဲ့သည်။ အဆိုပါ လျော်ကြေးငွေများအပြင်၊ ၂၀၀၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ လတွင် CEMDP သည် စစ်အစိုးရအတွင်း သေဆုံး သူများ၏ မိသားစုများထံမှ သွေးနမူနာများကို စတင်စုဆောင်း ခဲ့ပြီး သေဆုံးသူများ၏ ရုပ်ကြွင်းများကို သိရှိ နိုင်စေရန် DNA ဒေတာဘေ့စ် ကို ဖန်တီးခဲ့သည်။

၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် သမ္မတ Luiz Inácio Lula da Silva ၏ ဒုတိယသက်တမ်းအတွင်း *Direito à memória e à verdade* (မှတ်ဉာဏ်နှင့်အမှန်တရား) စာအုပ်ကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ဤစာအုပ်တွင် CEMDP မှ ဆယ့်တစ်နှစ်ကြာ အလုပ်သမားများ၏ ရလဒ်များကို ဖော်ပြထားပြီး ဘရာဇီးနိုင်ငံမှ စစ်တပ်အဖွဲ့ဝင် များအား ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ ဖြုတ်ချခြင်း၊ ခေါင်းဖြတ်ခြင်း၊ မုဒိမ်းကျင့်ခြင်း၊ အလောင်းများကို ဖုံးကွယ် ခြင်းနှင့် သတ်ဖြတ်ခြင်းစသည့် ရာဇဝတ်မှုများဖြင့် တိုက်ရိုက်စွပ်စွဲသည့် ပထမဆုံးတရားဝင်အစီရင်ခံစာ အဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဘရာဇီး၏ စာရေးဆရာများထဲမှတစ်ဦးဖြစ်သော Paulo Vannuchi သည် ဤ စာအုပ်ကို ပြီးမြောက်အောင် ကူညီပေးခဲ့သည်။ ဤစာအုပ်သည် စစ်အစိုးရကို ဆန့်ကျင်သူ အများစုကို ဖမ်းဆီး၊ ညှဉ်းပန်းသတ်ဖြတ်ခြင်း ခံခဲ့ရပြီး စစ်ဘက်အရာရှိများအား ချီးမြှင့်သည့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို အလွန်အမင်း ဝေဖန်ကြောင်း သက်သေပြခဲ့သည်။ ဤစာအုပ်သည် စစ်အစိုးရအတွင်း ဖြစ်ပျက်ခဲ့သောအမှန် တရားကို ဖော်ထုတ်ရန် စစ်ဘက် အရာရှိများနှင့် တရားမဝင်သော လုပ်ရပ်များတွင် ပါဝင်ပတ်သက် သူများ ကို ခေါ်ထားသည်။

၂၀၀၇ ခုနှစ်မှစပြီး “မရှိမဖြစ်လူများ” ဟုအမည်ပေးထားသော အောက်မေ့ဖွယ်အထိမ်းအမှတ်များ ကို ဘရာဇီး တစ်ဝိုက်တွင် စိုက်ထူခဲ့ပြီး စစ်အာဏာရှင်အစိုးရအတွင်း ကျဆုံးခဲ့သော နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံ

များ၏ သမိုင်း ကြောင်းအချို့ကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ရန် ကူညီပေးခဲ့သည်။

၂၀၀၉ ခုနှစ် မေလတွင် ဘရာဇီးဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် “Revealed Memories” ဟုလည်းသိကြသည့် “ဘရာဇီး ရှိနိုင်ငံရေးရုန်းကန်မှုမဟိုဠာန (၁၉၆၄-၁၉၈၅)” ဟုလည်းလူသိများသော အွန်လိုင်းပရောဂျက်ကို စတင်ခဲ့သည်။ ဤအကိုးအကားစင်တာသည် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အများပြည်သူအား သတင်းအချက်အလတ်များကို ပြုလုပ်ပေးကာ သမ္မတနိုင်ငံ သမ္မတရာထူးမှ တိုက်ရိုက် အစီရင်ခံသည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် အမျိုးသားမော်ကွန်းတိုက်၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင် လည်ပတ်လျက် ရှိသည်။

၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် ဘရာဇီးနိုင်ငံသည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင်များ သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များက ကျူးလွန်ခဲ့သော နိုင်ငံရေးရာဇဝတ်မှုများနှင့် ရာဇဝတ်မှုများကို လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးသည့် ဥပဒေတစ်ရပ်ကို အတည်ပြုခဲ့သည်။

မကြာသေးမီက အနောက်လူ့အခွင့်အရေးတရားရုံးတစ်ခုနှင့် ဘရာဇီးရှေ့နေများက ဘရာဇီးမှ ၁၉၇၉ ခုနှစ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေကိုဖျက်သိမ်းရန် အမိန့်ပေးခဲ့ပြီး ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ရာဇဝတ်မှု တရားရုံးတွင် တရားစွဲနိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ဘရာဇီးသည် ဥပဒေကို လွှမ်းမိုးရန် ငြင်းဆိုထားဆဲဖြစ်ပြီး မကြာမီ ကာလအတွင်း ဤဥပဒေအား ပြောင်းလဲရန် မဖြစ်နိုင်ဟု ပြောဆိုသည်။ နိုင်ငံတကာ ဖိအားပေးမှုများသည် ဥပဒေကို ပယ်ဖျက်လိုသော်လည်း တရားရုံးချုပ်ဥက္ကဋ္ဌ Cezar Peluso က “လူတိုင်းဟာ သူ့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင် ယဉ်ကျေးမှုအရ သူ့ကိုယ်ပိုင်သမိုင်းဆိုင်ရာ ပြဿနာတွေကို သူ့နည်းသူ့ဟန်နဲ့ ဖြေရှင်း တတ်တယ် ဆိုရင်တော့ ဘရာဇီးလ်ဟာ သဟဇာတဖြစ်မယ့်လမ်းကို ရွေးချယ်လိုက်ပြီ”ဟု ပြောခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ဂျာနယ်လစ် ဖာနန်ဒို ရိုဒရီဂွက်ဇ်က “အတိတ်၏ ရှက်ဖွယ်ကောင်းသော အပိုင်းများကို လက်တင်ရန် ကြောက်ရွံ့ခြင်း” သည် ပိုမှန်သည်ဟု ဆိုသည်။

၂၀၁၀ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် အငြင်းပွားဖွယ်စီရင်ချက်တစ်ခုတွင် ဘရာဇီးတရားရုံးသည် စစ်အစိုးရ လက်ထက်တွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေအား အသုံးပြုမှုကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း လအနည်းငယ်အကြာ ၂၀၁၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် Inter American Court of Human Rights မှ Gomez Lund အမှုတွင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေသည် American Convention နှင့် မကိုက်ညီကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ပြီး ဆိုလို သည်မှာ ဥပဒေသည် ဥပဒေအကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိသည့်အတွက်ကြောင့် အတားအဆီးမဖြစ်သင့်ပေ။

ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ သမိုင်းတွင် အရေးပါသော အခိုက်အတန့်တစ်ခုအဖြစ် ဖက်ဒရယ်တရားရုံးများသည် ယခင်က လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုတစ်ခုအား စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု စတင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် မတ်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရရှေ့နေများသည် Colonel Carlos Alberto Bilhante Ustra နှင့် Police Chief Dirceu Garvina တို့ကို ၁၉၇၁ ခုနှစ်တွင် သမဂ္ဂခေါင်းဆောင် Aluzio Palhano Pedreira Ferreira မှ ပြန်ပေးဆွဲမှုဖြင့် စွဲချက်တင်ခဲ့သည်။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ဤနေရာတွင် အသက်ဝင်လာ သော်လည်း တရားခံမရှိဘဲ ရာဇဝတ်မှုမှာ ၁၉၇၉ ခုနှစ်ထက် ကျော်လွန်နေသည်ဟု ယူဆရ ပြီး လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဖြင့် အကျုံးမဝင်ပေ။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေဖြင့်ပင် အစိုးရရှေ့နေများသည် ဥပဒေတွင် “ကွက်လပ်များ” ကို စတင်တွေ့ရှိလာ ကြသည်။ ဤဥပဒေအပေါ်နိုင်ငံတကာဖိအားတွေ တိုးလာ တာနဲ့အမျှ ဥပဒေကမည်သို့ဖြစ်လာမလဲဆိုတာ စိတ်ဝင် စားစရာဖြစ်သည်။

ကော်မရှင်ကို ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် သမ္မတ Luiz Inácio Lula da Silva မှ အဆိုပြုသည့် 3rd National Human Rights Programme မှ အဆိုပြုခဲ့သည်။ သို့သော်၊ Lula သည် စစ်တပ်အဖွဲ့ဝင်များ နုတ်ထွက်ရန် ခြိမ်းခြောက်ပြီးနောက် အမှန်တရားကော်မရှင်၏ အဆိုပြုချက်ကို ပယ်ချခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်ဥပဒေအား ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် ကြောက်ရွံ့သော တပ်မတော်၏ တိုင်ကြားချက် များကို ဖြေရှင်းရန် အတွက် အဓိကအားဖြင့် ၎င်း၏စာသားကို အကြိမ်ကြိမ် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ အသိသာ ဆုံးမှာ “နိုင်ငံရေးဖိနှိပ်မှု” ဟူသော ဝေါဟာရကို ဥပဒေကြမ်း၏ စာသားမှ ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်တွင် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်သည်ဟု စွပ်စွဲခံထားရသည့် အရာရှိများကို ပြစ်ဒဏ်ပေးပိုင်ခွင့်မရှိသောကြောင့် ကော်မရှင် သည် အလွန်တိုတောင်းသော အချိန်ကာလတစ်ခုရှိမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းကို ကျေနပ်လောက်အောင် ပြီးမြောက်ရန် အဖွဲ့ဝင်များ မလုံလောက်ကြောင်းလည်း ၎င်းတို့က တောင်းဆိုထားသည်။ တစ်ဖက်တွင် မူ စစ်တပ်သည် လက်ဝဲဝါဒီအဖွဲ့အစည်း များကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများကို အလေးချိန်မပေးရသော ကော်မရှင်တွင် ၎င်းတို့အား ကိုယ်စားပြုမည် မဟုတ်ကြောင်း တိုင်ကြားထားသည်။

ကော်မရှင်တွင် ကော်မရှင်နာ ၇ ဦးနှင့် ဝန်ထမ်း ၁၄ ဦး ပါဝင်သည်။ ကော်မရှင်နာများတွင် Gilson Dipp, José Carlos Dias, José Paulo Cavalcant Filho, Maria Rita Kehl, Paulo Sérgio Pinheiro, Pedro Dallari နှင့် Rosa Maria Cardoso da Cunha တို့ ပါဝင်သည်။ ကော်မရှင်သည် တိုင်းပြည်၏ စစ် အာဏာရှင်စနစ်၏ အဖြစ်မှန်နှင့် လူမှုရေးအမှန်တရားများကို ဖော်ထုတ်နိုင်စေရန်အတွက် အရေးပါသော ပါဝါရှိပြီး ၎င်းသည် “သက်သေခံချက်၊ ဒေတာနှင့် စာရွက်စာတမ်းများပုံစံဖြင့် ဆန္ဒအလျောက် ပေးအပ် နိုင်သည်။ အများပြည်သူ ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများထံမှ အချက်အလက်များ တောင်းခံခြင်း၊ လူတွေ့ မေးမြန်းရန် ခေါ်ယူခြင်း သို့မဟုတ် သက်သေခံချက်များ၊ အချက်အလက်စုဆောင်း

ရန် သို့မဟုတ် ပြန်လည် ရယူရန် စုံစမ်းမေးမြန်းမှုများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုသည်။ အများသူငှာကြားနာပွဲကျင်းပ ရန် သက်သေကို အကာအကွယ်ပေးရန် တောင်းဆိုရန်၊ အစိုးရ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိက၊ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ အင်္ဂါရပ်နှင့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းပြီး သတင်းအချက်အလက် ဖလှယ်ရန်နှင့် အများသူ ငှာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများထံမှ အကူအညီများကို တောင်းဆိုရန်ဖြစ်သည်။ ပြန်လည် သင့်မြတ်ရေး အတွက် အမှန်တရားကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး တရားမျှတမှုကို မြှင့်တင်ခြင်းအပေါ် အာရုံစိုက်သည်။ ဒုက္ခသည်များကို ကူညီရန်၊ ပျောက်ကွယ် သွားသော ရုပ်အလောင်း များကို ရှာဖွေရန်၊ အာဏာရှင်စနစ်၏ မူဝါဒများနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို ချမှတ်ရန်နှင့် နောက်ထပ် လူ့ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တားဆီးရန် အစီအမံများကို အကြံပြုရန် မျှော်လင့်ထားသည်။ ကော်မရှင် အား အချက်အလက် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် သင့်လျော်သောအခွင့်အာဏာများ ပေးအပ်ထားသော်လည်း၊ အထူးသဖြင့် ဘရာဇီးတွင် ခုခံမှုများကြောင့် ၎င်း၏ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်နိုင်ပါ့မလားဟု မေးခွန်း ထုတ်စရာ ဖြစ်လာသည်။

၁၉၇၉ ခုနှစ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေကြမ်းတွင် ပုဒ်မ ၁၁ တွင် ဖော်ပြထားသည်မှာ “ဤဥပဒေ သည် အခကြေးငွေ၊ ပေးချေမှု၊ လစာ၊ ဝင်ငွေ၊ လျော်ကြေး၊ ပေးလျော်မှု၊ လျော်ကြေး၊ ပေးဆောင်မှု များနှင့် ပတ်သက်သည့် အခြားမည်သည့်အရာမှ မထုတ်ပေးစေရ” ဟု ပါရှိသည်။ ဥပဒေက ဖော်ပြထား သည့် ပုံစံနှင့် လျော်ကြေးပေးခြင်းမျိုးကို ခွင့်မပြုပေ။ ထို့နောက် ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် Fernando Henrique Cardoso သည် စစ်အာဏာရှင်စနစ်ကြောင့် အဟန့်အတားဖြစ်စေသော အလုပ်များကို လုပ်ကိုင်သူများ အား ငွေကြေး လျော်ကြေး ပေးခွင့်ပြုသည့် ဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ဘရာဇီး တရားရေး ဝန်ကြီးဌာနသည် လယ်သမား ၄၄ ဦးကို တစ်ဦးလျှင် ဒေါ်လာ ၇၁၀၀၀ နှင့် တစ်လလျှင် ဒေါ်လာ ၄၆၅ ခန့် ချီးမြှင့်ခဲ့သည်။ လျော်ကြေးငွေများကို ကြေငြာသည့်အခါ တရားရေးဝန်ကြီး Tarsio Genro က “ဒါဟာ ဘရာဇီးအစိုးရရဲ့ ခွင့်လွှတ်မှုအတွက် တရားဝင်တောင်းဆိုမှုတစ်ခုပါ” ဟုဆိုသည်။ သို့သော်လည်း ဘရာဇီးလယ်သမား ၄၄ ဦးအား လျော်ကြေးပေးသော်လည်း စစ်တပ်မှကျူးလွန်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် လျော်ကြေးပေးရန်ပင် စတင်ခြင်းမရှိပေ။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ပျောက်ဆုံးနေသော လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကဏ္ဍကို လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခြင်းခံရသူ ၂၁၇ ဦးနှင့် ပြည်နယ်အေးဂျင့်များ မှ အတင်းအကြပ် ပျောက်ဆုံးသွားခြင်း၏ လူ ၁၅၅ ဦးတို့ကို ရည်ညွှန်းပြီး မွမ်းမံခဲ့သည်။ သို့သော် ဥပဒေ ၉၁၄၀ သည် သေဆုံးသူများ၏ မိသားစုများအား ငွေကြေး လျော်ကြေးပေးခွင့်ပြုသည့် ဥပဒေဖြစ်ပြီး အတင်းအဓမ္မ ပျောက်ဆုံးသွားခြင်း၏ လူ ၁၃၀ ဦးကိုသာ အသိ အမှတ်ပြုထားပြီး လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခြင်း မျိုး မရှိပါ။ လျော်ကြေးပေးရသည့် အဓိကကိစ္စရပ်များအပြင် ဘရာဇီး အစိုးရသည် ၁၉၉၅ မှ ၂၀၁၀ ခုနှစ် အထိ အမှုပေါင်း ၁၂,၀၀၀ အတွက် ငွေကြေးလျော်ကြေးပေးခဲ့သည်။

ဥပဒေကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက်၊ Rousseff သည် Truth Commission နှင့် ကနဦး တိုးတက်မှု အနည်းငယ်သာ ရှိခဲ့သည်။ စစ်တပ်နှင့် လူ့အခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူများ နှစ်ဖက်လုံး၏ ကန့်ကွက်မှုကြောင့် ရှားဆက်ဖ်သည် ၂၀၁၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် သူမ တရားဝင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော အမှန်တရား ကော်မရှင် မှ ပထမဆုံး နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်ဖွဲ့စည်းပြီး တစ်နှစ်ခွဲနီးပါးတွင် ကော်မရှင်နာများ ခန့်အပ်ခြင်းမပြုခဲ့ပါ။ သို့သော် ကော်မရှင်သည် နောက်ဆုံးတွင် ၂၀၁၃ ခုနှစ် မေလတွင် စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုပွဲတွင် ကော်မရှင် အဖွဲ့ဝင် ခုနစ်ဦး၏ မိတ်ဆက်စကားနှင့် သမ္မတ Rousseff ၏ မိန့်ခွန်းကို ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့ပြီး အဆိုပါ အခမ်းအနားအား “အမှန်တရား၏ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဆိုင်ရာဂုဏ်ပြုပွဲ” ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ ဘရာဇီးရှိ ပြည်နယ်ကိုးခုတွင် ၂၀၁၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ကော်မရှင်သည် ၎င်းတို့၏ တည်ရှိမှု ပထမနှစ်တွင် ၎င်းတို့၏ အောင်မြင်မှုများကို အစီရင်ခံခဲ့ပါသည်။ ရုပ်မြင်သံကြား သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ တစ်ခုတွင် အမှန်တရားကော်မရှင်နာသည် တစ်နှစ်တာ၏အောင်မြင်မှုများကို အသေးစိတ်ဖော်ပြခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့်၊ ကော်မရှင်၏ အချက်အလက် များသည် စစ်အာဏာရှင်စနစ် အတွင်း ရှိခဲ့သော ထောက်လှမ်းရေး စစ်ဆင်ရေးများ မော်ကွန်းတိုက်၊ သံသယရှိ သူများနှင့် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သော သားကောင်များ၏ သက်သေခံချက်များနှင့် ဘရာဇီးအစိုးရမှ ပံ့ပိုးပေးသော အခြားစာရွက်စာတမ်းများ ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင်၊ ဖြစ်ရပ်မှန်နှင့် မှုခင်းဆိုင်ရာအမှန်တရားများ စုဆောင်းခြင်း အပေါ် အလေးပေးမှုသည် ကော်မရှင်၏ သိသာထင်ရှားသော တွေ့ရှိချက်များစွာကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ပထမအချက်မှာ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုကို အသုံးပြုခြင်းသည် စစ်အာဏာရှင်စနစ် ချုပ်ငြိမ်းရေး အတွက်သာ မဟုတ်ဘဲ ၁၉၆၄ ခုနှစ် အစောပိုင်းတွင် စစ်ကြောရေးတွင် သာမန်နည်းလမ်းအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ကော်မရှင်သည် ဘရာဇီးလ်ပြည်နယ်တွင် ပျောက်ဆုံးနေသည့် အချက်အလက်များကို ဖုံးကွယ် ထားကြောင်း၊ ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံရေးအရ လုံလောက်သော ပံ့ပိုးကူညီမှုနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းရန် အချိန်ယူခဲ့သော်လည်း ဘရာဇီးတွင် အမျိုးသားရေး အမှန်တရားတစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းရေးတွင် ပြီးခဲ့သည့် နှစ်များအတွင်း သိသာထင်ရှားသော တိုးတက်မှုများ ရှိခဲ့သည်။

နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အမှန်တရားကော်မရှင်သည် ၂၀၁၂ ခုနှစ်အစတွင် ရပ်တန့်နေပုံရသဖြင့် São Paulo ပြည်နယ် စည်းဝေးပွဲသည် လွတ်လပ်သော အမှန်တရားကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ကော်မရှင်သည် စစ်အာဏာရှင်စနစ်အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမည် ဖြစ်ပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အစီရင်ခံတင်ပြမည့် ကော်မရှင်နာငါးဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကော်မရှင်သည် အမှန်တရားနှင့် တရားမျှတမှုတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေသော နိုင်ငံတဝှမ်း စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးတွင် ပါဝင်ကူညီရန် မျှော်လင့် ပါသည်။ အခြားပြည်နယ်များသည် ၎င်းတို့၏စံနမူနာကို လိုက်နာကြသည်။ အမျိုးသားအမှန်တရား ကော်မရှင်မှ အိမ်တော် ဆပ်ကော်မတီဝင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် Erika Kokay က အဆိုပါဒေသဆိုင်ရာ

ကော်မရှင်များအတွက် ပြည်နယ်များ၏ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများမှ အရေးတကြီးတင်ပြချက်ကို ထောက်ခံကြောင်း “ဤနိုင်ငံသည် စောင့်ဆိုင်းရန် မခံနိုင်ပါ။ ဘရာဇီးသည် အမှန်တရားကို သိရန် လိုအပ်ပါသည်” ဟု စောဒကတက်ခဲ့သည်။ အမျိုးမျိုးသော အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများကိုလုပ်ဆောင်နိုင်သော်လည်း အမျိုးသား အမှန်တရားကော်မရှင်၏ ကြိုးပမ်း အားထုတ်မှုများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားသည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် Edgar de Aquino Duarte ပျောက်ဆုံးမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် အမှုသည် ပြည်နယ် လုံခြုံရေးအေးဂျင့် နှင့် Alcides Singello တို့၏ ပထမဆုံးသော ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ရုံးတင်စစ်ဆေးမှု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဆော်ပေါလိုရှိ အထူးထောက်လှမ်းရေးရုံးများတွင် ဖမ်းဆီးနှိပ်စက်ခံရပြီးနောက် ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ပျောက်ဆုံးသွားခဲ့သည်။ ၁၉၇၉ ခုနှစ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေနှင့် ဘရာဇီး၏တရားလွတ်တော်ချုပ်မှ ဤဥပဒေ၏ နောက်ဆက်တွဲအား ထောက်ခံမှုတို့ကြောင့် ဘရာဇီးတွင် ပြစ်ဒဏ်စီရင်ခြင်းဆိုင်ရာတရားမျှတမှု သည် အစဉ်အလာအားဖြင့် စိန်ခေါ်လျက်ရှိသည်။ Edgar de Aquino Duarte ကဲ့သို့သော အမှုများသည် ၁၉၇၉ ခုနှစ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေမှ ကင်းလွတ်ခွင့် ရှိသည်ဟု ပြည်သူ့ရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ အခိုင်အမာ ဆိုနိုင်ခဲ့ပြီး လူပျောက်ဆုံးနေသေးသဖြင့် အတင်းအဓမ္မ ပျောက်ဆုံးသွားခြင်းသည် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော ရာဇဝတ်မှု တစ်ခုဖြစ်လာစေသည်။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေသည် ယခင်က ဘရာဇီးတွင် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ စုံစမ်းစစ် ဆေးမှုများကို တားဆီးခဲ့သော်လည်း ဘရာဇီး၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သူ များအား အပြစ်ပေးခံရမှုများ ပျက်ပြားသွားသဖြင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် များသည် ပြောင်းလဲသွားနိုင်သည်။

ဇန်နဝါရီလ ၁၁ ရက်၊ ၂၀၁၃ တွင်၊ Comissão Nacional da Verdade (CNV) သည် Getúlio Vargas အစိုးရ လက်ထက်တွင် စစ်အာဏာရှင်စနစ်ပြင်ပမှ ၎င်း၏ ပထမဆုံးညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုစွပ်စွဲချက်ကို ထုတ်ပြန် ခဲ့သည်။ Safra Group ၏ဒါရိုက်တာဟောင်းနှင့် လက်ရှိ Suzano ၏ဒါရိုက်တာဘုတ်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သူ Bahia ၏ဘဏ္ဍာရေး ဝန်ကြီးဟောင်း၊ အသက်ရှစ်ဆယ့်လေးနှစ်ရှိ Boris Tabacof က ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် သူခံစားခဲ့ရသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကိုပြောပြခဲ့သည်။ ကော်မရှင် Maria Rita Kehl, José Carlos Dias နှင့် Paulo Sérgio Pinheiro။ Tabacof ၏ထွက်ဆိုချက်သည် ၎င်း၏ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုကို ဖုံးအုပ်ထားပြီး ၁၉၅၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ဖမ်းဆီးခံရပြီး ရက်ပေါင်း ၄၀၀ ကြာ ထောင်သွင်း အကျဉ်းချခြင်းကို သရုပ်ဖော်ထားသည်။ Tabacof ၏ ထွက်ဆိုချက်သည် Estado Novo (၁၉၃၇-၁၉၄၅) အတွင်း ဘရာဇီးတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော သိသာထင်ရှားသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုတစ်ခုကိုလည်း သရုပ်ဖော်ပါသည်။ Tabacof ၏ ထွက်ဆိုချက်၏ သဘောသဘာဝဖြစ်သော်လည်း CNV ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်သည်

၁၉၄၆ နှင့် ၁၉၈၈ ကြားရှိကိစ္စရပ်များကိုသာ အကျုံးဝင်သည်ဖြစ်၍ အရေးဆိုမှုကို နောက်ထပ်စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းမပြုရန် တားဆီးထားသည်။

အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင် (အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ)



တော်လှန်ရေးမြင်ကွင်းများ

ဖမ်းဆီးခံရပုံ

General Jorge Rafael Videla

တောင်အမေရိကတွင် ဘရာဇီးနိုင်ငံနှင့် အရွယ်အစားနှင့် လူဦးရေအရ ဒုတိယဖြစ်သော အာဂျင်တီးနားသည် အတ္တလန်တိတ်မှ ချီလီနယ်စပ်နှင့် မြင့်မားသော အင်ဒီယန်တောင်တန်းများအထိ လွင်ပြင်တစ်ခုဖြစ်သည်။ Aconcagua (၂၂၈၃၄ပေ) သည် အာရှပြင်ပရှိ ကမ္ဘာ့အမြင့်ဆုံးတောင်ထွတ်ဖြစ်သည်။ အာဂျင်တီးနားသည် မြောက်ဘက်တွင် ဘိုလီးဗီးယားနှင့် ပါရာဂွေးနိုင်ငံ၊ အရှေ့ဘက်တွင် ဥရူဂွေးနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံတို့နှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်နေသည်။ မြောက်ဘက်ပိုင်းသည် ဘိုလီးဗီးယားနှင့် ပါရာဂွေးတို့နှင့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်နေသော ရွှံ့နွံများနှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသစ်သား Gran Chaco ဖြစ်သည်။ တောင်ဘက်တွင် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် သိုးမွေးမွေးကျက်များ ပေါများပြီး လူဦးရေအများစုကို ပံ့ပိုးပေးသည့် လူးလူး၊ မြေဩဇာ ကောင်းသော Pampas များဖြစ်သည်။ တောင်ဘက်တွင် သစ်သားနှင့် မြေဩဇာကောင်းသော အပိုင်းများ ပါရှိသော အေးမြပြီး ရေရှားသော လွင်ပြင်များဖြစ်သော Patagonia ဖြစ်သည်။

၁၅၁၆ ခုနှစ်တွင် Juan Diaz de Solis မှပထမဆုံး စူးစမ်းလေ့လာခဲ့သည်။ အာဂျင်တီးနားသည် စပိန်ကိုလိုနီ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် တဖြည်းဖြည်းဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည်။ Buenos Aires ကို ၁၅၈၀ ခုနှစ်တွင် အခြေချခဲ့သည်။ နွားလုပ်ငန်းသည် ၁၆၀၀ ခုနှစ် အစောပိုင်းတွင် ကြီးထွားလာခဲ့သည်။ ကျူးကျော် ဗြိတိသျှ တပ်များကို ၁၈၀၆ ခုနှစ်နှင့် ၁၈၀၇ ခုနှစ်များတွင် နှင်ထုတ်ခဲ့ပြီး နပိုလီယံက စပိန်ကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် (၁၈၀၈) တွင် အာဂျင်တီးနားလူမျိုးများက ၎င်းတို့၏အစိုးရကို ၁၈၁၀ခုနှစ် တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဇူလိုင်

၉၊ ၁၈၁၆ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးတရားဝင်ကြေငြာခဲ့သည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်တွင်ရှိခဲ့သည့်အတိုင်း အာဂျင်တီးနားသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ပွားချိန်တွင် ကြားနေရေး ကြေညာခဲ့သော်လည်း အပိတ်အဆင့်တွင် ဝင်ရိုးတန်းအာဏာရှင်များကို မတ်လ ၂၇ ရက်၊ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် စစ်ကြေညာခဲ့သည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး ဟွမ်ဒီပေရွန်သည် တပ်၏ ဗိုလ်မှူးကြီးတစ်ဦးအဖြစ် ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ စစ်ပြီးခေတ် ၁၉၄၆ နှင့် ၁၉၅၁ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲများတွင် အနိုင်ရခဲ့သည်။ Peron သည် ၎င်း၏ ဒုတိယ ဇနီးဖြစ်သူ Eva Duarte de Peron (Evita) နှင့် အလုပ်သမားလူတန်းစားများကြားတွင် သူမ၏ ကျော်ကြားမှုကို အားဖြည့်ပေးခဲ့သည်။ သူမသည် အစိုးရရာထူးကို မထမ်းဆောင်ဖူးသော်လည်း Evita သည် ကျန်းမာရေးနှင့် အလုပ်သမားရေးရာ ဝန်ကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ကာ အမျိုးသား ပရဟိတ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ထူထောင်ကာ Peron အတွက် နိုင်ငံရေးအရ ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် တုံ့ပြန်ခဲ့သော သမဂ္ဂများကို ရက်ရက်ရောရော လုပ်ခများ တိုးမြှင့်ချီးမြှင့်ခဲ့သည်။ Peron ၏ တိုးမြှင့်လာသော အာဏာရှင်စနစ်အား ဆန့်ကျင်မှုသည် Evita ကွယ်လွန်ပြီး သုံးနှစ်အကြာ ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် Peron ကို ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးစေခဲ့သော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များက အာဏာသိမ်းခြင်းသို့ ဦးတည်စေခဲ့သည်။ အာဂျင်တီးနားသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အစိုးရ၏ အတိုချုံးကာလများနှင့်အတူ စစ်အာဏာရှင်များ ကာလရှည်ကြာစွာ ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။

ယခင်အာဏာရှင်ဟောင်းသည် ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် အာဏာပြန်ရခဲ့ပြီး ၎င်း၏တတိယဇနီး Isabel Martinez de Peron သည် ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်ခံခဲ့ရသည်။ ခင်ပွန်းသည် ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင်သေဆုံးပြီးနောက် Peron သည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ၏ပထမဆုံးသောအမျိုးသမီးနိုင်ငံတော်အကြီးအကဲဖြစ်လာခဲ့ပြီး စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးပြုလဲမှုကို အရှိန်မြှင့်နေသော လူမျိုးကိုထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် လက်ဝဲနှင့် လက်ယာယိမ်း အဖွဲ့များ၏ အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များကြောင့် လူပေါင်း ၇၀၀ ခန့် သေဆုံးခဲ့သည်။ လူနေမှု စရိတ် ၃၅၅ ရာခိုင်နှုန်း မြင့်တက်လာပြီး သပိတ်များနှင့် ဆန္ဒပြမှုများ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ၁၉၇၆ ခုနှစ် မတ်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး Jorge Rafael Videla ဦးဆောင်သော စစ်အာဏာရှင်တို့က အာဏာသိမ်းပြီး စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ချမှတ်ခဲ့သည်။

၁၉၈၀ ခုနှစ် ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ၁၉၇၆ နှင့် ၁၉၈၃ ခုနှစ် စစ်အာဏာရှင်စနစ်အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော အကြမ်းဖက်မှုများ၊ လူများပျောက်ဆုံးမှု၊ အလောင်းများ၏ တည်နေရာ အပါအဝင်အဆိုပါကိစ္စများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် အချက်အလက်များနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် အမှန်တရားကော်မရှင်ကို ၁၉၈၃ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့တွင် စတင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ အမှန်တရား ကော်မရှင်ကို ကော်မရှင်နာ (၁၃) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကော်မရှင်နာ

(၁၃) ဦးမှာ အမျိုးသား (၁၂) ဦးနှင့် အမျိုးသမီး (၁) ဦးတို့ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့အထဲမှ (၁၀) ဦးသည် သမ္မတ အယ်ဖွန်စင် (Alfonsin) မှ ခန့်အပ်ထားသော ဥပဒေပြုရေးမဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ပြီး (၃) ဦးကို အာဂျင်တီးနား၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ အောက်လွှတ်တော် မှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခဲ့သည်။ (အာဂျင်တီးနား ဥပဒေပြုလွှတ်တော် နှင့် ကွန်ဂရက် လွှတ်တော်တွင် နောက်ထပ် အဖွဲ့ဝင် (၃) ဦးကို ထပ်မံခန့်အပ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။)

အမှန်တရားကော်မရှင်သည် ပျောက်ဆုံးမှုပေါင်း ၁၀၀၀၀ မှ ၃၀၀၀၀ ကြားအထိ ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သော်လည်း မိသားစုများ စိုးရိမ်မှုများကြောင့် ပျောက်ဆုံးမှုပေါင်း (၉၀၀၀) ခန့်ကိုသာ ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ အမှန်တရားကော်မရှင်သည် ၁၉၈၄ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့တွင် ပြီးဆုံးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အမှန်တရား ကော်မရှင်၏ သက်တမ်းမှာ (၉)လကြာမြင့်ခဲ့သည်။ ပျောက်ဆုံးခြင်း၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ လျှို့ဝှက်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် အမည်မသိနေရာများတွင် အလောင်းများစွန့်ပစ်ခြင်းတို့သည် စနစ်တကျ ကျင့်ထုံးများဖြစ်သည်။ ပျောက်ကွယ်သွားသူများအားလုံး အသတ်ခံခဲ့ရပြီး အဆိုပါလူများနှင့်ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက် နည်းပါးမှုသည် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများကြား စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ဟန့်တားရန် အစိုးရ၏ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ဗျူဟာတစ်ခုဖြစ်သည်။ စစ်တပ်၏ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သော ကျင့်ထုံးများကို အမြင့်ဆုံး စစ်ကွပ်ကဲမှုအဆင့်မှ စီစဉ်ပြီး အမိန့်ပေးခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် သမ္မတဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရီနယ်ဒိုက စစ်ဌာနချုပ်အတွင်း တာဝန်ရှိကြောင်း သက်သေပြနိုင်သည့် စစ်ရေးစာရွက်စာတမ်းများကို ဖျက်ဆီးရန် အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ညပျောက်ဆုံးသွားသူများ၏ မိသားစုများအတွက် လျော်ကြေးပေးရေး အစီအစဉ်တစ်ရပ်ကို ထူထောင်ရန် ကော်မရှင်က အကြံပြုထားပြီး ပျောက်ဆုံးနေသူများနှင့် ပတ်သက်၍ ဆက်လက် တရားစွဲဆိုမှုများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ရန်အကြံပြုထားသည်။ တရားစီရင်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ပညာပေးရေးတို့ကိုလည်း အကြံပြုခဲ့သည်။ သမ္မတသည် ကော်မရှင်၏ တွေ့ရှိချက်များကို တရားဝင် ထောက်ခံခဲ့ပြီး ကော်မရှင်၏ အလုပ်နှင့် ပတ်သက်သော နှစ်နာရီကြာ မှတ်တမ်းရုပ်ရှင်ကို ထုတ်လွှင့်ခွင့် ပြုခဲ့သည်။ သို့သော်လည်းတပ်မတော်က အဆိုပါ အစီရင်ခံစာကို ပယ်ချခဲ့သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် အာဂျင်တီးနား၏ “ညစ်ပတ်သောစစ်ပွဲ” အတွင်း ပျောက်ဆုံးသွားသော လေးငယ်များကို ရှာဖွေရေးတွင် ဗဟိုပြု၍ သက်သေခံအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် အာဂျင်တီးနားသည် ဒီမိုကရေစီ မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကွန်ဂရက်မှ အတည်ပြုထားသော နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအဖြစ်သို့ မြှင့်တင်ရန် ၎င်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ



သည် လူ့အခွင့်အရေး အပြည့်အဝ ရရှိစေရန် နိုင်ငံတော်အား အပြုသဘောဆောင်သော အစီအမံများ ချမှတ် ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ကော်မရှင်မှ စုဆောင်းရရှိသော အချက်အလက်များသည် စစ်အစိုးရ၏ တရားခွင့်တွင် အရေးပါပြီး နောက်ဆုံးတွင် ဗိုလ်ချုပ်ငါးဦး အကျဉ်းချခံခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ နှောင်းပိုင်းတွင် ဥပဒေသည် အခြားကျူးလွန်သူများအား တရားစွဲဆိုခြင်းကို ရပ်တန့်ခဲ့သည်။

၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင် စစ်အစိုးရက အတည်ပြုခဲ့သော လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေများ ဆက်တိုက်ထွက် ပေါ်လာပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အရပ်သားအစိုးရမှ ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ရုပ်သိမ်းခဲ့သည်။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေများ ရုပ်သိမ်းလိုက်ခြင်းကြောင့် လူပေါင်း ၇၀၀ နီးပါးအပေါ် တရားစီရင်မှု ပြင်းထန်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ခု နှစ်စာရင်းအရ ပြစ်ဒဏ်ငါးဆယ်ကျော်သာ ရှိခဲ့ပါတယ်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ဥပဒေမဲ့ ဖမ်းဆီးခြင်းခံခဲ့ရသူ များ အား လျော်ကြေးငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ဘီလီယံ ပေးအပ်ခဲ့သည်။ လျော်ကြေးပေးရန် အရည်အချင်း ပြည့်မီရန်၊ ဒုက္ခသည်များသည် ၁၉၇၆ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၉ ခုနှစ်အတွင်း တရားခွင်မရှိဘဲ ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းခံခဲ့ ရ

ကြောင်း သက်သေပြရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် စစ်တပ်သည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မရှိခဲ့ဘဲ လိုအပ်သော စာရွက်စာတမ်းများစွာကို မပေးဆောင်နိုင်ခဲ့ပါ။

ပြည်တွင်း တရားခုံရုံး- အမှန်တရား နှင့် ပြန်လည် ရင်ကြားစေရေး ကော်မရှင် (တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ)

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသည် အာဖရိကတိုက်၏ တောင်ဘက်စွန်းပိုင်းတွင် တည်ရှိသည်။ အာဖရိက နိုင်ငံတွင် လူပေါင်း သန်း ၆၀ ကျော်နေထိုင်ကြပြီး ထိုလူမျိုးများမှာ လူမည်း(၇၉.၂%)၊ လူဖြူ(၈.၉%)၊ လူဖြူ လူမည်းကပြား(၈.၉%)၊ အိန္ဒိယလူမျိုးနှင့် အာရှတိုက်သား (၂.၅%) နှင့် အခြားလူမျိုး(၀.၅%) တို့ နေထိုင်ကြသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် တရားဝင်ဘာသာစကား (၁၁) မျိုးရှိသည်။ ၎င်းတို့မှာ အင်္ဂလိပ် (English) ၊ အာဖရိကန်(Afrikaans) ၊ ဇီစာ(Xhosa) ၊ နဒဲဘယ်လီ(Ndebele) ၊ ဇူလု(Zulu) ၊ သီစွာနာ(Tswana) ၊ စွာသီ (Swati) ၊ စိုသို(Sotho) ၊ တောင်ပိုင်းစိုသို(Southern Sotho) ၊ ဘင်န်တ(Venda) နှင့် သီစွန်ဂ(Tsonga) တို့ ဖြစ်ပါသည်။ တောင်အာဖရိကလူမျိုးတို့သည် ခရစ်ယာန်ဘာသာ(၈၄.၂ရာခိုင်နှုန်း) ကို အများဆုံး ကိုးကွယ်ကြပြီး တခြားဘာသာများလည်းကိုးကွယ်ကြသည်။



တောင်အာဖရိကနိုင်ငံမြေပုံ

ဗိုးဝါးစစ်ပွဲ

အာဖရိကတိုက် တောင်ပိုင်းရှိ ဗိုးဝါးပြည်နယ်များဖြစ်သော ဩရိန်းဖရီးစတိတ် နှင့် ထရန်စဟား ပြည်နယ်များနှင့်မြိတိသူ အစိုးရတို့ ၁၈၉၉ ခုနှစ်မှ ၁၉၂၀ ခုနှစ်အတွင်း ဖြစ်ပွားသော စစ်ပွဲကို ဗိုးဝါးစစ်ပွဲ ဟုခေါ်သည်။ ထိုစစ်ပွဲကို တောင်အာဖရိကစစ်ပွဲ ဟုလည်းခေါ်ကြသည်။ ဗိုးဝါးဟူသော စကားမှာ ဒတ်ချ် ဘာသာဖြင့် တောင်သူလယ်သမားဟု ခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ၁၆၅၂ ခုနှစ်ခန့်က ဟော်လန်နိုင်ငံ မှ ဒတ်ချ်လူမျိုး တစုသည် အာဖရိကတိုက်တောင်ပိုင်းဒေသများသို့ သွားရောက်၍ လယ်ယာစိုက် ပျိုးခြင်းဖြင့် အခြေစိုက်

နေထိုင်ကြသည်။ ထိုသူတို့မှ ဆင်းသက်သူများကို ဗိုးဝါးဟု ခေါ်ကြသည်။ ၁၇၉၆ ခုနှစ်တွင် အာဖရိကတိုက် ရှိ ဗိုးဝါးတို့၏ ဒေသသစ်များကို ဗြိတိသျှတို့ဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်သည်။ ဗြိတိသျှ အုပ်ချုပ်သည်ကို မလိုလား သူတို့သည် ၁၈၃၆ ခုနှစ်တွင် သူတို့၏ ဒေသများကိုစွန့်၍ ထိုထက် မြောက်ဘက်ကျသော ဒေသများသို့ ပြောင်းရွှေ့ကာ အိုးသစ်အိမ်သစ်ထူထောင်ကြသည်။ ထိုဒေသကို တောင်အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံနှင့် ဩရိန်း ဖရီးစတိတ်ဟူ၍ ကိုလိုနီနိုင်ငံသစ် တည်ထောင်သည်။ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံဟု ခေါ်သော ဒေသ သည်နောင်အခါထရန်စဖားပြည်နယ်ဟု တွင်လာသည်။ ၁၈၈၄ ခုနှစ်တွင် တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၌ ရွှေတွင်းများ တွေ့သည့်သတင်းကြောင့် နိုင်ငံခြားသားများ အများအပြားပင် ထိုဒေသထဲသို့ ဝင်ရောက်လာ ကြသည်။ ထိုနိုင်ငံခြားသားများမှာအများအားဖြင့် ဗြိတိသျှ လူမျိုးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဗိုးဝါးတို့ကလည်း သူ တို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးတွင်ဗြိတိသျှတို့ ဝင်ရောက် ခြယ်လှယ်မည်ကို စိုးရွံ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် တောင်အာဖ ရိကသမ္မတနိုင်ငံ၏သမ္မတ ပေါကရူးဂါး က နိုင်ငံခြားသားများအား ချုပ်ချယ် ကန့်သတ်သည့် ဥပဒေများကို ပြုလုပ်လေသည်။ ထိုအခါ နိုင်ငံခြားသားများ ကလည်း မခံမရပ်နိုင်ဖြစ်ကာ၊ အခွင့်အရေး ပိုပေးရန် ဆူပူ တောင်းဆိုကြသည်။ နိုင်ငံခြားသားတို့ဘက်မှ ဗြိတိသျှတို့က အားပေးလေသည်။ ယင်းတို့ဖြင့် ထိုအရေးမှာ ဗိုးဝါးတို့နှင့် နိုင်ငံခြားသားတို့အင်အားပြိုင်ကြ သည့်အခြေမှ၊ ဗိုးဝါး နှင့် ဗြိတိသျှတို့ အင်အားပြိုင်သည့် အခြေ သို့ဆိုက်ရောက်သွားလေသည်။ ၁၈၉၆ ခုနှစ် တွင်လက်နက်စွဲကိုင် တိုက်ခိုက် ကြသည့် အခြေသို့ရောက်လာ သည်။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဂျိမ်းဆန် ဆိုသူကလက်နက်ကိုင် တိုက်ခိုက်ရေးကို ဦးဆောင်ခဲ့ရာ၊ ယင်းထကြွမှုကို ဂျိမ်းဆန်တိုက်ပွဲဟု ခေါ်ကြသည်။ ထိုအရေးတွင် ဂျိမ်းဆန်တို့ဘက်က ရှုံးနိမ့်သွားလေသည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှနှင့် ဗိုးဝါးတို့အရေးသည် ပြီးငြိမ်းသွားခြင်း မရှိချေ။ နောက်ဆုံး၌ ၁၈၉၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှဗိုးဝါးတို့ စစ်စတင် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ဩရိန်းဖရီးစတိတ် ပြည်နယ်သည် ဗိုးဝါး တို့နှင့် ပူးပေါင်းကာဗြိတိသျှအား တိုက်ခိုက်လေသည်။ ထိုစစ်ပွဲတွင် ကြီးကျယ်သောတိုက်ပွဲကြီးများ မရှိလှ ချေ။ ချောင်းမြောင်းတိုက်ခိုက်ခြင်း၊ ထောင်ဖမ်း၍တိုက်ခြင်း၊ မြို့ကြီးများကို ဝိုင်းရံပိတ်ဆို့ခြင်းများသာ များ လေသည်။ စစ်ပွဲ၏အစတွင် ဗိုးဝါးတို့က အရေးသာလေသည်။ ဗိုးဝါးတို့သည် အပစ်အခတ် ကျမ်းကျင်ပြီး လျှင်ထိုဒေသတို့၏ အကြောင်းရင်းကို ကောင်းစွာသိသူများဖြစ်ကြ၏။ ဗိုးဝါးတို့ဘက်မှ ဒီဗစ်၊ လူဝီမိုတာ၊ ဒ လာရေး စသည့် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများက အုပ်ချုပ်တိုက်ခိုက်၏။ ဗြိတိသျှတို့ သည် ၁၈၉၀ ပြည့်နှစ် ဇန်နဝါရီလ တိုင်အောင် ဗိုးလဝါးတို့ဖိနှိပ် တိုက်ခိုက်ခြင်းကိုသာခံနေရလေသည်။ ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် လော့ ရောဗတ်နှင့် လော့ကစ်ချာတို့ဦးစီးသည့်အင်အားကြီးမားသော ဗြိတိသျှတပ်သစ်များရောက်လာလေသည်။ ထိုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ဗိုးဝါးစစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ကရွန်ယီနှင့် တပ်သား ၄ ထောင်ခန့်သည် ပါးဒီဗတ်၌ လက်နက်ချကြရလေသည်။ ထိုနှစ်မတ်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် ဩရိန်းဖရီးစတိတ် ပြည်နယ်၏ မြို့တော် ဗလွမ်းဖွန်တိန်းမြို့ကို လော့ရောဗတ်ကချီတက်သိမ်းပိုက်ကာ ယင်းပြည်နယ်ကိုဗြိတိသျှပိုင်အဖြစ် ကြေညာနိုင်ခဲ့သည်။ လော့ရောဗတ်ခေါင်းဆောင်သော ဗြိတိသျှစစ်တပ်များသည် မြောက်ဘက်သို့ချီတက်

ကာ ဂျီဟက်စပတ်မြို့ ကိုသိမ်းပိုက်သည်။ ထိုနောက် ဇွန်လ ၅ ရက်နေ့တွင် တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ ၏မြို့တော်ပရီတိုးရီးယားမြို့ကို သိမ်းပိုက်ပြန်လေသည်။ ထိုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် ဗိုးဝါးဗိုလ်ချုပ်က ဗိုတာ နှင့် လက်အောက်ခံ တပ်များကို လော့ရောဗတ်က လက်နက်ချစေ၍ တောင်အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံကိုထရန်စ ဗားပြည်နယ်ဟု အမည်ပြောင်းကာ ဗြိတိသျှပိုင်အဖြစ် ကြေညာသည်။ ကျန်ဗိုးဝါးတပ်များသည် တောခိုသွား ကာ ပြောက်ကျား စနစ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်သေးသည်။ ထိုအချိန်တွင် လော့ရောဗတ်သည် အင်္ဂလန်သို့ ပြန်သွား ၍ လော့ကစ်ချနာက ဗြိတိသျှတပ်များကို ဦးစီးတိုက်ခိုက်လျက် ရှိသည်။ လော့ကစ်ချနာသည် ဗိုးဝါးတို့၏ ပြောက်ကျားစစ်ဆင်မှုကို အစွမ်း ကုန် နှိမ်နင်းလိုက်ရာ ၁၉၀၂ ခုနှစ် မေလ ၃၁ရက်နေ့တွင် ဗိုးဝါးစစ်ပွဲသည် အဆုံးသတ် အပြီးတိုင် ရောက်ခဲ့လေသည်။ ဗိုးဝါးတို့သည် တပ်သားအင်းအား ၉၅၀၀၀ မျှနှင့် ဗြိတိသျှတို့၏ ၂၀၀၀၀၀ ကျော်ရှိသော တပ်ကို ၃ နှစ်မျှ ကြံ့ကြံ့ခံ၍တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ပရီတိုးရီးယားမြို့၌ ၁၉၀၂ခုနှစ်မေလ ၃၁ ရက်နေ့တွင် ချုပ်ဆိုသော ဖာရေး နစ်ဂင်းစာချုပ် အရ ထရန်စဗားနှင့် ဩရိန်းဖရီးစတိတ်တို့သည်ဗြိတိသျှ ကိုလိုနီများ ဖြစ်လာကြသည်။ ဗိုးဝါးတို့လည်း ဗြိတိသျှအစိုးရ သစ္စာခံများအဖြစ် ခံယူကြသည်။ သို့သော် ၁၉၀၆ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်ပြည်၌ လစ်ဗရယ်ပါတီ ကြီးစိုး လာသောအခါထိုပြည်နယ်၂ ခုကိုတာဝန်ခံအုပ်ချုပ် ရေးပေးအပ်သည်။ ပြည်နယ်များတွင်ဗိုးဝါး စစ်ကြောင့်ပျက်စီးရသည့်အတွက် ဒေါ်လာ(၁၅၀၀၀၀၀) လျော် ကြေးအဖြစ် ဗြိတိသျှတို့က ပေးလေသည်။ ကျောင်းများ၌လည်း ဒပ်ချဘာသာကို သင်ခွင့်ပြုသည်။ ထိုသို့ ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏သက်ညှာမှုများကြောင့် ဗိုးဝါးနှင့် ဗြိတိသျှ ဆက်ဆံရေးသည် အထူးပင်ကောင်းမွန်လာ သည်။ ၁၉၁၀ ခုနှစ်တွင် ထိုပြည်နယ် ၂ နယ် သည် တောင်အာဖရိက နိုင်ငံအတွင်း၌ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ပြည်နယ်များ ဖြစ်လာလေသည်။ တောင်အာဖရိက တင် ၁၉၄၈ မှ ၁၉၉၁ ကြားမှာ တရားဝင် ကျင့်သုံးခဲ့သော အသားအရောင် ခွဲခြားရေးဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်ပါသည်။ လူဖြူ နှင့် လူမည်း သည် တန်းတူအခွင့်အရေး မ ရပဲသတ်မှတ်သောနေရာများတွင်သာနေကြရသည်။ လူဖြူများ ရှိသည့်နေရာကို လူမည်းနှင့်အခြား အသား အရောင် ရှိသူများ လာရောက်ခွင့်မရှိပဲ လူဖြူများရှိသည့် နေရာကို လာရောက်မည့် အသားအရောင် ရှိ သူများသည် ခရီးသွားလာခွင့်လက်မှတ်(စာအုပ်) ကိုင်ဆောင်ပြီးမှသာ သွားလာခွင့်ရှိသည်။ အပါသိုက် စနစ် ကို ၁၉၈၆ တွင် တရားဝင်ပယ်ဖျက်ခဲ့သော်လဲ ခွဲခြားမှု မှာဆက်လက် ရှိနေဆဲပင်ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ်မ တိုင်ခင်အထိ လူဖြူ နှင့် လူမည်း လက်ထပ်ပိုင်ခွင့် မရှိပေ။ လက်ထပ်ထားသည်ဟု တွေ့ပါက ဥပဒေအရ ပင်အရေးယူခံရနိုင်ပါသည်။ (အဆိုပါအကြောင်းကို Standup Comedian နှင့် Daily Central Show ၏ Host ဖြစ်သော တောင်အာဖရိက နိုင်ငံသား Trevor Noah ၏ Born A Crime စာအုပ်တွင် ဖတ်နိုင်ပါသည်။) အဆိုပါ အပါသိုက် စနစ်ကို အပြင်းအထန် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သည်မှာ ANC(Africa National Congress) ဟုခေါ် သော အာဖရိကအမျိုးသားကွန်ဂရက် ဖြစ်ပါသည်။ လက်နက်ကိုင်တော်လှန် အကြမ်းဖက်မှုများ လုပ်ခဲ့ပြီးမင် ဒဲလား အပါအဝင် ANC ခေါင်းဆောင်ပိုင်း အတော်များများ နှစ်ရှည် ထောင်ကျခဲ့ရပါသည်။ ၁၉၉၁ တွင် မင်ဒဲလား၏ အလုံးစုံ ကြိုးပမ်းမှု နှင့် ပြည်သူများ၏ ထောက်ခံမှု နှင့် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးမှုများ အကြိမ်ကြိမ်

ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးတဲ့ နောက်မှာတော့ အဆိုပါ အပါသိုက်စနစ်ဟာ အလုံးစုံချုပ်ငြိမ်း သွားပါသည်။ တောင်အာဖရိက ပြည်ထောင်စု သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် မူလအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ယင်း၏ လူမျိုးခွဲခြားရေး ဝါဒကြောင့် လည်းကောင်း၊ ဗန်တူ စကားပြော နီးဂရိုး လူမျိုးတို့အပေါ်ထားရှိသော ကန့်သတ် ချုပ်ချယ်မှု တို့ကြောင့် လည်းကောင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာစာ တမ်းကြီးကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ငြင်းပယ်ခဲ့လေ သည်။ အပါသိုက် ခေါ်လူမျိုးခွဲခြားမှုသည် အဓိကပြဿနာ တစ်ရပ်ဖြစ်လာ၍ ဗြိတိသျှနေ သဟာယအဖွဲ့မှ ခွဲ ထွက် လိုသော အမျိုးသားပါတီသည် နီးဂရိုးနှင့် နီးဂရိုး လူဖြူကပြားလူထုကို ပိုမို အုပ်ချုပ်ပေးမည်ဟု ကတိ ပြုခြင်း အားဖြင့် တဖြည်းဖြည်း အရေးပါလာခဲ့သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံကလည်း မကျေနပ်သဖြင့် တောင်အာဖရိက ပြည်ထောင်စုနှင့် သံတမန်ရေးရာ အဆက်ဖြတ်လိုက်လေသည်။ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်အစိုးရ သည် ဗန်တူ အစောင့်အရှောက်ခံနယ်များ သီးခြားတည်ထောင်ပေးရန် စတင် စီမံခဲ့သည်။ ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ် တွင် ကျင်းပခဲ့သော လူထုဆန္ဒပေးပွဲတစ်ရပ်က ဗြိတိသျှနေသဟာယ အဖွဲ့မှ ခွဲထွက်၍ သမ္မတနိုင်ငံ ထူထောင် ရန် ဆန္ဒပြုခဲ့လေသည်။ ဤသို့အားဖြင့် ၁၉၆၁ ခုနှစ် မေလ ၃၁ ရက်နေ့တွင် တောင်အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံသည် ကုလသမဂ္ဂက ပြစ်တင်ရှုတ်ချနေသည့်အကြားမှပင် အနောက် တောင်အာဖရိကနယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဗြိတိသျှပိုင်နက် နယ်ပယ်များဖြစ်သည့် ဆွာဇီလန်၊ ဗာဆူးတိုလန် နှင့်ဗက်ချူအာလန်တို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းယူခဲ့သည်။ ၁၉၆၃ခုနှစ်တွင် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကိုကန့်သတ် ချုပ်ချယ်ခဲ့ရာ အစိုးရသည် တဖြည်းဖြည်းနှင့် အာဏာရှင်အစိုးရပမာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၁၉၆၄ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီက တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသို့ လက်နက်များ ရောင်းချခြင်းမပြုရန် ပြဌာန်း





ခဲ့၏။ ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဗာတိုး လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခံရသောအခါ အမျိုးသားပါတီသည် အင်အား အကောင်းဆုံး ဖြစ်နေသည်။ အမျိုးသားပါတီဝင်ဗလသဇာဗော်စတာသည် ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်ဆက်ခံသည်။ ဗော်စတာသည် အာဖရိကတိုက်ရှိ လူမည်းနိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံရေး ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရန် ဖွံ့ဖြိုးရေး အတွက် ချေးငှားဖို့ ရန်ပုံငွေများ ထားရှိပေးခြင်းဖြင့် စီမံဆောင်ရွက်ခဲ့၏။ ဗန်တူနယ်ခေါ် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် အတန်အသင့်ပေးထားသော ဗန်တူနယ်များ သီးသန့်တည်ထောင်ပေးရန်အတွက် ငါးနှစ်စီမံကိန်း များကိုလည်း ထုတ်ပြန်ကြေငြာခဲ့သည်။ ၁၉၆၈ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၆၉ ခုနှစ်များတွင် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး အခြေအနေမှာ ထူးခြားစွာ တိုးတက်ကောင်းမွန်နေခဲ့ရာ နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူတန်းစားအားလုံး၏ ဝင်ငွေများ တိုးတက်လာခဲ့၏။ နိုင်ငံအတွင်းရှိ လူမည်းများ၏ အခြေအနေမှာ အာဖရိကတိုက် အခြားနိုင်ငံများရှိ လူများ၏အခြေအနေထက် ပိုမိုကောင်းမွန်နေခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း လူဦးရေ ငါးပုံတစ်ပုံသာရှိသော လူဖြူများသည် အမျိုးသားဝင်ငွေ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံကို ဆက်လက်ရရှိ ခံစားနေရလေသည်။ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံသည် ရိုဒီဇီးယား နိုင်ငံအား ကုလသမဂ္ဂက စီးပွားရေးအကြပ်ကိုင်မှုကို ကျော်လွှားနိုင်ရန်အတွက် ကူညီထောက်ပံ့ခဲ့သည့်အပြင်၊ ထိုနိုင်ငံအတွင်းဝင် ရောက်ကျူးကျော် တိုက်ခိုက်လာသော ပြောက်ကျားများကို တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်နိုင်ရန်အတွက် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အကူအညီများကို ပေးပို့ခဲ့လေသည်။ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံ၏အထွတ်အထိပ်မှာ နိုင်ငံတော်သမ္မတဖြစ်၏။ ယင်းကို ခုနစ်နှစ်တစ်ကြိမ် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပေါင်း အစည်းအဝေးမှ ရွေးကောက်တင် မြှောက်သည်။ နိုင်ငံ၏ဥပဒေပြုမှုအာဏာသည်နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ ဆီးနိတ်လွှတ်တော်နှင့် ပြည်သူ့လွှတ် တော်တို့ပါဝင်သည့် ပါလီမန်တွင် တည်ရှိသည်။ ဆီးနိတ်လွှတ်တော်တွင်အဖွဲ့ဝင် ၅၄ ဦးပါဝင်၍ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အဖွဲ့ဝင် ၁၇၀ ပါဝင်ရာ၊ ယင်းတို့၏ သက်တမ်းမှာ ငါးနှစ် ဖြစ်လေ

သည်။ တောင်အာဖရိက သမ္မတနိုင်ငံတွင် မြို့တော် သုံးခုရှိ၏။ ပရီတိုးရီးယားမြို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ မြို့တော်ဖြစ်သည်။ ပါလီမန်တည်ရာ ကိပ်တောင်းမြို့သည် ဥပဒေပြုရေးရာဆိုင်ရာ မြို့တော်ဖြစ်ပြီးလျှင် ဗလို အင်ဖွန်တိန်မြို့သည် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ မြို့တော်ဖြစ်လေသည်။ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံတွင် ၁၉၈၅ ခုနှစ် ဇူလိုင်လကအရေးပေါ် အခြေအနေ ကြေညာခဲ့ရပြီးနောက် တစ်ဆင့် ပြီးတစ်ဆင့် ရုပ်သိမ်းပေးခဲ့ရာ ၁၉၈၆ ခုနှစ် မတ်လ ၇ ရက်နေ့တွင် နောက်ဆုံးကျန်ရှိသော ၂၃ ခရိုင်၌လည်း ရုပ်သိမ်းပေးခဲ့သည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဝန်ကြီး လူဝီလောဂရိန်က ဧပြီလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ပါလီမန်၌ မေးခွန်းတစ်ရပ်ကို ဖြေကြားခဲ့စဉ် အရေးပေါ် အခြေအနေ ပြဋ္ဌာန်းသည့် အမိန့်အရ ဆယ်ကျော်သက်လူငယ် ၃၆၈၁ ဦး အပါအဝင် လူပေါင်း ၁၈၅၆၉ ဦးကို ယာယီချုပ်နှောင်ခဲ့ကြောင်း၊ ပုလိပ် အဖွဲ့၏ လက်ချက်ကြောင့် လူ ၃၇၁ ဦး သေဆုံးပြီး ၁၁၉၄ ဦး ဒဏ်ရာ ရခဲ့ကြောင်း၊ အခြားလူများ၏ လက်ချက်ကြောင့် ၄၁၆ ဦး သေဆုံးပြီး ဒဏ်ရာရခဲ့ကြောင်း ရှင်းလင်းခဲ့သည်။ ကျောင်းသား/သူ သပိတ်များ၊ အရှိန်မြှင့်တင် ဆင်နွှဲရန်၊ အဆောက်အအုံတစ်ခုအတွင်း လူသူစုဝေးခြင်း မလုပ်ရန် ပိတ်ပင်သည့် အမိန့်ကို ၁၉၈၅ ခုနှစ် မတ်လ၌ စတင်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ထိုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် ထပ်မံ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ရာမှ ၁၉၈၆ ခုနှစ် မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် တစ်နှစ် တိုးချဲ့ ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ အလုပ်မဆင်းရေးကို လှုံ့ဆော်စည်းရုံးသည့် အစည်းအဝေးများ မကျင်းပရဟူသော ၁၉၈၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ စတင်ပိတ်ပင်ခဲ့သော အမိန့်ကိုလည်း တစ်နှစ် တိုးချဲ့ ပြဋ္ဌာန်းပြန်သည်။ အားကစား လှုပ်ရှားမှုမှတစ်ပါး အဆောက်အအုံပြင်ပ စုဝေးခြင်းဟူသမျှ မလုပ်ရဟု ၁၉၇၆ ခုနှစ်မှစ၍ ပိတ်ပင် ထားခဲ့သည့် အမိန့်ကိုမူ နောက်ထပ် နှစ်နှစ်တိုးချဲ့ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည်။ လန်ဒန်မြို့တွင် အခြေစိုက်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အဖွဲ့အမည် ရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းကြီးက တောင်အာဖရိက၏ မျက်မှောက်အခြေ အနေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လေ့လာတွေ့ရှိချက်ကို သမ္မတဘိုသာထံ ၁၉၈၆ ခုနှစ် မတ်လ ၄ ရက်နေ့စွဲပါ စာတစ်စောင်ဖြင့်တင်ပြခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု နေ့စဉ်ရှိနေပြီး ယမန် နှစ်ကထက် ပိုမိုဆိုးရွားလာသည်ဟု သုံးသပ်တင်ပြခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေး အကြောင်းပြချက်ဖြင့် တရားစီရင်မှုမရှိဘဲ လူထောင်ပေါင်းများစွာကိုဖမ်းချုပ်ထားကြောင်း၊ နှစ်စဉ် လူတစ်ရာကျော်ကို သေဒဏ်ပေးနေကြောင်း စသည်ဖြင့် ထောက်ပြထားသည်။ တောင်အာဖရိက အစိုးရ တပ် SADF(South Africa Defence Force)သည် ၁၉၈၆ ခုနှစ် မေလ ၁၉ ရက်နေ့က ဇင်ဗာဘွေ၊ ဘော့ဆွာနာ၊ ဇမ်ဘီယာနိုင်ငံတို့ရှိ အာဖရိက အမျိုးသားကွန်ဂရက် (အေအင်စီ) ၏ ရုံးနှင့်စခန်းဟု ထင်မြင်သော နေရာများကို စီးနင်းတိုက်ခိုက် ခဲ့ရာ ဗော့ဆွာနာတွင် လူတစ်ဦးသေ၍ သုံးဦးဒဏ်ရာရပြီး ဇမ္ဗီယားတွင် နှစ်ဦးသေ၊ ၁၀ ဦး ဒဏ်ရာရခဲ့သည်။ အေအင်စီ၏ စစ်ရေးအခြေစိုက်စခန်းများကို ၎င်းနိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံလုံးတွင် ခွင့်ပြုထားခြင်း မရှိကြောင်းဖြင့် အစိုးရတို့က ငြင်းဆိုထားကြသည်။ သေဆုံးသူများမှာ အပြစ်မဲ့ပြည်သူများ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ကုလသမဂ္ဂအတွင်းရေးမှူးချုပ်ဟာဗီးယား ပဲရက်ဒေ ကွေးလျားက ယင်းသို့ တိုက်ခိုက်မှုကိုအပြင်းအထန် ရှုတ်ချခဲ့သည်။ မေလ ၂၃ ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီတွင် ယင်းတိုက်ခိုက်မှုကို အပြင်းအထန် ရှုတ်ချရန် နှင့် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှု၊ အခြားပိတ်ဆို့မှု အရပ်ရပ်တို့ဖြင့် တောင်အာဖ

ရိုက်ကိုင် အရေးယူရန် ဆုံးဖြတ်ချက်မူကြမ်းတစ်ရပ် တင်သွင်းရာ အဖွဲ့ဝင် ၁၂ နိုင်ငံက ထောက်ခံ၍ ပြင်သစ် က ကြားနေခဲ့သည်။ အမေရိကန်နှင့်ဗြိတိန်တို့ ဗီတိုအာဏာဖြင့် ပယ်ချ၍ အတည်မဖြစ်ခဲ့ရချေ။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံရေးအရ ဆွေးနွေးမှု တိုးတက်လာစေရန် ကြိုးပမ်းလိုကြသော ဓနသဟာယ ဂုဏ်သရေရှိ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော် များအဖွဲ့ တောင်အာဖရိကသို့ လာရောက်ချိန်တွင်မှ တိုက်တိုက်ဆိုင်ဆိုင် ယင်းသို့ ကျူးကျော် တိုက်ခိုက်ခဲ့ သည့်လုပ်ရပ်အဖြစ် နိုင်ငံတကာက ဝေဖန်ရှုတ်ချရာတွင် အမေရိကန်နှင့်ဗြိတိန်တို့လည်း ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ကိတ်တောင်းမြို့ ပြင်ဘက်ရှိ ခရော့စရုဒ် ကျူးကျော်ယာယီ ရပ်ကွက်တွင် မေလ ၁၈ ရက်နေ့မှ ၂၈ ရက်နေ့ ထိ တစ်ကြိမ်၊ ဇွန်လ ၉ ရက်နေ့မှ ၁၁ ရက်နေ့ထိ တစ်ကြိမ် ဂိုဏ်းကွဲသင်းကွဲခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားကြရာ လူပေါင်း ၆၉ ဦးထက်မနည်းသေဆုံးပြီး လူ ၆၀၀၀၀ ခန့် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်ကြရသည်။ ယင်းရပ်ကွက်ကို ဖယ်ရှားမည့် အစိုးရ၏ အစီအစဉ် စတင်ချိန် ၁၉၈၅ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလကလည်း အဓိကရုဏ်းများ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသည်။ ၁၉၈၆ ခုနှစ် မေလတွင် ဧက ၆၀ ကျယ်သော မြေကွက်ပေါ်ရှိ လူနေအိမ်များကို ဖျက်ဆီး ပြီးနောက် မြေညှိစက် ဖြင့်နင်းချေထိုး ညှိပစ်ခဲ့သည်။ ယင်းဖျက်ဆီးခံမြေကွက်တွင် မူလနေထိုင်ခဲ့သူများအား အရေးပေါ်ဒုက္ခသည် စခန်းတွင်သာ ယာယီနေခွင့်ပြုပြီး ထိုမြေကွက်သို့ ပြန်လာခွင့် မပြုတော့ကြောင်း အာဏာပိုင်တို့က ကြေညာ ခဲ့သည်။ ယင်းမြေကွက်တွင် ရှေးကတည်းက နေထိုင်လာ ခဲ့သူများ မဟုတ်ဘဲ နောက်မှ အခြေစိုက် နေထိုင် လာ ကြသူတို့အား ခါယီလစ်ရှာအမည်ရှိ တည်ဆောက်ပြီးစ လူမည်းမြို့နယ်သစ်သို့ ပို့ခဲ့သည်။ ယင်း ဖျက်ဆီး ခံ မြေကွက်ပေါ်တွင် ပိုမို အဆင့်မြင့်သော အဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ပြီး တရားဝင် လူမည်းမြို့နယ် အဆင့်သို့ တိုးမြှင့်လိုက်သည့်အခါ ဖျက်ဆီးမခံရဘဲ ကျန်ရှိသော ကျူးကျော်ရပ်ကွက် အပိုင်းရှိ နေထိုင်သူများ က အကျိုးခံစားရတော့ မည်ဟူ၍ ယူဆကာ စိတ်ဝမ်းကွဲကြရာမှ ယင်းအဓိကရုဏ်း များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဇွန်လ ၁၂ ရက်နေ့တွင် သမ္မတဘိုသာက တစ် နိုင်ငံလုံး အရေးပေါ်အခြေအနေ ပြဋ္ဌာန်းသည့်အမိန့် ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားသော ဂိုဏ်းဂဏ အသီးသီးကို ဘုန်းတော်ကြီး ဒက်စမွန်တူတူးက စေ့စပ် ညှိနှိုင်း ဖြန့်ဖြေပေးခဲ့ရသည်။

လူဖြူလွတ်တော်က သဘောတူသော်လည်း အိန္ဒိယအနွယ် နှင့် အသားရောင်ရှိလူမျိုးစု၏ လွတ်တော် က ပယ်ချခဲ့သည့် ပြည်တွင်းလုံခြုံရေး အက်ဥပဒေနှင့် အများပြည်သူအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေး အက်ဥပဒေ တို့ကို တောင်အာဖရိက၏ မူဝါဒရေးရာတွင် အဆင့်မြင့်ဆုံး အကြံပေးအဖွဲ့ဖြစ်သည့် သမ္မတကောင်စီက ဇွန်လ ၂၀ ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုပေးခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေအရ လွတ်တော်သုံးရပ်က တညီတညွတ်တည်း သဘောတူညီခြင်း မရှိသည့် ဥပဒေကြမ်းတစ်ရပ်ကို အဖွဲ့ဝင် ၆၀ ပါသော ယင်းကောင်စီကဥပဒေအဖြစ် အတည်ပြု ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ပထမအက်ဥပဒေကို ထောက်ခံမဲ ၃၅ မဲ၊ ကန့်ကွက်မဲ ၂၂ မဲဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဒုတိယအက် ဥပဒေကို ထောက်ခံမဲ ၃၅ မဲ ကန့်ကွက်မဲ ၂၁ မဲဖြင့်လည်းကောင်းအတည်ပြုပေး ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အသစ်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သော အရေးပေါ် အခြေအနေ အမိန့်အရ ပြဋ္ဌာန်းပြီးတစ်ပတ်အတွင်း

မှာပင် လူပေါင်း ၂၀၀၀နှင့် ၄၀၀၀ အကြား ဖမ်းဆီးအရေးယူခြင်း ခံရသည်ဟု ဆိုသည်။ အဖမ်းခံရသူများထဲ တွင်ညီညွတ်သော ဒီမိုကရက်တစ်တပ်ဦး (ယူဒီအက်မ်) The United Democratic Front(UDF)၊ အဇာပို အဖွဲ့၊ ဆိုဝေတို လူငယ်ကွန်ဂရက်၊ တောင်အာဖရိက အလုပ်သမားသမဂ္ဂ ခေါင်းဆောင်များ၊ ဘာသာရေး ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားများ၏ အကျိုးဆောင်ရှေ့နေများ ပါဝင်သည်ဟုဆိုသည်။ အများ ပြည်သူ့အန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးအက်ဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဝန်ကြီးက ဖမ်းဆီး အရေးယူထားရသူ ၈၅၅၁ ဦး၏ အမည်စာရင်းကို ပါလီမန်၌ ဩဂုတ်လ ၁၈ ရက်နေ့တွင် တင်ပြခဲ့ရသည်။ ကော့ဆာတူး အထွေထွေအတွင်းရေးမှူး ဂျေနေဒူး၊ ယူဒီအက်မ် ခေါင်းဆောင်မာဖီရိုဘေးစသည့် ပုဂ္ဂိုလ် အများအပြားမှာ ထိန်းသိမ်းထားခြင်း ခံရသော်လည်း ယင်းအမည်စာရင်းတွင် ဖော်ပြမထားချေ။ ဆိုဝေတို အုံကြွမှု ၁၀ နှစ်မြောက် အခမ်းအနားနှင့် ၁၉၅၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၆ ရက်နေ့ တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့်အေ အင်စီ လွတ်လပ်ရေးကြေညာ စာတမ်းအထိမ်းအမှတ် အခမ်းအနားတို့အတွက်စည်းရုံးလှုပ်ရှားခြင်းမပြုရန် သီးခြားအမိန့်ထုတ်ပြန်၍ တားမြစ်ခဲ့သည်။ ဂိုဏ်းအုပ် ဘုန်းတော်ကြီးတူးတူးသည် ကိတ်တောင်း၏ ဂိုဏ်းချုပ် ဘုန်းတော်ကြီးအဖြစ် ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ရွေးချယ် တင်မြှောက်ခံရ၍ အာဖရိကတောင် ပိုင်း ဒေသတစ်ခွင်၏ အင်္ဂလိကန် အသင်းတော် အကြီးအကဲ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဂိုဏ်းချုပ်ဘုန်းတော်ကြီးတူး တူးသည် ခြောက်နှစ်တာ ကာလအတွင်း ပထမဆုံး အကြိမ်အဖြစ် ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် သမ္မတ ဘိုသာ နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်က တောင်အာဖရိက ခရစ်ယာန်အသင်းတော်များ ကောင်စီ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့ စဉ်က ထိုအချိန်က ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သော ဘိုသာနှင့်ဆွေးနွေး ခဲ့ဖူးသည်။ တစ်ဖန် ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၁ ရက်နေ့တွင်လည်း ထပ်မံ ဆွေးနွေးခဲ့ပြန်သည်။ ဘုန်းတော်ကြီး တူးတူးသည် အရေးပေါ်အခြေအနေ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် လူမည်းခေါင်းဆောင်များကို ဖမ်းဆီးခြင်းတို့ကို ရှုတ်ချ ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ဆိုဝေတိုမြို့၌ ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၆ ရက်နေ့နှင့် ၂၇ ရက်နေ့တို့တွင် အဓိကရုဏ်း များ ဖြစ်ပွားခဲ့ရာ တရားဝင် ထုတ်ပြန်သော စာရင်းအရ လူ ၂၀ သည် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့တို့၏ ပစ်ခတ်မှုကြောင့် သေဆုံးခဲ့ရသည်ဟု သိရသည်။ လူမည်းကောင်စီဝင်တစ်ဦးကို ယင်းမြို့နေလူထုကသတ်ဖြတ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ယူဒီအက်မ် နှင့် ကော့ဆာတူးတို့က ထုတ်ပြန်သော စာရင်းအရမူ လူ ၃၀ ခန့်သေဆုံး၍ လူ ၂၀၀ခန့် ဒဏ်ရာရသည်ဟု သိရသည်။ အိမ်ငှားခများ တိုးမြှင့်သတ်မှတ်မှုကို ဆန့်ကျင်သည့်၁၁ ပတ်ကြာဆန္ဒပြပွဲ များကို တစ်နိုင်ငံ လုံးတွင် ၃၈ နေရာ၌ ဆင်နွှဲခဲ့ကြရာ ဆိုဝေတိုမြို့လည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ လူဦးရေ ၁ ဒသမ ၅၅ သန်း နေထိုင်သော ၎င်းမြို့ရှိ ကျောင်းများတွင် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူ ကျောင်းသားများကို ခွဲခြားရန် ကျောင်းသား မှတ်ပုံတင်ကတ်များ ထုတ်ပေးသည့်စနစ် တစ်ရပ်ကို အစိုးရကချမှတ်ခဲ့ရာမှ တင်းမာမှု အရှိန် မြင့်မား လာခဲ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ ကျောင်းများတွင် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ တပ်စွဲထားခြင်းကို ဆန့်ကျင်သော အားဖြင့် ကျောင်းသားများက တစ်ပတ်လျှင် သုံးရက်ကျောင်းမတက်ဘဲ ဆန္ဒပြခဲ့ကြသည်။ အဓိကရုဏ်း များတွင် သေဆုံးကြရသူများ အတွက် လူစုလူဝေးနှင့် စာပုဒ်အခမ်းအနား မပြုလုပ်ရန် စက်တင်ဘာလ ၂

ရက်နေ့တွင် ဆိုဝေတို ပုလိပ်တပ်ဖွဲ့ အကြီးအကဲက အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အသုဘအရေအတွက်၊ လိုက်လံ ပို့ဆောင်နိုင်သည့် လူဦးရေနှင့် သင်္ဂြိုဟ်ရာတွင် ကြာသင့်သည့်အချိန် စသည်တို့ကို သတ်မှတ်ခဲ့ရာ ပုလိပ် အကြီး အကဲသည် အစိုးရ အာဏာပိုင်အဖွဲ့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျော်လွန် သည်ဟု ဥပဒေပညာရှင်တို့က ဝေဖန် ၍ နက်တဲတရားရုံးချုပ်က ယင်းအမိန့်ကို ဥပဒေအရ တရားမဝင်ကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပုလိပ် တပ်ဖွဲ့သည် စွာပနအခမ်းအနားများကို အတင်းအဓမ္မ ဝင်ရောက်တားဆီးခဲ့ ကြသည်။ သေဆုံးသူ ၂၄ ဦးကို သက်ဆိုင်ရာ မိသားစုမသိဘဲ ပုလိပ်အဖွဲ့က တိတ်တဆိတ် မြှုပ်နှံလိုက်၍ ဆိုဝေတိုမြို့နေ လူထု ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း က ဆန္ဒပြခဲ့ကြပြန်သည်။ ဝန်ကြီး လေဂရိန်ချ်က ၁၉၈၄ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ နောက်ပိုင်းတွင် အဓိကရုဏ်း များကြောင့် အရပ်သား ၁၇၇၆ ဦးနှင့်၊ ပုလိပ်နှင့်လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့ဝင် ၅၆ ဦးတို့ သေဆုံးခဲ့ကြရသည်ဟု ၁၉၈၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ပြောကြားခဲ့သည်။ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံတွင် ပြည်ပအကြွေးစုစု ပေါင်း သန်းပေါင်း ၂၄၀၀၀ နီးပါးရှိသည်ဟု ၁၉၈၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန အ ကြွေး ဆိုင်းငံ့မှုညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ ဥက္ကဋ္ဌက ပြောကြားခဲ့သည်။



တောင်အာဖရိက တော်လှန်ရေးမြှင့်ကွင်းများ

ထို့နောက်ကိုးလတာကာလအတွင်း အကြွေး ဒေါ်လာသန်း ၂၀၀၀ ကို ပေးဆပ်ပြီးပြီဟု ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ကြေညာခဲ့ပြန်သည်။ ဥရောပဘုံဈေးအဖွဲ့၏ ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်သော ဗြိတိန် နိုင်ငံခြားရေးနှင့် ဓနသဟာယဝန်ကြီး ဂျက်ဖရီဟောင်းနှင့် နယ်သာလန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဟန့်ဗတ်ဒင်ဘ ရိုခဲတို့သည် ရှေ့တန်းခြောက်နိုင်ငံ(အန်ဂိုလာ၊ ဗော့ဆွာနာ၊ မိုဇမ်ဗစ်၊ တန်ဇာနီးယား၊ ဇမ္ဗီယားနှင့် ဇင်ဗာဗွေ) တို့မှ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးများနှင့် ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၃ ရက်နေ့က ဇမ္ဗီယားနိုင်ငံ လူ့ဆာကာမြို့ ၌တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးကြသည်။ ၎င်းတို့နှစ်အုပ်စု ထိုသို့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်းသည် ပထမဆုံးအကြိမ် ဖြစ်သည်။ ပူးတွဲ ကြေညာချက်တွင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံအား အသားအရောင် ခွဲခြားမှုစနစ် ဖြိုဖျက်ပစ်ရန် တောင်း ဆိုခဲ့သည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် ချမှတ်ခဲ့သော စီးပွားရေး ပိတ်ဆို့မှုများဖြင့် မထိရောက်သေး လျှင် နောက်ထပ် အရေးယူဆောင်ရွက်မှုများ ချမှတ်သွားရန် ဘုံဈေးအဖွဲ့ ကိုယ်စားလှယ်တို့က သဘောတူညီ ခဲ့ကြသည်။ ဆာဂျက်ဖရီဟောင်းသည် အသားအရောင်ခွဲခြားမှု ဖျက်သိမ်းရေးပန်းတိုင်သို့ ဦးတည်သည့်

ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲတစ်ရပ် တောင်အာဖရိကတွင် ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် အစီအစဉ်မှုကြမ်း တစ်ရပ်ရရှိစေရန် ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လအတွင်းတွင် ဇမ္ဗီယား၊ ဇင်ဗာဗွေ၊ တောင်အာဖရိက၊ ဗော့ဆွာနာ၊ ဆွာဇီလန်၊ လီဆိုသို နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အသားအရောင် ခွဲခြားရေးမူဝါဒကိုဆန့်ကျင် တိုက်ခိုက်နေသူ များကြားတွင်မူ ဆာဂျက်ဖရီ၏ ခရီးစဉ်သည် ဥရောပဘုံဈေးအဖွဲ့က တောင်အာဖရိကအပေါ် အရေးယူရန်ရှိသည့် စီးပွားရေး ပိတ်ဆို့မှုများကို တုံ့ဆိုင်းစေရန် ရည်ရွယ်သော ခရီးစဉ်ဖြစ်သည်ဟူ၍ ယူဆ ခဲ့ ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဆာဂျက်ဖရီ၏ ခရီးစဉ်သည် မအောင်မြင်ခဲ့ချေ။ ထို့နောက် စက်တင်ဘာလ ၁၅ ရက် နေ့နှင့် ၁၆ ရက်နေ့တို့တွင် ဘရပ်ဆဲလ်မြို့၌ ကျင်းပသော ဘုံဈေးအဖွဲ့ နိုင်ငံခြား ရေးဝန်ကြီးများအစည်း အဝေး တွင် တောင်အာဖရိက၏ သံ၊ သံမဏိနှင့်ရွှေဒင်္ဂါးများ တင်သွင်းမှုကို ပိတ်ပင်ရန် နှင့် တောင်အာဖရိက ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အသစ် မပြုလုပ်ရန်တို့ကို ဆုံးဖြတ် ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဘုံဈေးနိုင်ငံများသို့တောင်အာဖရိက နိုင်ငံမှ ပို့ကုန် စုစုပေါင်း၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည့် ကျောက်မီးသွေးကိုမူ ပိတ်ပင်ခြင်းမရှိချေ။ တောင် အာဖရိကမှ ကျောက်မီးသွေးကို အများဆုံးတင်သွင်းနေရသော အနောက်ဂျာမနီနိုင်ငံ နှင့် ပေါ်တူဂီနိုင်ငံတို့က ကန့်ကွက်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂက ကမကထပြုလုပ်သော လူမျိုးခွဲခြားမှုဝါဒ တောင်အာဖရိကကို ပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ညီလာခံကို ပါရီမြို့၌ ၁၉၈၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၆ ရက်နေ့မှ ၂၀ ရက်နေ့ ထိ ကျင်းပခဲ့ရာ ပြင်သစ်နှင့် ဂျပန်အပါအဝင် နိုင်ငံ ပေါင်း ၁၂၀ မှ ကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်ကြသည်။ အခြားသော စက်မှုဖွံ့ဖြိုးပြီး စက်မှုဖွံ့ဖြိုးပြီး အနောက်နိုင်ငံများ တက်ရောက်ခြင်း မရှိချေ။ ညီလာခံအပြီးတွင် ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခဲ့ရာ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံမှ အသားအရောင် ခွဲခြားမှုဝါဒ အစိုးရ၏မူဝါဒနှင့် လုပ်ရပ် များသည် အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ခြိမ်းခြောက်နေသောကြောင့်တောင်အာဖရိက အား ကွန်ပျူတာ၊ ရေဒါနှင့်အီလက်ထရွန်းနစ်ဆိုင်ရာ ပစ္စည်းကရိယာများနှင့် နည်းပညာများကို ရောင်းချခြင်း၊ ထောက်ပံ့ခြင်း မပြုရန်၊ ၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင် လက်နက်တင်ပို့မှု တင်းကျပ်စွာ ပိတ်ပင်သော အမိန့်ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည့် နည်းတူ ရေနံတင်ပို့မှုကိုလည်း တင်းကျပ်စွာ ပိတ်ပင်သည့် အမိန့်တစ်ရပ်ကိုလုံခြုံရေးကောင်စီက ပြဋ္ဌာန်းပေး ရန် စသည်ဖြင့်တောင်းဆို ထားသည်။ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ပစ်ဘိုသာသည် ကုန်သွယ်ရေး တိုးမြှင့်နိုင်ရန် ဂျပန်၊ တိုင်ဝမ်နှင့် ဟောင်ကောင် တို့သို့ ၁၉၈၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလက သွားရောက်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဂျပန်အစိုးရသည် အခြားနိုင်ငံများနှင့် လက်တွဲ၍ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရန်ရှိသည့် စီးပွားရေးပိတ်ဆို့ မှုများကို ပြုလုပ် သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း နိုင်ငံရေးဝန်ကြီး တာဒါရှိ ကူရာနာရီက ပြောကြားခဲ့သည်။ ဂျပန်သည် အမေရိကန်နှင့် အနောက်ဂျာမနီ တို့ပြီးလျှင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံနှင့် တတိယအများဆုံး ကုန်သွယ်ဖက် နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၅ ခုနှစ်က တောင်အာဖရိကသို့ ဒေါ်လာ သန်း ၁၀၂၀ ဖိုး တင်ပို့ပြီး တောင်အာဖရိကမှ ဒေါ်လာ သန်း ၁၈၄၀ ဖိုးနီးပါး တင်သွင်းခဲ့သည်။



အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်



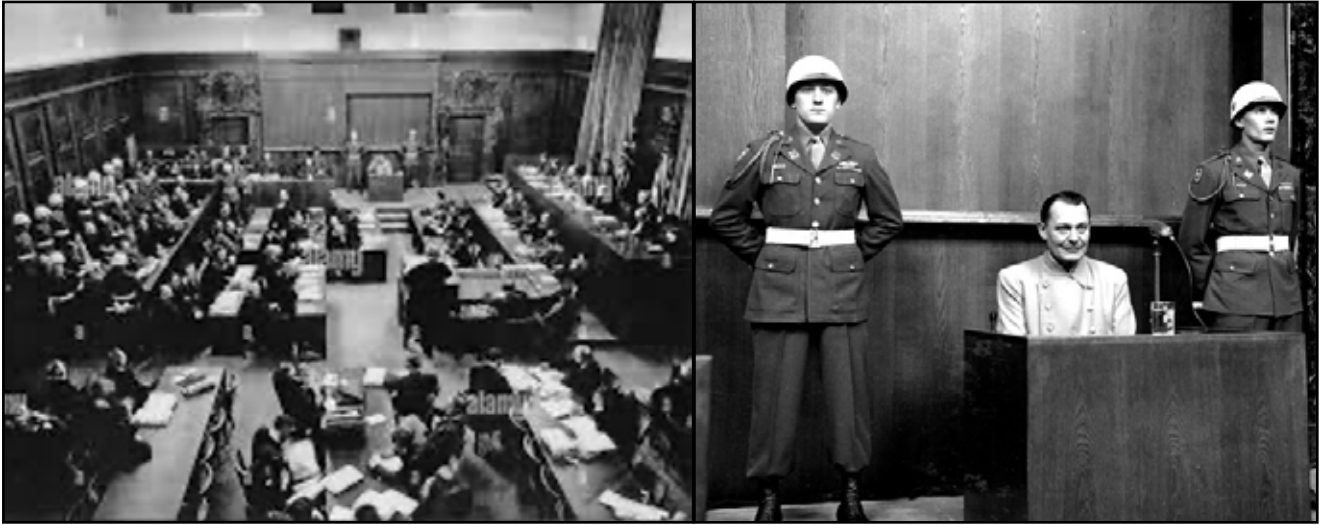
အမှန်တရားနှင့် ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေး ကော်မရှင်



တရားရုံးတွင်သရုပ်ပြနေပုံ

အမှန်တရားနှင့်ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်ကို ဒီဇင်ဘာ ၁၉၉၅ မှ ၂၀၀၂ ခုနှစ် အထိကြာမြင့်ခဲ့သည်။ ထိုကော်မရှင်ကို ကော်မရှင်နာ ဆယ့်ခုနှစ်ဦးဖြင့် ၁၉၉၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၁ ရက်နေ့တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး ထိုအဖွဲ့အစည်းထဲတွင် အမျိုးသား (၉)ဦး နှင့် အမျိုးသမီး (၈)ဦး တို့ပါဝင်ပါသည်။ အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်ကို ၁၉၆၀ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၄ ခုနှစ်အထိ အသားအရောင်ခွဲခြားမှု အစိုးရလက်ထက်အတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု၊ ပြန်ပေးဆွဲမှု၊ သတ်ဖြတ်မှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများ အပါအဝင် စသည်တို့ကို ပြန်လည် ဖော်ထုတ်ရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အင်္ဂလိကန်ဂိုဏ်းချုပ် ဘုန်းတော်ကြီး ဒက်စ်မွန်တူးတူး(Anglican Archbishop Desmond Tutu) က ကော်မရှင်ကို သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ များသည် အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင် (truth and reconciliation commission)သို့ ၎င်းတို့၏ ပြစ်မှုများကို အမှန်အတိုင်း အပြည့်အဝ ဝန်ခံခဲ့သော ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများအား ကျူးလွန်ခံရသည့် မိသားစုမှခွင့်လွတ်ပါက လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့် ရနိုင်သည်။ TRC သည် သေဆုံးသူ ၂၀၀၀ ခန့်၏ ထွက်ဆိုချက်ကို ရယူခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အထဲမှ ၂၀၀၀သည် လူထုကြားမှာ ပွဲတွင်ပါဝင်ခဲ့သည်။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်လျှောက်ထားမှုပေါင်း ၇၁၂ ခုကိုလည်း လက်ခံ ရရှိခဲ့သည်။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် လျှောက်ထားမှုပေါင်း ၇၁၂ ခုထဲမှ ၈၄၉ခုကိုသာ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးခဲ့ပြီး ကျန်အမှုပေါင်း ၅၉၃ခုကို ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ ကဏ္ဍကြီး (၃) ခုဖြင့် ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီ၊ လျော်ကြေးပေးရေး (သို့) ပြန်လည်ပြုစု ပျိုးထောင်ရေးကော်မတီ နှင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ကော်မတီ ဟူ၍ ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သည်။

နိုင်ငံတကာ စစ်ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး (နရင်ဘက်ရုံး၊ ဂျာမနီနိုင်ငံ)



နရင်ဘက်ရုံး အတွင်းပိုင်းမြင်ကွင်း






နရင်ဘက်ရုံးအဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်သူများအနေဖြင့် တာဝန်ယူရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုက်တန်သောပြစ်မှုများကိုခံရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေများ၏ ပထမဆုံးသော ခြေလှမ်းဥပဒေတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ အမိန့်ကိုနာခံခြင်းသည် လုံလောက်သောအကြောင်းပြချက် တစ်ခု မဟုတ် ကြောင်း သက်သေပြနိုင်ခဲ့သည်။














နရင်ဘတ်သည် ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ မြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့တွင် တရားစီရင်ခွဲသောကြောင့် Nuremberg Trails (နရင်ဘတ်တရားခုံရုံး) ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ နရင်ဘတ်တရားခုံရုံးကို အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၊ ဆိုဗီယက်ယူနီယမ်၊ ပြင်သစ်နှင့် ဂရိတ်ဗြိတိန် စသည့်နိုင်ငံများမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ နရင်ဘတ် ခုံရုံးသည် နိုဝင်ဘာ ၁၉၄၅ ခုနှစ် မှစတင်ပြီး အောက်တိုဘာ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ပြီးဆုံးသည်။ ထို့ကြောင့် နရင်ဘတ် ခုံရုံး၏ သက်တမ်းမှာ ၉ လကြာမြင့်ခဲ့ပါသည်။ တရားသူကြီးများမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှ Robert H Jackson (ရောဘတ်အိတ်ရှ် ဂျက်ဆန်)၊ ဆိုဗီယက်ယူနီယမ်မှ General R.A Rudenko ဗိုလ်ချုပ်ကြီး (အာအေရူဒန်ကို)၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံမှ Francois de Menthon (ဖရန်ကိုစစ်ဒဲမန်ဒန်) နှင့် Auguste Champetier de Ribes (အောဂတ်စ်ဒယ်ချမ်ပီဒီယာ ဒဲရိတ်စ်)၊ ဂရိတ်ဗြိတိန်မှ Hartley Shawcross (ဟတ်လီ ရှော့ခလော့စ်) တို့ဖြစ်ပါသည်။ Holocaust [၁၉၃၃-၁၉၄၅] အတွင်းမှာ နာဇီစစ်ဝါဒီ တွေရဲ့ လူမျိုးတုန်းသတ်ဖြတ်မှုကြောင့် ဂျူးလူမျိုး ၁၁ သန်းမှ ၁၇ သန်း အကြားသေဆုံးခဲ့ပါသည်။ ဂျူးလူမျိုး ၆ သန်း ကျော်သေဆုံးခဲ့သည်ဟု တချို့ လေ့လာမှုတွေကဆိုပါသည်။ နရင်ဘတ်တရားခုံရုံးသည် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဆန့်ကျင်သည့် ရာဇဝတ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများ၊ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ်ဆန့်ကျင်ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ် မှုများစသော ရာဇဝတ်မှုများကို ကျူးလွန်ထားသောသူများကို ရုံးတင်စစ်ဆေးသောတရားခုံရုံးဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ခုံရုံးတင်ခံရမှာ ကြောက် သဖြင့် နာဇီဂျာမဏီခေါင်းဆောင် အဓိပတိကြီးအဒေါ့ဟစ်တလာ၊ ဟိန်းနရစ်ချ် ဟင်းမလား၊ ဂျိုးဇက်ဂိုဘဲလ် စသည့်ထိပ်သီးသုံးဦးသည် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် သတ်သေသွားခဲ့ကြသည်။ ကျန်သည့် နာဇီနိုင်ငံရေး နှင့် စစ်ရေး ခေါင်းဆောင်ထဲမှ တာဝန်အရှိဆုံး လူ ၂၃ ဦးကို နရင်ဘတ်စစ်ခုံရုံးတင်ကာစစ်ဆေးခဲ့ရာ ၁၉၄၅ နိုဝင်ဘာ ၂၀ မှ ၁၉၄၆ အောက်တိုဘာ ၁ ရက်အထိကြာခဲ့သည်။ စီရင်ချက်ချသောအခါ တရားခံ ၁၂ ဦးကို သေဒဏ် (ကြိုးပေးကွပ်မျက်ရန်) ချမှတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာ ၁၆ ရက်တွင် သေဒဏ်ကျ တရားခံ ၁၁ ဦးကို ကြိုးပေးကွပ်မျက်ခဲ့သည်။ ဟားမန်းဂိုရင်းဆိုသူက ကြိုးမပေးမိနာရီပိုင်းအလိုတွင် ဆိုင်ယာနိုက် အဆိပ်သောက်၍ ကိုယ့်ကိုယ် ကိုယ်အဆုံးစီရင်သွားသည်။ သုံးယောက်ကို တသက်တကျွန်းပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည်။ ခုနှစ်ဦးကို ဆယ်နှစ်မှ နှစ် ၂၀ အတွင်း ထောင်ဒဏ်အသီးသီးချမှတ်ခဲ့သည်။ သုံး ဦးကို ပြစ်မှုမထင်ရှားသဖြင့် လွတ်ပေးခဲ့သည်။

ဓာတ်ပုံ	အမည်	ပြစ်ဒဏ်
	Martin Bormann	မျက်ကွယ်၌ သေဆုံးခြင်း။ (စစ်ပွဲ၏နောက်ဆုံး ရက်အနည်းငယ်တွင် ဘာလင်မြို့မှ ထွက်ပြေးရန် ကြိုးပမ်းစဉ် မိမိကိုယ်ကို သတ်သေခြင်း သို့မဟုတ် သတ်ဖြတ်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။)
	Hans Frank	သေဒဏ်
	Wilhelm Frick	သေဒဏ်
	Hermann Göring	သေဒဏ်(ဆိုင်ယာနိုက်အဆိတ်သောက်၍အဆုံးစီရင်သည်)
	Alfred Jodl	သေဒဏ်

ဓာတ်ပုံ	အမည်	ပြစ်ဒဏ်
	Ernst Kaltenbrunner	သေဒဏ်
	Wilhelm Keitel	သေဒဏ်
	Joachim von Ribbentrop	သေဒဏ်
	Alfred Rosenberg	သေဒဏ်
	Fritz Sauckel	သေဒဏ်

ဓာတ်ပုံ	အမည်	ဖြစ်ဒဏ်
	Arthur Seyss-Inquart	သေဒဏ်
	Julius Streicher	သေဒဏ်
	Erich Raeder	တစ်သက်တစ်ကျွန်းထောင်ဒဏ်
	Walther Funk	တစ်သက်တစ်ကျွန်းထောင်ဒဏ်
	Rudolf Hess	တစ်သက်တစ်ကျွန်းထောင်ဒဏ်

ဓာတ်ပုံ	အမည်	ပြစ်ဒဏ်
	Konstantin von Neurath	ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ်
	Baldur von Schirach	ထောင်ဒဏ် ၂၀ နှစ်
	Albert Speer	ထောင်ဒဏ် ၂၀ နှစ်
	Karl Dönitz	ထောင်ဒဏ် ၁၀ နှစ်
	Hans Fritzsche	တရားသေလွတ်သည်။

ဓာတ်ပုံ	အမည်	ပြစ်ဒဏ်
	Dr. Hjalmar Schacht	တရားသေလွတ်သည်။
	Franz von Papen	တရားသေလွတ်သည်။
	Gustav Krupp von Bohlen und Halbach	ဆုံးဖြတ်ချက်မရှိပါ။
	Robert Ley	ဆုံးဖြတ်ချက်မရှိပါ။

သက်သေမှတ်တမ်းများ



မသေဘဲကျန်ခဲ့သူများ၏ ကိုယ်တွေ့ပြောပြချက်များကို သက်သေတစ်ခုအဖြစ်ယူခဲ့သည်။ နာဇီများ၏ မှတ်တမ်းများကိုပြန်လည်ဆန်းစစ်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ နာဇီများကလဲအသေးစိတ် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ သူတို့ စစ်နိုင်မည် ထင်သောကြောင့် အသေးစိတ်မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ခြင်း

၁၉၅၅ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် အနောက်ဂျာမနီသည် အာဏာပြန်လည်ရရှိခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်နှင့် အမေရိကန်တို့မှ ကူညီထောက်ပံ့မှုများပေးခဲ့သည်။ အနောက်ဂျာမနီအစိုးရသည် ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်မှုများပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အနောက်ဂျာမနီပြည်သူ (၁၃သန်း) ကို မေးခွန်းလွှာများဖြေဆိုခိုင်းခဲ့သည်။ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သူများကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန် အတွက်ဖြစ်သည်။ အောက်ပါလူတန်းစား အမျိုးအစား(၆)ခု ခွဲခြားနိုင်ခဲ့သည်။

- (၁) လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဖြစ်အောင် အဓိက အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်ခဲ့သူ
- (၂) တိုက်ရိုက်ကျူးလွန်ခဲ့သူ
- (၃) စိတ်လိုလက်ရပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူ
- (၄) သာမန်ပြစ်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့သူ
- (၅) နာဇီ ဂျာမနီကို တွန်းလှန်ခဲ့သူ

(၆) လုံးဝအပြစ်မရှိ

ဂျူးများဆီမှ သိမ်းထားသည့် ပစ္စည်းများမှန်လျှင် ပြန်လည်သိမ်းယူ၍ ဂျူးများကို ပြန်လည် ပေးအပ် ခဲ့သည်။ အပြစ်ကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားလျှင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကိုလဲ လုပ်ကိုင်ခွင့် မပေးတော့ပေ။ ဌာနဆိုင် ရာ များတွင်လဲ အလုပ်လုပ်ခွင့်ကို ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။

ပြန်လည်လျော်ကြေးပေးခြင်း

ဂျူးများ၏ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ မသေဘဲကျန်ခဲ့သူများ၊ အလုပ်လက်မဲ့များအတွက် အလုပ်ပြန်လည်ပေးဆောင်မှုများကို ပြန်လည်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ အစွဲရေး နိုင်ငံ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် ဂျာမနီအစိုးရမှ ပြန်လည်ထောက်ပံ့မှုများ ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံတကာရှိ ဂျူးများမှ ဖောင်ဒေးရှင်းများဖွဲ့လာပြီး ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ ဆွစ်ဇာလန်ဘဏ်တွင် နာ ဇီဂျာမနီများ အပ်နှံထားသည့် ပိုက်ဆံများကိုလည်း ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့သည်။

ပြန်လည်အသိအမှတ်ပြုခြင်း

၁၉၈၀ခုနှစ်ကျော်တွင် ပန်းချီဆရာနှစ်ယောက်မှ ဂျာမနီသို့သွားရောက်ပြီး ၁၉၃၃-၁၉၃၉ခုနှစ်ကြား ပြဋ္ဌာန်း ခဲ့သည့် ဥပဒေအကြောင်းရာများကို လေ့လာခဲ့သလို ဂျာမန်များကိုလဲ ဘေးအိမ်နီးချင်းများမှ ဂျူး များ ဘယ်ရောက် ကုန်ပြီလဲဆိုတာကိုလဲ မေးမြန်းခဲ့သည်။ (အများအားဖြင့် ရှက်၍ မသိဘူးဟုသာ ဖြေဆို ခဲ့ ကြသည်။) ၎င်းတို့နှစ်ဦးမှ ၁၉၃၃ မှ ၁၉၃၉ ခုနှစ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော မူရင်းဥပဒေများကိုဆန်းစစ်၍ ပန်းချီ ကားပေါင်း (၈၀) ကိုရေးဆွဲခဲ့ပြီး နောင်လာနောက်သားများ ယင်းကဲ့သို့ မဖြစ်စေရအောင် အသိပညာပေး လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

နာဇီနှင့်ပူးပေါင်းခဲ့သော ပြင်သစ်တစ်ယောက်ကိုဖမ်းဆီးနိုင်ခဲ့သည်။ ကျန်းမာရေးမကောင်း၍ ပြန် လွတ်ပေးခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်းလေးဆယ်ကြာ အမေရိကန်သို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေသော နာဇီ တစ်ယောက် ကိုလည်း ပြန်လည်ဖမ်းဆီးနိုင်ခဲ့ပြီး အမေရိကန်နိုင်ငံသားအဖြစ်မှရုပ်သိမ်းကာ ဂျာမနီသို့ ပြန်လည် ပို့ဆောင် ခဲ့ သည်။



အရှေ့နှင့်အနောက်ဂျာမနီ

အရှေ့ဂျာမနီ ခေါင်းဆောင် အီရစ်



လျှို့ဝှက်ရဲများ

အရှေ့ဂျာမနီ

စစ်အေးခေတ် (၁၉၅၀-၁၉၈၇)သည် နေတိုးနှင့် ဝါဆောတို့၏ ဝါဒရေးရာတိုက်ပွဲဖြစ်သည်။ ဆိုဗီယက် မှ အရှေ့ဂျာမနီကို ထောက်ပံ့ကူညီခဲ့သည်။ အရှေ့ဂျာမနီ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သူ အီရစ်သည် ခေါင်းမာသော အာဏာရှင် တစ်ယောက်ဖြစ်သည်။ ဘာလင်တံတိုင်းကို ၁၉၆၁ ခုနှစ်တွင် တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ တိုင်းပြည် ကို အုပ်ချုပ်ပုံမှာ လျှို့ဝှက်ရဲ (တစ်သိန်း)၊ သတင်းပေး (နှစ်သိန်း) ဖြင့် အရှေ့ဂျာမနီကိုအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ စတ ရှီ (ခေါ်) လျှို့ဝှက်ရဲများသည် လူပေါင်းခြောက်သိန်း၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့ သည်။ တစ်ဦးချင်း၏ ဘဝမှတ်တမ်းများဖြစ်သည်။ ဖိုင်များကိုဆက်ကြည့်လျှင် ၁၂၅ မိုင်ရှည်သည်။ နောက် ပိုင်း အရှေ့နှင့် အနောက် ဂျာမနီ ပြန်လည်ပူးပေါင်းနိုင်ခဲ့သည်။

Vara and Kund

ဘာရာငယ်ငယ်ကတည်းမှစ၍ သူမအဖေ၏လုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်၍ လုံးဝနှစ်သက်ခြင်း မရှိပေ။ ၁၈နှစ် ပြည့်သောအခါ အိမ်မှထွက်ခွာ၍ မြေအောက်လုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးစက်ဝန်းဟူ၍ မြေအောက် လုပ်ငန်းများတွင် နှိပ်နှိပ်တွဲတွဲ ခဲ့သည်။ နှိပ်နှိပ်အကြောင်းပါခဲ့သည်။ သူ့ယောက်ျားမှ ထောက်ပံ့ ပေးခဲ့သည်။ ဘာရာအဖမ်းခံရပြီးနောက် ပြည်ပသို့တိမ်းရှောင်ခဲ့သည်။ ဂျာမနီ နှစ်နိုင်ငံ ပူးပေါင်းပြီးနောက်ပိုင်း စတာရှီဖိုင်ကို အများပြည်သူကြည့်ရှုခွင့်ရအောင် ဥပဒေပြဌာန်းပေးခဲ့ကြသည်။ စတာရှီဖိုင်များတွင် ဗာရာ အကြောင်း အသေးစိတ်ပါရှိနေသည်ကို သိရှိခဲ့သည်။ ပြန်လည်ကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဥပဒေပြုခဲ့သည်။ သူမနှင့်မ တွေ့ခွင့်ကတည်းက သူမ၏ခင်ပွန်း နှစ်သည် သတင်းပေးဖြစ်နေခဲ့သည်။ နှိပ်နှိပ်သည် ရန်သူနှင့်ပေါင်း၍ အတွင်းပူးသတ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းပြခဲ့သည်။ နှိပ်နှိပ်ကွာရှင်းခဲ့သည်။ ဘာရာသည် ယခုအချိန်တွင် လွတ်တော်အမတ်တစ်ယောက်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံခဲ့ရသည်။

နိုင်ငံတကာ စစ်ရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံး (တိုကျို၊ ဂျပန်နိုင်ငံ)

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် အရှေ့အာရှတွင်လည်း ဂျပန်များ၏ ဖက်ဆစ်စနစ်ကာလအတွင်း တာဝန်ရှိ သူ များကို ဂျပန်နိုင်ငံတိုကျိုမြို့တွင် ခုံရုံးတင်စစ်ဆေး အပြစ်ပေးခဲ့သည်။



တိုကျိုစစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံးမြင်ကွင်း



တရားခုံ ဂျပန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများပုံ



တရားသူကြီးများပုံ

စစ်အတွင်းကျူးလွန်သူများကို ခုံရုံးတင်စစ်ဆေး အရေးယူမှုများသာမက အလားတူ လူသားချင်း မတရားရက်စက်မှု၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်း သတ်ဖြတ်မှုများ ထပ်မံမပေါ်ပေါက်စေရန်၊ ငြိမ်းချမ်းမှုထွန်းကားရေးနှင့် ပဋိပက္ခ ချုပ်ငြိမ်းရေးအတွက် နိုင်ငံအစိုးရများက ကြိုးပမ်း လုပ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။



၁၉၄၆ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၉ ရက်နေ့က ဂျပန်နိုင်ငံ တိုကျိုမြို့တော်မှာ “ကမ္ဘာ့အရှေ့ဖျားက အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ စစ်ခုံရုံး International Military Tribunal for the Far East (IMTFE)” အမည်ရှိတဲ့ တိုကျိုစစ်ခုံရုံး ကိုစတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပါသည်။ တိုကျို စစ်ခုံရုံးရဲ့ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက စစ် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ခဲ့သော ဂျပန်တပ်မတော်နဲ့ အစိုးရအဖွဲ့ အတွင်းမှ ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များကို တရား စွဲဆို အပြစ်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

တိုကျိုစစ်ရာဇဝတ်မှုခုံရုံးသည် ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၉ ရက် မှ ၁၉၄၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၂ ရက် နေ့အတွင်း ဂျပန်ဖက်ဆစ်ဝါဒီခေါင်းဆောင်များကို တရားစီရင်ခဲ့သည်။ စစ်ဆေးချက်အရဖက်ဆစ်ဝါဒီ (၂၅) ဦးအား လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ပြုခဲ့သော စစ်ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ထားသည်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ (၇) ဦး ကို ကြိုးပေးကွပ်မျက်ခဲ့ပြီး ၁၆ ဦးကို ထောင်ဒဏ် တစ်သက်တစ်ကျွန်း ချမှတ်ခဲ့ကာ၊ (၂) ဦးကိုတော့ ထို ထက်လျော့ချပြီး အခြား ၁၃ ဦးကို ၈ နှစ်အောက် ထောင်ဒဏ်များ ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ တိုကျိုစစ်ရာဇဝတ်မှု စစ်ဆေးတရားစီရင်ရေးကို အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ ပြင်သစ်၊ ဆိုဗီယက်ယူနီယမ်၊ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်၊ ဖိလစ်ပိုင်၊ ဩစတေးလျ၊ ကနေဒါ၊ နယ်သာလန်၊ နယူးဇီလန် စတဲ့ မဟာမိတ် ၁၁ နိုင်ငံက ဦးဆောင် ကိုယ်စားလှယ် များ က တရားသူကြီးများနှင့် တရားလို ရှေ့နေများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပြီး တရားစွဲဆိုခြင်း ခံရသူတွေ ဘက်မှ အမေရိကန်နဲ့ ဂျပန်လူမျိုး ရှေ့နေတွေက ခုခံချေပ ပေးခဲ့ကြပါတယ်။




တရားခွင်မှာ စွဲချက်တင် စစ်ဆေးခံရသူ စုစုပေါင်း (၂၈) ဦးရှိပြီး စစ်ကာလအတွင်းက ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကျူးလွန်ခဲ့သော ရာဇဝတ်မှု အမျိုးအစားပေါင်း (၅၅) ခုကို အခြေခံပြီး စစ်ဆေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါ ရာဇဝတ်မှုများကို အချုပ်အားဖြင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျပန်နိုင်ငံ ပါဝင်လာအောင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ လှုံ့ဆော်ခြင်း၊ စစ်ပွဲများအတွင်း နိုင်ငံတကာ စစ်ဥပဒေနဲ့ ဆန့်ကျင်သော ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ခြင်းနှင့် စစ်ပွဲနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း မရှိသော သာမန်အရပ်သားများအပေါ် ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ခြင်းဟု ၃ မျိုး ၃ စား ခွဲခြားစစ်ဆေးခဲ့ပါသည်။

တရားစွဲဆိုခြင်း ခံရသူများအနက် ဂျပန် ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဟီဒဲခီ တိုဂျို(Hideki Tojo) သည် ဖမ်းဆီး ထိန်းသိမ်းခြင်း မခံရမီ ၁၉၄၅ စက်တင်ဘာလ (၁၁) ရက်နေ့က မိမိကိုယ်ကို သေနတ်နဲ့ပစ်ပြီး အဆုံးစီရင်ခဲ့ သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ဘဲ မဟာမိတ်တို့ရဲ့ ဖမ်းဆီးခြင်းကို ခံခဲ့ရပါသည်။ မဟာမိတ်တို့က သေနတ်ဒဏ်ရာ ရရှိထားတဲ့ တိုဂျိုကို ဆေးကုသပေးခဲ့ပြီး ပြန်လည်ကျန်းမာလာချိန်တွင် စစ်ခုံရုံးသို့ ခေါ်ဆောင်ကာ တရား ရင်ဆိုင် စေခဲ့ပါသည်။

ဂျပန် နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဟောင်း မတ်ဆူအိုကာ ယိုဆူကဲ(Matsuoka Yosuke) နှင့် ရေတပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး နာဂါနို အိုဆာမိ (Nagano Osami) တို့က တိုကျိုစစ်ခုံရုံးမှာ တရားရင်ဆိုင်နေစဉ်အတွင်း နာမ ကျန်းဖြစ်ကာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့ကြသည့်အတွက် ပြီးဆုံးအောင် စစ်ဆေးနိုင်ခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ နောက်ထပ် တရားစွဲဆိုခြင်း ခံရသူ တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဂျပန် အမျိုးသားရေးဝါဒီ နိုင်ငံရေးသမား ရှူမိုင် အိုကာဝါ (Shūmei Ōkawa)မှာ စိတ်ရောဂါ ခံစားနေရပြီး တရားရင်ဆိုင်ရန် မဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် ပြန်လွှတ်ပေးခဲ့ပါသည်။ အထက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ် ၃ ဦးမှအပ ကျန် ၂၅ ဦးကို ၂ နှစ်ခွဲခန့်ကြာအောင် စစ်ဆေးခဲ့ပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့မှာ ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ တိုကျိုစစ်ခုံရုံးမှာ တရားစွဲဆိုခြင်း ခံရသူများနှင့် ၎င်းတို့ကျခံခဲ့ရ သည့် ပြစ်ဒဏ်များကို အောက်တွင်ဖော်ပြပေးလိုက်ပါသည်။

အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဟီဒဲခိ တိုဂျို (Hideki Tōjō)</p>	<p>ကွမ်တို တပ်မတော် အကြီးအကဲနဲ့ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း</p>	<p>သေဒဏ် (၂၃.၁၂.၁၉၄၈)</p>
 <p>ကိုကီ ဟီရိုတာ)Kōki Hirota)</p>	<p>နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးနဲ့ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း</p>	<p>သေဒဏ်)၂၃.၁၂.၁၉၄၈)</p>

အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆိုင်ရှိရှိ အီတာဂါကီ (Seishirō Itagaki)။</p>	<p>စစ်ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>သေဒဏ်(၂၃.၁၂.၁၉၄၈)</p>
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဟိုင်တာရို ကီမူရာ (Heitarō Kimura)</p>	<p>မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင် သေနာပတိချုပ်</p>	<p>သေဒဏ်(၂၃.၁၂.၁၉၄၈)</p>
 <p>ဒုတိယ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး အကီရာ မူတို (Akira Mutō)</p>	<p>ဂျပန် အမှတ်(၁၄) တပ်မတော် ဦးစီးချုပ်</p>	<p>သေဒဏ်(၂၃.၁၂.၁၉၄၈)</p>

အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ကန်ဂျီ ဒိုဟာ (Kenji Doihara)</p>	<p>မန်ချူးကိုးဒေသမှ ဂျပန်တပ်မတော် ထောက်လှမ်းရေး အကြီးအကဲ</p>	<p>သေဒဏ် (၂၃.၁၂.၁၉၄၈)</p>
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး အီဝါနို မတ်ဆုအီ (Iwane Matsui)</p>	<p>ရှန်ဟိုင်းနဲ့ တရုတ်ပြည် အလယ်ပိုင်း စစ်မြေပြင် သေနာပတိချုပ်</p>	<p>သေဒဏ် (၂၃.၁၂.၁၉၄၈)</p>
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆာဒါအို အာရက် (Sadao Araki)</p>	<p>စစ်ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၅ ခုနှစ်မှာ လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည်လွတ် မြောက်)။</p>



အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>ဗိုလ်မှူးကြီး ကင်ဂိုရို ဟာရှီမိုတို (Kingorō Hashimoto)</p>	<p>ဒုတိယ တရုတ်-ဂျပန် စစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားလာအောင် အဓိက လှုံ့ဆော်ခဲ့သူ</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၄ မှ ၁၉၅၆ ခုနှစ် အတွင်း လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည်လွတ်မြောက်)။</p>
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရှူအန်ရို ကု ဟာတာ (Shunroku Hata)။</p>	<p>စစ်ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၄ ခုနှစ်အတွင်း လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည်လွတ်မြောက်)။</p>
 <p>ကီချီရို ဟီရာနုမာ (Kiichirō Hiranuma)</p>	<p>စစ်ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၂ ခုနှစ်အတွင်း လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည်လွတ်မြောက်)။</p>

အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>နာအိုကီ ဟိုရှိနို (Naoki Hoshino)</p>	<p>ဘုရင့်အစိုးရ ကက်ဘီနက်အဖွဲ့ အတွင်းရေးမှူး</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၈ ခုနှစ် အတွင်း လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာ ခွင့်နဲ့ ပြန်လည်လွတ် မြောက်)။</p>
 <p>အိုကီနိုရီ ကာယာ (Okinori Kaya)</p>	<p>ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၅ ခုနှစ်အတွင်း လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည် လွတ် မြောက်)။</p>
 <p>ကိုအိချို ကို (Koichi Kido)</p>	<p>ဂျပန် ဧကရာဇ်၏ အတိုင်ပင်ခံ</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၃ ခုနှစ်အတွင်း လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည် လွတ် မြောက်)။</p>

အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ကူနိုယာကီ ကိုအိုဆို (Kuniaki Koiso)</p>	<p>ကိုရီးယားနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးနဲ့ ဂျပန် ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၀ နိုဝင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့ က ထောင်တွင်း၌ ကွယ်လွန်)။</p>
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဂျီရို မိနာမိ (Jiro Minami)</p>	<p>ကွမ်တုံတပ်မတော် အကြီးအကဲဟောင်း။</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း(၁၉၅၄ ခုနှစ်အတွင်း လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည် လွတ် မြောက်)။</p>
 <p>ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး တာ ကာဇူမိ အိုကာ(Takazumi Oka)</p>	<p>ဂျပန်ရေတပ်ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၄ ခုနှစ် မှ ၁၉၅၆ ခုနှစ် အတွင်း လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည်လွတ် မြောက်)။</p>

အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>ဒုတိယ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဟိရိုရှီ အိုရှီးမား(Hiroshi Oshima)</p>	<p>ဂျပန်မင်းဆက်ဆိုင်ရာ ဂျပန်သံအမတ်</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း(၁၉၅၅ ခုနှစ် အတွင်း လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာ ခွင့်နဲ့ ပြန်လည်လွတ် မြောက်)။</p>
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ကန်နာရို ဆာ တို (Kenryō Satō)</p>	<p>ဂျပန်တပ်မတော် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေး ဌာန အကြီးအကဲ</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း(၁၉၅၄ ခုနှစ် မှ ၁၉၅၆ ခုနှစ် အတွင်း လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာ ခွင့်နဲ့ ပြန်လည်လွတ်မြောက်)။</p>
 <p>ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရှီဂက်တာရို ရှိမဒါ (Shigetarō Shimada)</p>	<p>ဂျပန်ရေတပ်ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း(၁၉၅၅ ခုနှစ်အတွင်း လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည် လွတ်မြောက်)။</p>

အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>တိုရှိရို ရှိရာတိုရို (Toshio Shiratori)</p>	<p>အီတလီနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဂျပန်သံအမတ်</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း(၁၉၄၉ ဇန်နဝါရီလ ၃ ရက် နေ့ က ထောင်တွင်းမှာ ကွယ်လွန်)။</p>
 <p>ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး တိုင် အိချိ ဆူဇုကီး(Teiichi Suzuki)။</p>	<p>ဂျပန်အစိုးရ စီမံကိန်းဌာန အကြီးအကဲ။</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၅၅ ခုနှစ်အတွင်း လွတ်ငြိမ်း ချမ်းသာခွင့်နဲ့ ပြန်လည် လွတ် မြောက်)။</p>
 <p>ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ယိုရှိဂျိရို အူမဲ ဇု (Yoshijirō Umezu)</p>	<p>စစ်ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်း (၁၉၄၉ ဇန်နဝါရီလ ၈ ရက်နေ့ က ထောင်တွင်း၌ ကွယ်လွန်)။</p>

အမည်	တာဝန်	ပြစ်ဒဏ်
 <p>ရှိုဂဲနိုရီ တိုဂို (Shigenori Tōgō)။</p>	<p>နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ်နှစ် ၂၀ (၁၉၅၀ ဇူလိုင်လ ၂၃ ရက်နေ့က ထောင်တွင်း၌ ကွယ်လွန်)။</p>
 <p>မန်မိုယူ ရှိုဂဲမစ်ဆု (Mamoru Shigemitsu)</p>	<p>နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဟောင်း</p>	<p>ထောင်ဒဏ် ၇ နှစ်။ (ရှိုဂဲ မစ်ဆု ဟာ ပြစ်ဒဏ်ကျခံ နေရာမှ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ် မှာ လွတ်မြောက်လာခဲ့ပြီး စစ်ပြီးခေတ် ဂျပန်နိုင်ငံရဲ့ ဒုတိယ ဝန်ကြီးချုပ် အဖြစ် ပြန်လည် ခန့်အပ်ခြင်း ခံခဲ့ရ ပါသည်။</p>

အမှန်တရား ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေး ကော်မရှင် (ချီလီနိုင်ငံ)



ချီလီနိုင်ငံသည် တောင်အမေရိက တိုက်တွင် တည်ရှိပါသည်။ ပီရူး၊ ဘိုလစ်ဗီးယား၊ အာဂျင်တီးနား နှင့် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာတို့ဖြင့် ဝိုင်းရံထားသည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ခန့်မှန်းချက်အရ လူဦးရေ (၁၄၁၆၀၀၀) ရှိသည်။ အကျယ်အဝန်း စတုရန်းမိုင်ပေါင်း (၂၉၂၅၆) ရှိသည်။ အဓိက ဒေသကြီး (၁၃) ခုဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ၁၅၃၆ ခုနှစ် ပီရူးနိုင်ငံမှ ချီလီ၏တောင်ပိုင်းဒေသကို ထိမ်းချုပ်ရန် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဖွဲ့ စေလွှတ်ခဲ့သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ ၁၆ ရာစုအလယ်ပိုင်းတွင် စပိန်ကိုလိုနီဖြစ်ခဲ့ဖူးသည်။ မက်စ်တီဇို(ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ နှင့် စပိန်) သည် အများစု၊ ဂျာမန်၊ အီတာလျံ၊ အိုင်းရစ်၊ ဗြိတိသျှ နှင့် ယူဂိုဆလပ်များဖြစ်သည်။ အကြီးဆုံး သတ္တုထုတ်သောနိုင်ငံ (ကြေးနီ)၊ ၁၅ ရာစုနှုန်းသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်ကြသည်။ လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှု သည် ၁၈၁၀ ဝန်းကျင်တွင် လှုပ်ရှားခဲ့ပြီး ၁၈၁၈ တွင် စပိန်တို့ ထံမှ လွတ်လပ်ရေး ရရှိခဲ့သည်။ မတိကျသော နယ်ခြားသတ်မှတ်မှုကြောင့် အိမ်နီးချင်း နိုင်ငံများနှင့် အငြင်းပွားမှုများစွာ ရှိခဲ့သည်။ (၁၈၇၉-၈၃) ခုနှစ်တွင် ပီရူး နှင့် ဘိုလစ်ဗီးယားကို အနိုင်ရပြီး အရေးပါသော နယ်မြေအချို့ကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ အာဂျင်တီးနား နှင့် လည်း နယ်စပ် အငြင်းပွားမှုများလည်း ရှိခဲ့သည်။

၁၈၁၈ မှ ၁၈၂၃ ခုနှစ်အထိ စစ်တပ်၏ သက်ဦးဆံပိုင် အုပ်ချုပ်မှုကာလဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် တပ်မတော် (ကြည်း) သည် အတတ်ပညာရှင်အချို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု စနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တရပ်ကို (၁၈၃၃) ခုနှစ်တွင် တင်သွင်းခဲ့သည်။ ယင်းသည် ၁၉ရာစု နှောင်းပိုင်းတွင် ပေါ်ထွက်လာမည့် ပါလီမန်အစိုးရအတွက် အခြေခံလည်း ဖြစ်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့နှင့် ဥပဒေပြုအဖွဲ့များကြား အားပြိုင်မှု ရှိသော်လည်း ယင်းပါလီမန်အစိုးရသည် ၁၈၉၁ ခုနှစ်အထိ အခြေအနေကောင်းခဲ့သည်။ ယင်းနောက် ပါလီမန် အာဏာရှင်စနစ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ယင်းစနစ်တွင် သမ္မတ နှင့် ဝန်ကြီးအဖွဲ့ကို ကွန်ကရက်မှ ရွေးချယ်သည်။

လက်ဝဲဝါဒီများ နှင့် လက်ယာဝါဒီ ကွန်ဆာဗေးတစ်များအကြား အားပြိုင်မှုများ အတော်များပြားခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေး စီးပွားရေးလည်း မတည်မငြိမ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၄ ခုနှစ် မှစတင်၍ စစ်တပ်မှအာဏာထိမ်းခဲ့ပြီး၊ အိမ်စောင့်အစိုးရ ဖွဲ့ခဲ့သည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ် အရပ်သား ဒီမိုကရေစီ အစိုးရအဖွဲ့ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အချိန်ကာလအထိ လက်ဝဲ နှင့် လက်ယာ ဝါဒီများ အကြား အားပြိုင်မှု ရှိဆဲလည်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ် တွင် Popular Unity Party မှ မက်စ်ဝါဒီ ဆာလဗေဒေါ (Salavador Allende) သမ္မတ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ ဘဏ်လုပ်ငန်း၊ မြေယာများကို ပြည်သူပိုင် သိမ်းခဲ့သည်။ ယင်းလုပ်ရပ်သည် ကွန်ဆာဗေးတစ်နှင့် စစ်တပ် အသိုင်းအဝိုင်းကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေ ခဲ့သည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် တွင် စစ်တပ်မှ CIA အကူအညီဖြစ် အာဏာသိမ်းခဲ့သည်။ အနှစ် (၄၀) ကြာ ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်မှုကို အဆုံးသတ်လိုက်သည်။

၁။ တိုင်းပြည်၏ နောက်ခံသမိုင်း

ယင်းခေတ်ကာလတွင် ဆင်းရဲသားများအနေဖြင့် ကွန်မြူနစ်ဝါဒကို ကြိုက်သည်မှာများပြားသည်။ စစ်တပ်အင်အားအရ ဖြည့်ဆည်းမှုများကို အရင်းရှင်များမှ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတ အယ်ရန်ဒေး ဖြုတ်ချခံခဲ့ရသည်။ စစ်ဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး အော်ဂစ်တို ပီနိုရှေးအာဏာသိမ်းခဲ့သည်။ တစ်နှစ်အတွင်း အနည်းဆုံး လူပေါင်း (၁၂၀၀) ခန့် သေဆုံးခဲ့သည်။ လက်စတုံးဖြောက်ဖျက်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၃-၇၈ တွင် တာဝန်ရှိသူမည်သူ့ကိုမဆို ဖမ်းဆီးခြင်းမခံရအောင် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၃-၈၆ တွင် လူထုအုံကြွမှု ဖြစ်ပွားရာ လူပေါင်း(၁၅၀၀)ကျော် ဖမ်းဆီးခံ ရပြီး ပျောက်ဆုံးခဲ့ရသည်။ အမေရိကန် အစိုးရ၏အကူအညီဖြင့် အယ်ရန်ဒေးကို ဖြုတ်ချရန် စီအိုင်အေ၏ ထောက်ပံ့မှုဖြင့်ပီနိုရှေး တက်လာခဲ့သည်။ ပီနိုရှေးကို ထောက်ခံသူများလဲရှိသည်။ သူ့ကိုထောက်ခံသူများသည်ဟုလည်း ထင်ခဲ့သည်။ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ပြုလုပ်ခဲ့ရာသူရှုံးခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ တွင် အယ်ဝင်းတက်လာခဲ့သည်။ စစ်တပ်ကိုသူ အုပ်ချုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ပီနိုရှေးသည် ရာသတ်ပန်လွတ်တော်အမတ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ရေးဆွဲခဲ့သည်။တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်သည့် သမ္မတကိုလဲ ခြိမ်းခြောက်၍ အုပ်ချုပ်စေခဲ့သည်။ သူ့သမ္မတဖြစ်လာပြီး ခြောက်ပတ်အကြာတွင် အမှန်တရား နှင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ တိုင်းပြည်မှ ရဲဘော်တစ်ယောက်ကို ထိခိုက် စေသောနေ့သည် တိုင်းပြည်ပြာကျသောနေ့ ဖြစ်သွားမည်ဟု ပီနိုရှေးမှ ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ သမ္မတအောလ ဝင်မှ နိုင်ငံရေးအရအကင်းပါးစွာဖြင့် ကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ သေသူများ အတွက်သာ စုံစမ်းခွင့်ရှိသည်။ အခြားသူများအတွက် မပါပေ။ ကျူးလွန်သူများ၏ အမည်များကိုထုတ် ဖော်ခွင့် မပြုပေ။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာထိခိုက်သူ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အရလျှော်ကြေးပေးခြင်း၊ ပင်စင်ပေးခြင်း၊ ပညာသင်ကြားခွင့်များ ပေးခဲ့သည်။ တရားမျှတမှုကိုကောင်းစွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ၁၉၇၃-၇၈ ခုနှစ် အတွင်းကိုသာ စုံစမ်း စစ်ဆေးရေးကာလအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

Rettig အစီရင်ခံစာကို ရေးသားခဲ့သော အဖွဲ့ဝင် ရှစ်ဦးပါ ကော်မတီဖြစ်သည့် အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည် သင့်မြတ်ရေး အမျိုးသားကော်မရှင်ကို ချီလီနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးချယ်တင် မြှောက်ထားသော သမ္မတ Salvador Allende က ၁၉၈၉ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် တက်လာပြီးနောက် မကြာ မီတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အဖွဲ့ဝင် ရှစ်ဦးအပြင် ကော်မတီကို Allende လက်အောက်ရှိ ဘရာဇီးနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဆီ နိုတ်တာနှင့် သံအမတ်ဟောင်း Raúl Rettig က ဥက္ကဋ္ဌ အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ သမာသမတ်ကျမှုကို ပြသရန်အတွက် ကော်မရှင်တွင် ပီနိုရှေး အစိုးရကို ထောက်ခံသူများနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် စခန်းများမှ အဖွဲ့ဝင် လေးဦးစီ ပါရှိသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်ရှစ်ဦးမှာ Jaime Castillo Velasco, José Luis Cea Egaña, Mónica Jiménez, Laura Novoa Vásquez, José Zalaquett Daher, Ricardo Martín Díaz နှင့် Gonzalo Vial Correa (ပညာရေးဝန်ကြီး ၁၉၇၈-၇၉) တို့ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်အား စေ့စေ့စပ်စပ်သေချာစေရန်အတွက် အရင်းအမြစ်အမြောက်အမြားနှင့် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်း များ အသုံးပြုခွင့်ရရှိပြီး အစီရင်ခံစာကို ၁၉၉၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အပြီးသတ်ခဲ့သည်။ အစီရင်ခံစာ၏ ဝေဖန်ချက်တစ်ခုမှာ ပီနိုရှေးသမ္မတဖြစ်စဉ် အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သော နိုင်ငံရေးအရ လှုံ့ဆော်သည့် လူသတ်မှုများနှင့် ပျောက်ဆုံးမှုများကိုသာ အာရုံစိုက်ခဲ့ ပြီး အခြားသော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများလည်း မပါဝင်ကြောင်း အစီရင်ခံစာ၏ ဝေဖန်ချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဤပြဿနာကို Valech Report ဟုလူသိများသော ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ဒုတိယ အစီရင်ခံစာတွင် ဖြေရှင်းထားပါသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် Aylwin သည် အဓိပတိ အမိန့် အမှတ် ၃၅၅ ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး အမျိုးသားကော်မရှင်ကို အောက်ပါ ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် တရားဝင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

- ◆ အဆိုးရွားဆုံး လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား တတ်နိုင်သမျှ ပြီးပြည့်စုံအောင် ဖန်တီးရန်
- ◆ သေဆုံးသူများ၏ အမည်၊ သက်သေနှင့် နေရပ်တို့ကို ဖော်ထုတ်နိုင်သော စာရင်းတစ်ခု ဖန်တီးခွင့် ပြု ရန် အထောက်အထားများ စုဆောင်းခြင်း
- ◆ သေဆုံးသူများ၏ မိသားစုများအတွက် လျော်ကြေးပေးရန်
- ◆ နောင်တွင် ချိုးဖောက်မှုများကို တားဆီးရန် ဥပဒေနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများကို အကြံပြု ရန်

အစီရင်ခံစာတွင် ချီလီတွင် အနာဂတ်လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို တားဆီးရန် အောက်ပါ အကြံ ပြုချက်များ ပါဝင်သည်။

- ◆ နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးစာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း။
- ◆ လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေ၏ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီစေရန် အမျိုးသားဥပဒေများကို ပြင်ဆင် ခြင်း။
- ◆ တရားစီရင်ရေး လွတ်လပ်ရေးကို အာမခံခြင်း။





- ◆ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၊ ရဲများနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များသည် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစား လိုက်နာသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို ဖန်တီးပေးရခြင်း။
- ◆ နိုင်ငံသားများအား အနာဂတ်လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမှ ကာကွယ်ရန် အမြဲတမ်းရုံးတစ်ခု ဖန်တီး ပေးခြင်း။

Aylwin ပါတီမှ ဥပဒေပြုအမတ်အများစုမရှိခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးတွင် စစ်တပ်၏ဆက်လက်လွှမ်းမိုးမှု တို့ကြောင့် တိုးတက်မှုနှေးကွေးသော်လည်း အချိန်ကြာလာသည်နှင့်အမျှ ဤအကြံပြုချက်အများအပြားကို ချီလီတွင် ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ Aylwin သည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့သော ဧရိယာတစ်ခုမှာ ၁၉၇၈ ခုနှစ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းရန် ပျက်ကွက်ခြင်းဖြစ်သည်။

၁၉၇၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ၁၁ ရက်မှ ၁၉၉၀ ခုနှစ် မတ်လ ၁၁ ရက်အထိ ပီနိုရှေးအစိုးရ ပြီးဆုံးချိန်အတွင်း နိုင်ငံ ရေးအကြမ်းဖက်ခံရမှု ၁၆၄ မှုနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရသူ ၂၁၁၅ ဦးရှိကြောင်း အစီရင်ခံစာက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ယင်းကြောင့် သေဆုံးသူ ၁၀၆၈ ဦး၊ အဖမ်းအဆီးခံရပြီးနောက် ပျောက်ဆုံးသွားသူများနှင့် နိုင်ငံရေးအရ လှုံ့ဆော်သည့် ပုဂ္ဂလိက နိုင်ငံသားများ သတ်ဖြတ်ခံရသည့် နောက်ထပ် ၉၀ ဦး

လည်း ဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံစာသည် အမှုပေါင်း ၆၁၄ မှုအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်မချနိုင်ခဲ့ဘဲ ကော်မရှင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မကိုက်ညီ သည့် နောက်ထပ် အမှုပေါင်း ၅၀၈ ခု ရှိခဲ့သည်။ ပီနိုရှေး အာဏာရလာပြီး နှစ်များ အတွင်း လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု အများစုကို ခေတ်မီစနစ်ကျသော ပုံစံဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း ကော်မရှင် က တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ချိုးဖောက် မှုအများစုမှာ ချီလီနိုင်ငံ ၏ လျှို့ဝှက်ရဲတပ်ဖွဲ့၏ ၁၉၇၃ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၇ ခုနှစ် အတွင်း အမျိုးသား ထောက်လှမ်းရေး ညွှန်ကြားရေးမှူးရုံး (DINA) မှ ကျူးလွန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

၂၀၁၂ ခုနှစ် မေလအထိ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအတွက် အေးဂျင့် ၇၆ ဦးကို ရှုတ်ချခဲ့ပြီး ၆၇ ဦး ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံခဲ့ရပြီး ကြည်းတပ်တွင် ၃၆ ဦး၊ Carabineros တွင် ၂၇ ဦး၊ လေတပ်တွင် ၂ ဦး၊ ရေတပ် တွင် တစ်ဦးနှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးတို့ဖြစ်သည်။ ပြစ်တင်ရှုတ်ချသောအေးဂျင့် သုံးဦးသေဆုံးကာ အေးဂျင့် ခြောက်ဦးသည် သတ်မှတ်ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ်ခံခဲ့ရသည်။ ပျောက်ဆုံးသွားသူများ၊ တရားမဝင်ထိန်းသိမ်းခံထား ရသူများနှင့် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုများနှင့် ပတ်သက်သည့် အမှုပေါင်း ၃၅၀ ကို ဆက်လက် အမှုဖွင့်ထားသည်။ အဆိုပါကိစ္စများတွင် စစ်ဘက်နှင့် အရပ်ဘက်လူ ၇၀၀ ခန့် ပါဝင်သည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူအချို့ကိုပြစ် ဒဏ်ချ မှတ်ခဲ့သော်လည်း၊ ၁၉၇၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၈ ခုနှစ်အတွင်း စစ်အစိုးရမှ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောလွတ် ငြိမ်းချမ်း သာခွင့်ဥပဒေကြောင့် လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက်မှုများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် လူတစ်ဦးချင်းစီအား ဥပဒေကြောင်းအရ အကာအကွယ် အပြည့်အဝပေးဆောင်မှုကြောင့် တရားစွဲဆိုရန် ခက်ခဲနေပါသည်။

အစီရင်ခံစာ၏ တွေ့ရှိချက်များကို ကြေငြာသည့် မိန့်ခွန်းတွင် သမ္မတ Aylwin က အစီရင်ခံစာပါ လူသတ်မှုနှင့် ပျောက်ဆုံးမှုများအတွက် အသေးစိတ်တောင်းပန်ခဲ့ပြီး စစ်တပ်ကို အလားတူ လုပ်ဆောင်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ ပီနိုရှေး ဦးဆောင်သည့်အချိန်က ချီလီစစ်တပ်သည် တောင်းပန်ရန် ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး လက် နက်ကိုတပ်ဖွဲ့ အသိုင်းအဝိုင်းအများစုက အစီရင်ခံစာ၏ တရားဝင်မှုကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ ကြသည်။

Rettig အစီရင်ခံစာတွင် ပျောက်ဆုံးသွားသူတစ်ဦး၏ ကွယ်လွန်သူနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံ ရသူအဖြစ် ပျောက်ဆုံးသွားသူစာရင်းတွင် ကျူးလွန်ခံရသူ၏ အခြေအနေကို တရားဥပဒေအရ အဆုံး အ ဖြတ်ပေးခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ကျန်ရစ်သူမိသားစုဝင်များအား ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အမွေဆက်ခံခွင့်တောင်းဆိုမှုများ ကို ဖြေရှင်းရန်၊ လူမှု ဖူလုံရေးနှင့် လျော်ကြေးခံစားခွင့်များအတွက် လျှောက်ထားခြင်းအပြင် အိမ်ထောင်ဖက် များ၏ အိမ်ထောင်ရေး အခြေအနေကို ထိခိုက်စေခြင်းစသည့် အချို့သောအကျိုးကျေးဇူးများကို ပေးစွမ်း မည် ဖြစ်သည်။ “ပြန်လည်ပြုပြင် ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် အမျိုးသားကော်ပိုရေးရှင်း” ကို တည်ထောင်ခြင်းအားဖြင့် ကောင်းမွန် နိုင်သည်။

နောက်ပိုင်းတွင် ချီလီအစိုးရများက နောက်ဆုံးလုပ်ဆောင်ခဲ့သော အစီရင်ခံစာမှ အကြံပြုချက်များ အပေါ်အခြေခံသည့် အခြားလုပ်ဆောင်မှုများမှာ-

- ◆ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုကိုဆင်နွှဲသည့် အမျိုးသားအားလပ်ရက် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။
- ◆ ချီလီစစ်တပ်သည် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် စစ်တပ်လွှမ်းမိုးထားသည့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီကို ဖယ်ရှားခြင်းဖြင့် ၎င်း၏နိုင်ငံရေးအာဏာကို ဖယ်ရှားခဲ့သည်။
- ◆ ချီလီနိုင်ငံတွင်း လူ့အခွင့်အရေးပြဿနာများအကြောင်း အစီရင်ခံတင်ပြသော အစိုးရအေဂျင်စီတစ်ခု ဖြစ်သည့် National Institute for Human Rights ကို ၂၀၀၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ဖန်တီးခဲ့သည်။

ပီနိုရှေး သည် ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် ၎င်း၏ပါလီမန်လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်မှ ဖယ်ရှားခံခဲ့ရပြီး ၁၉၇၃ ခုနှစ် တွင် မူလအာဏာသိမ်းပြီးနောက် ဖြစ်ပွားခဲ့သော သတ်ဖြတ်မှုအတွက် အခြားအရာရှိများနှင့်အတူ ချီလီ တရားရုံးချုပ်မှ စွဲချက်တင်ခံခဲ့ရသည်။ ၎င်းအား စွဲချက်အသစ်ဖြင့် ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် နေအိမ်အကျယ်ချုပ် ဖြင့်ချုပ်နှောင်ခံခဲ့ရပြီး ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် နေအိမ်အောက်တွင် သေဆုံးသွားခဲ့သည်။ ကျန်ရှိနေ သောပြဿနာတစ်ခုမှာ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပီနိုရှေး၏ အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသည် မပြောင်းလဲသေး သည့်အချက်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် ချီလီတွင် ဆန္ဒပြမှုများကြောင့် ပြောင်းလဲသွားနိုင်ပြီး လက်ရှိတွင် ၂၀၂၀ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလအတွက် အစားထိုးရန် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ပြု လုပ်ခဲ့သည်။

ချီလီရှိ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ၂၀၀၄ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၅ ခုနှစ်အတွင်း ပြုလုပ်ခဲ့သည့် Valech အစီရင်ခံစာတွင်လည်း ထပ်မံကြည့်ရှုနိုင်သည်။



၁၉၇၃ အာဏာသိမ်းမှုမြင်ကွင်း

နိဒါန်း

စစ်တပ်သည် လက်ဝဲဝါဒီများ၏ မြင့်တက်လာသော လှုပ်ရှားမှု၊ စီးပွားရေးအကြပ် အတည်း၊ နိုင်ငံရေး တင်းမာမှုများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများအကြား စေ့စပ်လိုက်လျောမှု မရှိခြင်း အခြေအနေများကြောင့် နောက်ထပ် အာဏာ ပြန်အပ်စရာ မလိုပဲ နောက်ထပ် (၁၇) နှစ်ကြာ အာဏာ ဆက်တည်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၈ ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲ နှင့် ၁၉၈၉ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် စစ်တပ်ကို အနိုင်ရခဲ့သော်လည်း စစ်တပ်၏ အထူးအခွင့်အရေးယူမှုများ ရရှိခဲ့သည်။ ချီလီနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းမှုတွင် စစ်တပ်အား အခြေခံ ဥပဒေ နှင့်အညီ ဦးဆောင် မှုအာဏာသုံးခြင်းအခန်းအားပေးအပ်ခဲ့ရသည်။ ယင်းအခြေခံဥပဒေသည် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပီနိုရှေး၏ အုပ်ချုပ်မှု အောက်တွင် ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အလားတူ ၁၉၈၉ ခုနှစ် လူထုမဲပေးပွဲတွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ (စစ်တပ် မှ ပြည်သူ့ဆန္ဒအရ မဟုတ်သော ကိုယ်စားလှယ်များ စေလွှတ်ခြင်း၊ တိုင်းပြည်ငွေကြေးကို အသုံးပြုမှုတွင် အာဏာအပြည့်အဝ သုံးခွင့်ရခြင်း) ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပီနိုရှေးသည် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုကို (၈) နှစ်တိုင် တိုင် ဦးဆောင်ကြီးကြပ်ခဲ့သည်။ ပက်ထရီနို အယ်လ်ဝင် (Patricio Aylwin ၁၉၉၀-၉၄) နှင့် အီဒူဝါဒို ဖရေး ရု တေဂယ် (Eduardo Frei Ruiz-Tagle ၁၉၉၄-၂၀၀၀) နှင့် ရီကာဒို လာဂိုစ် အက်စ်ကိုဘား (Ricardo Lagos Escobar ၂၀၀၀-၀၄) အစိုးရတို့သည် စစ်တပ်၏ အရှိန် နှင့် လက်ဦးအခွင့်အရေးများကို လျှော့ချနိုင်ရန် ကိုယ် တွယ်ခဲ့သည်။ အရပ်ဖက် နှင့် စစ်ဖက်ဆက်ဆံရေး သည်လည်း ချီလီနိုင်ငံအတွက် ဒီမိုကရေစီ တည်တန်ခိုင်မြဲ ရေးအတွက် အဓိက လက္ခဏာတရပ်လည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။





စစ်တပ်၏ကြီးမားလာသော အရှိန်အဝါ

၁၉၇၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် အလန်ဒေး အစိုးရကို အာဏာသိမ်းမှုဖြင့် ဖြုတ်ချလိုက်သော ပီနိုရှေး စစ်အစိုးရသည် အကာအကွယ်ခံ ဒီမိုကရေစီ (Protected Democracy) ဟူသော နိုင်ငံရေးအယူအဆသစ်တစ်ရပ်ကို ကြွေးကြော်လိုက်သည်။ အခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ကို စတင်ရေးဆွဲခြင်း ဖြစ်သည်။ စစ်တပ်၏ အုပ်ချုပ်မှုကို တရားဝင် ဖြစ်သွားစေခဲ့သည်။ အရပ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှုကိုမူ တရားမဝင် သကဲ့သို့ဖြစ်သွားစေခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ မတရားအသင်းကြေငြာခံရသလို အလုပ်သမား နှင့် အောက်ခြေအတိုက်အခံ လှုပ်ရှားမှုများလည်း ပိတ်ပင်ခြင်းခံရသည်။ သတင်းစာလုပ်ငန်းအား အကန့်အသတ် အပြည့်

ဖြင့် ထိမ်းချုပ်သည်။ အမေရိကမှ ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များ အကူအညီဖြင့်လည်း လွတ်လပ်သော ဈေးကွက်စီးပွားရေး တစ်ရပ်ကို တည်ထောင်လိုက်သည်။ စီးပွားရေးတိုးတက်လာမှု၊ နိုင်ငံရေးအရ တည်ငြိမ်လာမှုများကြောင့် စစ်တပ်၏ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင် များသည် တိုင်းပြည်၏ လုံခြုံရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးကိစ္စရပ်များတွင် လုပ်ကိုင်နိုင်သည့် အရည်အသွေးများ ရှိလာသည်ဟု ယုံကြည်လာကြသည်။ အစဦးပိုင်းကာလတွင် စစ်အုပ်စုသည် စစ်တပ် နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့မှ ဦးဆောင်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပီနိုရှေး တစ်ဦးတည်းသာချုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ အုပ်ချုပ်မှုများကို အထောက်အကူပြုရန် နှင့် နိုင်ငံတကာ ဝေဖန်မှုများလျော့ချနိုင်ရန် ပီနိုရှေးမှ ကော်မရှင်တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းမှာ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး၏ အကာအကွယ်ခံ ဒီမိုကရေစီ အစဉ်တည်ရှိနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရန်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီ အင်အားစုများမှ အတိုက်အခံပြုသော်လည်း ၁၉၈၀ ခုနှစ် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲအပြီးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ ကို ကြေငြာလိုက်ပြီး ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ် အခြေခံဥပဒေသည် ပီနိုရှေးအား ၁၉၉၈ ခုနှစ် အုပ်ချုပ်မှု ရရှိရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပပေးရန်ပါသည်။ ၁၉၈၈ ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ပီနိုရှေးမှ ၄၃၀ ရာခိုင်နှုန်းရရှိပြီး၊ အတိုက်အခံအင်အားစု မှ (၅၆) ရာခိုင်နှုန်း ရရှိခဲ့သည်။ လူဦးရေအချိုးအစားဖြင့် ကြည့်လျှင် လက်တင်အမေရိက နိုင်ငံများတွင် ချီလီသည် စစ်တပ်အင်အား အကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ (၁၉၇၃ ခုနှစ် ၇.၆% မှ ၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင် ၁၁ .၀%) ဖြစ်လာခဲ့သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဖြစ်စေသော အကြောင်းအချက်များ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စီးပွားရေးဆုတ်ယုတ်ခြင်းဒဏ် (၁၉၈၂-၉၀) ခုနှစ်တိုင်၊ စီးပွားရေး တံခါးပေါက်အချို့ကို ဖွင့်ပေးခဲ့ရသည်။ ပီနိုရှေး၏စစ်အုပ်စုအတွက် စစ်တပ်အရာရှိများ နှင့် စီးပွားရေးအရေးပါသူများ ထောက်ခံမှု လျော့နည်းလာသည်။ ဆယ်စုနှစ်အတွင်း နုတ်ပိတ်နေလာသော ပြည်သူများလှုပ်ရှားမှု (ကျောင်းသား၊ အလုပ်သမား၊ အသင်းတော်များ နှင့် အမျိုးသမီးများ) အထူးသဖြင့် အောက်ခြေလူတန်းစားများ၏လှုပ်ရှားမှုများသည် ဆန္ဒပြပွဲများအသွင် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အောက်ခြေ၊ အလယ်အလတ်မှ အထက်အလွှာသို့တိုင် ပြန့်နှံ့သွားခဲ့သည်။ အစပိုင်းတွင် အင်အားသုံးဖြိုခွင်ခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် လျော့ပေးလိုက်ရသည်။ အလုပ်သမားများအပေါ် ကန့်သတ်ချက်ကို အစိုးမှ လျော့ပေါ့ပေးခဲ့သလို ပြည်ပနိုင်ငံရေး ခိုလှုံသူများလည်းပြန်လာနိုင်ပြီး အတိုက်အခံ အင်အားစုများ၏ ဂျာနယ်အချို့ကိုလည်း ထုတ်ဝေခွင့်ပေးခဲ့သည်။ အဖိနှိပ်ခံခဲ့ရသော ပါတီများပြန်လည်လှုပ်ရှားလာပြီး ယင်းတို့၏ ၁၉၈၂ ခုနှစ် အတွေ့အကြုံအရ ပါတီများ၏ လှုပ်ရှားမှုများလည်း ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီ အင်အားစုများသည် အစပိုင်းတွင် ပီနိုရှေး၏အကာအကွယ်ခံ ဒီမိုကရေစီကို တစ်တိုင်းပြည်လုံး လုပ်ဆောင်ချက်တွင် ပါဝင်ပူးပေါင်းလိုခြင်း မရှိသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ယင်းတို့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်လာပြီး ဦးဆောင်မှု အပိုင်းမှ ယူနိုင်ခဲ့သည်။ စစ်အုပ်စုသည် အိမ်နီးချင်း ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ၏ အထီးကျန်ချန်ထားခြင်းကို ခံရသလို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ၏ ဖိအား

ပေးခြင်းကိုလည်း ခံခဲ့ရလေသည်။ ရှေ့မတိုးသာ နောက်မဆုတ်သာ အခြေအနေနှင့် အကြိမ်ကြိမ်ဆက်ဖြစ် သော တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများအပြီးတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပီနိုရှေး အား နုတ်ထွက်ရန် အတိုက်အခံများ နှင့် စစ်တပ် လိုလားသူများအကြား ၁၉၈၈ ခုနှစ် တွင်လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ကို ပွင့်လင်းပြီး တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲ အဖြစ် ပြောင်းရန် သဘောတူညီချက် ရရှိခဲ့သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းမှု၏ မူလအစ

အသွင်ကူးပြောင်းမှုသည် ၁၉၈၈ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှ စတင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တိုင် အာဏာ ဆက်လက်ယူထားမည် ဟူသော အစီအစဉ်မှ ၁၉၈၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် သမ္မတ ရွေးကောက်ပွဲ နှင့် ကွန် ကရက် ရွေးကောက်ပွဲများ လုပ်ပေးမည် ဟူသော အဆင့်ထိရောက်လာခဲ့သည်။ အမှန်အနေဖြင့် စစ်တပ်မှ လူထု ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် သူတို့အနိုင်ရလိမ့်မည်ဟု ထင်ခဲ့ကြသည်။ ပီနိုရှေးကို လူကြိုက်များမှုအပေါ် မဲဆန္ဒ ကောက်ပွဲမှ မစစ်မှန်သည့် ရလဒ်အပေါ် အားကိုးခဲ့ခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ် လူထု ဆန္ဒခံယူပွဲအနိုင်ရရှိမှုသည် ဒီမိုကရေစီ ညွှန်ပေါင်းပါတီများ (CPD) ခရစ်ယာန် ဒီမိုကရက်ညွှန်ပေါင်း (PPD) အခြား ဗဟို (Center) နှင့် ဗဟို လက်ဝဲယိမ်း (Center-Left) ပါတီတို့၏ တွဲဘက် ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် စတင်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့သည် မိမိတို့အတိုက်အခံ အချင်းချင်းသာမက စစ်တပ်နှင့်ပါ စေ့စပ်ပြေငြိမ်းရန် လိုအပ် သည်ဟု သက်ဝင်ယုံကြည်လာကြသည်။ (သင်ခန်းစာ- ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် စေ့စပ်ပြေငြိမ်းမှု မရခဲ့ခြင်း) အဓိက ပါတီခေါင်းဆောင်များ နှင့် စစ်တပ်ထိပ်တန်းအရာရှိများ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးအပြီး “အပေးအယူ လုပ်ညှိနှိုင်းထား သော အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံစာအုပ်” (Compromised Constitutional Package) အရ ၁၉၈၉ ခုနှစ် ဇူလိုင် လ တွင် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၉ ဖွဲ့စည်းပုံပြန်လည်ရေးဆွဲရေးအတွက် မဲပေးသူ (၉၃) ရာနှုန်းရှိ ပြီး၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ထောက်ခံမှု (၈၅.၇) ရာခိုင်နှုန်းရှိခဲ့သည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုစည်းလုံးမှု အားကောင်းမှုသည် ၁၉၈၉ တွဲဘက် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် သမ္မတ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်နိုင်ရန်အထိ သဘောတူ ညီမှု ရခဲ့သည်။ ခရစ်ယာန် ဒီမိုကရက်ပါတီ အရပ်သားခေါင်းဆောင် ပတ်ထရီရှီ အယ်လ်ဝင် အနိုင်ရခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ မတ်လမှ ရုံးစတင်ကာ စစ်တပ်၏အခန်းကဏ္ဍ လျော့ချရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ခဲ့လေသည်။

စစ်တပ်၏ အထူးအခွင့်အရေးများ (အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် တည်ရှိခဲ့ဖြစ်သော စစ်တပ်၏ အထူး အခွင့်အရေးများ)

၁၉၈၀ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် “မြင့်မားသော စစ်တပ်၏ အခွင့်ထူးခံအဆင့်” (High Level of Military Prerogative Binomial Electoral System) အရပ်သားများ၏ စစ်တပ်အပေါ်လွှမ်းမိုးမှုကို အကြီးအကျယ် ဟန့်တားနိုင်ခဲ့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ရာတွင် ကွန်ကရက် နှစ်ကြိမ်အပြီး လွတ် တော်နှစ်ရပ်လုံး၏ ငါးပုံ သုံးပုံ အတည်ပြုမှု လိုအပ်လေသည်။ (စစ်တပ်လိုလားသောပါတီများ၏ ထောက်ခံ

မှု ရရန်လို) လူထုလှုပ်ရှားမှုမှူးမှီခိုသွားစေရန် ကွန်မြူနစ်ပါတီများ နှင့် အခြားပါတီများ၏ လုပ်ငန်းများကို တရားမဝင်ကြောင်း ပုဒ်မ (၈) အောက်တွင် ထား၍ လုပ်ဆောင်ထားပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်ကိုလည်း စစ်တပ်လိုလားသော လက်ယာရှေးရိုးပါတီများမှ ၎င်းတို့လိုအပ်သလို ချယ်လှယ်နိုင်ခဲ့သည်။ “မဲဆန္ဒနယ်တခု မှ ကိုယ်စားလှယ် နှစ်ဦးအရွေးခံခြင်း” ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (Binomial Electoral System)သည် မဲ (၃၃) ရာနှုန်း သာ ရရှိနိုင်မည့် စစ်တပ်ကို လွှတ်တော်ခုံနေရာ တစ်ဝက်ရရန် ဖန်တီးပေးထားသလို ဖြစ်နေသည်။ ယင်းသည် အထက်၊ အောက် လွှတ်တော်တွင် စစ်တပ်မှ ဗီဒိုအာဏာ သုံးခွင့်ရနေသလို ဖြစ်နေသည်။ အောက်ပါအချက် များသည် စစ်တပ်အား အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး အစိတ်အပိုင်းအား ကန့်သတ်ချုပ် နေသည့် အထူးအခွင့်အရေးများ ဖြစ်သည်။

- ◆ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးကို စစ်တပ်ထံသို့ အပြည့်အဝ ပေးအပ်သည်။
- ◆ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပီနိုရှေးသည် သမ္မတဟောင်းတစ်ဦးအနေဖြင့် ရာသက်ပန်လွှတ်တော်အမတ်ဖြစ်သည်။
- ◆ အရွေးကောက်ခံမဟုတ်သော အထက်လွှတ်တော် အမတ် (၄) ဦးသည် (စုစုပေါင်း အခန့်အပ်ခံ လွှတ် တော်အမတ်-၉ ဦး) သည် စစ်တပ်မှ ဖြစ်သည်။
- ◆ Consejo de Secured Nacional- COSENA (အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီ - NSC) အား စစ်တပ်မှ လွှမ်းမိုးထားပြီး NSC အဖွဲ့ဝင် ခုနှစ် ဦးအနက် လေးဦးမှာ လက်နက်ကိုင်တပ် မှ တပ်မှူးများ ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးပေါ်လစီပေါ်တွင် ဗီဒိုအာဏာ ရှိသည်။
- ◆ ဥပဒေအရ စစ်တပ်အကြီးအကဲ (၃)ဦး နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့အကြီးအကဲ တစ်ဦးကို သမ္မတမှ ဖြုတ်ပိုင်ခွင့် မရှိ။ အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီတွင်သာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- ◆ ရာထူးတိုးမြှင့်ရန်စာရင်းကိုလည်း စစ်တပ်မှ တင်းကြပ်စွာ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက် ချမှတ်ရွေးချယ် ပြီး သမ္မတမှ အတည်ပြုရန်သာ တင်သွင်းသည်။
- ◆ သမ္မတ၊ တရားရုံးချုပ် နှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီ တို့မှ ခန့်အပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ တရား စီရင်ရေးဌာန (Constitutional Tribunal) သည် ကွန်ကရက်ထက်ပင် ဥပဒေပြုရေး အာဏာ ပိုရှိလေ သည်။
- ◆ ကာကွယ်ရေးကိစ္စများတွင် ဥပဒေပြုရေး (သို့) ကွန်ကရက်မှ ထိန်းချုပ်မှု မရှိရ။
- ◆ ဥပဒေအရ ပြည်ပသို့ ကြေးနီရောင်းချမှုမှ ရသော အကျိုးအမြတ် (၁၀)ရာနှုန်း ကို စစ်တပ်မှ ခံစား ခွင့်ရှိသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ စစ်တပ်မှ ရရှိမည့်ဘတ်ဂျက်မှာ ၁၉၈၉ ခုနှစ်တွင် ရခဲ့သည့် အတိုင်းအတာထက် မနိမ့်စေရ။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း အခွင့်ထူးခံစားချက်များလျော့နည်းသွားခြင်း

ချီလီတပ်သည် အခြားနိုင်ငံများထက် အာဏာကို ပိုမိုထိမ်းထားနိုင်သည်။ စစ်တပ်လိုလားသော ပါတီများနေရာကောင်းတွင် ရှိနေခြင်းသည်လည်း ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ရေးကို ပိုမိုခုခံဆန့်ကျင်နိုင်သည်။ စနစ်တကျ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနည်းဗျူဟာကို နိုင်ငံရေးသမားများက ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ရေးတွင် ယခင်ကွန်ကရက်သက်တမ်းနှစ်ခု၏ ထောက်ခံမှု ငါးပုံသုံးပုံမှ ကွန်ကရက်သက်တမ်း တခု သုံးပုံ နှစ်ပုံ အဆင့်သို့လျော့ချနိုင်ခဲ့သည်။ (သို့သော် စစ်တပ်လိုလားသော ပါတီမှ ခွင့်ပြုချက်မရပါ ကအခက်အခဲရှိသည်) ပုဒ်မ (၈)ကို ပယ်ဖျက်နိုင်ခဲ့သည်။ (လက်ဝဲ နှင့် အခြားပါတီများအား ပိတ်ပင်မှုမရှိ တော့) အထက်ပါဖြစ်ရပ်များသည် လူထုအား ဆန္ဒပြတောင်းဆိုမှုများ ပြုလုပ်ကာ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများ တောင်းဆို ရန် အားပေးခဲ့သည်။ စစ်တပ်အနေဖြင့် တိကျသော ကိုယ်စားပြုမှုရရှိရေးဖြစ်သော လက်ညှိုး ထိုး အထက်လွတ်တော်အမတ်များအဖြစ် အာမခံချက် ရရန်ဖြစ်သည်။ လွတ်တော်အမတ် ၂၆ ဦးမှ ၃၈ ဦး အထိ တိုးမြှင့်လိုက်သဖြင့် အခန့်အပ်ခံ လွတ်တော်အမတ်များ၏ အာဏာလျော့ချနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀-၉၄ သမ္မတ အယ်လ်ဝင် လက်ထက်တွင် လက်ညှိုးထိုးခန့် လွတ်တော်အမတ်များကို ဖြုတ်ချရန် မကြိုးစားခဲ့ ပေ။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် သမ္မတ အီဒူဝါဒိုဖရေး (Eduardo Frei, Christian Democrat) သည် အထက်ပါ အမတ် များကို ၁၉၉၇ ခုနှစ် သက်တမ်းကုန်ဆုံးချိန်တွင် နုတ်ထွက်ရန် အဆိုပြုခဲ့သည်။ သို့သော် အတည်ပြုချက် မ ရသေးပေ။ အလားအလာကောင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ၁၉၉၈ မတ်လ ပီနိုရှေးနုတ်ထွက်သွားခြင်းသည် စစ်တပ် အထူး အခွင့်အရေးများ ကို လျော့ချရန် အခြေအနေကောင်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၃ စက်တင်ဘာလ (၁၁)ရက် နေ့ စစ်အာဏာသိမ်းမှု အထိမ်းအမှတ် ရုံးပိတ်ရက်အား ဖျက်သိမ်း လိုက်သည်။ အလားတူ မျိုးဆက်သစ် တပ်မတော်အနေဖြင့် အရပ်သားနှင့် စစ်သားဆက်ဆံရေးတိုးမြှင့်ဖို့ရန် ဂတိ ပြုခဲ့သည်။ သူတို့အနေဖြင့်လည်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများမပါဝင်သော ကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။

(၁) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပိတ်ဆို့ထားသော ပြည်တွင်းလုံခြုံရေး

ပုဒ်မ (၉၀) သည် တိုင်းပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးအတွက် ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးတာဝန်ကို စစ်ရဲတပ် နှင့် အတူ စစ်တပ်ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အပြည့်ပေးထားသည်။ သမ္မတအယ်လ်ဝင် အနေဖြင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ကို ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်တွင် ထည့်ထားခြင်း နှင့် ပြည်သူ့လုံခြုံရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အေဂျင်စီ- Oficial Corordinadora cle Suguridal Publica-OCSP တွင် စစ်တပ်ပါဝင်ခြင်းကို ဟန့်တားနိုင်ခဲ့သည်။ စစ်တပ်သည် ပြည်တွင်းလုံခြုံရေး တာဝန်ယူရသော်လည်း သမ္မတအမိန့်ဖြင့် ကန့်သတ်ထားသည်။

(၂) စစ်တပ် နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးခေါင်းဆောင်များအကြား ဆက်ဆံရေး

အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီ နှင့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့၏ ကာကွယ်ရေး စစ်ဦးစီးချုပ်သည် တပ်တွင်း

အရာရှိများအား ရာထူးတိုးရန်နှင့် အငြိမ်းစားပေးရန် နာမည်စာရင်းတင်သင်းခြင်းအား သမ္မတအနေဖြင့် ယင်း တင်သွင်းမှုကို အတည်ပြုရန် (သို့) ပယ်ချရန် အာဏာရှိသည်။ သမ္မတသည် ၎င်း၏ ကန့်သတ်ခံထားရသော အာဏာကို ၁၉၇၃ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုတွင် တိုက်ရိုက် ပါဝင်ခဲ့သော အရာရှိများ၏ ရာထူးတိုးမြှင့်မှုကို ပယ် ချနိုင်ခဲ့သည်။ ပုဒ်မ (၃၃) အရ သမ္မတသည် အမြင့်မားဆုံးအာဏာသုံးခွင့်ရှိသည်။ ပီနီရှေးမှ ဗိုလ်ချုပ်တစ်ဦး အား ရာထူးတိုးခြင်းကိစ္စကိုတင်ပြရာတွင် သမ္မတမှ ပယ်ချခဲ့သည်။ ယင်းနောက် ပီနီရှေးမှ သမ္မတ ၏ပယ်ချမှု ကို ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးတွင် ကန့်ကွက်ခဲ့သော်လည်း ဥပဒေခုံရုံးမှ သမ္မတ ဘက်မှ ရပ်တည် ပေးခဲ့သည်။ ယင်းအနိုင်ရမှုပြီးနောက် သမ္မတ မှ နောင်တွင် တင်ပြလာသော အခြားစစ်ရာဇဝတ်ကောင်များ ၏ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်းကိစ္စရပ်များကို ပယ်ချမှုများ ပြုလုပ် ခဲ့သည်။ စစ်တပ်၏ မူရင်းဥပဒေအရ သမ္မတသည် စစ်တပ် နှင့် ရဲအရာရှိများအား ဖြုတ်ချပိုင်ခွင့်ကို တားမြစ်ထားလေသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ယင်းဥပဒေကို ပြုပြင်ရန် တင်ပြခဲ့သော်လည်း ကွန်ကရက်မှ အတည်မပြုခဲ့ပေ။ နောက်ပိုင်းတွင် သမ္မတ ဖြစ်လာသော ဖရေး သည် ၁၉၇၃ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုတွင် မပါဝင် သော နောင်မျိုးဆက်သစ် အရာရှိများကို စစ်တပ်ခေါင်းဆောင် ပိုင်းနေရာများပေးခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် သံတမန်အသိုင်းအဝိုင်းမှ လာသော စစ်သံမှူးအဖြစ် တာဝန်ထမ်း ဆောင်ခဲ့သူ တစ်ဦးကို ကာကွယ်ရေး ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သောကြောင့် အရပ်ဖက် နှင့် စစ်ဖက် ဆက်ဆံ ရေးတိုးတက် လာခဲ့သည်။ နောင်တက်လာသော သမ္မတ လာဂိုဏ်း လက်ထက်တွင်လည်း အလားတူ နောင်မျိုးဆက်သစ် အရာရှိကိုသာ တပ်မတော်ဦးစီးချုပ်အဖြစ်ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ယင်းသည်လည်း အရေးပါ သော အပြောင်းအလဲကို ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ စစ်တပ်မှ အစိုးရကို ဦးမဆောင်သော်လည်း ၎င်းတို့အရေးကို ထိပါးနိုင်မည့်အခြေအနေကို ဖိဆန်နိုင်သည့်အဆင့်တွင် ရှိနေသေးသည်။ ပီနီရှေး နုတ်ထွက်သွားသည့်နောက် ပိုင်းတွင် အခြေအနေ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ယင်းကို “ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ဆန်သော စစ်အုပ်စု” (Personalistic Regime) ဟုခေါ်သည်။

(၃) ကာကွယ်ရေးအပိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

အရပ်သားဦးဆောင်သော ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ကို လက်နက်ကိုင်တပ် နှင့်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက် ရန် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် အခွင့်အာဏာ အကန့်အသတ်သာရှိသည်။ ရုပ်ပြ သဘောသာ ဖြစ်ပါသည်။ အရပ်ဖက် နှင့် စစ်ဖက် ဆက်ဆံရေး သဘောမျိုးသာ ဖြစ်ပါသည်။ ခက်ခဲသော ကိစ္စများကို ဖြေရှင်းရန် နှင့် အခြေခံလူမှုရေးလုပ်ငန်းများကို ကူညီပေးခြင်းကိုသာ လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ သမ္မတ အယ်လ်ဝင်လက်ထက်တွင် ခန့်အပ်ထားသော ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ပက်ထရီးရှီရီဂျော့သည် ယခင်ထောက် လှမ်းရေးမှူးချုပ် (DINA) ဗိုလ်ချုပ် ကွန်ထရီရာစ် ၏ လူ့အခွင့်အရေးချိုး ဖောက်မှုအပေါ် အမှုစစ်ဆေးရန် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းလုပ်ရပ်ကို ဆန္ဒပြသည့်အနေဖြင့် ပီနီရှေးမှ ၁၉၉၃ တွင် စစ်တပ် အင်အား လမ်းပေါ်ထွက်ပြ ခြင်းကြောင့် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးမှာ ထိတ်လန့်သွားမိသည်။ နောင်သမ္မတ

လက်ထက်တွင် ခန့်အပ်ထားသော ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးမှာ စစ်တပ်အား ပျော့ပြောင်းသော သဘောဖြင့် ဆက်ဆံခဲ့ သောကြောင့် ပီနိုရှေးနှင့် ပြေလည်ခဲ့ပြန်သည်။ ပီနိုရှေးမှလည်း ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး ပရက်စ်ရီးမ (CODELCO) အား တပ်မတော် ဆုတံဆိပ်တစ်ခုကို အထူးအခမ်းအနားဖြင့် ချီးမြှင့်မှု လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ သမ္မတလာဂိုဏ် လက်ထက်တွင် အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်သူ မီရှယ်ဘာချီလက်သည် ကာ ကွယ် ရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ် ခြင်း ခံရသည်။ စစ်တပ်သည် စည်းလုံးမှုလည်း ရှိနေဆဲလည်းဖြစ်သည်။

(၄) ဝန်ကြီးများအဖွဲ့အတွင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲစစ်တပ်များ ပါဝင်ခြင်း

သမ္မတ အဆက်ဆက်မှ အရပ်သားများကို ဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သော်လည်း အထက်လွတ်တော် နှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေး ကောင်စီတွင် စစ်တပ်မှ အာဏာယူထားဆဲလည်း ဖြစ်သည်။

(၅) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အခန်းကဏ္ဍ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တရားစီရင်ရေးခုံရုံးသည် လုံခြုံရေး ကိစ္စရပ်များတွင် ကွန်ကရက်ထက်ပင် အာဏာပိုရှိသည်။ သမ္မတ အယ်လ်ဝင်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တရားစီရင်ရေးကို မပယ်ဖျက် နိုင်ပေ။ သမ္မတ ဖရေး ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ကာကွယ်ရေးကိစ္စရပ်များ၌ ကွန်ကရက်မှ ကြီးကြပ်နိုင်ရန် အဆိုပြု ခဲ့ သည်။ (မဲအလုံအလောက် မရသဖြင့် အဆိုပြုချက် အတည်မဖြစ်ခဲ့ပေ။) အရပ်သားများအနေဖြင့် ကာကွယ် ကိစ္စရပ်များကို မသိနားမလည်၍ ကိုင်တွယ်ဖို့ရန် ဝန်လေးခြင်း

(၆) အစိုးရ ဝန်ထမ်းအကြီးပိုင်း (သို့) အခန့်အပ်ခံ နိုင်ငံရေးသမားများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

ကာကွယ်ရေးကိစ္စရပ်များတွင် ကျွမ်းကျင်သော အရပ်သားများ မရှိခဲ့ပါ။ အရပ်ဖက် နှင့် စစ်ဖက် ယုံကြည်မှု မရှိပါ။ အရပ်သားတော်တော်များများသည် ကာကွယ်ရေးသည် စစ်တပ်၏အလုပ်သက်သက် ဖြစ်သည်ဟု ထင်နေသည်။ ပညာရှင်အဖွဲ့များဖြစ်သော Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales (FLACSO) / Centro de Estudios del Desarrollo (CED) တက္ကသိုလ်များ နှင့် စစ်ကျောင်းများမှ အရပ်သား နှင့် စစ်တပ်များ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေးတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးသော်လည်း ကာကွယ်ရေးကိစ္စ နှင့် သီးသန့်စီ တည်ရှိသည်ဟု ထင်လျက်ရှိနေသည်။

(၇) ထောက်လှမ်းရေးအခန်းကဏ္ဍ

၁၉၇၄ အမျိုးသားထောက်လှမ်းရေးနှင့် ၁၉၇၇ ဗဟိုအမျိုးသားလုံခြုံရေး စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလတွင် အာဏာအလွန်ရှိခဲ့သည်။ ထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီများကို ပြည်ထဲရေးဌာန လက်အောက်တွင် ထားလေ သည်။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးများမှာ ပီနိုရှေးကိုယ်တိုင် ရွေးထားသူများ ဖြစ်သည်။ ထောက်လှမ်းရေး အေဂျင်စီ

သည် ပီနိုရှေး၏ ကိုယ်ပိုင်သဘောမျိုးသာ ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားလုံခြုံရေး ကိစ္စရပ်များကို ဆုံးဖြတ်ရာ၌ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဦးစီးချုပ်သည် သမ္မတ၏ မဲပေးမှု အာဏာ နှင့် ညီသော မဲများ ပေးနိုင်သည်။ အမျိုးသား လုံခြုံရေး ကောင်စီအား စစ်တပ်မှ လွှမ်းမိုးထားသည်။ (၇ ဦးတွင် ၄ ဦးသည် စစ်တပ် မှ ဖြစ်သည်။) ၁၉၈၈ ခုနှစ် အရပ်ဖက်မှ အားကောင်းလာစေရန် (၇)ဦးမှ (၈)ဦးအထိ တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။ အရပ်သားလေးဦး (သမ္မတ၊ တရားရုံးချုပ် ဥက္ကဋ္ဌ၊ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၊ နိုင်ငံတော် ဘဏ္ဍာထိမ်း အရာရှိချုပ်)

NSC အခွင့်ထူးခံတစ်ရပ်မှာ ၁၉၈၀ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၉၆) အရ လုံခြုံရေး ပတ်သက်သော ပေါ်လစီ ချမှတ်ရေးအပေါ် ဗီတိုအာဏာ ရှိလေသည်။ ၁၉၈၉ ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် သတင်းအချက်အလက် ပေးရန် အဆင့်သို့ လျော့ချခဲ့သည်။ NSC မှ အငြိမ်းစား စစ်အရာရှိလေးဦးကို လွှတ်တော်အမတ်ဖြင့် ခန့်အပ် ထားလေသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင် (၇)ဦးတွင် နှစ်ဦးကို NSC မှ ခန့်အပ်နိုင်လေသည်။ အယ်လ်ဝင်မှ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနကို ပိုအဓိကထားလေသည်။ အခြားသမ္မတများလည်း ယင်းနည်း အတိုင်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် သမ္မတ ဖရေးမှ NSC ကို ပြုပြင်ရန် အဆိုပြုပြင်ရန် အဆိုပြုခဲ့ သော်လည်း ပိတ်ပင်တားမြစ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။

(၈) ရဲတပ်ဖွဲ့အတွင်းအခန်းကဏ္ဍ

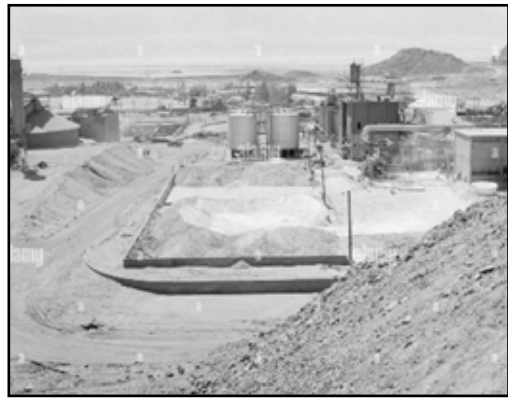
ရဲတပ်ဖွဲ့သည် စစ်တပ်လက်အောက်တွင် (၁၇) နှစ်တိုင်တိုင် ရှိခဲ့သည်။ သမ္မတ အယ်လ်ဝင်အနေဖြင့် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်မှ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်သို့ ရဲတပ်ဖွဲ့ကို အောင်မြင်စွာ ပြောင်းရွှေ့နိုင်ခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးတွင် စစ်တပ်မှ မဟုတ်ပဲ ရဲတပ်ဖွဲ့မှသာလျှင် အခြေခံလုပ်ဆောင် ရမည်ဖြစ်၍ စစ်အာဏာကို လျော့ချလိုက်သလို ဖြစ်သည်။

(၉) စစ်တပ်တိုးမြှင့်ရေးအခန်းကဏ္ဍ

ကွန်ကရက်မှ ထိမ်းချုပ်ရန် အာဏာ မရှိပေ။ ယင်းကိစ္စရပ်များတွင် စာရင်းပြုရန် စစ်တပ်ကို အာဏာ ပေးခဲ့ပြီး နောက်ဆုံးရွေးချယ်မှုကို သမ္မတမှ ရွေးချယ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာရှိသည်။ ပုဒ်မ (၄၅) (ဃ) အရ လုံခြုံရေး ကောင်စီအား လက်နက်ကိုင်ဌာန သုံးခု၏ အမြင့်ဆုံးအာဏာပိုင် သုံးဦး နှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ညွှန်ကြားရေး ဗိုလ်ချုပ်ကြီးကို ရွေးချယ်ရန် အာဏာပေးခဲ့သည်။

(၁၀) တိုင်းပြည်စီးပွားရေး အခန်းကဏ္ဍ

စီးပွားရေးကို တိုင်းပြည်မှ ထိမ်းချုပ်မှု လျော့နည်းသွားစေရန် အဆင့်သုံးဆင့်ဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၄-၇၇ တွင် နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးကို တစ်ဝက်လျော့ချခဲ့သည်။ အရပ်သားအစိုးရလက်ထက် တွင်လည်း ပုဂ္ဂ လိဂ်ပိုင်ဖြစ်ရေးကို လုပ်ဆောင်ခဲ့လေသည်။ အဓိက စီးပွားရေးကုမ္ပဏီ (၁၀၀)ကို နိုင်ငံတော်မှ ထိမ်းသိမ်းထား



လေသည်။ အထူးသဖြင့် လက်နက် ထုတ်လုပ်ရေး ဖြစ်သည်။ ယင်းအပြင် နိုင်ငံပိုင် အကြီးဆုံးကြေးနီ ကုမ္ပဏီ တခုဖြစ်သော CODELCO ထံမှ အမြတ် (၁၀) ရာနှုန်းရရှိသည်။

(၁၁) တရားရေးစနစ်အတွင်း အခန်းကဏ္ဍ

စစ်တပ်တရားစီရင်ရေးသည် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မရှိတော့ပေ။ အရပ်ဖက် တရားရုံးရုံးများတွင် လူ့ အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ရုံးတင်စစ်ဆေးခဲ့သည်။ တရားရုံးချုပ်မှ ၂၀၀၀ ခုနှစ် မေလတွင် ပီနိုရှေး ၏ ပါလီမန် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို ရုပ်သိမ်း လိုက်သည်။ ချွင်းချက်အနေဖြင့် နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးဟောင်း တစ်ဦး နှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံသား တစ်ဦးအား လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုတွင် ပါဝင်သူ စစ်အဆင့်မြှင့် အရာရှိနှစ်ဦး ကို အရပ်ဖက် နှင့် စစ်ဖက် ထောင်များတွင် တစ်လှည့်စီ ထိမ်းသိမ်းထားလေသည်။

ယှဉ်ပြိုင်မှု ဧရိယာများ

(၁) အဂတိလိုက်စားမှု

စစ်တပ်၏ အဂတိလိုက်စားမှုကို ပြည်သူများမှ တိုင်တန်းချက်အပေါ်သမ္မတ အယ်လ်ဝင်မှ ကိုင်တွယ် ခဲ့သည်။ ကွန်ကရက်မှ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ပီနိုရှေးနုတ်ထွက်ရန် ပြောဆိုဆွေးနွေးမှု များပြား လာသည်။ ပီနိုရှေးမှ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု သပိတ်မှောက်ရန် တပ်ကို စေလွှတ်ခဲ့သည်။ ပီနိုရှေး နှင့် သမ္မတအယ် လ်ဝင် စကားပြောအပြီး ခေတ္တပြေငြိမ်းမှု ရခဲ့သည်။ သမ္မတအယ်လ်ဝင် နိုင်ငံခြားရောက်နေစဉ် ပီနိုရှေးမှ ဝန်ကြီးများကို ဆက်လက်စုံစမ်းမှု မလုပ်ရန် ဖိအားပေးခဲ့သည်။ လူသိရှင်ကြားနည်းအောင် လုပ်ဆောင်ပေး ခဲ့ရသည်။

(၂) လူ့အခွင့်အရေး

လူပေါင်း ၂၀၀၀ ကျော် ပျောက်ဆုံးခဲ့သည်။ ၁၉၇၈ မတ်လတွင် ပီနိုရှေးမှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အမှန်တရား နှင့် ပြန်လည်ရင်ကြားစေရေးကော်မတီ (Commission Porla Verdad & La Reconciliacion) သို့ Rettig ကော်မရှင် ကို သမ္မတ အယ်လ်ဝင်မှ ၁၉၇၃-၉၀ ဆိုးရွားသော လူ့ အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ ကော်မရှင်ကို နစ်နာသူများအတွက် လျော်ကြေးပေးရန် သတင်းအချက်အလက် ကောက်ယူရန်သာ ဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင် အစီရင်ခံစာသည် လူမဆန်သော ချိုးဖောက်မှုများ ထင်ရှားသောကြောင့် စစ်တပ် အနေ ဖြင့် ခြိမ်းခြောက် မှု တခုအနေဖြင့်သာ မြင်သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အစီရင်ခံစာ ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ၁၉၇၃-၇၈ ခု အကြား အသတ်ခံရသူ ၂၀၀၀ ကျော် နှင့် ပျောက်ဆုံးသူ ၇၀၀ တို့၏ အမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခဲ့သည်။ ပီနိုရှေး မှ ယခင်ထောက်လှမ်းရေး မှူးချုပ်၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုကို ရပ်တန့်စေရန် ၁၉၉၃ ခုနှစ် မေလတွင် တပ်ဖွဲ့များကို စေလွှတ်ခဲ့ပြန်သည်။ စစ်တပ်မှ ပိုမိုဆန့်ကျင်လာခဲ့သည်။ လျှို့ဝှက်စွာ စစ်တပ် တရားသူကြီးများ နှင့် ဖြေရှင်း ရန် သမ္မတ အယ်လ်ဝင်မှ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ခံရသူမိသားစုများကို တရားစီရင်ရေးရုံးသို့ဖိတ်ကာ အမှုများကို ကိုယ်တိုင်ဖွင့်ရန် ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ လျှော်ကြေးများလည်း ပေးခဲ့သည်။ သမ္မတမှ မျက်ရည်ဖြင့် လူသိရှင်ကြားတောင်းပန်ခဲ့သည်။ စစ်တပ်ကိုလည်း တောင်းပန်ရန် တောင်းဆို လိုက်သည်။ တောင်းဆိုချက် ကို ကြည်းတပ်မှ ပြင်းထန်သော ဝေဖန်မှုဖြင့် တုန့်ပြန်သည်။ ရေတပ်မှ ပိုမိုပျော့ ပြောင်းကြောင်းပြသ၍ လေတပ်မှ ဆိုးရွားသူများအတွက် နောင်တရမိပါကြောင်း တုန့်ပြန်ခဲ့သည်။ သမ္မတ ဖရေလက်ထက်တွင် ထိပ်ပိုင်းစစ်တပ်အရာရှိ နှစ်ဦးဖြစ်သော လျှို့ဝှက်ရဲတပ်ဖွဲ့မှူးကြီးဟောင်း ဗိုလ်ချုပ် မန်ချူရယ်ကွန်ထရီရာ စ် (Manuel Contreras) နှင့် ဒုတိယတပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်မှူးကြီး ပီဒရို အက်စ်ပီနိုဇ (Pedro Espinoza) တို့အား တရားစွဲဆို နိုင်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့ နှစ်ဦးသည် ယခင်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဟောင်း

ချန်ဒူ လပ်တီလီးယား (Chando Letelier) နှင့် အမေရိကန် နိုင်ငံသား ရိုနီမောဖီ (Ronie Moffitt) တို့အား ၁၉၇၆ ခုနှစ် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုအတွက် အရေးယူနိုင်ခဲ့သည်။ အစပိုင်းတွင် လွှဲပြောင်းပေးရန် စစ်တပ်မှ ငြင်းဆိုခဲ့ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် အပေးအယူလုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး သူတို့အား ထောင်ထဲထည့်နိုင်သော်လည်း အခြားအမှုများ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုကို ရပ်တန့်ပေးခဲ့ရသည်။ လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားသူများက ရှေ့နေများဖြင့် ပူးပေါင်း၍ အရပ်သားနိုင်ငံရေးသမားများကို လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ စစ်ဆေးနိုင်ရန် ဖိအားပေးမှုများ လုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်သည် ပျောက်ဆုံးသူများအတွက် သက်ရောက်မှုမရှိဟုဆိုကြသည်။ ပီနိုရှေးသည် ၁၉၈၉ အောက်တိုဘာလတွင် လန်ဒန်တွင် (၅၀၃ ရက်) အထိန်းအသိမ်းခံနေရသည်။ အခြားစစ်တပ် အရာရှိများကိုလည်း စစ်ဆေးမှုများလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် Ricardo Izurieta က စစ်တပ်ရော အတိုက်အခံပါအဝင် ယခင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိကြောင်း အငြင်းပွားဖွယ် ကြေငြာချက် တစ်ခုထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အနာဂတ်ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်နိုင်ရန် တွေ့ဆုံဆွေးနွေး အဖြေရှာခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ စစ်တပ်လိုလားသော ပါတီများလည်း ပြောင်းလဲလာကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့အစည်းကြီး နှစ်ခုဖြစ်သော AFDD, CODEPUတို့မှ ယင်းဆွေးနွေးပွဲသည် စစ်တပ်ကို အကာအကွယ်ပေးသည့် စည်းဝေးဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းပြ၍ စည်းဝေးမှ ထွက်ခွာသွားခဲ့သည်။ တင်းမာသူများကလည်း ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတက်လာသော ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Edmundo Perez Yoma မှ ၁၉၉၉ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ပျောက်ဆုံးသူများ၏ သတင်းအချက်အလက်များ စုဆောင်းနိုင်ရန် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေး ပြန်ခေါ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ် သမ္မတ လာဂိုဗ် လက်ထက်တွင် သမိုင်းဝင် သဘောတူညီချက်ကို ရခဲ့သည်။ (၁) စစ်တပ် မှစစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလ ကျူးလွန်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုပေးခဲ့သည်။ (၂) ဗိုလ်ချုပ်ကြီး Izureito မှ တရားရုံးများအား SNI လူဟောင်းများ၏ အမည်စာရင်းပေးရန် သဘောတူညီခဲ့သည်။ (၃) ဗိုလ်ချုပ် Ramirez Hald အား ၁၉၈၂ ခုနှစ် တိုင်းပြည်ခေါင်းဆောင်များအား လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုတွင် ပါဝင်ခြင်းအတွက် ထုတ်ပယ်ရန် သဘောတူ ခဲ့သည်။ သမ္မတ လားဂိုဗ် မှ တရားရုံးတော်များ သီးသန့်လွတ်လွတ်လပ်လပ် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အခိုင်အမာ တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။ လန်ဒန်တွင် (၅၀၃)ရက်ကြာ ထိန်းသိမ်းခံနေရသော ပီနိုရှေးအား နေအိမ် အကျယ်ချုပ် ချခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ် မေလတွင် ဥပဒေအရကင်းလွတ်ခွင့်ဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ NSC အစည်းအဝေးတွင် ပီနိုရှေးအမှုအား တရားရေးဆုံးဖြတ်မှုအပြီးတွင် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဦးစီးမှူး လေးဦးအားဆွေးနွေးစေခဲ့သည်။ တရားရေးဆုံးဖြတ်ချက်အပြီး ဆွေးနွေးအငြင်းပွားခြင်းသည် အစီအစဉ် မဟုတ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။

(၃) စစ်တပ်၏ ဘတ်ဂျက်

အာဏာမလွှဲပြောင်းမီ ပုဒ်မ (၉၆)ကို ပီနိုရှေးမှ ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ အဓိပ္ပါယ်မှာ စစ်အသုံးစရိတ်မှာ ၁၉၈၉ စရိတ်ထက် မလျော့နည်းရဟု ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် သမ္မတ အယ်လ်ဝင်မှ လျော့ချခဲ့သည်။ သို့သော် စီးပွားရေးတက်လာသဖြင့် ၁၉၈၉ ခုနှစ် (၁.၀၄၇) မှ ၁၉၉၇ တွင် (၁.၂၂၀) ဘီလီယံ အထိ တိုးမြှင့်လာသည်။ သို့သော် စစ်တပ်အသုံးစရိတ် (၁၇.၂) မှ (၉.၇၄) ရာခိုင်နှုန်းအထိ လျော့ချခဲ့သည်။ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများကို စစ်တပ်မှ ပိုင်ဆိုင်မှုရှိသလို တိုင်းပြည် ပြည်ပထွက်ကုန်၏ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း (ဒေါ်လာ သန်း ၄၀၀) ကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(၄) စစ်တပ်၏ အရွယ်အစား

ယခင်က စစ်တပ်အုပ်ချုပ်စဉ်က နှစ်ဆ တိုးတက်လာသော်လည်း အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အပြီးတွင် လျော့ချခဲ့သည်။ ၁၉၇၃ တွင် ၇၅၀၀၀ မှ ၁၉၈၃တွင် ၁၂၆၀၀၀ လက်နက်ကိုင်တပ် ရှိသည်။ လူဦးရေ ၁၃.၅ သန်းအနက် စစ်သား ၉၁၈၀၀ ရှိသည်။

(၅) စစ်တပ်၏လက်နက် အထောက်အပံ့

တိုင်းပြည်မှ ရရှိသော ဝင်ငွေ၏ ၁၀ရာခိုင်နှုန်းသည် လက်နက်ထောက်ပံ့ရေးသို့သွားသည်။ သမ္မတ ဖရေးနှင့် လားဂိုစ် သည်လည်း ခေတ်မီလက်နက်တပ်ဆင်ရေးကို အားပေးခဲ့သည်။ နယ်သာလန်မှ ဂျာမန်လုပ်တင်ကား အစင်း (၂၀၀) နှင့် ပြင်သစ် AMX-30 အစင်း (၅၀) ဝယ်ခဲ့သည်။ F-16 ဝယ်ရန်လည်း အမေရိကန်နှင့် ဆွေးနွေးလျှက်ရှိသည်။

(၆) စစ်တပ်၏ တာဝန်၊ ဖွဲ့စည်းပုံ နှင့် ထိန်းချုပ်မှု

ကာကွယ်ရေး နှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ရှေ့တန်းမှ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းပြီး ပြည်တွင်းလုံခြုံရေး ကိုဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ တန်ပြန် ပြည်ပကာကွယ်ရေးကို ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ အဓိကမှာ ပီရူးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု နှင့် သမိုင်းတွင် ပီရူးမှ နယ်မြေများဆုံးရှုံးခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ်အထိ ခေတ်မီသော သင်ရိုးညွှန်းတမ်းမရှိသေးပေ။ သတင်းအချက်အလက် နည်းပညာဆိုင်ရာနှင့် မြင့်မားသော အီလက်ထရွန်နစ် စစ်ဆင်ရေး၊ အထူးသဖြင့် လေကြောင်း နှင့် သံချပ်ကာ တန်ပြန် စစ်ဆင်ရေးများကို ဦးစားပေးခဲ့သည်။ နယ်မြေထိန်းချုပ်ရေး နှင့် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေး အစီအစဉ်အရ မဖွံ့ဖြိုးသေးသော ဒေသများတွင် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ရေတပ်မှလည်း အနှစ်နှစ်ဆယ် စီမံကိန်း ပင်လယ်ပြင်တပ်ချရေးများလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

နိဂုံး-စိန်ခေါ်မှုများ

လက်ညှိုးထိုး အထက်လွတ်တော် အမတ်များအဆုံးသတ်ခဲ့သည်။ NSC ကို အဆုံးသတ်ခြင်း(သို့) ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ အဖွဲ့ဝင်လွတ်တော်အမတ် လေးဦး နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရေး အဖွဲ့ဝင် နှစ်ဦး ခန့်အပ်ခြင်းကိုအဆုံးသတ်ရန်၊ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး နှင့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးသည် NSC အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ရမည် ဖြစ်ပြီး သမ္မတမှ အစားထိုးရမည် ဖြစ်သည်။ သမ္မတသည် ပါဝင်ရမည့်အစား အကြံပြုချက်ကို ရယူရမည် ဖြစ်သည်။ သမ္မတ၏ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဦးစီးချုပ် ဖြုတ်ချနိုင်ရေး အခွင့်အာဏာ ပြန်လည်အပ်နှင်းရန် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၏ မူရင်း ဥပဒေကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ ကာကွယ်ရေး ကိစ္စများဖြစ်သော ဘတ်ဂျက်၊ တာဝန်ပေးအပ်ခြင်း စသည်များကို ပါလီမန်မှကြီးကြပ် ဆောင်ရွက်ကွပ်ကဲရသည်။ စစ်သင်ရိုးညွှန်းတမ်း အပြောင်းအလဲဖြင့် စစ်တပ်၏ ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာ အတွေးအခေါ်ကို မြှင့်တင်ခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေး လုပ်ငန်းကို ထိထိရောက်ရောက် လုပ်နိုင်ရန် ရဲတပ်ဖွဲ့ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရန် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း။ ကာကွယ်ရေးတွင် ကျွမ်းကျင်သောအရပ်သား ပညာရှင်များပျိုးထောင်ခဲ့သည်။ ပြည်ပကာကွယ်ရေး အစီအစဉ်များ မပျက်ပြားစေပဲ တစ်ချိန်တည်းတွင် ကာကွယ်ရေးဘတ်ဂျက်များနှင့် စစ်တပ်ပိုင်စီး ပွားရေးလုပ်ငန်းများကို လျော့ချခဲ့သည်။ တိုင်းပြည်စီးပွားရေးကိုမထိပါးစေပဲ စစ်တပ်၏ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းကဲ့သို့ အခြားလုပ်ငန်းများကို လျော့ချခဲ့သည်။ စစ်တပ်၏အကူအညီမပါပဲ စီးပွားရေးတိုးမြှင့်ခြင်း နှင့် လူမှုရေးတည်ငြိမ်မှုကိုထိန်းထားခြင်း၊ နိုင်ငံရေး ပြဿနာများဖြေရှင်းခြင်း၊ စသည်များတွင်ထိရောက်မှုရှိသည်။ ခေတ်မီလက်နက်တပ်ဆင်ပြီး စစ်တပ်အရွယ်အစားကို လျော့ချခဲ့သည်။

နိုင်ငံတကာဆန်သော ပြည်တွင်း တရားခုံရုံး (ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ)



တရားသူကြီးများပုံ

ခမာနီခေါင်းဆောင် Duch

ခမာနီခေါင်းဆောင် Khieu Samphan နှင့် Nuon Chea

၁၉၅၀ ဝန်းကျင်ကာလတွင် ဘုရင်ကြီးသီဟာနု တိုင်းပြည်ကိုအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းအချိန်အခါတွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် တောင်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းဟူ၍ ကွဲပြားလျက်ရှိသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းကို အမေရိကန်အစိုးရက ထောက်ပံ့ကူညီပေးလျက်ရှိပြီး ဗွီရက်ကောင်းဟု ခေါ်သော မြောက်ပိုင်းဗီယက်နမ်

ကွန်မြူနစ်များကို တိုက်ခိုက် လျက်ရှိသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းသည် ကမ္ဘောဒီးယား နိုင်ငံနှင့်နယ်မြေ ချင်းဆက်စပ်လျက်ရှိပြီး ကွန်မြူနစ်များကို နိမ်နင်းရန်အတွက် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံကို ခြေကုပ်ယူရန် အမေရိကန်အစိုးရမှ ပြင်ဆင်လာခဲ့သည်။ ၁၉၆၉ ခုနှစ်တွင် ခမာနီ တပ်အင်အားမှာ ၂၅၀၀ ခန့် သာရှိသေးသည် ယင်းအချိန်တွင်ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၌ အမေရိကန်တပ်အင်အားမှာ ၄၀၀၀၀ နီးပါးခန့်ရှိသည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ် တွင် အမေရိကန်၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုဖြင့် ဘုရင်ကြီးသီဟာနု၏ ကိုယ်ရံတော်တပ်မှူး လင်နီးမှ အာဏာသိမ်း ခဲ့သည်။ အခြေခံအကြောင်းတရားမှာ ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်းရှိ ကွန်မြူနစ်များကို တိုက်ထုတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လင်နီးအစိုးရ၏ အကျင့်ပျက်ချစားမှုများကြောင့် လင်နီးအစိုးရနှင့် အမေရိကန်အစိုးရကို ကမ္ဘောဒီးယား ပြည်သူလူထုမှ ထောက်ခံမှုအားနည်းလာခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင်ပိုးပေါ ဦးဆောင်သော ခမာနီများကို ပြည်သူလူထုမှ ပိုမိုထောက်ခံအားပေးလာခဲ့သည်။ ပိုမိုအားကောင်းလာခဲ့သည်။ ၁၉၇၂ ခုနှစ်တွင် မြောက်ပိုင်းဗီယက်နမ်ကွန်မြူနစ်များနှင့် ခမာနီတပ်များ ပူပေါင်းကာ(တပ်အင်အား ၅၀၀၀၀) အမေရိကန် ကိုဆန့်ကျင်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်လည်း ခမာနီတပ်များနှင့်ဗီယက်နမ်တပ်များကြား တင်းမာမှုများလည်းရှိနေ သည်။ ၁၉၇၅ခုနှစ်တွင် ခမာနီတပ်များက တစ်နိုင်လုံးကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။

ခမာနီတပ်များ အနေဖြင့် ကိုယ်ထူကိုယ်ထ စိုက်ပျိုးရေး ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံတော်ကြီး ထူထောင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ထားရှိခဲ့သည်။ “ဝ”ကနေပြန်စမည်ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ ယင်းအတွက်ကြောင့် အစီအစဉ်(၈)ခု ချမှတ်ကာ စတင်လုပ်ဆောင် ခဲ့သည်။ မြို့တွင်းရှိပြည်သူလူထုများကို သတ်မှတ်နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင် စေခြင်း (ဆယ်မိနစ်တစ်ခါ သတိပေးရေး၊ လော်စပီကာဖြင့် သတိပေးခြင်း၊ ဆေးရုံရှိလူနာများပါ ပြောင်ရွှေ စေခြင်း)။ ဈေးအားလုံးကို ဖြတ်သိမ်းခြင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဘုန်းတော်ကြီးများကို လူဝတ်လဲစေကာ တန်းတူ လယ်လုပ်စေသည်။ ပုံဖိုကြီးစနစ်ဖြင့် တူတူလုပ်တူတူစားစေသည်။ ဗီယက်နမ်များကိုတိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ် ခြင်း၊ နယ်စပ်တွင် တပ်များကို ချထားခြင်း၊လူတိုင်းသည် ယခင်က အလုပ်နှင့်ပတ်သက်ပြီး ရေးရသလို ကိုယ် ရေး အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုလည်း ရေးရသည်။ ယခင်အစိုးရလက်ထက်တွင်ရှိသော အဆင့်မြင့် အရာရှိများအားလုံး နှင့်ယခင်စစ်တပ်အထက်တွင်ရှိသော ဒုဗိုလ်များအားလုံးကို ကွပ်မျက်ခဲ့သည်။ ပစ္စည်းဥစ္စာများနှင့် ပိုင်ဆိုင် မှုများအားလုံး (အဝတ်အစားများနှင့် အချို့သော ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ ပစ္စည်းများမှလွဲ၍) သည် ပြည်သူပိုင် ပစ္စည်းအဖြစ်သတ်မှတ်သည်။ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းနှင့် ပုံနှိပ်ပစ္စည်းများကို ခွင့်မပြုပေ။ ခမာဘာသာ စကားမှ လွဲ၍ တခြားဘာသာစကားကို အများပြည်သူရှေ့တွင်ပြောဆိုခြင်း မပြုပါ။ ဗုဒ္ဓဘာသာကို တရားမဝင် ဘာသာအဖြစ်သတ်မှတ်သည်။ ခရီးသွားလာခွင့်ကိုကန့်သတ်ထားသည်။ ခမာနီအဖွဲ့အစည်းကို ဝေဖန်ခြင်း နှင့် ပညာရှင်ဆန်သော လက္ခဏာများတွေ့ရှိပါက သေဒဏ်ပေးသည်။ ခလေးတွေကို နိုင်ငံတော်ပိုင်အဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ ယခင် စစ်ကြောရေးစခန်း ယခု တွန်စလင်း ပြတိုက် တွင် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်စွာ ညှင်းပန်း ခြင်းနှင့် အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အာဟာရချို့တဲ့မှုနှင့် ရောဂါများကြောင့်

လူပေါင်းများစွာ သေဆုံးခဲ့သည်။ ၁၉၇၇-၇၈ ခုနှစ်တွင် အချင်းချင်း သုတ်သင်ရှင်းလင်းခြင်း ပီယက်နမ်ကို ဆန့်ကျင်သည့် လှုပ်ရှားမှုများ ပိုမိုတိုးလာသည်။ ခမာနီ များကို တရုတ် အစိုးရမှ ကူညီထောက်ပံ့ပေးနေသလို မြောက်ပီယက်နမ်ကိုလည်း ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုမှ ကူညီထောက်ပံ့ ပေးနေသည်။



ခမာနီကျဆုံးခန်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲပြဿနာများ

မြောက်ပီယက်နမ်များမှခမာနီများကို တော်လှန်ဆန့်ကျင် ကူညီသူများ၏အကူအညီဖြင့် ၁၉၇၈ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ လူပေါင်း ၂ သန်းခန့် (နိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၂၂ရာခိုင်နှုန်းခန့်)အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ အစုလိုက်အပြုံလိုက်အစာရေစာ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးခြင်းနှင့် ဒုက္ခသည်များနေသည်။ ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် ရှုပ်ထွေးသော မဟာမိတ်ဖွဲ့မှုများနှင့် သဘောထားကွဲလွဲမှုများလည်း ရှိခဲ့သည်။ ၁၉၈၈ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးစကားပြောဆိုမှုများလည်း ရှိခဲ့သည်။

၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ခမာနီများ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်မှ နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ ခမာနီများသည် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ဆက်လက်တိုက်ခိုက်နေဆဲလဲ ဖြစ်သည်။ မြေမြှုပ်နှံမှုများထောင်သလို တချိန်ထဲမှာပင် ခမာနီတပ်များ တဖြည်းဖြည်း လျော့ပါးလာခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ခုနှစ်တွင် ဟွန်ဆန် အာဏာသိမ်းခြင်းကြောင့် - Ranariddh(ရန်ရစ်) ပြည်ပြေးဘဝရောက်ခဲ့ရသည်။ ခမာနီများ ပြိုကွဲပြီးနောက် ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် ပိုးပေါ့အားတရားခုံရုံးတင်နိုင်ခဲ့သည်။ နေအိမ်အကျယ်ချုပ် ကျနေစဉ် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ပိုးပေါ့သေဆုံးခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ရာနာရစ် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ သို့ပြန်လာခဲ့သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် - Hun Sen အနိုင်ရရှိခဲ့သလိုအတိုက်အခံအများစုသေဆုံးခဲ့ရသည်။



၂၀၀၃ ခုနှစ် ဇွန်လတွင် ခမာနီခေါင်းဆောင်ဟောင်းများကို တရားစီရင်နိုင်ရန်အတွက် အထူးတရား ခုံရုံးတစ်ခု ပြုလုပ်ရန် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ နှင့်ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရကြားသဘောတူညီမှုရရှိခဲ့သည်။ ခမာနီများ ၏ဆိုးဆိုးရွားရွား ကျူးလွန်မှုများအတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်ဖြစ်ပါသည်။



၁၉၉၄ တွင် အမေရိကန်ကွန်ကရက်၌ ကမ္ဘောဒီးယား လူမျိုးတုန်းသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု အက်ဥပဒေကို အတည်ပြုထောက်ခံခဲ့ပြီး ရန်ပုံငွေများလည်း ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ ယေးလ်တက္ကသိုလ်မှာ ရန်ပုံငွေရရှိပြီး ကမ္ဘောဒီးယား လူမျိုးတုန်းသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု အစီအစဉ်ကို တည်ထောင်ခဲ့ သည်။ database(ဒေတာဘေ့စ်) - မူလနှင့် ဒုတိယ အရင်းအမြစ်များစုဆောင်းခြင်းနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရ နှင့် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများအတွက်တရားဥပဒေရေးရာ သင်တန်းများပေးဆောင်သွားရန်ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာသုံးသတ်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အတွက် ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် - Phnom Penh(ဖနွန် ပန်)မြို့တွင်ရုံးတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။

၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် Toul Sleng (သွန် စလင်း) အကျဉ်းစခန်းမှ လုံခြုံရေး ရဲများ၏ စုဆောင်းထားသော စာရွက်စာတမ်း ၅၀၀၀၀ကို ရယူသုံးစွဲခွင့်ရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် DC- Cam သည် ယေးလ်တက္ကသိုလ် အစီအစဉ်အောက်မှလွတ်လပ်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်လာပြီး ဖန့်ပန်မြို့တွင်စတင်ရုံးစိုက်ခဲ့သည်။

DC-CAM မှ အောက်ပါလူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ၁၉၇၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၉ ကြား (၃နှစ် ၈ လ ၂၁ရက်) ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၉ ခုနှစ်ကြား လူပေါင်း ၂ -၃ သန်းခန့် အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။



DC-CAM အနေဖြင့်အောက်ပါအချက်အလက်များကို မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့သည်။

(၁) ခမာနီ ခေါင်းဆောင်များ၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ(၃၀၄၃၈)

- ◆ ခမာနီ ခေါင်းဆောင်များ၏ ဝန်ခံချက်များ
- ◆ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများအား တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှတ်တမ်းတင်ခြင်း
- ◆ ကျူးလွန်ခံခဲ့ရသူများန၏ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ
- ◆ အကျဉ်းစခန်းနေရာများ(၁၈၅ နေရာ)
- ◆ အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်ခဲ့သည့်နေရာများ(၁၉၄၄၀)






- ◆ အောက်မေ့ဖွယ် လူမျိုးပြိုင်းသတ်ဖြတ်ခဲ့သည့် အထိန်းအမှတ်နေရာများ (၈၀ခု)
- ◆ သစ္စာမဂ္ဂဇင်း
- ◆ ကလေးစစ်သားအသုံးပြုမှု စာအုပ်ထုတ်ဝေခြင်း





ကမ္ဘောဒီးယား တရားခုံရုံးသည် ကမ္ဘောဒီးယား လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအတွင်း နိုင်ငံတကာ ဥပဒေ ချိုးဖောက်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများ၊ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုများ စသည့်ပြစ်မှုများကို ကျူးလွန်သူများကို တရားစီရင်သောခုံရုံးဖြစ်သည်။ ခမာနီ အစိုးရ သည် ၁၉၇၅ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် အနိုင်တိုက်ခိုက်နိုင်ခဲ့ပြီး ၁၉၇၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၇ ရက်နေ့တွင် ဖြုတ်ချခံခဲ့ရသည်။ အုပ်ချုပ်စဉ်ကာလ (၃) နှစ်၊ (၈) လနှင့် ရက် (၂၁) အတွင်း လူပေါင်း (၃) သန်းခန့် သေဆုံး ခဲ့သည်။





တရားခုံရုံး တည်းထောင်ရခြင်း၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ ခမာနီအစိုးရ၏ မူဝါဒများအရ ၁၉၇၅ ခုနှစ် ဧပြီလမှ ၁၉၇၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်းကျရောက်ခဲ့ကြရသော ကမ္ဘောဒီးယား ပြည်သူများအား တရားမျှတမှုပေးဆောင်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘောဒီးယား တရားခုံရုံးသည် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂနှင့် ခမာနီအစိုးရ တို့ပူးပေါင်း ပြုလုပ်ထားသော တရားခုံရုံးဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂနှင့် ကမ္ဘောဒီးယား တို့၏ သဘောတူညီချက်အရ ခုံရုံးကို ပြည်တွင်းတရားသူကြီးနှင့် နိုင်ငံတကာတရားသူကြီးများပါ ဖွဲ့စည်းကြရသည်။ တရားခုံရုံးကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် စတင်ပြီး တရားခွင့်အကြိုလွတ်တော်နှင့် တရားခုံရုံးနှစ်ခုလုံးကို ကမ္ဘောဒီးယားတရားသူကြီး သုံးဦးနှင့် နိုင်ငံတကာတရားသူကြီးနှစ်ဦးဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားပြီး တရားရုံးချုပ် တစ်ခုကိုတော့ ကမ္ဘောဒီးယား တရားသူကြီး လေးဦးနှင့် နိုင်ငံတကာတရားသူကြီး သုံးဦးတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ တရားခုံရုံးကို ၂၀၀၆ ခုနှစ် စတင်ဖွဲ့စည်းချိန်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလကုန်အထိ အသုံးစရိတ်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၆၂.၉ သန်း ကုန်ကျခဲ့သည်။ ၂၀၁၆ခုနှစ်အတွက်အသုံးစရိတ်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၀.၂ သန်းကုန်ကျခဲ့သည်။ တရားခုံရုံးကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် တရားခုံရုံးကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။

အမည်	ဖမ်းဆီးသည့်ရက်စွဲ	CCL	G	H	W	DPC	CAD	ECCC သို့ လွှဲပြောင်းသည့် ရက်စွဲ	လက်ရှိ အခြေအနေ
 Kang Kel Lew	၃၁/၇/၂၀၀၇	-	-	၈	၅	-	-	၃၁/၇/၂၀၀၇	ထောင်ဒဏ်တစ်သက် တစ်ကျွန်းကျခံရ စဉ် စက်တင် ဘာလ ၂ ရက်နေ့ ၂၀၂၀ ခုနှစ် တွင် ထောင်တွင်း၌ ကွယ်လွန်သည်။
 Noun Chea	၁၅/၉/၂၀၁၀	၃	၂	၁၂	၆	-	-	၁၉/၉/၂၀၀၇	၂၀၁၉ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၄ ရက်နေ့ တွင် ကွယ်လွန် သောကြောင့် တရားစီရင်မှုကို ရပ်စဲခဲ့သည်။
 Noun Chea	၁၅/၉/၂၀၁၀	၃	၂	၁၂	၆	-	-	၁၉/၉/၂၀၀၇	ထောင်ဒဏ်တစ်သက်တစ်ကျွန်း ကျခံနေ ရသည်။
 Ieng Sary	၁၅/၉/၂၀၁၀	၃	၂	၁၂	၆	-	-	၁၉/၉/၂၀၀၇	၂၀၁၃ခုနှစ် မတ်လ ၁၄ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန် သောကြောင့် တရားစီရင်မှုကို ရပ်စဲခဲ့သည်။
 Ieng Thirith	၁၅/၉/၂၀၁၀	၃	၆	၄၀	၂၇	-	-	၁၂/၁၁/ ၂၀၀၇	၂၀၁၅ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၂ရက်နေ့ တွင် ကွယ်လွန် သောကြောင့် တရားစီရင်မှုကို ရပ်စဲခဲ့သည်။

အမည်	ဖမ်းဆီးသည့်ရက်စွဲ	CCL	G	H	W	DPC	CAD	ECCC သို့ လွှဲပြောင်းသည့် ရက်စွဲ	လက်ရှိ အခြေအနေ
 Im Chaem	N/A	-	-	-	-	-	-	-	၂၀၁၈ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၈ရက်နေ့တွင် တရားစီရင်နံ၏မှုကို ရပ်စဲခဲ့သည်။
 Ao An	၁၆/၈/၂၀၁၈	၁	၂	၄၁	-	-	-	-	၂၀၂၀ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၁၀ရက်နေ့တွင် တရားစွဲဆိုမှုရပ်စဲခဲ့သည်။
 Meas Muth	၂၈/၁၁/၂၀၁၈	၁	၁	၅၃	၂	-	-	-	၂၀၂၁ခုနှစ် ဧပြီလ ၇ ရက်နေ့တွင် အမှု ပိတ်သိမ်းခဲ့သည်။
 Yim Tith	၂၈/၆/၂၀၁၉	၁	၁	၂၄	၄	-	-	-	၂၀၂၁ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် အမှု ပိတ်သိမ်းခဲ့သည်။

CCL = ကမ္ဘောဒီးယားဥပဒေအရ တစ်ဦးချင်းတရားစွဲဆိုထားသည့် ရာဇဝတ်မှုအရေအတွက်

G = လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာရာဇဝတ်မှုအရေအတွက်

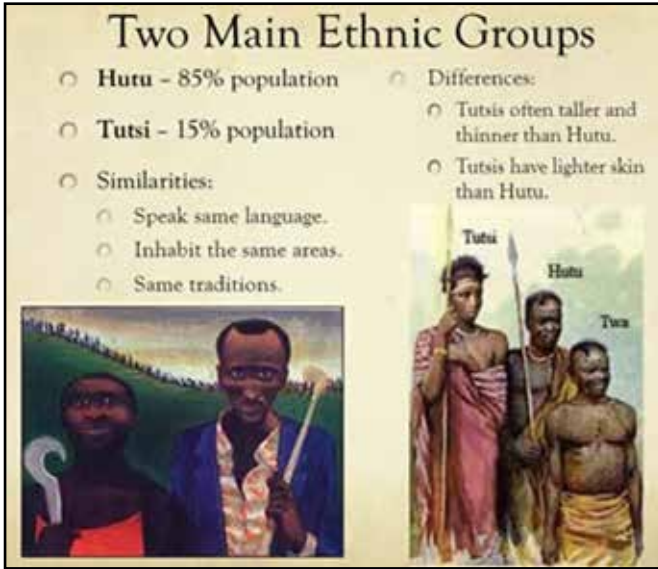
H = လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှု အရေအတွက်

W = စစ်ရာဇဝတ်မှု အရေအတွက်

DPC = ယဉ်ကျေးမှု ပိုင်ဆိုင်မှု ဖျက်ဆီးမှု အရေအတွက်

CAD = သံတမန်များအပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှု အရေအတွက်

နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံး (ရဝမ်ဒါနိုင်ငံ)



ရဝမ်ဒါနိုင်ငံ၏လူမျိုးစုနှင့် ဘာသာစကားများ

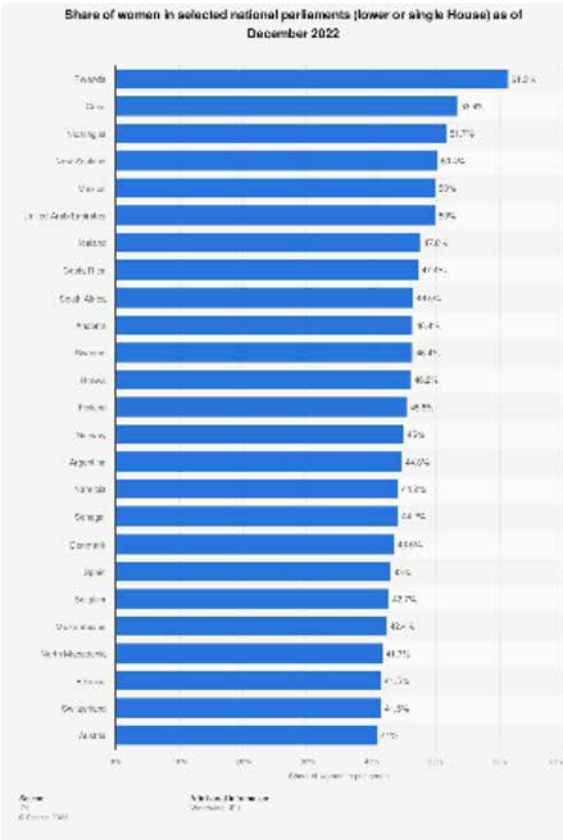
မှတ်ပုံတင်

ရဝမ်ဒါနိုင်ငံသည် လှပသော၊ သေးငယ်သော၊ ကုန်းတွင်းပိတ်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ အရွယ်အစား အားဖြင့် ၂၆၂၂၈ စတုရန်းကီလိုမီတာ ကျယ်ဝန်းပါသည်။ မြို့တော်မှာ Kigali ဖြစ်ပြီး အခြားပြည်နယ် ၁၀ ခု၊ ခရိုင် ၁၀၆ ခုနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ လူဦးရေ ၈၄၄၀၈၂၀ သန်းရှိပါသည်။ တရားဝင် ဘာသာစကားများအဖြစ် Kinyarwanda၊ ပြင်သစ်နှင့် အင်္ဂလိပ် ဘာသာများကိုအသုံးပြုကြပြီး ဒေသန္တရ ဘာသာစကားမှာ ကင်ညာဝန် ဒါ ဘာသာစကားဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားသုံးမျိုးမှာ တွာ (၁%)၊ ဟူတူ (၈၄%)နှင့် တူစီ (၁၅%) ရှိပါသည်။ တူစီများမှာ အရပ်ရှည်၊ သေးသွယ်သော၊ ဖြောင့်စင်းသော နှာတံ၊ လက်ချောင်းရှည် များရှိကြပြီး ဟူတူများမှာ နှာခေါင်းကျယ်၊ လက်ချောင်းတိုများ ရှိကြသည်။ ရိုမန်ကက်သလစ် ၅၆.၅%၊ ပရိုတက်စတင့် ၂၆%၊ ဥပုသ် ၁၁.၁%၊ မွတ်စလင် ၄.၆%၊ ဌာနေယုံကြည်ချက် ၀.၁%နှင့် ဘာသာမဲ့ ၁.၇% ကိုးကွယ်ကြသည်။ မည်သည့် လူမျိုးများကဦးစွာ ရောက်ရှိလာသည်ကို မည်သူမျှ မသိကြပေ။

သမိုင်းဝင်နိုင်ငံတော်

ဘာသာရေးအရ ဥရောပကိုလိုနီခေတ်က လူမျိုးရေးခွဲခြားခဲ့သည့် ကမ္ဘာ့အမြင်များနှင့် ရောက်ရှိလာ ကြသည်။ ၁၈၈၅ ခုနှစ် ဘာလင်ကွန်ဖရင့်က Ruanda-Urandi ကို ဂျာမန်အစောင့်အကြပ်အဖြစ် သတ်မှတ် ရန် သဘောတူညီခဲ့သည်။ ၁၉၁၆ ခုနှစ် တွင် ဘယ်လ်ဂျီယံကို ဂျာမန်ကိုလိုနီလက်အောက်မှ ထုတ်ပယ်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၀ ခုနှစ် ဘယ်လ်ဂျီယံ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့များက အုပ်ချုပ်မှုကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ တူစီများသည် ဤကိုလိုနီ ပြုရာတွင် ပူးပေါင်းခဲ့ကြသည်။ ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် Ruanda-Urandi သည် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အဖွဲ့ချုပ် (ဘယ်လ် ဂျီယံ မျက်နှာသာပေးသော တူစီ) ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နယ်မြေဖြစ်လာသည်။ ၁၉၃၀ ခုနှစ်တွင် ဘယ်လ်ဂျီယံမှ

သက်သေခံကတ်ပြားများ ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ဘယ်လ်ဂျီယံလုပ်ပိုင်ခွင့်သည် ကုလသမဂ္ဂကို အာဏာလွှဲပြောင်းခြင်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် အာဖရိကတိုက်တွင် ကိုလိုနီပြုခြင်း ဖြစ်ပေါ်လာသည်။



နိုင်ငံရေးခေတ်သစ်၏အစ

၁၉၅၀ ခုနှစ်တွင် တူစီ ဘုရင် လုပ်ကြံခံခဲ့ရပြီး တူစီ ၁၅၀၀၀ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး ထောင်ပေါင်းများစွာ ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။ ၁၉၅၇ တွင် ဟူတူများမှ ကြေငြာချက်ထွက်ပေါ်လာသည်။ ၁၉၅၉ ခုနှစ် လူမှုရေး တော်လှန်ရေးတွင် တူစီများကို ပထမဆုံးသတ်ဖြတ်ခြင်းများဖြစ်ပေါ်လာသည်။ တူစီလူမျိုး ကျောင်းသားနှင့် ကျောင်းဆရာ/ဆရာမများ၊ အလုပ်ခွင်ဝန်ထမ်းများ၊ နိုင်ငံခြားဝန်ထမ်းများကို ထုတ်ပယ်ပစ်သည်။ ၁၉၆၀ ကွန်မြူနစ်တီရွေးကောက်ပွဲတွင် ဟူတူက အနိုင်ရခဲ့သည်။ ၁.၇.၁၉၆၂ တွင် လွတ်လပ်ရေး ရရှိခဲ့သည်။ ၁.၁၂.၁၉၆၃ တွင် Kigali ၏ ၂၀ ကီလိုမီတာအတွင်း တူစီတိုက်ခိုက်မှုများ ရောက်ရှိပြီး ဘယ်လ်ဂျီယံ လူမျိုးများသည် ဟူတူဆုတ်ခွာရန် ကူညီခဲ့သည်။ လူသတ်ပွဲပေါင်း ၂၀၀၀၀ ခုဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ဒုက္ခသည်ပေါင်း ၁၀၀၀၀၀ ခန့်ရှိခဲ့သည်။

ပထမ ၁၉၇၃-၇၅ သက်တမ်း

၁၉၇၃ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၅ ရက်နေ့တွင် စစ်ဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး Habyamana ၏ အာဏာသိမ်းမှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များနှင့် ပြောဆိုခြင်းမပြုဘဲ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ တူစီများအား အာဏာမှ ဖယ်ထုတ်ခြင်းသာမက တူစီ၏ဩဇာလွှမ်းမိုးခြင်းခံရသော ဟူ တူများလည်း ပါဝင်သည်။ လူမျိုးစုနှင့် ဒေသများအတွက် ခွဲတမ်းများတွင် တူစီ (၉)% သာရရှိပြီး မြောက် အုပ်စုက ကျေနပ်မှုရှိသော်လည်း တောင်ပိုင်းမှ ရာထူး ဖယ်ရှားခံရခြင်းများရှိသည်။ ဒုက္ခသည်များ များပြား ပြည့်နက်နေသောကြောင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံ၌ ပင်နေရသည်။ လက်နက်ကိုင်အင်အား ၅,၀၀၀ မှ ၃၅,၀၀၀ ထိ မြင့်တက်ခဲ့သည်။

ဒုတိယ ၁၉၇၅-၈၆ နိုင်ငံရေးနှင့်လူမှုရေးထိန်းချုပ်မှုစီးပွားရေးချဲ့ထွင်ခြင်း

၁၉၇၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ၁၉၇၄-၈၂ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု များရှိ လာသည်။ သူ့ကိုယ်ပိုင် ပြင်းပြင်းထန်ထန် သစ္စာရှိသော ပြည်သူ့စစ် ဒုစရိုက် အဖွဲ့အစည်းကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ရန်ပုံငွေအဖြစ် လုယက်ခြင်းမှ ဝင်ငွေရရှိခဲ့သည်။ လူငယ်များ ပူးပေါင်းပါဝင်ခဲ့သည်။ အခြားသော အမြတ် များ သို့မဟုတ် မျှော်လင့်ချက် အလုပ်အကိုင်များထက်များစွာ ပိုပေးရသည်။ ပြင်သစ် လေ့ကျင့်ပေးထား သော သမ္မတ အစောင့်တပ်များရှိသည်။

တတိယ ၁၉၈၆-၉၀ စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းနှင့် အာဏာတိုက်စားမှု

၁၉၈၄-၈၉ စီးပွားရေး အကျပ်အတည်းများကြောင့် ဝန်ထမ်းများ အလုပ်လက်မဲ့ဖြစ်ခဲ့သည်။ Habyaimana ၏ ဇနီးနှင့် မိသားစုသည် အာဏာကြောင့် အာရုံစူးစိုက်မှု ခံခဲ့ရသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က ရန်ပုံငွေ အားလုံးကို ပိတ်ဆို့ထားသည်။ ၁၉၈၆ တွင် Tutsis-NRA အရာရှိဟောင်း က ရဝမ်ဒါ မျိုးချစ်တပ်ဦး (RPF) ကိုဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် အင်အား ၁၅၀၀ဖြင့် RPF မှ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။

စတုတ္ထ ၁၉၉၀ မှ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအထိ

၁၉၉၀ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၅ ရက်နေ့တွင် သမ္မတက စတင်ဆွေးနွေးကြောင်း ကြေညာသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် ပညာတတ် ၃၃ ဦးမှ ပါတီစုံစာတမ်း (MDR, PSD, PL, PDC) ကို တောင်းဆိုခဲ့ သည်။ ၁၉၉၀ အောက်တိုဘာ ၁ ရက် တွင် RPF သည် ယူဂန်ဒါမှ စတင်ခဲ့သည်။ ပြင်သစ်၏ စစ်ရေးအကူအညီ ဖြင့် RPF (ပြောက်ကျားစစ်ပွဲ) ရပ်တန့်ခဲ့သည်။ လူပေါင်း ၈၀၀၀ ကို ထောင်သွင်း အကျဉ်းချခြင်းဖြင့် အစိုးရ က တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၁၇ ရက်နေ့နှင့် ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၈ ရက်နေ့တွင်အဓိကဆန္ဒ ပြုမှုနှစ်ခု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁၆ ရက်တွင် Dismas Nsengiyaremye က ရွေးကောက်

တင်မြောက်ခံရသော သမ္မတဖြစ်လာသည်။ (MDR-MRND) ကြားဖြတ် အစိုးရသည် RPF နှင့်ညှိနှိုင်းရန်၊ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးသေချာစေရန်၊ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပရန် ဖြစ်သည်။



ရဝမ်ဒါမျိုးချစ်တပ်(RPF)

ဒုက္ခသည်များ



လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်း

ရေဒီယိုများမှ ဝါဒဖြန့်လှူဆော်ရေး နှင့် လူမျိုးရေးမှန်းတီးမှုများကို လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ (Radio Television des Mille Collines-RTML) အမေရိကန်တွင် လေ့ကျင့်သင်ကြားထားသော ပြင်သစ်မှ ကောင်းမွန်သော လက်နက်ကိရိယာများလည်း ရှိသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် အတိုက်အခံပတီသည် ယာယီ အစိုးရမှ ခွဲထွက်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက် ရရှိခဲ့သည်။ ပန်ဂါ-တရုတ်-မာဇူမှ တင်သွင်းသော သေးငယ်သော ဓားများကို ကိုင်ဆောင်ကြသည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဧပြီလ ၆ ရက်နေ့တွင် သမ္မတ၏ လေယာဉ်သည် Kigali လေဆိပ်အနီးတွင် ပစ်လွှတ်သည့် အပူရှာ ဒုံးကျည် ၃ စင်းဖြင့် ပစ်ချခံခဲ့ရသည်။ သမ္မတ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် တစ်နာရီကြာတွင် သမ္မတ အစောင့်တပ်ဖွဲ့သည် လက်နက်များဖြန့်ဝေသည်။ သတ်ရမည့်သူများစာရင်းတွင် တူစီကိုလိုလားသော ဟူတူများလည်းပါဝင်သည်။ ပထမနေ့တွင် ပညာတတ်များ၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများ၊ သတင်းသမားများ၊ ဝန်ကြီးချုပ် Agathe Uwilingiyamana ကို ဘယ်လ်ဂျီယံစစ်သား ၁၀ ဦးက စောင့်ကြပ်နေသည့် ကြားထဲမှပင် သတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရသည်။ ဧပြီလ ၇ ရက်မှ

ဇူလိုင် ၄ ရက်တွင် တူစီ ၈၀၀,၀၀၀ ၊ နိုင်ငံရေး အလယ်အလတ် လုပ်သူ ဟူတူနှင့် အခြားဟူတူ ၂၀၀,၀၀၀ကို သတ်ပစ်ခဲ့သည်။ ဇူလိုင်လ (၄)ရက်နေ့တွင် RPF က အာဏာသိမ်းခဲ့ပြီး (ဟူတူ) ၂သန်း သည် ကွန်ဂိုနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့သည်။ ဟူတူ ၂ အချိုး တူစီ ၁ ပါဝင်သော ယာယီအစိုးရကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် ရရှိခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်ရေး ကော်မရှင်နှင့် အမျိုးသားပြန်လည် သင့်မြတ်ရေးကို သမ္မတအမိန့်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ အဖွဲ့ဝင် ၁၂ ဦးကို သမ္မတ က ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ရဝမ်ဒါလူမျိုးများ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို အလေးထားရန်၊ အမျိုးသားပြန်လည် သင့် မြတ်ရေးကို မြှင့်တင်ရန် ရဝမ်ဒါလူမျိုးများ၏ ရပိုင်ခွင့်များကို အလေးထားရန် ပါရှိသည်။



သတ်ဖြတ်မှုအတွင်း အသုံးပြုခဲ့သော ဓားများ





ဝါဒဖြန့်ချိခြင်း

မီဒီယာသည် အသိအမြင်၊ သဘောထား သို့မဟုတ် အပြုအမူအပေါ် လွှမ်းမိုးရန် မီဒီယာကို အသုံးပြုရန် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသော ကြိုးပမ်းမှုတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဟူတူ အစွန်းရောက်များက ငွေကြေး ထောက်ပံ့သည်။

ပုံနှိပ်ခြင်း

သတင်းစာများကို ကျေးလက်ဒေသများထိယူဆောင်ကာဖတ်သော အလေ့အထရှိသည်။ လူဦးရေ ၆၆% သာဖတ်နိုင်သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့သော ဂျာနယ် ၄၂ စောင်အနက် ၁၁ စောင်သည် Kangura (အမုန်းစကား) လူများစုကို နိုးကြားစေပြီး လမ်းပြပေးသော အသံအဖြစ်အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ် မတ်လတွင် ကာတွန်း ဆောင်းပါးများ (ပိုးဟပ်သည် ဘယ်တော့မှ လိပ်ပြာမမွေးနိုင်) နှင့် ပညတ်တော် ဆယ်ပါးကို ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ရေဒီယို “မြင့်သောသစ်ပင်များကို ခုတ် ဖြတ်ကြပါစို့”



အိမ်ထောင်စု၏ ၂၉% မှ ၅၈.၇%တွင် ရေဒီယိုရှိသည်။ ရေဒီယိုများကို အစိုးရကအခမဲ့ ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။ Habyarimana ၏တရားဝင် ပိုင်ဆိုင်သောရေဒီယို အသံလွှင့်ရုံတစ်ခုသာ နံနက် ၈ နာရီမှ ၁၁ နာရီအထိ ရှိသည်။ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအတွက် ရဝမ်ဒါပြည်သူတွေ ပြင်ဆင်ကြသည်။ “ပိုးဟပ်တွေက မင်းအသား နဲ့လုပ်ထားတာသိရမယ်။ ငါတို့ မင်းကို သတ်ခွင့် မပေးဘူး! ငါတို့မင်းကိုသတ်မယ်” စသည်ဖြင့် အသံလွှင့်ခဲ့သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောထားကို စိတ်ပူစရာမလိုဘဲ အရေးယူလုပ်ဆောင်ကြပါစို့ ဟုလည်း ပါရှိသည်။ RPF ဗုံးကြဲခဲ့သော်လည်း သံချပ်ကာကားမှတစ်ဆင့် ဆက်လက်ထုတ်လွှင့်ခဲ့သည်။

ကျား၊မ ဝါဒ

လက်ထပ်ခြင်းတွင် တူစီအမျိုးသမီးများနှင့် ဟူတူအမျိုးသားများလက်ထပ်လျှင် တရားဝင် ဟူတူ ဖြစ်သည်။ တူစီ အမျိုးသမီးများသည် နိုင်ငံတော်၏ရန်သူဖြစ်သည်။ တူစီ အမျိုးသမီးများသည် ပို၍လှပပြီး နှစ်လိုဖွယ်ကောင်းသော်လည်း အရှက်ရလွန်းသည်ဟု စွပ်စွဲခံရ၍ ဟူတူအမျိုးသားများထံ လက်လှမ်း မမီနိုင်ပါ။ တူစီအမျိုးသမီးများသည် လိင်မှုဆိုင်ရာ ရာထူး (ပြည့်တန်ဆာ) အဖြစ်သတ်မှတ် ခံရသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ပညတ်တော်လေးပါးကိုပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

ပထမ

တူစီ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် သူမ၏ တူစီ လူမျိုးစု၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် လုပ်ဆောင်နေကြောင်း ဟူတူတိုင်း သိသင့်သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့်၊ တူစီ အမျိုးသမီးနှင့်လက်ထပ်သောဟူတူကို သစ္စာဖောက်အဖြစ် ကျွန်ုပ်တို့စဉ်းစားရလိမ့်မည်။ တူစီ အမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့်မိတ်ဖွဲ့၍ တူစီ အမျိုးသမီးတစ်ဦးအား အတွင်းဝန် သို့မဟုတ် ကိုယ်လုပ်တော်အဖြစ် အလုပ်ခန့်ထားခြင်း မပြုလုပ်ရ။

ဒုတိယ

ဟူတူ သမီးပျိုများသည်သာ ဇနီးမယားအဖြစ် သော်လည်းကောင်း၊ မိသားစု၏မိခင်အဖြစ်သော် လည်းကောင်း ပို၍သင့်လျော်ကြောင်း ဟူတူတိုင်းသိသင့်သည်။

တတိယ

ဟူတူအမျိုးသမီးများ သင်၏ခင်ပွန်း၊ ညီအစ်ကိုများ အခြားတစ်ဖက်သို့ မယိမ်းစေရန် သတိရှိရှိထား ပါ။

စတုတ္ထ

ရဝမ်ဒါလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များသည် ဟူတူသီးသန့်ဖြစ်သင့်သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ စစ်ပွဲရဲ့ အတွေ့အကြုံများအရ ကျွန်တော်တို့ကို သင်ခန်းစာပေးခဲ့သည်။ မည်သည့်စစ်တပ်သားမျှ တူစီ အမျိုးသမီးများနှင့် လက်ထပ်မည်မဟုတ်ပါ။

ချိုးဖောက်သူများ၏ ထုတ်ပြန်ချက်များကို အောက်တွင် ပြန်လည်ရေးတွက်ထားသည်။

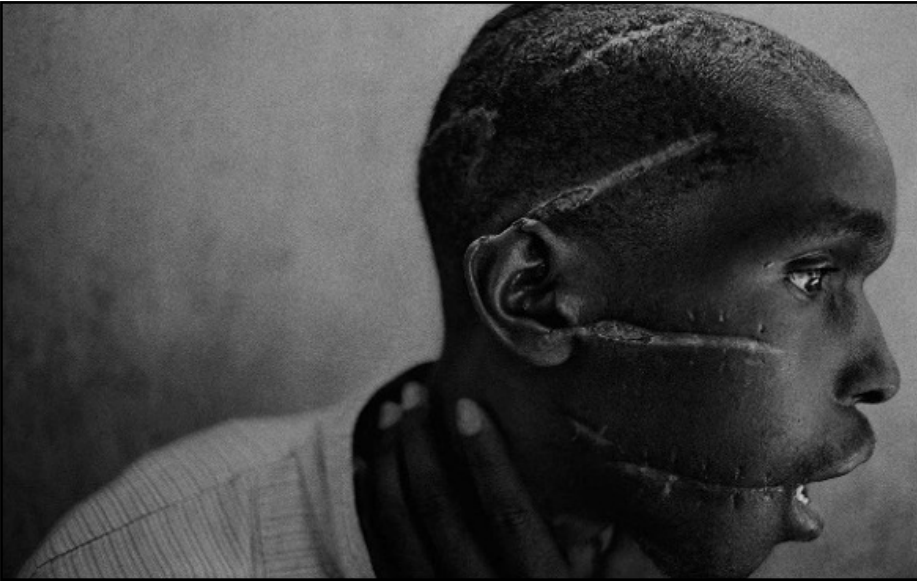
- ◆ တူစီ မိန်းမတွေ ဘယ်လောက်တောင် ချောလဲ ကြည့်ချင်တယ်။
- ◆ မင်းတို့က ငါတို့အတွက် အရမ်းကောင်းတဲ့ တူစီ မိန်းမတွေ ထင်နေတာ။
- ◆ တူစီ အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် ဟူတူအမျိုးသမီးနှင့်တူကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့မြင်လိုပါသည်။
- ◆ ငြိမ်းချမ်းမှုအတွက် ငါတို့ ဘယ်တော့မှ လက်ခံမှာ မဟုတ်ဘူး။

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု

အမျိုးသမီး ၁၅၇၀၀ သည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာချိုးဖောက်ခံရသည်။ မုဒိမ်းမှု ၂၅၀၀၀၀ မှ ၅၀၀၀၀၀ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများကြောင့် အမျိုးသမီး ၂၀၀၀ မှ ၅၀၀၀ ထိကိုယ်ဝန် ရှိကြပြီး သေကြောင်းကြံစီမှုများလည်း ရှိခဲ့သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုအတွင်း အဓမ္မပြုကျင့်ခံရသော အမျိုးသမီးများ၏ ၇၀% သည် HIV ပိုးရှိနေပါသည်။ ရဝမ်ဒါလူဦးရေ၏ ၁၃.၅% သည် HIV/AIDS နှင့် နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ HIV/AIDS ဝေဒနာရှင် ၅၀၀,၀၀၀ နှင့် သုံးဆယ့်သိန်း လိုအပ်ပြီး ၇၀၀၀ သာ ရရှိခဲ့သည်။ အသက်နှစ်နှစ်မှ ငါးဆယ်ကျော်အထိ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ကိုယ်ဝန်ဆောင် အမျိုးသမီးများ သို့မဟုတ် မကြာသေးမီကမှမီးဖွားပြီးသော အမျိုးသမီးများကို မနှမြောခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ မုဒိမ်းကျင့်မှုသည် သွေးလွန်ခြင်းနှင့် အခြားဆေးဘက်ဆိုင်ရာ နောက်ဆက်တွဲ ပြဿနာများကြောင့် သေဆုံးရလေ့ရှိသည်။ အဓမ္မပြုကျင့်ခြင်းမပြုမီ သို့မဟုတ် အဓမ္မပြုကျင့်ပြီးနောက်တွင် ၎င်းတို့၏ သားသမီးများကို သတ်ပစ်ရန် အတင်းအကြပ် ခိုင်းစေသည်။



အရေးအခင်းအပြီး တူစီအမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ပုံ



အရေးအခင်းအပြီး တူစီ အမျိုးသားတစ်ဦး၏ပုံ



အရေးအခင်းအပြီးကျန်ရှိခဲ့သော မုဆိုးမမိခင်နှင့် ကလေးများ



တူစီကလေးများ

အမျိုးသမီး ကျူးလွန်သူများ

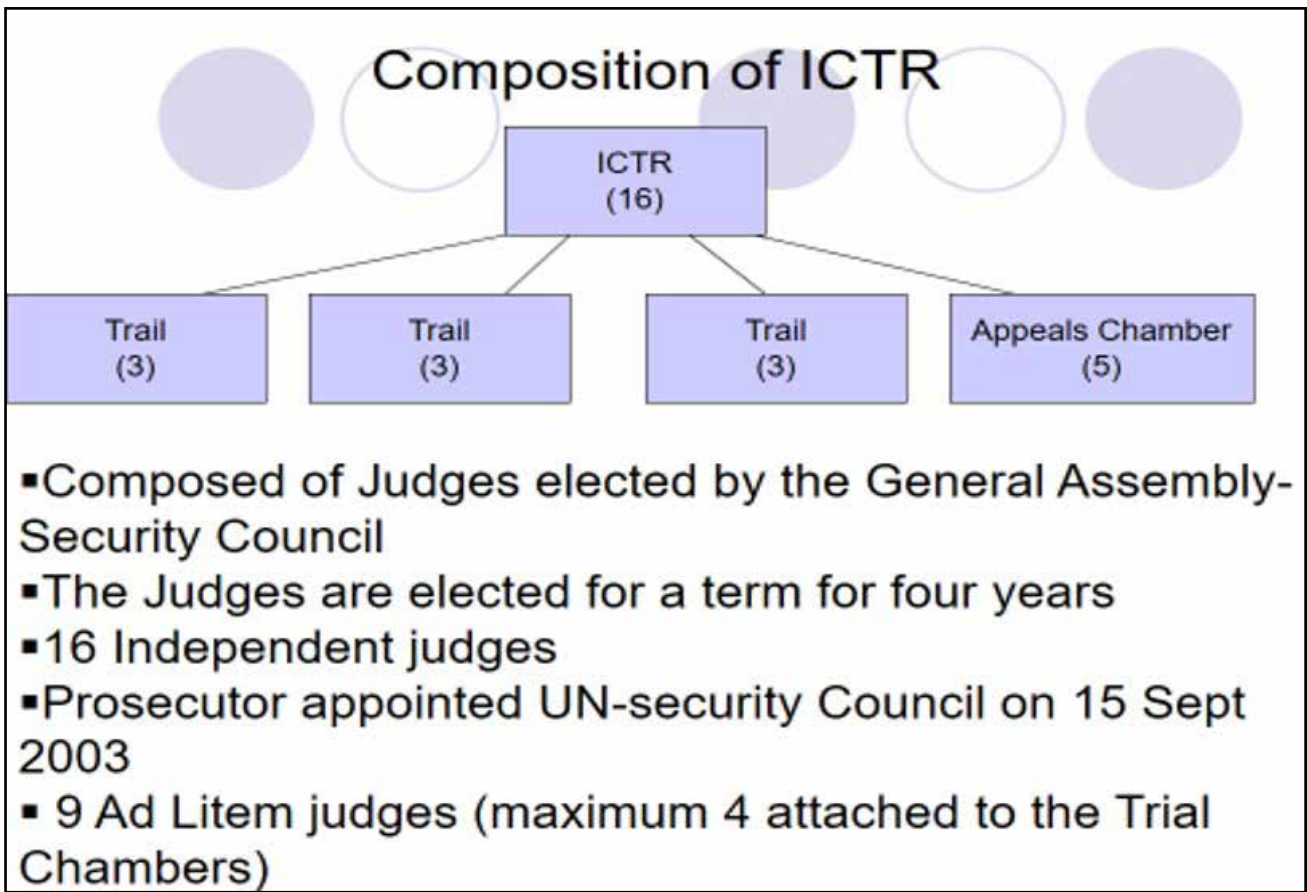
၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသမီး ၅၅၀၀ (၅%)သည် ကျူးလွန်သူများဖြစ်သည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် ထောင်ကျသူ ၁၀၈၂၁၅ ဦးအနက် ၃၄၄၂ ဦး ၂.၃% သည် အမျိုးသမီးများဖြစ်သည်။

ရဝမ်ဒါမျိုးချစ်တပ်ဦး၏ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုကို ၁၉၉၄ ဧပြီလမှ ဩဂုတ်လအထိ ၂၅၀၀၀ မှ ၄၅၀၀၀ အထိ တန်ဖေးနီးယားနယ်စပ် ဒုက္ခသည်စခန်းတွင် အသတ်ခံခဲ့ရပါတယ်။ ရလဒ်အနေဖြင့် မုဆိုးမ ၄၀၀,၀၀၀ ဦး၊ မိဘမဲ့ကလေး ၅၀၀၀၀၀ ဦးကျန်ခဲ့ပါသည်။ လူ ၁၃၀၀၀၀ ဦး ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင် ခံခဲ့ရသည်။ လူဦးရေ ၇၀ မှ ၇၂% သည် အမျိုးသမီးများဖြစ်သည်။ ဟူတူ ဒုက္ခသည် ၂ သန်း ကွန်ဂိုနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့သည်။

ရဝမ်ဒါအတွက် နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်ခုံရုံး (ICTR) ကို လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအပြီး ၁၉၉၄ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ (ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၉၅၅) ကို ထူထောင်ခဲ့သည်။

ရည်ရွယ်ချက်

၁၉၉၄ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေအား ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်ခြင်းကို ရဝမ်ဒါနှင့် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ ကလုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသားပြန်လည် သင့်မြတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ကူညီရန် နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု အပြစ်ပေးခံရခြင်း အစားထိုးရန် ဖြစ်သည်။





အထွေထွေညီလာခံ

လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော တရားသူကြီးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ တရားသူကြီးများသည် လေးနှစ်သက်တမ်းအတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည်။ အမှီအခိုကင်းသော တရားသူကြီး ၁၆ ယောက်ရှိသည်။ အစိုးရရှေ့နေသည် ၂၀၀၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီကို ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ တရားသူကြီး ၉ ဦး (တရားခွင်တွင် အများဆုံး ၄ ဦး) ရှိသည်။ ဘတ်ဂျက်နှင့် ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ၂၀၀၆-၂၀၀၇ အတွက် စုစုပေါင်းဘတ်ဂျက် US\$246,890,000 သုံးစွဲခဲ့ကြသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့် ၁၀၄၂ ပုံစံ ရှိသည်။ အမှုအခင်းအခြေအနေမှာ အမှုတွဲ (၂၉) မှုရှိပြီး အမှုတွဲ (၆) မှုကို စောင့်ဆိုင်းနေသည်။ ပြီးဆုံးသွားသော အမှုတွဲ (၂၇) မှု နှင့် အယူခံအမှုတွဲ (၆) မှုရှိသည်။ အမျိုးသားတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာလွှဲပြောင်းမှု (၁) ခုရှိသည်။ လွတ်မြောက်လာသူ (၅) ဦး၊ လွတ်မြောက်အကျဉ်းသား (၃) ဦး နှင့် ကွယ်လွန်သူ(၃)ဦး ရှိခဲ့သည်။ သက်သေခံပံ့ပိုးမှုနှင့် အကာအကွယ် အပိုင်းကို ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင်တည် ထောင်ခဲ့သည်။ ဘက်မလိုက်သော ပံ့ပိုးကူညီမှုနှင့် အကာအကွယ်ပေးရေး ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ခြင်းရှိခဲ့သည်။ သက်သေနဲ့ တရားခံတွေအားလုံးကို ခေါ်ပြီး ထွက်ဆိုခိုင်းခဲ့သည်။

ဝန်ဆောင်မှုသုံးခုမှာ

၁) သက်သေများနှင့် ခံရသူများကို အကူအညီပေးခြင်း၊

၂) သက်သေများကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊

၃) သက်သေများနှင့် ဒုက္ခသည်များအား ဆေးဝါးကုသပေးခြင်းများ ရှိခဲ့သည်။

ကုလသမဂ္ဂ ထိန်းသိမ်းရေးစခန်း (UNDF)ကို ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ တန်ဇမ်နီးယား၊ Arusha ရှိ ခုံရုံး ရုံးချုပ်များမှ ၁၀ ကီလိုမီတာဝေးသည်။ ထိန်းသိမ်းခံရသူ ၆၁ ဦး ရှိသည်။ စီစဉ်သူများ၊ သွေးထိုးလှုံ့ဆော်သူများ၊ ကြီးကြပ်သူများ၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုခေါင်းဆောင်များ ကို (၂၀၀၅-၂၅နှစ်မတိုင်မီ ဝန်ခံခြင်း) သေဒဏ်ပေးခဲ့သည်။

ပြည်တွင်းတရားခုံရုံး

တရားရင်ဆိုင်ရန် စောင့်မျှော်နေသော သံသယရှိသူ ၁၀၀,၀၀၀၊ အမှုပေါင်း ၆,၀၀၀ ပြီးမြောက်ခဲ့သည်။ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံရသူ ၆,၅၀၀ အနက် ၇၀၀ မှာ သေဒဏ် ကျခံရပြီး ၂၃ ဦးကို သေဒဏ်ပေးခဲ့သည်။

Gacaca Court ၏ရည်ရွယ်ချက်မှာ

- ◆ ရဝမ်ဒါတွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများ အကြောင်း အမှန်တရားကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်
- ◆ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု၊ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် အခြားရာဇဝတ်မှုများဖြင့် စွပ်စွဲခံရသူများ၏ စစ်ဆေးမှုများကို အရှိန်မြှင့်ရန်
- ◆ ရဝမ်ဒါတွင် အပြစ်ပေးခံရခြင်း ယဉ်ကျေးမှုကို အဆုံးသတ်ရန်
- ◆ ရဝမ်ဒါပြည်သူများ ရင်ကြားစေရေးနှင့် ၎င်းတို့ကြား ဆက်ဆံရေး ခိုင်မာစေရန်
- ◆ ရဝမ်ဒါကပ်စ်ယဉ်ကျေးမှုကို အခြေခံ၍ ရိုးရာတရားမျှတမှုကို ဖြန့်ဝေပေးသည့်ပုံစံများကို ပြန်လည် အသက်သွင်းရန်
- ◆ ဒေသခံလူထုများ၏ ၎င်းတို့၏ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်မှုစွမ်းရည်ကို ပြသရန်
- ◆ Genocide ကြောင့်ဖြစ်ရတဲ့ ပြဿနာတော်တော်များကို ကူညီဖြေရှင်းပေးခဲ့သည်။



Gacaca တရားရုံးများ၏ အဖွဲ့အစည်းနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ

တရားသူကြီးများ GACACA တရားရုံးများ၏ တရားသူကြီးများသည် အနည်းဆုံး အသက် 21 နှစ် ရှိ လေးစားဖွယ်ကောင်းသူများ ဖြစ်ကြပြီး မဲပေးနိုင်သည့် အသက်အရွယ်ရှိသူများမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက် ခံရမည်ဖြစ်သည်။ နည်းစနစ်တကျနဲ့ တရားမျှတတဲ့ တရားစီရင်မှုတွေရှိစေဖို့ သူတို့မှာ တာဝန်ရှိပါသည်။ Gacaca တရားရုံးများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်ဆိုင်ရာ အဆင့်များသည် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

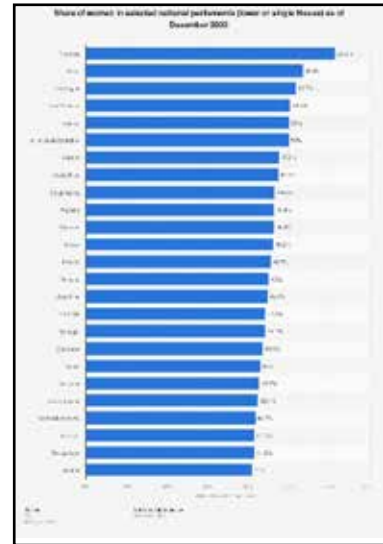
The Structure of the Gacaca Tribunals in Rwanda			
Level	Number	Competence	Observations
Province	12	To judge appeals for category II crimes	The competence of gacaca tribunals to judge appeals for category II crimes, which carry a life sentence, has been controversial. Many believe such appeals should be heard before a formal tribunal
District	106	To judge category II crimes To judge appeals for category III crimes	Category II crimes were the major category in the traditional gacaca system, covering 80% of all cases
Sector	1,531	To judge category III crimes To judge appeals for category IV crimes	It is likely that there will be few category III crimes
Cell	9,189	To categorize the accused To list damages To judge category IV crimes	With respect to the categorization of crimes, a major innovation is the classification of rape as a category I crime, and therefore outside the scope of the gacaca tribunals The penalty for category IV crimes is restitution not imprisonment

Gacaca သည် အဘယ်ကြောင့် အောင်မြင်ရသနည်း။

ရဝမ်ဒါအမျိုးသမီးများပေါ်တွင်မူတည်သည်။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူအများစု၏ သက်သေအများစု ရရှိခဲ့သည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု

၁၉၉၃ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်အတွက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ရဝမ်ဒါပြည်တွင်းစစ်ကို အဆုံးသတ်ရန် ရေးဆွဲထားသော အာဏာခွဲဝေရေး သဘော တူညီချက်ကို ထုတ်ပေးခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး အစိတ်အပိုင်းများကို ကျောင်းသင်ရိုးညွှန်းတမ်းတွင်သာမက ဘာသာရေး၊ NGO နှင့် အစိုးရအစီအစဉ်များတွင် ပေါင်းစပ်ခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးပါလီမန် အမတ်များဖိုရမ်တွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ရဝမ်ဒါ၏ မေလ ၂၀၀၃ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အာရုံခံအစည်းအဝေးများ ကျင်းပခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးရာထူးအတွက် အမျိုးသမီးများကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခဲ့သည်။ တူစီ နှင့် ဟူတူ အကြား နားလည်မှုကို မြှင့်တင်ပေးသည့် တစ်ကိုယ်ရေ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ နှင့် ရပ်ရွာဖြတ်ကျော် လုပ်ဆောင်ချက်များကို အားပေးခဲ့သည်။ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုမှ လွတ်မြောက်သူများကို ပညာပေးခြင်း၊ အကြံဉာဏ်ပေးခြင်းနှင့် ပြန်လည် ထူထောင်ပေးခြင်းများဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။



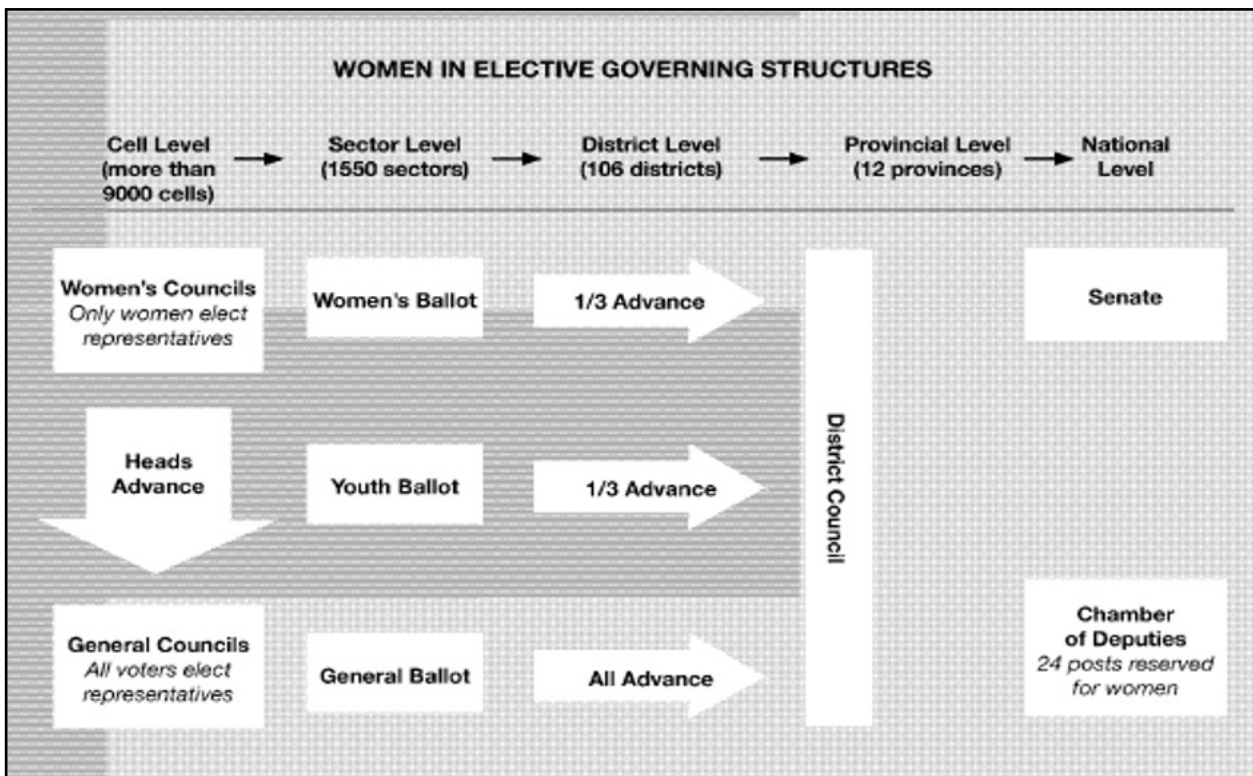
အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှု

၂၀၀၃ ခုနှစ် ပါလီမန် ရွေးကောက်ပွဲ အပြီးတွင် အမျိုးသမီးများသည် အမတ်နေရာ ၅၀% နီးပါးကို ရရှိထားသည်။ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု အသွင်ကူးပြောင်းမှုလွန်နှစ်များအတွင်း အဆင့်တိုင်းတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ခေါင်းဆောင်မှုပုံစံတွင် ပါဝင်နိုင်စေမည့် ဆန်းသစ်သော ယန္တရားများကို ဖန်တီးခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသားအဆင့် အောက်ခြေအဆင့်တွင် ရဝမ်ဒါအမျိုးသမီးများသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနောက်ပိုင်း ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးတွင် ရှေ့တန်းမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ အစိုးရအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးများသည် ပါတီနှင့် လူမျိုးစုအလိုက် လုပ်ဆောင်ရန် စံနမူနာများ ရေးဆွဲထားပြီး အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် မိတ်ဖက်များ ခိုင်မာစေပါသည်။

Transition & The Role of Women



Statue Celebrating Women, downtown Kigali



ပြန်လည်ထူထောင်ရေး

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုမှ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သူများ၏ အကူအညီရန်ပုံငွေ အနေဖြင့် ရဝမ်ဒါအစိုးရ မှ ပံ့ပိုးပေးသော ဒုက္ခသည်များအတွက် ထောက်ပံ့မှုသည် ၎င်း၏နိုင်ငံတော်နှစ်စဉ်ဘတ်ဂျက်၏ ၅% ခန့် ဖြစ်သည်။ FARG သည် မိဘမဲ့ကလေးများအတွက် ကျောင်းပညာရေးနှင့် မုဆိုးမများအတွက် တည်းခိုနေထိုင် ရေးအပါအဝင် အခြေခံလိုအပ်ချက်များစွာကို ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။ လူပေါင်း ၄၀၀၀ သာတရားစွဲဆို စီရင် ခံခဲ့ရပြီး ရဝမ်ဒါတရားရုံးများသည် နှစ်နာကြေးအမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၁၀၀ နီးပါးခွင့်ပြုခဲ့သည်။ စိတ် ဒဏ်ရာ၊ နာမကျန်းမှုနှင့် မုဒိမ်းမှု၏ အခြားအကျိုးဆက်များ ဖြစ်ပွားမှု ၄၉၁ မှု၏ ၆၆.၇ ရာခိုင်နှုန်းသည် HIV/ AIDS နှင့် ဆက်စပ်နေပါသည်။ နောက်ဆက်တွဲဆိုးဆိုးရွားရွားဖြစ်ခဲ့တဲ့ အမျိုးသမီး ၄၉၁ ယောက်မှာ ၃၂၇ ယောက်က HIV ပိုးရှိနေသည်။ အင်တာဗျူး ၁၈ ခုမှာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု မတိုင်ခင် ကလေးမွေးတဲ့ မိခင် တွေနဲ့ အမျိုးသမီး ၁၃ ယောက်မှာ ၁ ယောက်သည် ကလေးမွေးထားပြီး နှစ်ယောက်သည် တစ်ကိုယ်တည်း အမျိုးသမီးငယ် နှင့် နှစ်ယောက်သည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ချိန်က အရွယ်မရောက်သေးသူ များဖြစ်နေခဲ့ကြ သည်။ အထိမ်း အမှတ် အနေဖြင့် ရဝမ်ဒါသည် ၁၉၉၄ ခုနှစ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအား ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဝမ်းနည်းခြင်းအထိမ်းအမှတ် ရက်သတ္တပတ်ကို စတင်ခဲ့သည်။ နိုက်ကလပ်များကို ပိတ်ထား ပြီး အလံတိုင် တစ်ဝက်ခန့် အလံများ လွှင့်ထူထားခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသား ရေဒီယိုသည် ရိုးရာဝမ်းနည်းခြင်း သီချင်းကို တီးမှုတ်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ရဝမ်ဒါ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု အောက်မေ့ဖွယ်နေ့ ကို ကုလသမဂ္ဂမှ တရားဝင်ကြေငြာရန် အစပျိုးမှုတစ်ခု စတင်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ ကုလသမဂ္ဂက ဧပြီလ ၇ ရက်နေ့ကို “ရဝမ်ဒါတွင် ၁၉၉၄ ခုနှစ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရောင်ပြန်ဟပ်မှုနေ့” အဖြစ် ကြေငြာခဲ့သည်။



ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစင်တာမှ လူငယ်များ

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိနိုင်ငံရေး အခြေအနေ၊ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအတွင်း ချိုးဖောက်ခံရမှုများ နှင့် ဆက်စပ်ပြီး တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ခြင်း ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆွေးနွေးခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အဖွဲ့များခွဲ၍ အုပ်စုတွင်း ဆွေးနွေးအဖြေရှာခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် နည်းလမ်းများ နည်းနာများကို ဆွေးနွေးအဖြေရှာခြင်း။

အခန်း (၅) အမှန်တရား ဆိုသည်မှာ

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ အမှန်တရားဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းစွာသိရှိနိုင်ရန်။
- ◆ အမှန်တရားရရှိနိုင်သည့် ဧရိယာနယ်ပယ်များကို ပိုမိုသိရှိလာစေရန်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ အမှန်တရားနှစ်ခု အမှားတစ်ခု ပါဝင်သော မေးခွန်းကို တစ်ဦးချင်းစီအလိုက် ဝှက်ခိုင်းပြီး အခြားသူများမှ အမှားတစ်ခုကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်သည့် ကစားနည်းဖြင့် အုပ်စုတွင်း မည်သို့ သင်ခန်းစာရသည်ကို ပြန်လည် ဆွေးနွေးလိုသည့် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုဖြစ်ပါသည်။

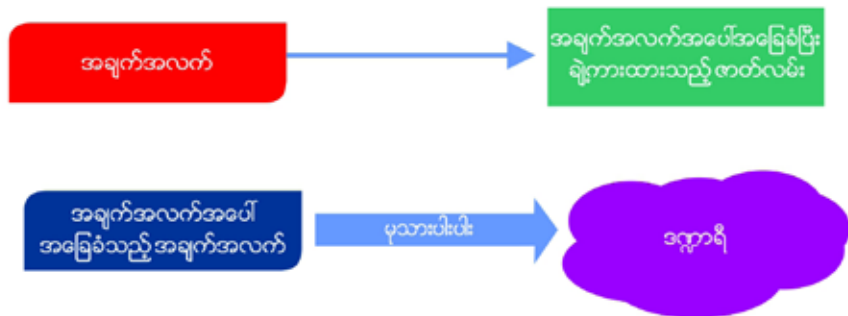
(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရေး အခန်းကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်ပြီး ပြောရမည်ဆိုလျှင် အမှန် (အမှန်တရား) ဆိုသည်မှာ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကို ရည်ညွှန်းပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုသည် အချက်အလက်အရ အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ တိကျ၊ ခိုင်လုံ၊ မှန်ကန်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ မည်သူက မည်သူ့ကို မည်သည့်နေရာတွင် မည်သည့်အချိန်၌ ကျူးလွန်ခဲ့သည်ကို အချက်အလက်အရ တိကျခိုင်လုံမှု ရှိရမည်ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီမဟုတ်ပဲ အချိန်နှောင်းမှ တွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး အချက်အလက်ရယူပါက တိကျ မှန်ကန်သည့် အချက်အလက်များရရှိမည်မဟုတ်ပဲ ချဲ့ကားထားသည့် သတင်းအချက်အလက်များ ဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။ ယင်းကြောင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းရာတွင်လည်း တွေ့ဆုံမေးမြန်းသူ၏ နားလည်မှုလည်း လွဲသွားနိုင်ပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် အမှန်တရားသည် အချက်အလက်အပေါ် အခြေခံသည်ဟု ပြောရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အမှန်တရား = လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ



အမှန်တရားဖော်ထုတ်မှုဆိုင်ရာ

မတူကွဲပြားသောဒေသများတွင် မတူကွဲပြားစွာ သတင်းအချက်အလက်ကောက်ယူနိုင်သည့်နည်းနာများ ရှိပါသည်။ သမိုင်းမှတ်တမ်းတစ်ခု အဖြစ် အမှန်တရား/အမှုမှန်ကို ဖော်ထုတ်ရန်လိုပါသည်။ အဓိက သတင်းအချက်အလက် ရရှိနိုင်သည့် နယ်ပယ် (၃)ခု ရှိပါသည်။

- ◆ အစိုးရဌာနဆိုင်ရာများမှ ဖိုင်တွဲများ၊ မှတ်တမ်းများ
- ◆ အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများ မြှုပ်နှံထားသည့်နေရာများ
- ◆ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ ပအိုဝ်း ဒေသတွင်း လွန်ခဲ့သော သုံးလေး လခန့်က သတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရသည့် (၂၆)ဦး၊ ဘုန်းကြီး (၃)ပါး အပါအဝင် ကိစ္စရပ်ကို စကစ မှတ်တမ်းတင်ပုံနှင့် ပအိုဝ်းလူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ မှတ်တမ်းတင်ပုံ နှစ်ခုကို နှိုင်းယှဉ် လေ့လာခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုတွင်းဆွေးနွေးခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ ရှေ့ဆက် မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည်ကို အုပ်စုတွင်းဆွေးနွေးခြင်း။

အခန်း(၆)

လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ပုံစံများ နှင့် တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို သိရှိနားလည်စေရန်။
- ◆ တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ရေး၏ သဘောသဘာဝများကို သိရှိနားလည်စေရန်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ အပြန်အလှန်မေးခွန်းများမေးမြန်းခြင်း အစီအစဉ်
- ◆ ထပ်မံထည့်သွင်းရမည့် ချိုးဖောက်မှုများကို ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

- ◆ မတရားဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း
- ◆ ကလေးစစ်သားစုဆောင်း အသုံးပြုခြင်း
- ◆ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်နှင့် လူထုစုဝေးခြင်းကို ဟန့်တားထားခြင်း
- ◆ လွတ်လပ်စွာသွားလာခွင့်ကို တားဆီးပိတ်ပင်ထားခြင်း
- ◆ အတင်းအဓမ္မ လုပ်အားပေးစေခြင်းခြင်း
- ◆ အတင်းအဓမ္မ လက်ထပ်ခြင်းစေခြင်း
- ◆ ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် သွတ်သွင်းခြင်း
- ◆ အတင်းအဓမ္မ ရွှေ့ပြောင်းစေခြင်း
- ◆ လူကုန်ကူးခြင်း
- ◆ တရားလက်လွတ်သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် လက်စတုံးဖျောက်ဖျက်ခြင်း
- ◆ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် မလျော်ကန်သော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုများပြုလုပ်ခြင်း
- ◆ ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှုများကို အတင်းအဓမ္မ သိမ်းယူခြင်း
- ◆ မုဒိန်းကျင့်ခြင်းနှင့် အခြားနည်းဖြင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများပြုလုပ်ခြင်း

တရားမျှတမှုဆိုတဲ့အဓိပ္ပါယ် နှင့် အနီးစပ်ဆုံကတော့ လွတ်လပ်ခြင်း နှင့် တန်းတူညီမျှခြင်းလို့ ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။ အကျယ်ဖွင့်ဆိုရမည်ဆိုလျှင် နိုင်ငံသား (သို့) ပြည်သူတစ်ယောက်အနေနှင့် ရသင့်ရထိုက်သောနိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး စသော အခွင့်အရေးများ တန်းတူမရရှိခြင်း၊ ချိုးဖောက်ခံရခြင်းများကို

သာတူညီမျှရှိအောင် ဖော်ဆောင်ခြင်းလို့ ဖွင့်ဆိုနိုင်ပါသည်။

တရားမျှတမှု (၃) မျိုးရှိပါသည်။

- ◆ လူမှုရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု
- ◆ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု
- ◆ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု

တရားမျှတမှုအမျိုးအစားများအား ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာခြင်း



(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး ချိုးဖောက်ခံရမှုများ မမျှမတမှုများကို ဆက်စပ်ဆွေးနွေးစေခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုတွင်းဆွေးနွေးစေခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ ထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရေးအတွက် မည်ကဲ့သို့ ပြောင်းလဲပြင်ဆင် လုပ်ဆောင်ရမည်ကို အုပ်စုတွင်း ဆွေးနွေးခြင်း။

အခန်း(၇)
လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု နှင့်ပတ်သက်သော အခန်းကဏ္ဍနှင့်
တာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုအဆင့်ဆင့်

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ မည်သူတွေ မည်ကဲ့သို့ ချိုးဖောက်နေသည်ကို အဆင့်လိုက် ပိုမိုသိရှိနားလည်နိုင်စေရန်။
- ◆ ချိုးဖောက်သူများသည် နေရာတိုင်းတွင် တည်ရှိနိုင်သည်ကို ပိုမိုသိရှိလာစေရန်။
- ◆ ချိုးဖောက်ခံရသူများသည် မည်သူတွေဖြစ်သည်ကို သိရှိလာစေရန်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ မေးခွန်းများမေးမြန်းခြင်းနှင့် အုပ်စုတွင်း ဆွေးနွေးခြင်း။

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

- ◆ **အမိန့်ပေးသူ၊ ညွှန်ကြားသူ၊ စီစဉ်သူ** (လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်သူများ ဖြစ်သည့် စစ်ခေါင်းဆောင်များ အစိုးရဌာန ဆိုင်ရာမှ တာဝန်ရှိ သူများ၊ ဝန်ကြီးများ ၊ တရားသူကြီး များ စသည်ဖြင့်)
- ◆ **ကိုယ်ထိလက်ရောက်ကျူးလွန်သူ** (အထက်က အမိန့်ပေးသည့် အတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်သူများ - ဥပမာ အားဖြင့် နိုင်ငံရေးသမားများကို ဖမ်းဆီးနှိပ်စက်သူများ)
- ◆ **စိတ်လိုလက်ရ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူ** (လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်အောင် အမိန့်ပေးသူများ စီစဉ်ညွှန်ကြားသူများနှင့် ကိုယ်ထိလက်ရောက်ကျူးလွန်သူများနှင့်အတူ စိတ်လိုလက်ရ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် သူများကို ဆိုလိုသည်။ (ဥပမာ- ဒုတိယ ကမ္ဘာ စစ်အတွင်း ဂျာမန်စစ်သားများနှင့် ပျော်ပါးခဲ့သည့် အမျိုးသမီး များသည်ပင် စိတ်လိုလက်ရ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများဟုသတ်မှတ်သည်။)
- ◆ **ကြားနေသူ** - မည်သည့်ဘက်မှမပါပဲ ပွဲကြည့်ပရိတ်သတ် လုပ်နေသူ (ဥပမာ- စီးပွားရေးသမားများ)
- ◆ **သဘောထားကွဲလွဲသူများ**- အတိုက်အခံအင်အားစုများ
- ◆ **ကျူးလွန်ခြင်းခံခဲ့ရသူများ**- လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုခံခဲ့ရသူများ ဂုဏ်သိက္ခာကျဆင်းခဲ့ရသူများ (အချို့သည် ကျူးလွန်သူနှင့် ကျူးလွန်ခံရသူ အတူတူ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။)

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ ချိုးဖောက်မှုအဆင့်တိုင်းအတွက် မည်သူတွေပါဝင်သည်၊ မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းတွေပါဝင်သည်ကို အုပ်စုတွင်း စာရင်းပြုစုရန်။

(c) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုတွင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန် မေးခွန်းထုတ်ခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ ချိုးဖောက်မှု အဆင့်တစ်ခုခြင်းစီအတွက် မည်ကဲ့သို့ တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်မည်ကိုဆွေးနွေးခြင်း။

အခန်း (၈) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် အကြောင်းအချက်များ

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ နိုင်ငံဆတစ်နိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သော အကြောင်းအချက်များကို ပိုမိုသိရှိလာစေရန်။
- ◆ အသွင်ကူးပြောင်းမှု ဖြစ်နိုင်ချေရှိမရှိ ပိုမိုသိရှိလာနိုင်စေရန်။

(ခ) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှု

- ◆ မည်သည့်နိုင်ငံတွေ အသွင်ကူးပြောင်းပြီးပြီလဲ၊ ဘာကြောင့်လဲ။

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

- ◆ **Legitimacy-** ဥပဒေအရ နိုင်ငံတကာတွင် တရားဝင်မှုကို ဆိုလိုသည်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အသိအမှတ်ပြုသည့် တရားဝင်အစိုးရဖြစ်ရန် လိုအပ်သည်။ အာဏာသိမ်းအစိုးရသည် ပြည်သူ လူထုမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသည့် အစိုးရမဟုတ်သည့်အတွက် တရားဝင်အစိုးရ မဟုတ်ပေ။
- ◆ **Economic Crisis - စီးပွားရေးအရ ချွတ်ခြုံကျမှု** သည်လည်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။
- ◆ **International Pressure-** နိုင်ငံတကာ ဖိအားပေးမှု ကြောင့်လည်း အသွင်ကူးပြောင်းမှု ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းတွင် "ပိတ်ဆို့မှု" (ဖယ်ကျဉ်မှု) များလည်း ပါဝင်ပါသည်။
- ◆ **People Struggle-** လူထု တိုက်ပွဲ လူထုအားကြောင့်လည်း အသွင်ကူးပြောင်းမှု ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ (ဥပမာ- ဖိလစ်ပိုင် နိုင်ငံတွင် သမ္မတ မားကိုစ် ပြုတ်ကျ ခဲ့ရသည့် အကြောင်းတရား)
- ◆ **Conflict within Ruling Junta-** အာဏာရှင် အုပ်စုအတွင်း အကွဲအပြဲ၊ ပဋိပက္ခ ကြောင့်လည်း အသွင် ကူးပြောင်းမှုဖြစ်နိုင်ပါသည်။ (ဥပမာ-တပ်တွင်းပြိုကွဲမှု)
- ◆ **Pragmatic Leaders-** လက်ငင်းအကျိုးစီးပွားကို ယုံကြည်မျှော်တွေးနိုင်သည့်ခေါင်းဆောင်များ (အတိုက်အခံနှင့် အာဏာရှင်အကြား ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်၍ တိုင်းပြည်အတွက် လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် လည်း အသွင်ကူးပြောင်းမှု ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်ပြီး အသွင်ကူးပြောင်းမှုဖြစ်နိုင်ချေရှိမရှိကို အုပ်စုတွင်းဆွေးနွေးခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုတွင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်မေးခွန်းထုတ်ခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် အကြောင်းအချက်များကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် နည်းနာများကို ဆွေးနွေးခြင်း။

အခန်း (၉) အသွင်ကူးပြောင်းမှု ပုံစံများပေါ်မူတည်ပြီး ရရှိနိုင်သည့် တရားမျှတမှုများ

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည် အသွင်ကူးပြောင်းမှုပုံစံပေါ် မူတည်ပြီး ရရှိနိုင်မည့် အမှန်တရားများ။
- ◆ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုပုံစံပေါ် မူတည်ပြီး ရရှိနိုင်မည့် တရားမျှတမှု။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ ၁၉၆၂ခုနှစ်၊ ၁၉၇၄ခုနှစ်၊ ၁၉၈၈ခုနှစ်၊ ၂၀၁၀ခုနှစ် အကူးအပြောင်းများကို လေ့လာခြင်း။

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း

- ◆ **Overthrow, Democratization-** အာဏာရှင်စနစ် အကုန်အစင်ဖျက်သိမ်းရေး စစ်ပွဲတွင် အနိုင် ရရှိမှုကို ဆိုလိုသည်။ အနိုင်ရရှိသည့် အတိုက်အခံအင်အားစုမှ တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်သွားမည့် တရားစီရင်ရေးပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ဂျာမဏီကို မဟာမိတ် တပ် ပေါင်းစုံက တရားစီရင်သည့်ပုံစံမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ လူပေါင်း နှစ်သိန်း လေးသောင်းကျော်ကို ဖမ်းဆီး စစ်ဆေးပြီး လူပေါင်း (၂၀၀) ခန့် ကို သေဒဏ်ချမှတ်ခဲ့သည့် ပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။
- ◆ **Reform, liberalization-** အတိုက်အခံဘက်က အားမကောင်းဘဲ အာဏာရှင်အစိုးရမှ အာဏာ ဆက်လက်တည်ရှိ နေနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်ပါသည်။ ထိထိရောက်ရောက် အာဏာရှင်ကို တိုက်ခိုက်နိုင်သည့်အနေအထားမျိုးမဟုတ်။ အာဏာရှင်များအတွင်း သဘောထားပျော့ပြောင်းသူ များမှ တရွေ့ရွေ့ပြုပြင် ပြောင်းလဲသည့် ပုံစံမျိုးဖြစ်ပါသည်။
- ◆ **Compromising-** လူထုအဖွဲ့အစည်းများအားကောင်းလာပြီး တဖက်နှင့်တဖက် အပေးအယူ လုပ် ဆောင်၍ စေ့စပ်ဆွေးနွေး ဖြေရှင်းခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့်ပုံစံမျိုးဖြစ်ပါသည်။ အတိုက်အခံ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရမှ ကြားဖြတ် အစိုးရဖွဲ့၍ လုပ်ဆောင်စေခဲ့သည့် ပုံစံမျိုးလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် အပြုတ် မတိုက်နိုင်သော အခြေအနေမျိုး၊ စီးပွားရေးအရ ချွတ်ခြံကျနေသည့် အခြေအနေမျိုး တွင်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ ၂၁ရာစု ပင်လုံ ညီလာခံနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက် စာချုပ်တွင် ပါဝင်သည့် လူ့ အခွင့်အရေးနှင့် ဆက်စပ်သော သဘောတူညီချက်များကို လေ့လာခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုတွင်းဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်မေးခွန်းများ ထုတ်ခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ပတ်သက်ပြီး မည်သို့သော အသွင်ကူးပြောင်းမှုပုံစံမျိုးဖြစ်ပါစေ၊ ချိုးဖောက်မှုများ၊ နစ်နာမှုများအတွက် မည်သို့ပြန်လည်ကုစားမည်၊ မည်သို့တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်မည်ကို ဆွေးနွေးခြင်း။

အခန်း(၁၀)

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေး

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များအကြောင်း ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။
- ◆ နိုင်ငံတကာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအကြောင်း ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။
- ◆ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီအကြောင်းနှင့် ၎င်း၏လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ပုံ ပိုမိုသိရှိစေရန်။
- ◆ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ ဖွဲ့စည်းထားပေးသော မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်သည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ပေးသည့် ယန္တရားများ(ဌာန) အကြောင်း ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။
- ◆ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ/နိုင်ငံတကာ တရားစီရင်ရေးများအကြောင်း ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။
- ◆ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်များအကြောင်း ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ အုပ်စုတွင်းမေးခွန်းများမေးမြန်းခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးခြင်း။

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း။

ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့် အရေး ကောင်စီ (HRC)



HRC အစည်းအဝေးကျင်းပသည့်နေရာ

logo of HRC

- ◆ နောက်ခံ- CHR မှ HRC ထိ
- ◆ HRC ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကိုယနေ့အချိန်ထိ အကဲဖြတ်ခြင်း
- ◆ တိုက်တွန်းရေးနှင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးနည်းဗျူဟာများ

အပိုင်း ၁ CHR မှ HRC ထိ

အထွေထွေညီလာခံ ဆုံးဖြတ်ချက် ၆၀/၂၅၁ ဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကို ၂၀၀၆ ခုနှစ် မတ်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီအဖြစ် အစားထိုးဖန်တီးခဲ့သည်။

CHR ကို HCR အဖြစ်သို့ ဘာကြောင့် အစားထိုးခဲ့သနည်း?

- ◆ အဖွဲ့ဝင်များအတွင်းရှိ အခွင့်အရေး (ဥပမာ- ၂၀၀၃ ခုနှစ် CHR ၏ လစ်ဗျားဥက္ကဋ္ဌများ)
- ◆ အဖွဲ့ဝင်များသည် ရက်စက်သော အစိုးရနှင့် မဟာမိတ်များကိုလည်း ကာကွယ်ပေးခဲ့ကြပြီ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်ထားသော နိုင်ငံများကိုစစ်ဆေးရန် သို့မဟုတ် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ရန် ပျက်ကွက်ခြင်း
- ◆ အကြမ်းဖက်မှု ပြီးဆုံးပီးနောက်တွင် တုန့်ပြန်ခြင်းများကိုသာပြုလုပ်ခဲ့ (ကာကွယ်ခြင်းထက် တုံ့ပြန်ခြင်းကိုသာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြ)
- ◆ နိုင်ငံရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ယှဉ်ပြိုင်မှုကြောင့် ကွဲပြားသောဖိုရမ်များဖြစ်ပေါ်လာ
- ◆ လူ့အခွင့်အရေး၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုရန်လိုအပ်

ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးယန္တရား ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

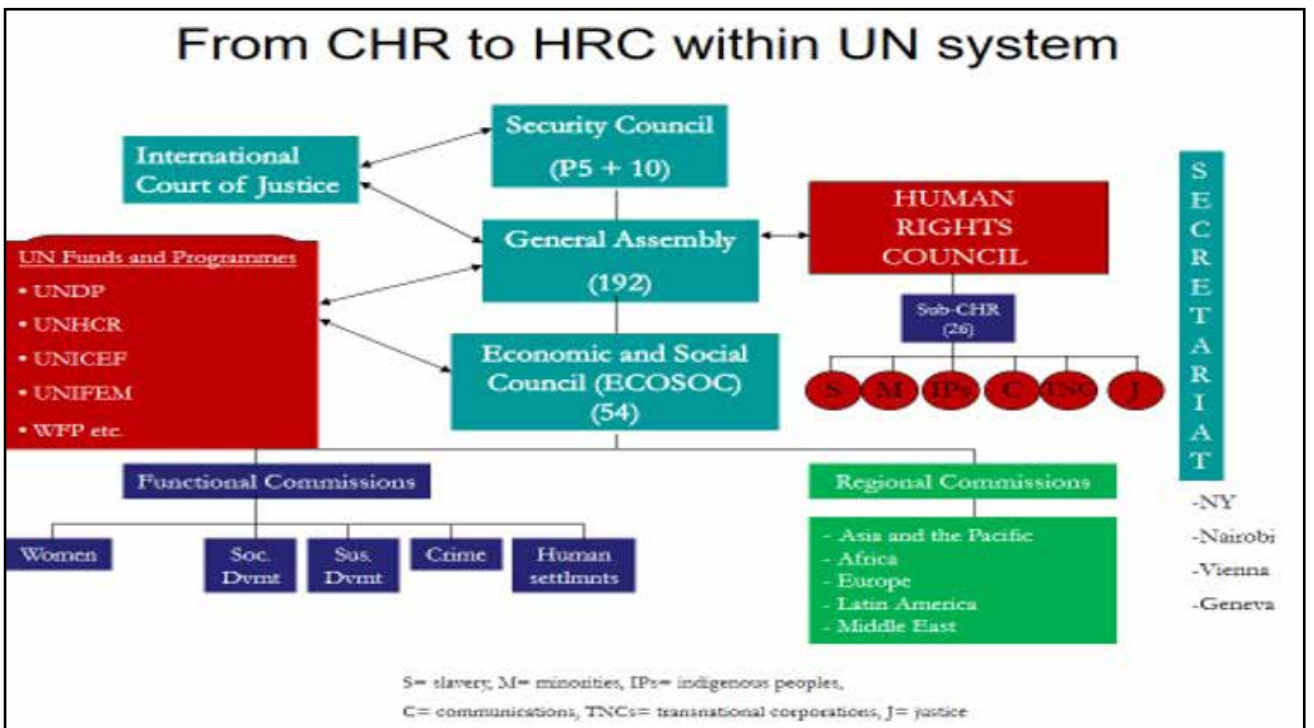
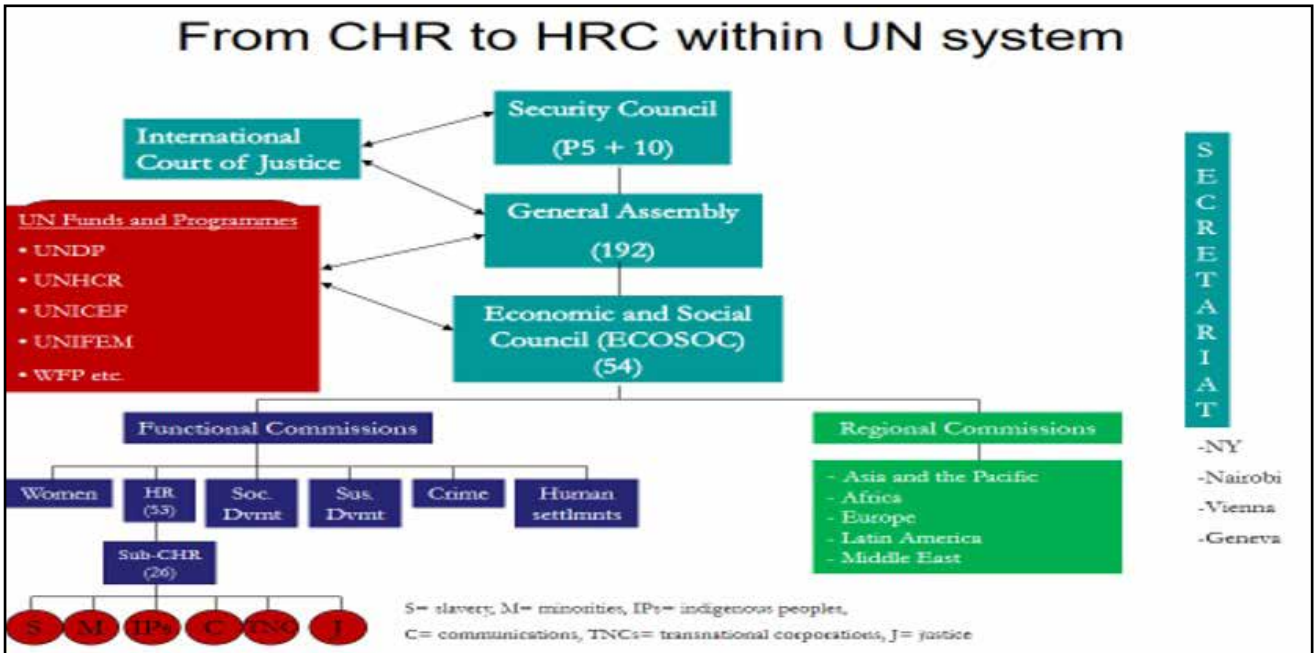
- ◆ ၁၉၉၆ တွင် ကိုဖီအာနန်သည် ကုလသမဂ္ဂစနစ်၏ ထိရောက်မှုနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ရန် ကတိပြုပါသည်။
- ◆ ၁၉၉၈ မှ ၂၀၀၀ အတွင်း CHR ၏ထိရောက်မှုကိုမြှင့်တင်ရန် “WG” ကိုဖန်တီးခြင်း (Geneva)
- ◆ ၂၀၀၂- UNSG သည် အစီရင်ခံစာအသစ်တွင် ဒုတိယမြောက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ပက်ကေ့ချ်ကို အဆိုပြုခဲ့သည်။ (“အပြောင်းအလဲအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု”)
- ◆ ၂၀၀၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ High Level Panel အစီရင်ခံစာသည် CHR ကို အစားထိုးရန် အကြံပြုထားသည်။
- ◆ ၂၀၀၅ ခုနှစ် မတ်လ တွင် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ အစီရင်ခံစာတွင် အစားထိုးရန် အကြံပြုထားသော်လည်း မတူညီသောပုံစံတစ်ခုအပေါ် အကြံပြုထားသည်။

ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးယန္တရား ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

- ◆ ၂၀၀၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာတွင် ကမ္ဘာ့ထိပ်သီးအစည်းအဝေးနှင့် ထိပ်သီးအစည်းအဝေးရလဒ်စာတမ်း HRC အတွက် အဆိုပြုချက်နှင့် အခြေခံလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဖော်ပြထားသည်။
- ◆ ၂၀၀၆ ခုနှစ် မတ်လ ၁၅ ရက်တွင် အထွေထွေညီလာခံတွင် CHR ကို HRC ဖြင့်အစားထိုးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုအောက်ပါနိုင်ငံများက အတည်ပြုခဲ့သည်။

- ၁၇၀/၄/၃

- o အမေရိကန်၊ အစ္စရေး၊ မာရှယ်ကျွန်းစု၊ ပါလောင်
- o ရှောင်ရန်- ဘီလာရစ်၊ အီရန်၊ ဗင်နီဇွဲလား
- ◆ ၂၀၀၆ ခုနှစ် မေလ ၉ ရက်တွင် အဖွဲ့ဝင်များ၏ ရွေးကောက်ပွဲ ပြုလုပ်သည်။
- ◆ ၂၀၀၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၅ ရက်နေ့တွင် HRC ၏ပထမအကြိမ်အစည်းအဝေး ကို ကျင်းပသည်။ (2 ပတ်)





CHR နှင့် HRC နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

- ◆ HRC အကြောင်း သင်ဘာသိပြီးပြီလဲ။
- ◆ သင်သိလိုသော HRC အကြောင်း သင်မသိသေးပါ။

CHR နှင့် HRC နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

အဖွဲ့ဝင် (ရွေးချယ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်)	ဒေသအလိုက် ညှိနှိုင်း/အမည် စာရင်းတင်သွင်းခြင်း	တစ်ဦးချင်း လျှို့ဝှက်မဲများကို အခြေခံ၍ တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်ပွဲပြုလုပ်ခြင်း
အဖွဲ့ဝင်ခြင်း (ကြာချိန်)	၃ နှစ်နှင့် "အကန့်အသတ်မရှိ"	အများဆုံး နှစ်ကြိမ်ဆက်တိုက်
အဖွဲ့ဝင်မှု (စံသတ်မှတ်ချက်)	N/A	(၁) လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အမြင့်ဆုံးစံနှုန်း များကို လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရမည်။ (၂) HRC နှင့် အပြည့်အဝ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ပြီး UPR မှ ပြန်လည်သုံး သတ်ရမည်။ (၃) ဆန္ဒမဲပေးခြင်းသည် HRC ၏ ဆန္ဒ အလျောက် ကတိ ကဝတ်များနှင့် ကတိကဝတ်များပေါ်တွင် အခြေခံရ မည်။
အဖွဲ့ဝင်ခြင်း - (ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ဆိုင်းငံ့ခြင်း)	N/A	UPR မှ ပထမဦးဆုံး ပြန်လည်သုံးသပ်ရ မည့် အဖွဲ့ဝင်များ၊ အထွေထွေညီလာခံ၏ အများစု ၂/၃ ဖြင့် ပြင်းပြင်းထန်ထန် ချိုး ဖောက်သူများကို ဆိုင်းငံ့ထားနိုင်သည်။
တစ်နှစ်လျှင် အစည်းအဝေး အရေအတွက်	၁	အရေးပေါ်အခြေအနေများအတွက် အထူး အစည်းအဝေးများ ခေါ်ယူနိုင်မှု (၁/၃ HRC အဖွဲ့ဝင် (၁၆) ဦး၏ပံ့ပိုးမှုဖြင့် အနည်းဆုံး ပုံ မှန်အစည်းအဝေး ၃ ခု)

အစည်းအဝေးများ၏ကြာချိန်	၆ပတ်	တစ်နှစ်လျှင် အနည်းဆုံး ဆယ်ပတ်-
အစည်းအဝေးကျင်းပမည့်နေရာ	ဂျီနီဗာ	ဂျီနီဗာ +?
NGO များ ပါဝင်ခြင်း။	ECOSOC ကိုအခြေခံသည်။ Res ၁၉၉၆/၃၁	ECOSOC ကိုအခြေခံသည်။ NGO များမှ အထိရောက်ဆုံး ပံ့ပိုးကူညီမှုသေချာစေရန် CHR မှ လိုက်နာသော "ကျင့်ထုံးများ" ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာ အချက်အလက် ရှာဖွေရေး မစ်ရှင် (FFM)



တက်ရောက်သူများ

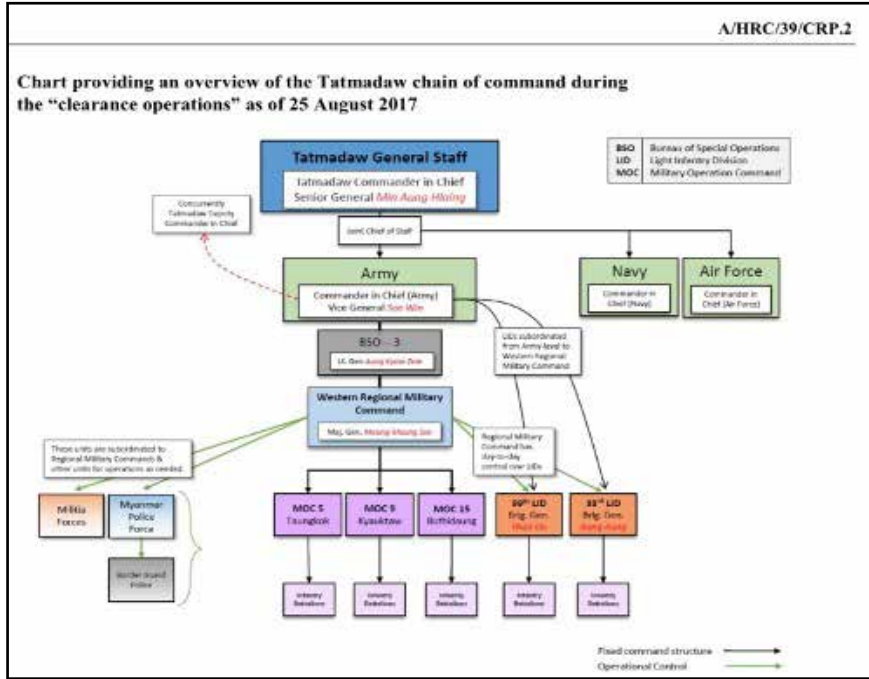


အစည်းအဝေးကျင်းပသည့်နေရာ

ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့် အရေးကောင်စီက လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာ အချက်အလက်ရှာဖွေရေး မစ်ရှင်ကို ၂၀၁၇ ခုနှစ် မတ်လ (၂၄) ရက်နေ့ မှာ စတင်တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက် တင်ဘာလ တွင် သက်တမ်းကုန်ဆုံးခဲ့သည့်အတွက် ၂ နှစ် နှင့် ၆ လ သက်တမ်းကြာမြင့်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက် ကျူးလွန်မှုများကို စုဆောင်းပြုစုရန် ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ရခိုင်ပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ် နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းအတွင်း ၂၀၁၁ ခုနှစ်ကတည်းက ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှု များကို စုံစမ်း စစ်ဆေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ ကော်မရှင်များ အဖြစ် လူ့အခွင့်အရေး တတ်ကျွမ်းနားလည်သည့် ပညာရှင်များဖြစ်သော သီရိလင်္ကာနိုင်ငံမှ မစ္စ ရာဒ်ဟီကာ ကူမရာဆွာမီ၊ အင်ဒိုနီးရှား

နိုင်ငံမှ မာဇူကီးဒါရူစမန် (ဥက္ကဋ္ဌ) အဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး သြစတီးလျ မှ ခရစ္စတိုဖာစီဒိုတီ ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှု များကို ရှာဖွေ စုဆောင်းပြီး တွေ့ရှိချက်များကိုထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ စာမျက်နှာ(၄၄၄) ခုပါပင်မအစီရင်ခံစာကို ၂၀၁၈ခုနှစ် စက်တင်ဘာလရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။



1555. The list includes:
- Tatmadaw Commander-in-Chief, Senior-General Min Aung Hlaing;
 - Deputy Commander-in-Chief, Vice Senior-General Soe Win;
 - Commander, Bureau of Special Operations-3, Lieutenant-General Aung Kyaw Zaw;
 - Commander, Western Regional Military Command, Major-General Maung Maung Soe;
 - Commander, 33rd Light Infantry Division, Brigadier-General Aung Aung;
 - Commander, 99th Light Infantry Division, Brigadier-General Than Oo.



၂၀၁၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် နောက်ဆက်တွဲအစီရင်ခံစာ (၂) စောင်ကို ထပ်မံထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာစစ်တပ်နှင့် ဆက်နွယ်နေသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများအကြောင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားနေသော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျား/မ ကွဲပြားမှုအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုများကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ နောက်ဆုံး အပြီးသတ် အစီရင်ခံစာကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်စက်တင်ဘာလတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။



ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးများနှင့်ပတ်သက်၍ ICJ အရေးပါပုံ



ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိမြန်မာစစ်သား



အကြီးအကဲမှ ရခိုင်နယ်စပ်သို့ ကွင်းဆင်းမှတ်တမ်းယူခြင်း



ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးနေအိမ်များမီးလောင်နေပုံ



ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးများထွက်ပြေးနေပုံ



ရခိုင်နယ်စပ်ရှိမြန်မာစစ်သားများ

အဓိက တွေ့ရှိချက် များမှာ...

- ◆ တပ်မတော်သည် ရခိုင်ပြည်နယ်မှ ရိုဟင်ဂျာ ပြည်သူများအပေါ် လူမျိုးတုန်း သတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန် ခဲ့သည်။
- ◆ ကချင်ပြည်နယ် နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တို့တွင် အရပ်သားများအပေါ် စစ်ရာဇဝတ်မှု နှင့် လူသားမျိုးနွယ် ဆန့်ကျင်တိုက် ခိုက်သည့် ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်ခဲ့သည်။
- ◆ ရခိုင်ပြည်နယ် နယ်မြေရှင်းလင်းရေး စစ် ဆင်မှုများ အတွင်း အစုအပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများ နှင့် အစုအပြုံလိုက် မုဒိမ်းပြုကျင့်မှုများကြောင့် လူပေါင်း ၁၀၀၀၀ သေဆုံးခဲ့သည်။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း အမုန်းစကားများ ဖြန့်ချိခဲ့
- ◆ တာဝန်အရှိဆုံးသူများ အ ဖြစ် အဆင့်မြင့် စစ်ဗိုလ်ချုပ် ၆ ဦးကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။
- ◆ စစ်တပ်၏ စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများကို မှတ်တမ်း ပြုစုခဲ့သည်။
- ◆ ၎င်းပဋိပက္ခများအတွင်း လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျား၊မ ကွဲပြားမှုအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုကို အသုံးပြု ခဲ့ကြောင်းကို မှတ်တမ်း ပြုခဲ့သည်။

အကြံပြုချက်များ

- ◆ ထိပ်တန်း စစ်ခေါင်းဆောင်များကို တရားစွဲဆိုရန်
- ◆ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီက ICC သို့ လွှဲပြောင်းရန် (သို့မဟုတ် အထူးခုံရုံး ဖွဲ့စည်းရန်)
- ◆ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ယန္တရား ဖွဲ့စည်းရန်
- ◆ လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးချင်းစီကို ပစ်မှတ်ထား ပိတ်ဆို့ရန် နှင့် လက်နက် တင်ပို့မှု ပိတ်ပင်ရန်
- ◆ စစ်တပ်ကို ငွေကြေး နှင့် အခြား ထောက်ပံ့မှုများကို ဖြတ်တောက်ရန်

အားသာချက်	အားနည်းချက်
ရခိုင်၊ ကချင် နှင့် ရှမ်းမြောက် ဒေသများ နှင့် မြန်မာ နိုင်ငံ တစ်ခုလုံးကို လွှမ်းခြုံ ကြည့်ရှုသည်။	ကျူးလွန် သူများကို တရားစွဲဆိုခြင်း (သို့) အပြစ်ပေးခြင်းမဆောင်ရွက်နိုင်ပါ။
လူသိရှင်ကြား ထုတ်ပြန်သော အစီရင်ခံစာ များမှ တဆင့် တွေ့ရှိချက်များကို ထုတ်ပြန် ခဲ့သည်။	ထောက်ခံအကြံပြုချက်များကိုသာ ပေးအပ် နိုင်သည်။
	၂၀၁၉ ခု နှစ် စက် တင်ဘာလတွင် သက်တမ်း ကုန် ပြီးနောက် စုဆောင်း ပြုစုထားသော အချက် အလက်များကို စုံစမ်း စစ်ဆေးရေး ယန္တရား အသစ်သို့ လွှဲပြောင်း ပေးအပ်ခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတကာ စုံစမ်း စစ်ဆေးရေး ယန္တရား (IIMM)



Logo of IIMM



ဖရူဆို မြို့တွင် အစုလိုက်အပြုံလိုက် မီးရှို့သတ်ဖြတ်ခံရသည့်ပုံ

၁။ လုပ် ပိုင်ခွင့်

၂။ ပေါင်းစပ် ဖွဲ့ စည်းပုံ

၃။ သတင်း အချက် အလက် ကို ကောက်ယူခြင်း

၄။ အားသာချက် နှင့် အကန့်အသတ်များ

၅။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် အကြမ်းဖက်မှု

၆။ အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

- ◆ ဘာကြောင့် ပေါ်လာတာလဲ။
- ◆ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေး ကောင်စီအတွင်း နိုင်ငံရေးအရ ပိတ်ဆို့ထားမှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန်
- ◆ တာဝန်ယူ တာဝန်ခံမှု ဟာကွက် ကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်
- ◆ သက်သေ အထောက်အထားများကို ကောက်ယူထိန်းသိမ်း ပြုစုရန်
- ◆ အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် တရားရုံးများ (ICC သို့မဟုတ် အခြား) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ခွင့်ကို အထောက်အပံ့ပေးရန်

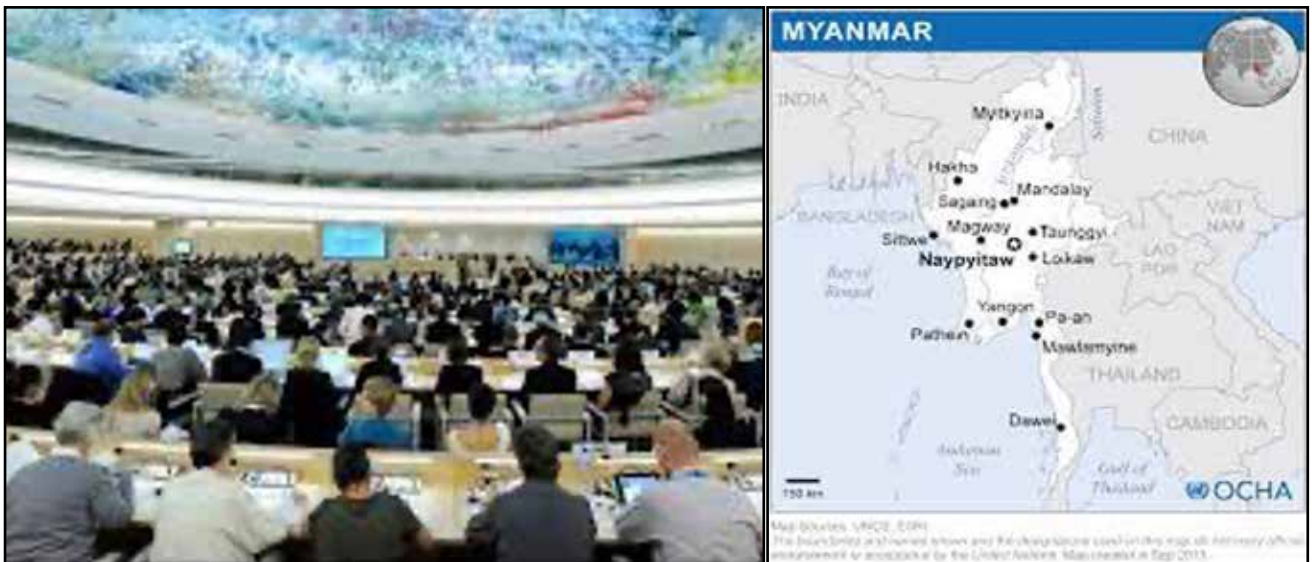
ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ခြင်း

- ◆ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီမှ ၂၀၁၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် စတင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။
- ◆ ဥရောပ သမဂ္ဂ နှင့် အစ္စလာမ်မစ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့တို့က ပူးတွဲ ဆုံးဖြတ်ချက်ချ လုပ်ပိုင်ခွင့်

- ◆ အချက်အလက်များကို စုဆောင်း ပြုစုရန်
- ◆ ကျူးလွန် သူများကို တရားစွဲဆိုရေးအတွက် ပြင်ဆင်ရန်
- ◆ အနာဂတ် တွင် တရားစီရင်မည့် ပြည်တွင်း၊ ဒေသတွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာ တရားခုံရုံးများအတွက် ကြိုတင် ပြင်ဆင်ရန်

သက်သေ အထောက်အထားများ စုဆောင်းရန်

မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို ချိုးဖောက် ကျူးလွန်မှုများ နှင့် ဆိုးရွား ပြင်းထန်သော ရာဇဝတ်မှုများ နှင့် ပတ်သက်၍ သက်သေ အထောက်အထားများကို စုဆောင်း ပြုစုခြင်း၊ သိမ်းဆည်းခြင်း နှင့် ခွဲ ခြမ်း စိတ်ဖြာ သုံးသပ်မှု ဆောင်ရွက်ရန်





ကျူးလွန် သူများကို တရားစွဲ ဆိုရန် ပြင်ဆင်ခြင်း

လွတ်လပ်၍ မျှတသော ရာဇဝတ်မှု ဆိုင်ရာ တရားရေး လုပ်ငန်းများ လျှင်မြန် ထိရောက်၍ ချောမွေ့စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အချက်အလက် များကို ပြုစုခြင်း။

ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံ

- ◆ ဂျီနီဗာတွင် အခြေစိုက်ပြီး ဝန်ထမ်း ၅၈ ဦး ရှိပါသည်။
- ◆ ရှေ့နေများ၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးသူများ၊ ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာသုံးသပ်ချက်များ၊ အိုင်တီ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ အကူဝန်ထမ်းများ
- ◆ လိင်ပိုင်း နှင့် ကျား၊ မ အ ခြေ ပြု အကြမ်းဖက်မှုများ နှင့် ပတ်သက်၍ ကျွမ်းကျင်သူ
- ◆ ကလေး အ ခွင့် အ ရေး ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူ

အောက်ပါတို့ ထံမှ သတင်း အချက်အလက်များ ရရှိပါမည်။

- ◆ FFM
- ◆ အရပ် ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ
- ◆ ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်သူများ
- ◆ နိုင်ငံများ
- ◆ ကိုယ်တိုင် စုံစမ်းမှု
- ◆ ကောက်ယူ စုဆောင်းရမည့် သတင်း အချက်အလက်များ
- ◆ အဓိက တာဝန်ရှိသူ လူပုဂ္ဂိုလ်များကို အာရုံစိုက်သည်။
- ◆ ရာဇဝတ်မှုများ

- ◆ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိမှု အမျိုးအစားများ (ယခင်အမိန့်ပေးသူ သို့မဟုတ် ရာထူးကြီးသူက တာဝန်ခံယူခြင်း)
- ◆ ရာဇဝတ်မှု နှင့် တာဝန်ရှိသူ လူပုဂ္ဂိုလ် အကြား ဆက်စပ်မှုကို ပြသရမည်။ (ဆက်နွယ်နေသော သက်သေ အထောက်အထားကို အာရုံစိုက်ခြင်း)

အားသာချက်	အားနည်းချက်
၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ မြန်မာနိုင်ငံ နယ်နမိတ် အားလုံးပါဝင်ပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ဘောင်သည် ကျယ်ပြန့်သည်။	ကျူးလွန် သူကို တရားစွဲဆိုခြင်း မဆောင်ရွက်ပါ။
အချက်အလက် ရှာဖွေရေးမစ်ရှင်၏ လုပ်ငန်း များကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သည်။	တရားရုံး သို့မဟုတ် ခုံရုံးတစ်ခု မဟုတ်ပါ။ တရား ခုံရုံး ကျင်းပခြင်း မပြုလုပ်နိုင်ပါ။ ကျူးလွန် သူများ ကို အပြစ်ပေးခြင်း မပြုလုပ်နိုင်ပါ။
အိုင်စီစီ၊ အိုင်စီဂျေ တို့အ ပြင် အနာဂတ် တွင် ပေါ်ပေါက်လာမည့် အခြားခုံရုံးများ နှင့် နီးနီးကပ် ကပ် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရန်	မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဝင်ရောက်ခွင့်ကို စစ် တပ်က ငြင်းပယ်ထားသည်။
ကျူးလွန် သူများကို အနာဂတ် တွင် တရားစွဲဆို ရန် ပိုမို လွယ်ကူစေလိမ့်မည်	၎င်း၏ လုပ်ငန်းများ အားလုံးကို လူသိရှင်ကြား မ ထုတ်ပြန်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
ကောက်ယူ စုဆောင်းထားသော သတင်း အချက်အလက်များကို အ ပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားစီရင်ခွင့် အပါအဝင် အိုင်စီစီ၊ အိုင်စီဂျေ နှင့် အခြား တရားရုံးများတွင်လည်း အသုံးပြုနိုင် ပါသည်။	FFM က ဆောင်ရွက်ခဲ့သကဲ့ သို့ လူ့ အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှု အသေးစိတ် အချက် အလက်များ ပါဝင်သော ကြီးမားသော အစီရင်ခံစာများကို ထုတ် ပြန်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။
ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့် အရေး ကောင်စီ နှင့် အထွေထွေညီလာခံသို့ ပုံမှန်အစီရင်ခံရန်။ အစီရင်ခံစာများကို မည်သူမဆို ရယူဖတ်ရှု နိုင် ပါသည်။	

<p>ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီနှင့် အထွေထွေ ညီလာခံသို့ ပုံမှန် အစီရင်ခံရန်။ အစီရင်ခံစာများကို မည်သူမဆို ရယူဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။</p>	
--	--

၂၀၂၁ အကြမ်းဖက်မှု

- ◆ အတိတ် တွင် ကျူးလွန်ခဲ့သော ရာဇဝတ်မှုများကို မှတ် တမ်းတင်ရန် အ ပြင် ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၂၁ စစ် အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများကို စောင့်ကြည့်၍ မှတ်တမ်း တင်သည်။
- ◆ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပ ဒေအရ တရားမဝင်သော အမိန့်များ သို့မဟုတ် မူဝါဒများ နှင့် သက်ဆိုင်သော သတင်း အချက်အလက်များ ရရှိထားသောသူများကို IIMM ကို ဆက်သွယ်ချိတ်ဆက်ရန် ဖိတ်ခေါ် ထားသည်။ (အဆင့်မြှင့် ခေါင်းဆောင်များ၏ တာဝန်ရှိမှုကို သက်သေ ထူရန်)
- ◆ အရပ်သားများအပေါ် စနစ်တကျ စီစဉ်၍ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တိုက်ခိုက်မှုများ၏ အစိတ်အပိုင်း အဖြစ် လူသားများအပေါ် ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်သော ရာဇဝတ်မှုများကို ကျူးလွန်နိုင်ကြောင်း ကနဦး ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ သုံးသပ်ချက်များက ညွှန်ပြနေသည်။
- ◆ လူသတ်မှု၊ ဖိနှိပ်မှု၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချမှု၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု၊ အစပျောက်မှု နှင့် အဓမ္မညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုများ အပါအဝင်

အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

- ◆ သတင်းအချက်အလက် နှင့် မှတ်တမ်းများအား IIMM သို့ ပေးပို့နိုင်ခြင်း
- ◆ သက်သေ အထောက်အထားများ ပေးအပ်နိုင်ရန် အတွက် ကျူးလွန်ခံရသူ များ နှင့် မျက်မြင် သက်သေ များကို ကူညီပေးခြင်း
- ◆ မြန်မာပြည်သူများကို အချက်အလက်များ မျှဝေရန် နည်းလမ်းများအတွက် IIMM ကို အကြံပြု တိုက် တွန်းရန် (ထိတွေ့ဆောင်ရွက်ရန်)
- ◆ အများပြည်သူကို IIMM ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ အကြောင်း ကူညီရှင်းပြပေးခြင်း နှင့် ကျူးလွန်ခံရသူများ ၏ မျှော်လင့်ချက်များ နှင့် ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်း ပေးခြင်း
- ◆ UN နှင့် IIMM ၏ အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ကို တိုက် တွန်း လှုံ့ဆော်ရန်
- ◆ IIMM တွင် ပြည်တွင်း လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းတင်ခြင်း ကြိုးပမ်းမှုတွင် အတွေ့အကြုံရှိသူများ အပါအဝင် ပြည်တွင်း လူမျိုးစုများ၏ အခြေအနေ၊ ယဉ်ကျေးမှု နှင့် ဘာသာစကားများကို နားလည် တတ်ကျွမ်းသော ဝန်ထမ်း များကို ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းသင့်ပါသည်။

- ◆ ပြည်တွင်း လူမျိုးစု (တိုင်းရင်းသား) အဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားပြုမှုကို အာမခံရန်
- ◆ IIMM နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော ကျူးလွန်ခံရသူများ နှင့် မျက်မြင်သက်သေများအတွက် သင့်လျော်သော ကျန်းမာရေးနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့မှုများ ရရှိစေရန် IIMM ကို တိုက်တွန်း နှိုးဆော်သွားရန်

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု တရားရုံး (ICC)



တရားစီရင်သည့်မြင်ကွင်း



ICCအတွင်းပိုင်းမြင်ကွင်း

- ◆ ICC ၏ တရားစီရင် ပိုင်ခွင့်
- ◆ လက်ရှိစုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများ
- ◆ UNSC က လွှဲပြောင်းပေးခြင်း
- ◆ ICC ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လက် ခံကြောင်း ကြေညာချက်
- ◆ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံဖြစ်လာခြင်း (လက် ခံအတည်ပြု ခြင်း)
- ◆ အရပ်ဖက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ
- ◆ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှု
- ◆ လူသားမျိုးနွယ်စုအပေါ် ဆန့်ကျင်သည့် ရာဇဝတ်မှုများ
- ◆ စစ်ရာဇဝတ်မှု
- ◆ ဂျနီဗာ ကွန်ဗန်းရှင်း

တရားစီရင် ပိုင်ခွင့်

ICC သည် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို ဘယ်လို ရယူနိုင်ပါသလဲ။

ICC က ဘယ်အချိန်မှာ စတင် အလုပ် လုပ်နိုင်ပါသလဲ။

အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံအတွင်း ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသား တစ်ဦးဦးက ကျူးလွန်သော

- ◆ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်ခုက လွှဲပြောင်းခြင်း၊ ICC တရားစွဲ အရာရှိက စတင်လှုပ်ရှား ဆောင်ရွက်ခြင်း အဖွဲ့ဝင် မဟုတ်သည့် နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ (သို့မဟုတ်) အဖွဲ့ဝင် မဟုတ်သည့် နိုင်ငံအတွင်းမှ နိုင်ငံသား တစ်ဦးဦးမှ ကျူးလွန်သော
- ◆ ရာဇဝတ်မှု ဖြစ်ပွားသည့် နိုင်ငံက ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခြင်း
- ◆ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီက လွှဲပြောင်းပေးခြင်း

ICC ၏ လက်ရှိ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု

- ◆ နိုဝင်ဘာ ၂၀၁၉ မှ စတင်ကာ - ရိုဟင်ဂျာ ပြည်သူများအပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ICC တွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု ဆောင်ရွက်နေပါသည်။
- ◆ အနည်းဆုံး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်ပွားသော ရာဇဝတ်မှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ (အခန်း ၅ တွင် ကြည့်ပါ)

မေးခွန်း

ICC သည် ရိုဟင်ဂျာ ပြည်သူများ အရေး အပေါ်လှုပ်ရှားဆောင်ရွက် သော်လည်း အခြား မြန်မာနိုင်ငံ တဝှမ်းလုံးတွင် ဖြစ်ပွားနေသော အခြား ရာဇဝတ်မှုများအတွက် ဘာကြောင့် မဆောင်ရွက် သလဲ။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုသော် မြန်မာနိုင်ငံသည် ICC ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ မဖြစ်သေးသော ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ (အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်)။ သို့သော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် သည် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ ဖြစ်ပြီး ရာဇဝတ်မှု၏ တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံတွင် ဆက်လက် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ICC (ရောမ စာချုပ်) ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ မဟုတ်သေးပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ICC ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လက်မခံသေးပါ။ (NUG အကြောင်း နောက်ပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ)

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံသည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ ICC ရောမ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ICC ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လက်ခံထားပါသည်။

ICC သည် အဘယ်ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ တစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ဖြစ်ပွားသော အခြား ရာဇဝတ်မှုများကို စုံစမ်း စစ်ဆေးမှု မဆောင်ရွက် သနည်း။

မြန်မာနိုင်ငံ အတွင်း ICC၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ရရှိနိုင်သည့် နည်းလမ်းများမှာ

- ◆ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ က ICC သို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံက ICC ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ ဖြစ်လာခြင်း (အဖွဲ့ဝင် တစ်ဦး)
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံက ICC ၏ တရားစီရင်ခွင့်ကို လက်ခံကြောင်း ကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခြင်း

ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီက ICC သို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း

- ◆ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီတွင် အရေးယူရန် ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ခုချမှတ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေကို ICC သို့ လွှဲပြောင်းပေးနိုင်သော အာဏာရှိပါသည်။
- ◆ လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံရေး အကြောင်းအချက်ကြောင့် ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်လာရန် အလားအလာ အလွန်နည်းပါးပါသည်။
- ◆ ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင်များ (တရုတ် နှင့် ရုရှားတို့ အပါအဝင်) က ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ်တွင် ဗီဒိုအာဏာ ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းကြောင့် လွှဲပြောင်းမှု ဖြစ်နိုင်ချေကို ပိတ်ပင်ဟန့်တားနိုင်ပါသည်။

ICC ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ ဖြစ်လာခြင်း

- ◆ နိုင်ငံ တစ်ခုအတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သော ရာဇဝတ်မှုများကို ICC က စုံစမ်းစစ်ဆေး၍ တရားစွဲဆိုနိုင်သော အဓိက နည်းလမ်း ဖြစ်ပါသည်။ (တရား ခုံရုံး အနေဖြင့် တရားစီရင် ပိုင်ခွင့် ရှိရန် အတွက်)
- ◆ ရာဇဝတ်မှု ဖြစ်ပွားသော နိုင်ငံသည် ICC ၏ အဖွဲ့ဝင် = ရောမစာချုပ်၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ တစ်ခု (ICC ကို တည်ထောင်ခဲ့သော သ ဘောတူစာချုပ်) ဖြစ်လာခြင်း။
- ◆ နိုင်ငံတော်၏ ကို ကိုယ်စား လှယ်များက Instrument of accession ဟု ခေါ်တွင် သော ရုံးစာတစ်စောင် ကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးထံ တင်ပြရမည်။
- ◆ ICC က အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ ဖြစ်ပြီးနောက် တွင် ဖြစ်ပွားသော ရာဇဝတ်မှုများကိုသာ စုံစမ်းနိုင်သည်။
- ◆ လက်ခံ အတည်ပြုခြင်း ပြီးနောက် ၂ လ အကြာတွင် ICC ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် စတင် အသက်ဝင်ပြီး အနာဂတ် အတွက်သာ ဖြစ်သည်။ (သို့သော် အတိတ်က အခြေအနေများကို လွှမ်းခြုံရန် အတွက် နိုင်ငံတော်က ကြေညာ ချက် တစ်စောင် ထုတ်ပြန် နိုင်သည်။
- ◆ နိုဝင်ဘာ ၂၀၂၁ အထိ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုယ်စားလှယ်များက လက်ခံ အတည်ပြုခြင်းစာကို တင်သွင်းခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်လာရန် မြန်မာနိုင်ငံက ကြိုးစားခဲ့ခြင်း မရှိပါ။

- ◆ အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး အစိုးရ (NUG) က ကြေညာချက် တစ်ခုကို တင်သွင်းခဲ့သည်။ ကွဲပြားခြားနားပါသည်။
- ◆ အကယ်၍ NUG က လက်ခံအတည်ပြုခြင်း စာတစ်စောင် ကို တင်သွင်းလာပါက ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ်အနေဖြင့် NUG သည် မြန်မာနိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ် ဟုတ်မဟုတ်ကို ဆုံးဖြတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ သူက ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံနှင့် တိုင်ပင်၍ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ် နိုင်သည်။

ICC ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို သဘောတူ လက် ခံကြောင်း ကြေညာချက်

- ◆ သီးသန့် အခြေအနေတစ်ခုအတွက် ICC ၏ တရားစီရင် ပိုင်ခွင့်ကို သဘောတူ လက်ခံကြောင်း နိုင်ငံတော်က ကြေညာချက် တစ်ခု ထုတ်ပြန် နိုင်သည်။ (ဥပမာ- သီးသန့် အချိန်ကာလ တစ်ခု)
- ◆ ICC က တရားစီရင်ခွင့်ကို မည်သည့်နေ့ရက်မှ စတင်၍ ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း နိုင်ငံတော်က ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ ICC ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့်နေ့ (ဇူလိုင် ၂၀၀၂) အထိ နောက်ကြောင်းပြန်၍ (အတိတ်နေ့ရက် တစ်ခု စတင်နိုင်ခြင်း) သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။

သဘောတူ လက်ခံကြောင်း ကြေညာချက်

- ◆ နိုင်ငံတော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များက ကြေညာချက် ဟုခေါ်တွင်သည့် ရုံးစာတစ်စောင် ကို ICC မှတ်ပုံတင်အရာရှိထံ တင်ပြရန် လိုအပ် ပါသည်။ (ရောမစာချုပ် ပုဒ်မ ၁၂/၃)
- ◆ ထို ကြေညာချက် ကို တင်သွင်း ခြင်း ဖြင့် နိုင်ငံတော်သည် ICC ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ မဖြစ်ပါ။ (NUG က “၁ ဇူလိုင် ၂၀၀၂ ခုနှစ်မှ စတင်ကာ မြန်မာနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုများအပေါ် တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လက်ခံကြောင်း ICC ၏ မှတ်ပုံတင် အရာရှိထံ သို့ ကြေညာချက် တစ်စောင် တင်သွင်းခဲ့သည်” ဟု ထုတ်ပြန် ခဲ့သည်။
- ◆ နောက်ထပ် အဆင့်များ NUG ၏ ကြေညာချက် ကို သူတို့ အနေဖြင့် လက်ခံ /မခံ ကို ICC မှတ်ပုံတင် အရာရှိ နှင့် တရားစွဲ အရာရှိတို့က ပူးတွဲ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ◆ NUG သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားဝင် ကိုယ်စားလှယ် ဟုတ် / မဟုတ် ကို သူတို့က ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ သူ တို့က ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လိုက်နာမည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။
- ◆ နိုဝင်ဘာ ၂၀၂၁ အထိ ICC အနေဖြင့် ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့် အချိန်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မည်ကို ကျွန်ုပ်တို့ မသိရသေးပါ။ အများပြည်သူ သိနိုင်သော သတင်းအချက်အလက် မရှိပါ။
- ◆ အတိတ်က အတွေ့အကြုံအရ ကုလအထွေထွေ ညီလာခံက NUG ကို မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားဝင်

ကိုယ်စားလှယ် ဆုံးဖြတ် လက်ခံခြင်း မရှိသေးပါက ICC အနေဖြင့် ထို ကြေညာချက်ကို လက်ခံရန် ဖြစ်နိုင်ချေ အလားအလာ နည်းပါးပါသည်။

အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

- ◆ ICC နှင့် ၎င်း၏ ကန့်သတ်ချက်များ နှင့် ပတ်သက်၍ အများပြည်သူကို ကူညီရှင်းပြပေးခြင်း
- ◆ ထိတွေ့မှုများ ဆောင်ရွက်ရန် နှင့် အများသိနိုင်သော သတင်းအချက်အလက်များကို မြန်မာနိုင်ငံ မှ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အသီးသီးကို အသိပေး ဖြန့်ဝေပေးရန်အတွက် ICC ၏ ဌာန အသီးသီးကို တိုက်တွန်း ကြေညာချက်ကို လက်ခံရန် ICC တရားစွဲ အရာရှိကို တောင်းဆို တိုက်တွန်းခြင်းနှင့် စည်းရုံး လှုံ့ဆော်ခြင်း နှင့် ထိုလုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်ဆင့်အကြောင်း ပြည်သူလူထုကို အသိပေးခြင်း
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံ အနေ ဖြင့် ICC ၏ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံ ဖြစ်လာအောင် လုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်ဆင့်ကို ဆောင်ရွက်ရန် မြန်မာအစိုးရကို တိုက်တွန်းဆော်ကြားခြင်း (လက်ခံ အတည်ပြုခြင်း)
- ◆ သက်သေအထောက်အထားများကို တရားစွဲ အရာရှိ ထံပေးအပ်ခြင်း (IIMM မှ တဆင့် ပေးပို့ခြင်း အပါအဝင်)

လက်ရှိကာလ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ

- ◆ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်
- ◆ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု
- ◆ ဖမ်းဆီးမိန့်ဝရမ်း
- ◆ နောက်ထပ်အဆင့်များ
- ◆ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

မေးခွန်း

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ မဟုတ်သည့်တိုင် ရိုဟင်ဂျာပြည်သူများ၏ အရေးကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အဘယ်ကြောင့် ICC ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များစတင်နိုင်သလဲ?
- ◆ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ရာဇဝတ်မှုများ၏ အချို့အစိတ်အပိုင်းများသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံသည် ICC (ရောမစာချုပ်) ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ မဟုတ်သေးပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ICC ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို လက်မခံသေးပါ။

- ◆ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှစတင်ကာ ICC ရောမသဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ICC ၏တရားစီရင်ခွင့်ကို လက်ခံထားသည်။
- ◆ ဧပြီ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် တရားစွဲအရာရှိက တရားသူကြီးများကို ICC ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မေးခွန်းမေးမြန်းခဲ့သည်။
- ◆ အကြောင်းပြချက်- အဓမ္မနှင့်ထုတ်ခြင်း ရာဇဝတ်မှုများကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နယ်စပ်ကို ကျော်လွန်၍ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ရာဇဝတ်မှု (ကျည်ဆံတစ်ခု ပစ်ခတ်ခြင်း) ဖြစ်သည်။
- ◆ ၂၀၁၈ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ တွင် အဓမ္မနှင့်ထုတ်ခြင်းရာဇဝတ်မှုအတွက် ICC တွင် တရားစီရင်ခွင့်ရှိ သည်ဟု ICC တရားသူကြီးများကဆုံးဖြတ်သည်။
- ◆ ၂၀၁၉ ဇူလိုင် ၄- ၂၀၁၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၉ ရက်နေ့မှ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ရာဇဝတ်မှုများ ကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး တရားဝင်ခွင့်ပြုပေးရန် တရားသူကြီးများကို တရားစွဲအရာရှိက တောင်းဆိုခဲ့ သည်။
- ◆ (အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများကို ပိတ်ပင်ခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုများ၊ အင်အားသုံးအစပြောက်ခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်းနှင့် လုယက်ခြင်းအပါအဝင်) ရိုဟင်ဂျာလူမျိုးများကို အဓမ္မနေရပ်စွန့်ခွာစေခဲ့သော လုပ်ရပ်များအားလုံး။
- ◆ အခြားရာဇဝတ်မှုများဖြစ်သော ဖိနှိပ်မှုများနှင့် အခြားလူမဆန်သော လုပ်ရပ်များအားလုံးကိုလည်း လေ့လာမည်။
- ◆ ၂၀၁၉ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၁၄ ရက်နေ့တွင် တရားသူကြီးများက စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုကို တရားဝင်ခွင့်ပြုခဲ့ သည်။
- ◆ အနာဂတ်တွင်ဖြစ်ပွားသော ရာဇဝတ်မှုများအပါအဝင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း တစ် စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်ပွားသောရာဇဝတ်မှုများအားလုံး
- ◆ ၂၀၁၆ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၉ရက်နေ့မှ စတင်ကာ ဖြစ်ပွားသော ရာဇဝတ်မှုများသာမကပဲ ၂၀၁၀ခု နှစ် ဇွန်လ ၁ ရက်နေ့မှ ဖြစ်ပွားသော ရာဇဝတ်မှုအားလုံးကို စုံစမ်းစစ်ဆေးနိုင်သည်။(ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် နိုင်ငံ ICC အဖွဲ့ဝင်စတင်ဖြစ်ချိန်)

မေးခွန်း

ရိုဟင်ဂျာပြည်သူများအရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ICC တွင် တရားစီရင်မှုဆောင်ရွက်နေသလား? မဆောင်ရွက်သေးပါ။ လက်ရှိကာလအထိ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းကိုသာ ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

ICC စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း

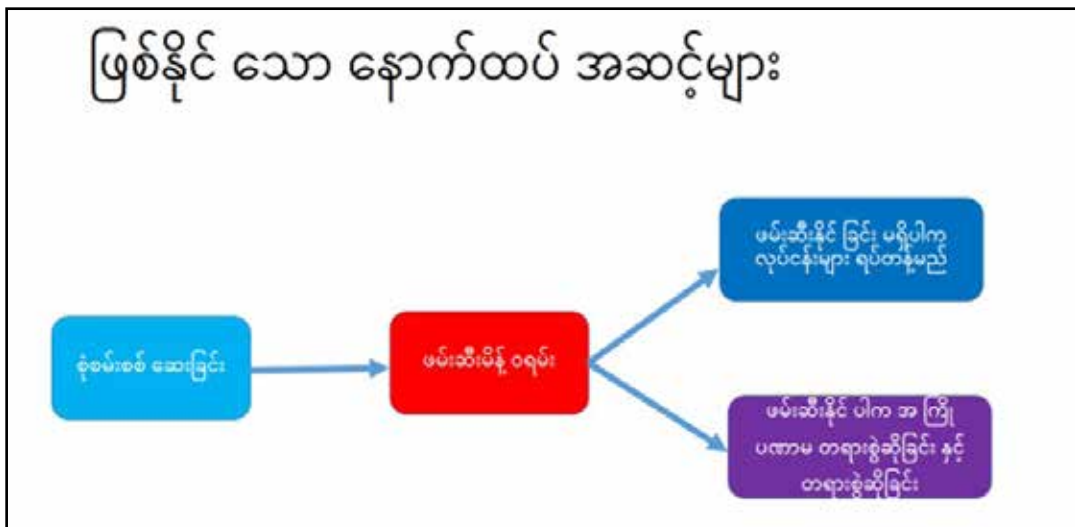
- ◆ တရားစွဲအရာရှိက သက်သေခံအထောက်အထားများကို စုဆောင်းခြင်း၊ ကျူးလွန်ခံရသူများနှင့် မျက်မြင်သက်သေများကို မေးမြန်းခြင်းများဆောင်ရွက်ပါလိမ့်မည်။
- ◆ IIMM နှင့် FFM ထံမှ သက်သေခံအထောက်အထားများကိုလည်း ရယူနိုင်ပါသည်။
- ◆ သူသည် သံသယရှိခံရသူတစ်ဦး အပြစ်ကင်းမှု (သို့မဟုတ်) အပြစ်ရှိမှုနှင့် သက်ဆိုင်သော လုံလောက်သော သက်သေခံအထောက်အထားများကို ရှာဖွေပြုစုရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ◆ အကယ်၍ သက်သေအထောက်အထားများကို ရှာဖွေနိုင်ပါက ကျူးလွန်သူတစ်ဦး သို့မဟုတ် တစ်ဦးထက်ပိုသော ကျူးလွန်သူများကို ဖမ်းဆီးမိန့်ဝရမ်း တောင်းခံခြင်းဖြင့် အမှုတစ်ခုတည်းဆောက်နိုင်သည်။

ICC ၏ ဖမ်းဆီးမိန့်ဝရမ်း

- ◆ ဖမ်းဆီးမိန့်ဝရမ်းသည် သံသယရှိသူကို ဖမ်းဆီးပေးရန်အတွက် တရားသူကြီးများက နိုင်ငံများသို့ တောင်းဆိုသောစာစောင်ဖြစ်သည်။
- ◆ ဖမ်းဆီးမိန့်ဝရမ်းများသည် လူသိရှင်ကြား ကြေငြာခြင်း (သို့မဟုတ်) လျှို့ဝှက် (ချိတ်ပိတ်) ဖြစ်နိုင်သည်။
- ◆ ICC တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်များကိုဖမ်းဆီးနိုင်သော အာဏာမရှိပါ။ နိုင်ငံတော် (အစိုးရများ)ကသာ သံသယရှိသူများကို ဖမ်းဆီးနိုင်သည်။

မေးခွန်း

သံသယရှိသူများကို ဖမ်းဆီးနိုင်ခြင်းမရှိပါက ICC သည် တရားခံရုံး ကျင်းပနိုင်ပါသလား?
မကျင်းပနိုင်ပါဘူး။ တရားခံမရောက်ရှိပါက တရားစီရင်နိုင်မှုမရှိပါ။

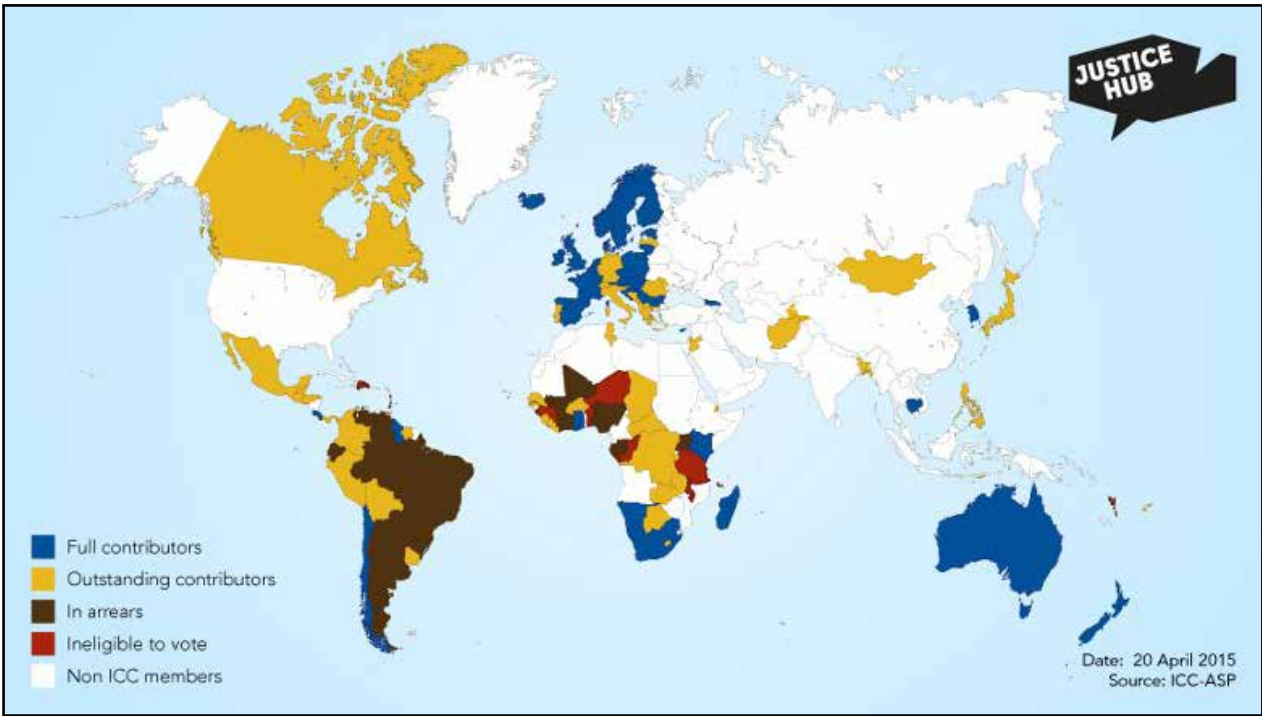


အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

- ◆ ICC နှင့် ၎င်း၏ ကန့်သတ်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ အများပြည်သူသိအောင် ကူညီရှင်းပြပေးရန်။
- ◆ သတင်းအချက်အလက်နှင့် မှတ်တမ်းများကို တရားစွဲအရာရှိသို့ ပေးပို့ရန်။ (IIMM မှ တဆင့် ပေးပို့ခြင်းအပါအဝင်)။
- ◆ ကျူးလွန်ခံရသူများနှင့် မျက်မြင်သက်သေများက သက်သေအထောက်အထားများကို ICC သို့ ပေးပို့နိုင်ရန်အတွက် ကူညီရန် (IIMM မှတဆင့် ပေးပို့ခြင်းအပါအဝင်) ၊ ကျူးလွန်ခံရသူများ၏ မျှော်လင့်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ လည်း သေချာရှင်းပြပေးနိုင်ရန်။
- ◆ တရားစွဲအရာရှိကို ဖမ်းဆီးမိန့်ဝရမ်းများအား လူသိရှင်ကြား အများသိအောင် ထုတ်ပြန်ပေးရေး (သို့မဟုတ် ထုတ်ပြန်ခြင်းမပြုရန်) အတွက် တိုက်တွန်းရန်အတွက် သုံးသပ်စဉ်းစားရန်။
- ◆ ICC ၏ ဌာနအသီးသီးကို ထိတွေ့မှုများလုပ်ဆောင်ရန်နှင့် အများသိနိုင်သော သတင်း အချက်အလက်များကို မြန်မာနိုင်ငံမှ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအသီးသီးကို အသိပေးဖြန့်ဝေရန်အတွက် တိုက်တွန်းရန်။
- ◆ ရိုဟင်ဂျာ ကျူးလွန်ခံရသူများကို ကူညီထောက်ပံ့ခြင်းအစီအစဉ်များ စတင်ဆောင်ရွက်ပေးရန်အတွက် ICC ၏ ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် ရန်ပုံငွေ အားစည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရန်။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံတဝှမ်း ဖြစ်ပွားသော အခြားရာဇဝတ်မှုများကို ICC က ဘာကြောင့်စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု မဆောင်ရွက်နိုင်သနည်း?
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ICC ၏ တရားစီရင်ခွင့် ရရှိနိုင်မည့် နည်းလမ်းများက ဘာတွေလဲ?

ဆွေးနွေးပို့ချချက်များအပေါ် မေးခွန်းများ

- ◆ မြန်မာဗိုလ်ချုပ်များအပေါ် ICC ၏ တရားစီရင်မှု ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဟု ထင်မြင်ယူဆပါသလား? ဘာတွေကဖြစ်ပေါ်လာမှာလဲ?
- ◆ အကယ်၍ ရိုဟင်ဂျာများအပေါ်ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ ICC တရားစီရင်မှု ပေါ်ပေါက်လာပါက သင့်လူမှုအသိုက်အဝန်းအပေါ် အကျိုးပြုနိုင်ပါသလား?



ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ICC အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ နှင့် အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သောနိုင်ငံများပြမြေပုံ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံး (ICJ)



Logo of ICJ

တရားသူကြီးများ

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် တရားရင်ဆိုင်

- ◆ ICC နှင့် ICJ တို့ရဲ့ ကွာခြားမှုများ
- ◆ ICJ ရဲ့လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်
- ◆ ဂမ်ဘီယာနှင့် မြန်မာ ၏အမှု
- ◆ ယာယီကြားဖြတ် အစီအစဉ်များ
- ◆ ကနဦး ကန့်ကွက်ချက်များ
- ◆ နောက်ထပ်အဆင့်များ
- ◆ အားသာချက်များနှင့် အကန့်အသတ်များ
- ◆ မျှော်လင့်ချက်များ

မေးခွန်း

အပြည်ပြည်တိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး (ICC) နှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားခုံရုံး (ICJ) တို့အကြား ကွာခြားချက်များကို ရှာဖွေပါ?

- 1) ICC နှင့် ICJ နှစ်ဖွဲ့လုံးသည် နယ်သာလန်နိုင်ငံ သဟိတ်မြို့တွင် အခြေစိုက်သည်။
- 2) ICC နှင့် ICJ နှစ်ဖွဲ့လုံးသည် ကုလသမဂ္ဂ ၏ တရားရုံးများဖြစ်သည်။
- 3) လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ဖြစ်ပွားခြင်းရှိ မရှိကို ၎င်းတို့နှစ်ဖွဲ့လုံးက ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။
- 4) ၎င်းတို့နှစ်ဖွဲ့လုံး လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးချင်းစီကို တရားစွဲဆိုနိုင်သည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်များ

- ◆ နိုင်ငံများကြား ဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန် (အငြင်းအခန် ဖြစ်ပွားသည့် အမှုများ)၊ ဥပမာအနေဖြင့် နိုင်ငံတကာစာချုပ် သို့မဟုတ် သဘောတူစာချုပ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍။
- ◆ သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂက လွဲအပ်လာသော ဥပဒေပိုင်းဆိုင်ရာမေးခွန်းများအတွက် အကြံပြုချက်များကို ပေးအပ်သည်။ (အကြံပြုခြင်း လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများ)

ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံက မြန်မာနိုင်ငံကို ICJ မှာ ဘာကြောင့် တရားစွဲဆိုခွင့်ရှိသနည်း။

ဘာကြောင့်ဆိုတော့ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံတို့သည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သော သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်သည်။
- ◆ အခြားစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု သဘောတူစာချုပ်နှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုတစ်ခု တင်သွင်းနိုင်သည်။
- ◆ ဆိုလိုသည်မှာ အခြားနိုင်ငံက မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများ ကျူးလွန်သည့်အပေါ် တာဝန်ခံစေရန်အတွက် တရားသူကြီးများကို ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုချမှတ်ရန် တိုက်တွန်းနိုင်ပါသည်။
- ◆ ၂၀၁၉ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ ၁၁ ရက်နေ့ တွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်ပါ တာဝန်ဝတ္တရားများကို ချိုးဖောက်မှုဖြင့် ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံက မြန်မာနိုင်ငံကို ICJ တွင်တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။
- ◆ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကို ကျူးလွန်ခြင်း၊ လှုံ့ဆော်ခြင်း၊ ကျူးလွန်ရန်ကြိုးပမ်းခြင်း၊ တားဆီးရန် ပျက်ကွက်ခြင်း၊ အပြစ်ပေးရန်ပျက်ကွက်ခြင်း စသည့် ကိစ္စများကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။
- ◆ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၁၀ရက်နေ့နှင့် ၁၂ ရက်နေ့များတွင် ပထမအကြိမ်ကြားနာမှုတွင် တရားစီရင် ပိုင်ခွင့်နှင့် ယာယီကြားဖြတ် အစီအမံများကို ဆွေးနွေးရန်ဖြစ်သည်။

- ◆ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ကို မြန်မာနိုင်ငံကို ကိုယ်စားပြု မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။
- ◆ ICJ ၏ အမှုသည် သူမကို တရားဆွဲဆိုသည်ဟု အဓိပ္ပါယ်မရပါ။ သူမအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကိုယ်စား စကားပြောဆိုခွင့် ရှိသည်ဟုသာ ဆိုလိုပါသည်။
- ◆ ၂၀၂၀ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ ၂၃ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံက ယာယီကြားဖြတ်အစီအမံများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ICJ တရားသူကြီးများက အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။
- ◆ အကာအကွယ်ပေးရေး ယာယီအစီအမံများကို အမိန့်ချမှတ်ခြင်းသည် ICJ တွင် တရားတင်လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့် ဆောင်ရွက်နေစဉ်ကာလအတွင်း ICJ ကထုတ်ပြန်နိုင်သော အရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက်များဖြစ်သည်။
- ◆ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ဖြစ်နိုင်သည့် ပြင်းထန်သော အန္တရာယ်ရှိကြောင်း တရားသူကြီးများက ပြောကြားခဲ့သည်။
- ◆ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို တညီတညွတ်တည်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ICJ ၏ အမိန့်များ

- ◆ သတ်ဖြတ်ခြင်းနှင့် ပြင်းထန်သောနာကျင်ထိခိုက်စေခြင်း တို့အပါအဝင် ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ကျူးလွန်သည့် လုပ်ရပ်များကို တားဆီးရန် အစီအမံများအားလုံးကို မြန်မာနိုင်ငံက ဆောင်ရွက်ရမည်။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံသည် တပ်မတော်နှင့် အခြားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များအားလုံးကို ထိန်းချုပ်ထားရန်နှင့် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများ မကျူးလွန်နိုင်စေရန် အာမခံရမည်။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံသည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု သက်သေအထောက်အထားများကို ထိန်းသိမ်းထားရမည်။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံက ICJ ကို ၄ လအတွင်း အစီရင်ခံရမည်။ ထို့နောက်တွင် အမှုကိုနောက်ဆုံးစီရင်ချက်ချမှတ်ပြီးချိန်အထိ ၆လလျှင်တစ်ကြိမ် အစီရင်ခံစာတင်သွင်းရမည်။



ICJ ၏ နောက်ထပ်အဆင့်များ

- ◆ အမှု၏ အဓိက အကြောင်းရာများအတွက် ICJ ကဆုံးဖြတ်ချက် မချမှတ်ရသေးပေ။ (အမှု၏ ပင်မ အကြောင်းအရာ) ICJ သည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းရှိ မရှိ မဆုံးဖြတ်ရသေးပေ။
- ◆ ပင်မအမှုအပေါ်တွင် ICJ ကဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရန် နှစ်အနည်းငယ်မျှ အချိန်ကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းမပြုလုပ်မီ ရှည်လျှာသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။
- ◆ စစ်အာဏာမသိမ်းမီ ၂၀၂၁ ဇန်နဝါရီလတွင် NLD အစိုးရက တရားစီရင်ခွင့်ကို မေးခွန်းထုတ်သည့် ကနဦးကန့်ကွက်ချက်များကို တင်သွင်းခဲ့သည်။
- ◆ အမှုကို ပလပ်ပေးရန် တရားသူကြီးကို တောင်းဆိုထားပြီး ICJ တွင်အမှုကိုစဉ်းစားခွင့်မရှိဟု ငြင်းခုံ ထားသည်။
- ◆ တရားသူကြီးများက ကနဦးကန့်ကွက်ချက်ကို ဆုံးဖြတ်ပြီးသည့်အချိန်ထိ ပင်မအမှုအပေါ် ဆောင် ရွက်ချက်များကို ရပ်ဆိုင်းထားသည်။
- ◆ ICJ က ကနဦးကန့်ကွက်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကြားနာမှုတစ်ခုကျင်းပပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခု ချမှတ်မည်ဖြစ်သည်။ မည်သည့်အချိန်တွင်ဆောင်ရွက်မည်ကို မသိရှိရသေးသော်လည်း ၂၀၂၂ ခုနှစ် နှစ်ဦးပိုင်းကာလတွင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။
- ◆ အကယ်၍ ကနဦးကန့်ကွက်ချက်များကို ပယ်ချပြီး အမှုကို ရှေ့ဆက်တိုးဆောင်ရွက်ပါက တရား သူကြီးများထံသို့ ပင်မ အမှုအပေါ် ငြင်းခုံလျှောက်လဲချက်များကို စာဖြင့်ရေးသားတင်ပြရမည်။
- ◆ အနာဂတ်လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်တွင် မည်သူက မြန်မာနိုင်ငံကို ကိုယ်စားပြုမည်နည်း။
- ◆ NUG သို့မဟုတ် စစ်ကောင်စီအကြား မြန်မာနိုင်ငံကို မည်သူကကိုယ်စားပြုပိုင်ခွင့် အာဏာရှိ ကြောင်း ကို ICJကဆုံးဖြတ်ချမှတ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။
- ◆ ၂၀၂၁ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလအထိ မည်သို့ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မည်ဆိုသည့် အကြောင်းနှင့် မည်သည့် အချိန်တွင်ဆောင်ရွက်မည်ဆိုသည်ကို မသိရသေးပေ။
- ◆ အနာဂတ်တွင် ပင်မအမှုအပေါ် စီရင်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ICJ က မြန်မာနိုင်ငံ၏ တာဝန်ရှိမှုကို အသိ အမှတ် ပြုနိုင်သည်။
- ◆ ကျူးလွန်သူများကို အပြစ်ပေးရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံက အာမခံရန် အမိန့်ပေးနိုင်သည်။ (ICC, IIMM တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်။)
- ◆ နောက်ထပ်မဖြစ်စေရန် မြန်မာနိုင်ငံက အာမခံရန် အမိန့်ပေးနိုင်သည်(ဖိနှိပ်သည့် ဥပဒေ၊ မူဝါဒနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုများကို ပြောင်းလဲရန် စသည်ဖြင့်)။
- ◆ ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် ကုစားခြင်းအစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ပေးရန် အမိန့်ပေးနိုင်သည်။

ICJ ၏အားသာချက်များ

- ◆ အကာအကွယ်ပေးရေး ယာယီကြားဖြတ်စီအမံကြောင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းက လေ့လာ စောင့်ကြည့်မှု ပိုမိုတိုးပွားလာစေခြင်းဖြင့် မြန်မာစစ်တပ်အပေါ်တွင် ဖိအားများ ပိုမိုတိုးမြှင့်လာမည်။
- ◆ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဖြစ်ပွားနေသည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအပေါ် သိသာ ထင်ရှားသည့် အရေးယူမှုများဆောင်ရွက်ပေးရန် ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ အပေါ်တွင်လည်း ဖိအားများ တိုးမြှင့်လာစေနိုင်သည်။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံကို လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု စွပ်စွဲချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ လူသိရှင်ကြား အများသိအောင် တုံ့ပြန်ရန် ဖိအားပေးနိုင်ခြင်း။
- ◆ ရိုဟင်ဂျာများနှင့် သက်ဆိုင်သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ မူဝါဒများနှင့် အမှုအကျင့်များကို ထင်ရှားထွက်ပေါ် လာစေသည်။
- ◆ ကျူးလွန်ခံရသူများအတွက် ကုစားရေးအစီအစဉ် အချို့ကို အမိန့်ချမှတ်ပေးနိုင်သည်။
- ◆ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများကို ပြောင်းလဲခြင်းများကို အမိန့်ချနိုင်သည်(ဥပမာ- နိုင်ငံသားဥပဒေ)။

ICJ ၏အကန့်အသတ်များ

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် စီရင်ချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ခက်ခဲသည်။
- ◆ ICJ တွင် ၎င်း၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ရန် တိုက်ရိုက်နည်းလမ်း မရှိ ပါ။ ICJ ၏ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ကုလသမဂ္ဂ၏ လုံခြုံရေး ကောင်စီနှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝန်းကသာလျှင် မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် ဖိအားပေးခိုင်းစေနိုင်သည်။
- ◆ လုပ်ထုံးနည်းနာများသည် အလွန်ရှည်လျားပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာမြင့်သည်။
- ◆ ICJ သည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကိုသာ အာရုံစိုက်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင်း အခြား ဒေသများတွင် ကျူးလွန်မှုများကို မကြည့်ပဲ ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် ကျူးလွန်မှုများကိုသာ စီရင်နိုင် ပါသည်။
- ◆ ဥပဒေအကြောင်းအရ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကို သက်သေပြရန် အလွန်ခက်ခဲပါသည် (လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ရန် ရည်ရွယ်ချက်)။
- ◆ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုမမြောက်ကြောင်း ICJ က တွေ့ရှိပါက မြန်မာစစ်တပ်အတွက် ဝါဒဖြန့်ချိရေး အောင်မြင်မှု တစ်ရပ်ဖြစ်သွားနိုင်ပြီး ၎င်းတို့အတွက် တန်ပြန်အကျိုးပြုမှုပင် ဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု နှင့်ပတ်သက်ပြီး အာဂျင်တီးနားတွင် တရားစွဲဆိုထားသည့် တရားခံရုံး (အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံ)

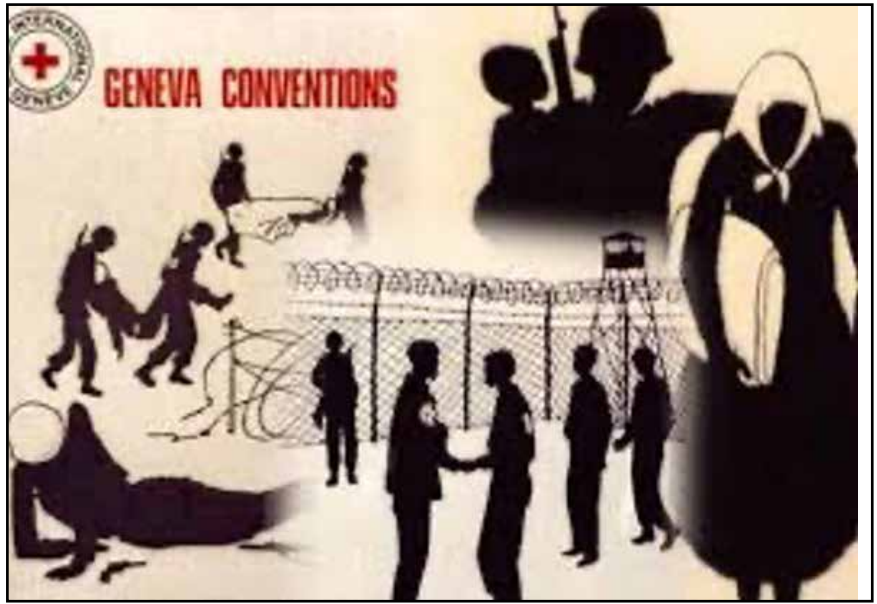
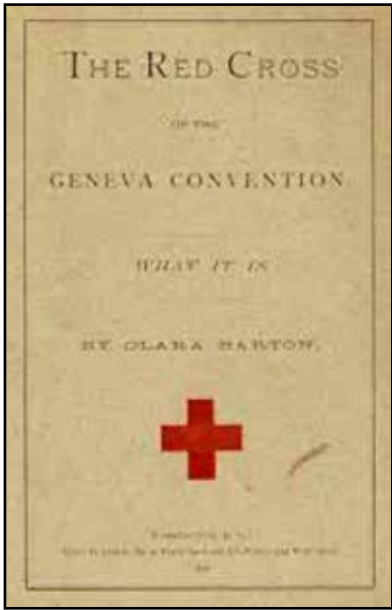
- ◆ ဂမ်ဘီယာက မြန်မာအစိုးရအား ရိုဟင်ဂျာတွေအပေါ် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်သောအမှုဖြင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၁ရက်နေ့တွင် တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။
- ◆ သမ္မတ ဦးဝင်းမြင့်၊ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၊ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီးမင်းအောင်လှိုင်၊ သမ္မတဟောင်း ဦးသိန်းစိန်နှင့် ဦးထင်ကျော် တို့ကို ရိုဟင်ဂျာတွေ အပေါ်လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်ခဲ့သော အမှုဖြင့်တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။
- ◆ မြန်မာတပ်မတော်က တိုင်းရင်းသားရိုဟင်ဂျာ မွတ်စလင်တွေအပေါ် လူသတ်မှု၊ မုဒိန်းကျင့်မှုနှင့် မီးရှို့မှုတွေ အပါအဝင်အခြားသော ကြမ်းတမ်းတဲ့ ရက်စက်မှုတွေကိုလည်း ကျူးလွန်ခဲ့သော ကြောင့် ဖြစ်သည်။
- ◆ တပ်မတော်ရဲ့ လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်ရေးစီမံကိန်း ကာလအတွင်းမှာ အဲဒီကျူးလွန်မှုတွေက ၂၀၁၇ခု နှစ် ဩဂုတ်လတွင် အထွတ်အထိပ် သို့ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ထိုကျူးလွန်မှုတွေကြောင့် ရိုဟင်ဂျာ ခုနှစ် သိန်း လေးသောင်းကျော်ကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။
- ◆ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်ကို ချိုးဖောက်ခဲ့မှုနဲ့ မြန်မာအစိုးရ ထိပ်တန်းခေါင်းဆောင်တွေကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး နဲ့ အာဂျင်တီးနားတရားရုံးတွေမှာ နိုင်ငံတကာရိုဟင်ဂျာ လှုပ်ရှားတဲ့အဖွဲ့တွေနဲ့ လက်တင်အမေရိက လူ့အဖွဲ့တွေက တရားစွဲခဲ့သည်။
- ◆ ICC တင်ထားတဲ့အမှုနှင့် တူနိုင်တဲ့အတွက် အာဂျင်တီးနားတရားရုံးက အမှုကို ဆိုင်းငံ့ထားရာကနေ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့တွေက ထပ်ပြီးတင်ပြတဲ့အတွက်ကြောင့် အမှုကို ပြန်လည်သုံးသပ်ဖို့ စီစဉ်ခဲ့ ကြောင်း မြန်မာရိုဟင်ဂျာများအသင် ဥက္ကဋ္ဌ ဦးထွန်းခင်က ပြောခဲ့သည်။
- ◆ ဒီအမှုအတွက် ရိုဟင်ဂျာတွေဘက်က လိုက်ပါဆောင်ရွက်ပေးတဲ့ ရှေ့နေ Tomas Ojea Quintana က တရားရုံးက သုံးသပ်မှုကို ကြိုဆိုခဲ့သည်။
- ◆ ကုလသမဂ္ဂကလဲ အာဂျင်တီးနား၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လက်ခံခဲ့ပြီး မစ္စတာ ကင်တာနား က နိုင်ငံ တကာရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး ကရှေ့နေတွေနဲ့ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပြီး လိုအပ်တဲ့ သက်သေ အထောက် အထားများကို စုဆောင်းပြီး အာဂျင်တီးနားအရားရုံးမှာ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သောသူများကို အရေးယူ နိုင်အောင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားမည်ဟု ပြောသည်။
- ◆ ရိုဟင်ဂျာတွေအပေါ် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနဲ့ မြန်မာနိုင်ငံကို နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံး (ICC) ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာတရားရုံး (ICJ) နဲ့ နိုင်ငံတကာတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်မှုအရ အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံ (international jurisdiction) သုံးခုနဲ့ တရားစွဲဆိုထားသည်။
- ◆ Genocide Convention အောက်မှ ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံသည် အိုင်စီဂျေထံ လျှောက်ထားချက်နှင့်မတူ

ပဲ အာဂျင်တီးနား တရားရုံးတွင်တင်ထားသောစွဲချက်သည် နိုင်ငံကို ဦးတည်စွဲခြင်းမဟုတ်ပဲ ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးချင်းအပေါ် စွဲဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံသည် Rome Statute အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သောကြောင့် မြန်မာအစိုးရက ICC တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ကို ငြင်းဆိုခဲ့သည်။
- ◆ ICJ တစ်ခုတည်းကိုပဲ နိုင်ငံတကာဥပဒေလမ်းကြောင်းအရ ဖြေရှင်းဖို့ စီစဉ်နေကြောင်းနှင့် အာဂျင်တီးနား ကိစ္စကို အထူးတလည် ဖြေရှင်းဖို့မရှိကြောင်း နိုင်ငံတော်သမ္မတရုံး ပြောခွင့်ရသူ ဦးဇော်ဌေးက နိုဝင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့က နေပြည်တော်မှာ ကျင်းပတဲ့ သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲမှာပြောခဲ့သည်။
- ◆ နိုင်ငံတော်အတိုင်ပင်ခံ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်က စွပ်စွဲချက်များကို ပြန်လည်တုံ့ပြန်ရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အိုင်စီဂျေတွင် တရားရင်ဆိုင်ခဲ့သည်။
- ◆ ဒီဇင်ဘာ ၁၀ရက်နေ့တွင် အိုင်စီဂျေ၌ ကြားနားမှုကို စတင်ခဲ့ပြီး ရခိုင်မြောက်ပိုင်းရှိကျန်ရှိနေသော ရိုဟင်ဂျာများအပေါ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူမျိုးတုံး သုတ်သင်ရှင်းလင်းမှု အပြုအမူများကို ရပ်တန့်ရေးအတွက် ယာယီအရေးယူမှုများ ပြုလုပ်ရန် တရားရုံး၌ တောင်းဆိုခဲ့သည်။
- ◆ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်သည် စစ်တပ်၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို ရှုတ်ချရန်၊ ရပ်တန့်ရန် သူ့ရာထူးနှင့် အရှိန်အဝါကို အသုံးချခြင်းမရှိခဲ့ဟု IFFM က မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။
- ◆ အလွဲအသုံးချမှု စွပ်စွဲချက်အား စစ်ဆေးမှုမပြုနိုင်အောင် ပိတ်ဆို့ခဲ့ကြသည်။
- ◆ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ အစိုးရသည် စွပ်စွဲထားသော ရာဇဝတ်မှုများကို သိသိကြီးနှင့် ပါဝင် ခဲ့သည်ဟု အတည်ပြုစွပ်စွဲခဲ့သည်။



ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း သဘောတူညီချက်စာချုပ်



The red cross of the Geneva Convention Clara bordon national historic site

ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ထပ်လောင်းနောက်ဆက်တွဲ ဖြည့်စွက်မှုများသည် စစ်ပွဲ၏ကြမ်းတမ်းမှုကို ကန့်သတ်သည့် အရေးကြီးဆုံး စည်းမျဉ်းများပါရှိသော နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်များဖြစ်လာခဲ့သည်။ တိုက်ပွဲတွင် မပါဝင်သူများ (အရပ်သား၊ ဆေးဆရာ၊ အကူအညီပေးရေးလုပ်သား) နှင့် တိုက်ပွဲ မဖြစ်နိုင်သူများ (ဒဏ်ရာရသူများ၊ နာမကျန်းသူများ၊ သင်္ဘောပျက်ကျသော တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၊ စစ်သုံးပန်းများ)ကို အကာအကွယ် ပေးကြသည်။

ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများ - ပြီးခဲ့သော ရာစု၏အရေးကြီးဆုံးသော အောင်မြင်မှုများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည့်ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများသည် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၁၂ ရက်နေ့တွင် သက်တမ်း ၇၀ ပြည့်သွားပါသည်။ စည်းဝေးကြီးများမှ ကယ်တင်ခဲ့သော အသက်တာအားလုံးကို ဂုဏ်ပြုရန်၊ နောက်ထပ် လုပ်ဆောင်ရမည့် အလုပ် များကို မှတ်သားရန်နှင့် လုပ်ဆောင်ရမည့်အရာများကို သတိပြုရန်၊ ကမ္ဘာသည် အဆိုးဆုံးစစ်ပွဲများမှ လူများကို ကာကွယ်ရန် အရေးကြီးသည်။

ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ထပ်လောင်းနောက်ဆက်တွဲဖြစ်ည့်စွက်မှုများသည် နိုင်ငံတကာ လူသားချင် စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာဥပဒေ၏ ပင်မအချက်ဖြစ်ပြီး လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုကို ထိန်းချုပ်ကာ ၎င်း၏သက်ရောက်မှုများကို ကန့်သတ်ရန်ကြိုးပမ်းသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေအဖွဲ့ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့သည် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများတွင် မပါဝင်သူများ (အရပ်သား၊ ကျန်းမာရေးလုပ်သားများနှင့်

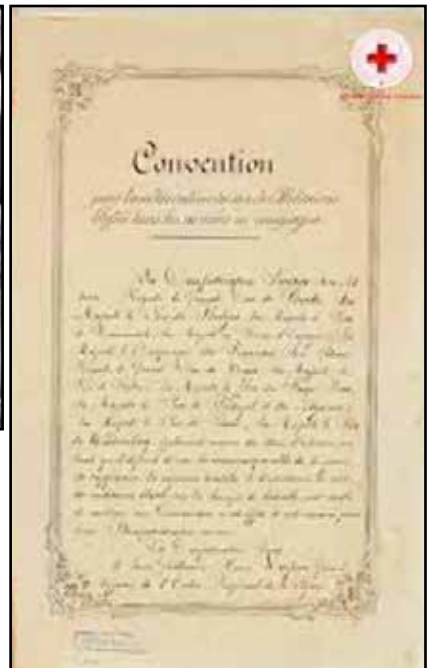
အကူအညီပေးရေး လုပ်သားများ) နှင့် ဒဏ်ရာရရှိသူများ၊ ဖျားနာသူများ၊ သင်္ဘောပျက်ကျသော စစ်သားများနှင့် စစ်သို့ပန်းများ ကဲ့သို့သော ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများတွင် ပါဝင်ခြင်းမပြုသူများကို အထူးကာကွယ်ပေးပါသည်။ သဘောတူ ညီချက်များနှင့် ၎င်းတို့၏ ပရိတိုကောများသည် ချိုးဖောက်မှု အားလုံးကို တားဆီးရန် သို့မဟုတ် အဆုံးသတ်ရန် အစီအမံများ ပြုလုပ်ရန် တောင်းဆိုထားသည်။ ၎င်းတို့တွင် “ဆိုးရွားသောချိုးဖောက်မှုများ” ဟုလူသိများသောအရာကိုကိုင်တွယ်ရန် တင်းကြပ်သော စည်းမျဉ်းများ ပါရှိသည်။ ဆိုးရွားစွာဖောက်ဖျက်မှု များအတွက် တာဝန်ရှိသူများကို ရှာဖွေရန်၊ စုံစမ်းခြင်း သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းပေးရမည် ဖြစ်ပြီး မည်သည့် နိုင်ငံသားကိုမဆို လက်ခံလိုက်နာဆောင်ရွက် ထားရမည် ဖြစ်သည်။

ပထမ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း

ဤကွန်ဗင်းရှင်းသည် ၁၈၆၄၊ ၁၉၀၆ နှင့် ၁၉၂၉ ခုနှစ်တွင် လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့သော ဒဏ်ရာရရှိသူများနှင့် နာမကျန်းသူများဆိုင်ရာ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း၏ စတုတ္ထအကြိမ် မွမ်းမံထားသောဗားရှင်းကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ၎င်းတွင် ပုဒ်မ ၆၄ ခု ပါရှိသည်။ ၎င်းတို့သည် ဒဏ်ရာရသူများနှင့် ဖျားနာသူများအတွက်သာမက ဆေးဘက်ဆိုင်ရာနှင့် ဘာသာရေးဝန်ထမ်းများ၊ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာယူနစ်များနှင့် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးများအတွက်လည်း အကာအကွယ်ပေးပါသည်။ ကွန်ဗင်းရှင်းသည် ထူးခြားသော သင်္ကေတ များကို အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ ၎င်းတွင် ဆေးရုံဇုန်များဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်မူကြမ်းနှင့် ဆေးဘက် ဆိုင်ရာနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် စံပြုအထောက်အထားတစ်ခုပါရှိပြီး နောက်ဆက်တွဲ နှစ်ခုပါရှိသည်။

ဒုတိယ အကြိမ်မြောက် ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း

ဤကွန်ဗင်းရှင်းသည် ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း၏မူများကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပင်လယ်ရေကြောင်း စစ်ပွဲအတွက် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန်အတွက် ၁၉၀၇ ခုနှစ် Hague သဘောတူညီချက်ကို အစားထိုးခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် အကြောင်းအရာဆိုင်ရာ ပထမ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အနီးကပ်လိုက်နာရသည်။ ပင်လယ်ပြင်တွင် စစ်နှင့်သက်ဆိုင်သော အထူးပုဒ်မ ၆၃ပုဒ်ပါရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၎င်းသည် ဆေးရုံသင်္ဘောများကို ကာကွယ်ပေးရသည်။ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် စံပြုသက်သေခံကတ်ပြားပါရှိသော နောက်ဆက်တွဲတစ်ခုပါရှိသည်။



တတိယ အကြိမ်မြောက် ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း

ဤကွန်ဗင်းရှင်းသည် ၁၉၉၉ ခုနှစ် စစ်သုံးပန်းများဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းကို အစားထိုးခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် ပုဒ်မ ၁၄၃ ပါရှိပြီး ၁၉၉၉ ကွန်ဗင်းရှင်းတွင် ၉၇ ပုဒ်သာ ပါရှိသည်။ စစ်သုံးပန်းအဖြစ် ခံစားခွင့်ရှိသူများ အမျိုးအစားများကို ကွန်ဗင်းရှင်း ၁ နှင့် ၂ အရ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖော်ပြထားသည်။ အထူးသဖြင့် စစ်သုံးပန်းများ၏ အလုပ်ကြမ်း၊ ၎င်းတို့၏ ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များ၊ သက်သာခွင့်နှင့် ၎င်းတို့အပေါ် ချမှတ်ထားသော တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အခြေအနေများနှင့် သုံးပန်းများ၏ နေရာများကို ပိုမို တိကျစွာ သတ်မှတ် ထားပါသည်။ ကွန်ဗင်းရှင်းတွင် စစ်သုံးပန်းများအား တက်ကြွသော ရန်စမှုများ ချုပ်ငြိမ်းပြီးနောက် နှောင့်နှေးခြင်းမရှိဘဲ ပြန်လည် လွတ်ပေးရမည်ဟူသောမူကို ချမှတ်ထားသည်။ ကွန်ဗင်းရှင်းတွင် မော်ဒယ် စည်းမျဉ်းများနှင့် အထောက်အထားနှင့် အခြားကတ်များ ပါရှိသော နောက်ဆက်တွဲငါးခုရှိသည်။

စတုတ္ထ အကြိမ်မြောက် ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း

၁၉၄၉ မတိုင်မီက လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့သော ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်များသည် အရပ်သားများနှင့် မဟုတ်ဘဲ တိုက်ပွဲဝင်သူများနှင့်သာ သက်ဆိုင်ပါသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်၏ အဖြစ်အပျက်များသည် စစ်အတွင်း အရပ်သားများအား အကာအကွယ်ပေးရေး သဘောတူစာချုပ် ပျက်ကွက်ခြင်း၏ ဆိုးရွားသော အကျိုးဆက်များကို ပြသခဲ့သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့သော ကွန်ဗင်းရှင်းသည် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်၏ အတွေ့အကြုံများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။ ဆောင်းပါး ၁၅၉ ပုဒ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ၎င်းတွင် စစ်ပွဲ၏ အကျိုးဆက်အချို့ကို မဖော်ပြဘဲ စစ်ပွဲ၏နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်များကို ပြည်သူများအား ယေဘုယျ ကာကွယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် အပိုင်းတိုလေးတစ်ပိုင်းပါဝင်သည် ဖြစ်သောကြောင့် ၁၉၇၇ ခုနှစ်၏ ထပ်လောင်းပရိုတိုကောများတွင် နောက်ပိုင်းတွင် ဆန်းစစ်လေ့လာခဲ့သည်။ အကာ အကွယ်ပေးထားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့၏ ပိုင်နက်နယ်မြေရှိ နိုင်ငံခြားသားများ၏ အခြေအနေနှင့် သိမ်းပိုက်ထားသော နယ်မြေရှိ အရပ်သားများ၏ အခြေအနေတို့ကို ပိုင်းခြားထားသည်။ ၎င်းတွင် သိမ်းပိုက်ခံထားရသော နယ်မြေရှိ ပြည်သူများအတွက် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကယ်ဆယ်ရေးဆိုင်ရာ အသေးစိတ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သော အရပ်သားလူထုအပေါ် သိမ်းပိုက်ခြင်းအာဏာ၏ တာဝန်ဝတ္တရားများ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတွင် အရပ်သား အလုပ်သမားများအား ဆက်ဆံခြင်းအတွက် တိကျသောအစိုးရတစ်ရပ်လည်း ပါရှိသည်။ ၎င်းတွင် ဆေးရုံနှင့် ဘေးကင်းရေးဇုန်ဆိုင်ရာ စံပြုသဘောတူညီချက်၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ကယ်ဆယ်ရေးဆိုင်ရာ စံနမူနာစည်းမျဉ်းများနှင့် မော်ဒယ် ကတ်များ ပါရှိသော နောက်ဆက်တွဲ သုံးခုပါရှိသည်။

Common Article 3

ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းလေးခု၏ ဘုံအပိုဒ် ၃ တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် နိုင်ငံတကာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများ၏ အခြေအနေများကို ခြုံငုံဖော်ပြသည့်အနေဖြင့် အောင်မြင်မှုတစ်ခုကို အမှတ် အသားပြုပါသည်။ ဤပဋိပက္ခအမျိုးအစားများသည် အလွန်ကွဲပြားပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် ရိုးရာပြည်တွင်းစစ် များ အခြားပြည်နယ်များထဲသို့ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိနေသည့် ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ များ သို့မဟုတ် တတိယနိုင်ငံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံစုံက အစိုးရနှင့်အတူ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နေသည့် ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခများ ပါဝင် သည်။ ဘုံအပိုဒ် ၃ သည် နှိမ်ချမှု မပြုရဟူသော အခြေခံစည်းမျဉ်းများကို ပြဌာန်းထားသည်။ ၎င်းသည် ဂျီနီ ဗာကွန်ဗင်းရှင်းများ၏ မရှိမဖြစ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ပါဝင်သော ကွန်ဗင်းရှင်းငယ်တစ်ခု ကဲ့သို့ဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတကာ စရိုက်လက္ခဏာမဟုတ်သော ပဋိပက္ခများနှင့် သက်ဆိုင်စေသည်။

ဆိုးရွားစွာ ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ ရန်သူလက်ထဲရှိ လူသားအားလုံးအတွက် လူသားဆန်စွာ ဆက်ဆံမှု လိုအပ် ပါသည်။ ၎င်းသည် လူသတ်မှု၊ ဖြတ်တောက်မှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှု၊ အရှက်ရ စေသော နှိမ်ချဆက်ဆံမှု၊ ဓားစာခံများဖမ်းဆီးခြင်းနှင့် တရားမျှတမှုမရှိသော တရားစီရင်မှုတို့ကို အထူး တား မြစ်ထားသည်။

ဒဏ်ရာရရှိသူများ၊ နာမကျန်းသူများနှင့် သင်္ဘောပျက်သူများကို စုဆောင်းပြုစုစောင့်ရှောက်ရန်လို အပ်သည်။

၎င်းသည် ICRC အား ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသောအဖွဲ့များသို့ ၎င်း၏ဝန်ဆောင်မှုများကို ကမ်းလှမ်းပိုင် ခွင့်ရှိသည်။

အထူးသဘောတူညီချက်များဟု ခေါ်သည့် ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများ၏ အစိတ်အပိုင်းအားလုံး သို့မဟုတ် အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသောအဖွဲ့များအား တောင်းဆိုထားသည်။

ဤစည်းမျဉ်းများကို ကျင့်သုံးခြင်းသည် ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်သူများ၏ တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အဆင့် အတန်းကို မထိခိုက်စေကြောင်း အသိအမှတ်ပြုပါသည်။

ယနေ့ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအများစုသည် နိုင်ငံတကာမဟုတ်သောကြောင့် ဘုံအပိုဒ် ၃ ကို ကျင့်သုံး ခြင်းသည် အရေးကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ လေးစားမှုအပြည့်ရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မတိုင်မီကတည်းက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ ၁၉၄၉ခုနှစ်တွင် ကျင်းပသောဂျီနီဗာ ကွန်ဗင်းရှင်းထဲတွင် အမျိုးမျိုးသော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် ပက်သက်၍ ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက် လေးရပ်ဖြစ်သော Common Article (3) ကို ပြဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသဘောတူညီချက်၏အခြေခံမှာ စစ်ဖြစ်ပွားချိန်အတွင်း အရပ်သား ပြည်သူလူထုကို

အကာအကွယ်ပေးမှုကိုအခြေခံပါသည်။ သို့သော်၎င်း Common Article (3)သည် ပြည်တွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကိုဖြေရှင်းရန် လုံလောက်မှု မရှိသေးပါ။

လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုကိုအခြေခံ၍ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွင်း အရပ်သားနှင့် စစ်သို့ပန်းများကိုခွဲခြားမှုမရှိဘဲ ဆက်ဆံရန်အတွက် ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီကော်မတီ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ၁၈၆၄ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူညီချက်အပေါ် ၁၉၀၆ ခုနှစ်၊ ၁၉၄၉ခုနှစ်နှင့် ၁၉၄၉ ခုနှစ်တို့တွင် ပြင်ဆင်မှုများ ထပ်မံပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် သဘော တူညီချက်(၄)ခုပြဋ္ဌာန်း နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင် သဘောတူညီချက်၏ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ် (၂)ခုကို ထပ်မံ ပြဋ္ဌာန်း နိုင်ခဲ့သည်။

- ◆ သဘောတူညီချက် (၁)သည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွင်း ဒဏ်ရာဖျားနာရသူများအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ပက်သက်သည်။ စစ်ဖြစ်ပွားစဉ်အတွင်း ရန်သူဘက်မှ ဒဏ်ရာရလူနာများကို ဆေးဝါးကုသမှုများ၊ အစာရေစာများနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာအလျှောက်စသော အကူအညီများကို တတ်အားသလောက် ကူညီ ဖေးမပေးရမည်။
- ◆ သဘောတူညီချက် (၂)သည် ပင်လယ်ပြင်အတွင်း သင်္ဘောပျက်သည့် စစ်သည်များ၊ ဒဏ်ရာရသူများ၊ ဖျားနာသူများအားပြုစုစောင့်ရှောက်ရေးနှင့် ပက်သက်သည်။
- ◆ သဘောတူညီချက်(၃)သည် စစ်သို့ပန်းများအားဆက်ဆံရေးနှင့်ပက်သက်ပြီး
- ◆ သဘောတူညီချက် (၄) သည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများအတွင်း အရပ်သားများအား ကာကွယ် ပေးရေး နှင့် သက်ဆိုင်သည်။

ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းသည် စစ်ဖြစ်ပွားစဉ်အတွင်းအရပ်သားများကို ကာကွယ်ပေးသည်။ စစ်ဖြစ်ပွားစဉ်အတွင်း စစ်သို့ပန်းများကို သတ်ခွင့်မရှိ၊ စစ်ဖြစ်ပွားစဉ်တွင် လက်နက် ယန္တရားများကို သော်လည်းကောင်း၊ ဓါတုပစ္စည်းများကိုသော်လည်းကောင်း၊ လိုအပ်သည်ထက် အသုံးပြုခြင်းများ မပြုရ။

စစ်ဖြစ်ပွားစဉ်အတွင်း အရပ်သားတွေ့ရဲ့ အသက်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာကို သော်လည်းကောင်း၊ ဦးတည်၍ သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ ပျက်စီး ဆုံးရှုံးစေခြင်းမပြုရ။

နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်(၁)သည် နိုင်ငံတကာလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြောင့် ဒုက္ခရောက်ကြသူများကို ကာကွယ်ပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး နောက်ဆက်တွဲစာချုပ် (၂)သည် ပြည်တွင်းလက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများအတွင်း ဒုက္ခရောက်ကြသူများကိုကာကွယ်ပေးရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည်။



မြန်မာနိုင်ငံသည် ဂျီနီဗာစစ်ဗက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်ကို ၁၉၉၂ခုနှစ် ဩဂုတ်လ (၂၄)ရက်နေ့တွင် လက်မှတ် ရေးထိုး ခဲ့သည်။

ဂျီနီဗာ ကွန်ဗင်းရှင်းကို လက်နက်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံသည် စစ်ဖြစ်ပွားစဉ်အတွင်း စစ်သား တစ် ဦးက သာမန်ပြည်သူတစ်ဦးကို ရည်ရွယ်ချက်မရှိပဲအသက်အန္တရာယ် ကိုထိခိုက်စေခြင်း၊ အိုးအိမ်စည်းစိမ် တို့ကို ပျက်စီး ဆုံးပါးစေခြင်းစသည့်အချက် တို့ကိုကျူးလွန်ပါက ၎င်းစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်ရာရောက်သည်။ ICC ထဲတွင်ပါဝင်သည့် စစ်ရာဇဝတ်မှုများကို ချိုးဖောက်ခြင်းသည် ဂျီနီဗာ ကွန်ဗေးရှင်းတွင် ပြဌာန်းထား သော Common Article (3) အား ချိုးဖောက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်ဟု ICC ၏ War Crime Article (8) တွင် ဖော်ပြထားသည်။ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းထဲတွင် ပါသည့် Serious Crime ပြစ်မှုအများစုသည် ICC ထဲတွင် ပါဝင်သည်။ ဂျီနီဗာ ကွန်ဗင်းရှင်းသည် ICC ၏အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။



The new humanitaria , no deal to strengthen respect for Geneva Convention

ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းအစည်းအဝေးပုံ

ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများအတွက် နောက်ထပ်ပရိုတိုကောများ

ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများ လက်ခံကျင့်သုံးပြီးနောက် ဆယ်စုနှစ် နှစ်ခုအတွင်း နိုင်ငံတကာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများနှင့် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးစစ်ပွဲများ တိုးမြှင့်လာမှုကို ကမ္ဘာက မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် ၁၉၄၉ ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်လေးခုအတွက် ထပ်လောင်းပရိုတိုကော ၂ ခုကို ၁၉၇၇ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံတကာ (Protocol I) နှင့် နိုင်ငံတကာမဟုတ်သော (Protocol II) လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများနှင့် စစ်ပွဲများဆင်နွှဲရန် ကန့်သတ်ချက်များကို အားကောင်းစေသည်။ Protocol II သည် နိုင်ငံတကာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ၏ အခြေအနေများအတွက် သီးသန့် ခွဲထားသော ပထမဆုံးသော နိုင်ငံတကာစာချုပ်ဖြစ်သည်။

၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် တတိယမြောက် ထပ်လောင်းပရိုတိုကောလ်ကို ကြက်ခြေနီနှင့် လခြမ်းနီသင်္ကေတ များကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်းတူဖြစ်သော Red Crystal အပိုဆောင်းတံဆိပ်ကို ဖန်တီးခဲ့သည်။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု သမိုင်းနောက်ခံ

- ◆ ဂျာမဏီနိုင်ငံတွင် ဂျာမဏီ စစ်အစိုးရခေါင်းဆောင် ဟစ်တလာခေါင်းဆောင်ခဲ့ ဂျူးလူမျိုး (၆)သန်းကို သတ်ဖြတ်ခဲ့မှု။
- ◆ ဂျူးလူမျိုးတစ်မျိုးတည်းကို ပစ်မှတ်ထားပြီးတော့ အုပ်စုတစ်စုလုံးကို မျိုးတုံးစေသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သတ်ဖြတ်ခဲ့။
- ◆ (Tribunal Nuremberg) နုရင်ဘတ်တရားရုံးပေါ်ပေါက်လာပြီး အမှုကိုစစ်ဆေးခဲ့။ ပထမဦးဆုံးသော လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုဖြစ်ခဲ့။

Convention of the Genocide (လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်)

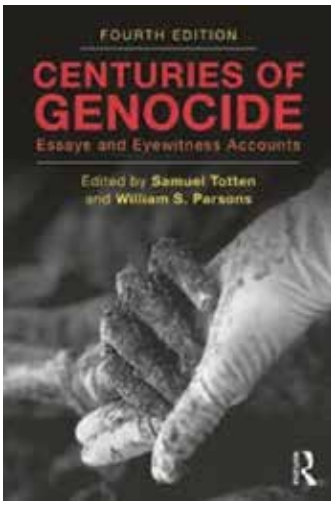
(Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide CPPCG) ကို ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၉ ရက်နေ့တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး ၁၉၅၁ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် စတင်အသက်ဝင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်စာချုပ်၏ပုဒ်မ (၂) တွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကို ထည့်သွင်းထားပြီး ၎င်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပြဋ္ဌာန်းထား သည့်အချက်မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုသည်မှာ - နိုင်ငံသား၊ လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးအရလူမျိုးစု တစ်ခုလုံးရဲ့ အစိတ်အပိုင်း သို့မဟုတ် တစ်ခုလုံးကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် ဖျက်စီးပစ်ရန် ကျူးလွန်သော အောက်ဖော်ပြပါ မည်သည့် ပြစ်မှုကိုမဆို ဆိုလိုသည်။

- ◆ လူအုပ်စု၏အဖွဲ့ဝင်များကို သတ်ဖြတ်ခြင်း။
- ◆ လူအုပ်စု၏ အဖွဲ့ဝင်များကို ကိုယ်ထိလက်ရောက်သော်လည်းကောင်း၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ သော်လည်းကောင်း ပြင်းထန်စွာအန္တရာယ်ပြုခြင်း။
- ◆ အသင်းအဖွဲ့တစ်ခုလုံး (သို့) အချို့ကို စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၌ ကျဆင်းပျက်ဆီးမှု ဖြစ်ပေါ်စေရန် ရည်ရွယ်၍ တမင်တကာ ထိုလူ၏အန္တရာယ်ကိုထိပါးခြင်း။
- ◆ လူတစ်စုအတွင်း၌ ကလေးမွေးဖွားမှုကို တားဆီးရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လိုက်နာချက်များ သတ်မှတ်၍ လိုက်နာခြင်း။
- ◆ ကလေးသူငယ်များကို လူတစ်စုမှ အခြားလူတစ်စုသို့ အတင်းအဓမ္မရွှေ့ပြောင်းခြင်း။

(International Criminal Court) ICC ကို ၁၉၉၈ ဇူလိုင် ၁ ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုခဲ့ပြီး ၂၀၀၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်လာခဲ့ပါသည်။ ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်ပါစာ ချုပ်၏ပုဒ်မ (၆)တွင် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီးတော့ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု (Genocide)



လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီးထုတ်ဝေထားသည့်စာအုပ်တစ်အုပ်

“လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု” ဟူသော စကားလုံးကို ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် ပိုလန်ရှေ့နေ Raphaël Lemkin ကသူ၏ Axis Rule in Occupied Europe စာအုပ်တွင် ပထမဆုံး စတင်အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၎င်းတွင် လူမျိုးသို့မဟုတ် မျိုးနွယ် ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသော genos နှင့် လက်တင်ဘာသာ စကားနောက်ဆက်ခံသတ်ဖြတ်ခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ Lemkin သည် ဟိုလိုကော့စ်ကာလအတွင်း ဂျူးလူမျိုးများကို စနစ်တကျသတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ နာဇီမူဝါဒများကို တုံ့ပြန်သည့်အနေနှင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် လူအုပ်စုများကို ဖျက်ဆီးပစ်ရန် ရည်ရွယ်သည့် ပစ်မှတ်ထားသော လုပ်ရပ်များ၏ သမိုင်းကြောင်းကို တုံ့ပြန်သည့်

အနေဖြင့် စကားလုံးကို တီထွင်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် Raphaël Lemkin သည် လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုကို နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှု အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုပြီး ကမ်ပိန်းကို ဦးဆောင်ခဲ့သည်။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအား ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံ (A/RES/96-I) မှ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေအရ ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် ပထမဆုံးအသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ၎င်းအား လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တားဆီးရေးနှင့် ပြစ်ဒဏ်ဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်း (the Genocide Convention) တွင် လွတ်လပ်သော ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ ကွန်ဗင်းရှင်းကို ပြည်နယ် ၁၄၉ မှ (ဇန်နဝါရီ ၂၀၁၈ ခုနှစ်အထိ) အတည်ပြုခဲ့သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံး (ICJ) သည် ကွန်ဗင်းရှင်းတွင် အထွေထွေစလေ့ ထုံးတမ်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည့် အခြေခံမူများကို ထည့်သွင်း ထားကြောင်း ထပ်ခါတလဲလဲ ပြောကြားထားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ နိုင်ငံများသည် Genocide Convention ကိုအတည်ပြု ခြင်း ရှိ၊ မရှိ၊ လူမျိုးပြုတ်သတ်ဖြတ်မှုသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေအောက်တွင် တားမြစ်ထားသော ရာဇဝတ်မှု ဖြစ်သည်ဟူသော နိယာမအရ ၎င်းတို့အားလုံးကို ဥပဒေရေးရာကိစ္စရပ်အဖြစ် ချုပ်နှောင်ထားသည်။ လူမျိုး တုံးသတ်ဖြတ်မှု တားမြစ်ချက်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေ (သို့မဟုတ် ius cogens) ၏ လွတ်ကင်းသောစံနှုန်း တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ICJ မှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုထားပြီး အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ယင်းကိုနှိမ်ချခြင်းမှ ခွင့်မပြုပေ။

Genocide Convention ၏ အပိုဒ် ၂ တွင်ပါရှိသော ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် စေ့စပ် ညှိနှိုင်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ ရလဒ်ဖြစ်ပြီး ကွန်ဗင်းရှင်းကို ရေးဆွဲစဉ်က ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများကြား ရရှိခဲ့သော အပေးအယူကို ထင်ဟပ်စေသည်။ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအား နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ် တရားရုံး၏ ရောမဥပဒေ (အပိုဒ် ၆) ရှိ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုဆိုင်ရာ ကွန်ဗင်းရှင်းတွင် တူညီသော အသုံးအနှုန်း များဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ နိုင်ငံအများအပြားသည် ၎င်းတို့၏ပြည်တွင်း ဥပဒေတွင် လူမျိုးတုံး သတ်ဖြတ်မှုကိုလည်း ရာဇဝတ်မှု၊ တခြားသူများက မလုပ်ရသေးပေ။

လူသားမျိုးနွယ်စုကိုဆန့်ကျင်သည့်ရာဇဝတ်မှုများ (Crime Against Humanity)



“လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှု” ဟူသော ဝေါဟာရကို မည်သည့်အခြေအနေတွင် စတင်တီထွင်ခဲ့သည်ကို မရှင်းလင်းပါ။ ပညာရှင်အချို့ မှ ဤအသုံးအနှုန်း (သို့မဟုတ် အလွန်ဆင်တူသော အသုံးအနှုန်းများ) ကို ရည်ညွှန်းရာတွင် ဆယ်ရှစ်ရာစုနှောင်းပိုင်းနှင့် ဆယ်ကိုးရာစုအစောပိုင်းတွင် အထူးသဖြင့် ကျွန်ပြုခြင်းနှင့် ကျွန်ကုန်သွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုနှင့် အာဖရိကရှိ ဥရောပကိုလိုနီစနစ်နှင့် ဆက်နွယ်သည့် ရက်စက်ယုတ်မာမှုများကို ဖော်ပြရန်အတွက်သုံးသည်။ (ဥပမာအားဖြင့် Congo Free State ရှိ Belgium မှ Leopold II ကျူးလွန်သည့် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများကဲ့သို့သော အခြားနေရာများ၊) အခြားပညာရှင်သည် မဟာမိတ်အစိုးရများ (ပြင်သစ်၊ ဂရိတ်ဗြိတိန်နှင့် ရုရှားနိုင်ငံ) မှ ၁၉၁၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ကြေငြာချက်ကို ထောက်ပြပြီး အော်တိုမန်အင်ပါယာတွင် အာမေးနီးယန်းများကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှုအမျိုးအစားကို ဖော်ပြရာတွင်သုံးသည်။

ထိုအချိန်မှစ၍ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ အယူအဆများသည် နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေအောက်တွင် ပေါ်ပေါက်လာပြီး နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်ခုံရုံး၊ ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယား အတွက် နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်ခုံရုံးနှင့် ရဝမ်ဒါနိုင်ငံဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်ခုံရုံးကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာ တရားရုံး များ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်များမှတစ်ဆင့် ပြောင်းလဲလာသည်။ နိုင်ငံအများအပြားသည် ၎င်းတို့၏ပြည်တွင်း ဥပဒေတွင် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ်ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကိုလည်း ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သည်။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုများကဲ့သို့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေ၏ သီးခြားသဘောတူစာချုပ်တွင် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ်ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို သက်သေမပြရသေးသော်လည်း ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများရှိနေသည်။ သို့သော်လည်း လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု တားမြစ်ခြင်းနှင့် အလားတူ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို တားမြစ်ခြင်းအား နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ ခွင့်ပြုချက် မဲ့ စံနှုန်းတစ်ခုအဖြစ် မှတ်ယူထားပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမှ ခွင့်မပြုဘဲ နိုင်ငံအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်ခုံရုံး ထူထောင်ရေး ၁၉၉၈ ခုနှစ် ရောမဥပဒေ (Rome Statute) သည် ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းကြား နောက်ဆုံး သဘောတူညီမှုကို ထင်ဟပ်စေသည့် စာတမ်းဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ရာဇဝတ်မှုဖြစ်လာနိုင်သည့် အကျယ်ပြန့်ဆုံးသော တိကျသည့်လုပ်ရပ် များစာရင်းကို ပေးဆောင်သည့် စာချုပ်လည်းဖြစ်သည်။



မြန်မာ့အရေးအခင်းပုံ

နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်တရားရုံး၏ ရောမဥပဒေ

၁။ ဤဥပဒေ၏ ရည်ရွယ်ချက်အတွက်၊ ‘လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှု’ ဆိုသည်မှာ တိုက်ခိုက်မှုကိုသိရှိပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သို့မဟုတ် စနစ်တကျ တိုက်ခိုက်မှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ကျူးလွန်သောအခါတွင် အောက်ပါ လုပ်ရပ်များကို ဆိုလိုသည်-

- ◆ လူသတ်မှု
- ◆ သုတ်သင်ရှင်းလင်းခြင်း
- ◆ ကျွန်ခံခြင်း
- ◆ ပြည်နှင့်ဒဏ် သို့မဟုတ် လူဦးရေကို အတင်းအကျပ် လွှဲပြောင်းခြင်း၊
- ◆ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၏ အခြေခံစည်းမျဉ်းများကို ချိုးဖောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုကို ပြင်းထန်စွာ ဆုံးရှုံးခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသော ပြင်းထန်စွာ ဆုံးရှုံးခြင်း၊
- ◆ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု
- ◆ မုဒိမ်းမှု၊ လိင်ကျွန်ပြုမှု၊ အတင်းအဓမ္မ ပြည့်တန်ဆာမှု၊ အတင်းအကြပ်ကိုယ်ဝန်ဆောင်မှု၊ အတင်းအဓမ္မ ပိုးသတ်ခြင်း သို့မဟုတ် နှိုင်းယှဉ်ဆွဲငင်အားရှိသော အခြားသော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု၊
- ◆ အပိုဒ် 3 တွင် သတ်မှတ်ထားသည့် ကျား၊ မ သို့မဟုတ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအောက်တွင် ခွင့်မပြုနိုင်ဟု လူတိုင်းအသိအမှတ်ပြုထားသည့် အခြားအကြောင်းပြချက်များဖြင့် နိုင်ငံရေး၊ လူမျိုးရေး၊ အမျိုးသား၊ လူမျိုးစု၊ လူမျိုးရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေး၊ ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်သော အုပ်စု သို့မဟုတ် စုစည်းမှုအပေါ် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း သို့မဟုတ် တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အတွင်း ပြစ်မှုတစ်ခုခု
- ◆ အဓမ္မလူများပျောက်ဆုံးမှု
- ◆ အသားအရောင်ခွဲခြားမှု ရာဇဝတ်မှု
- ◆ အလားတူ ဇာတ်ကောင်၏ အခြားလူမဆန်သော လုပ်ရပ်များသည် ကြီးစွာသော ဝေဒနာများ

သို့မဟုတ် ခန္ဓာကိုယ် သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ထိခိုက်စေသည့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ လုပ်ဆောင်မှုများ။

၂။ အပိုဒ် ၁ ၏ ရည်ရွယ်ချက်အတွက်

‘အရပ်သားလူထုအပေါ် ဦးတည်တိုက်ခိုက်ခြင်း’ ဆိုသည်မှာ အပိုဒ် ၁ တွင်ဖော်ပြထားသော မည်သည့် အရပ်သားလူဦးရေကိုမဆို ဆန့်ကျင်သည့် ကော်မရှင်အများအပြားပါဝင်သည့် ကျင့်ထုံးတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ယင်းတိုက်ခိုက်မှုကို ကျူးလွန်ရန် နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်း၏ မူဝါဒနှင့်အညီ၊ ရောမဥပဒေပါ အပိုဒ် ၇ (၁) အရ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများသည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခနှင့်ဆက်စပ်နေရန် မလိုအပ်ဘဲ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု ရာဇဝတ်မှုကဲ့သို့ပင် ငြိမ်းချမ်းရေးကာလ တွင်လည်း ဖြစ်ပွားနိုင်သည်။ တူညီသောပုဒ်မသည် အောက်ပါအဓိကအချက်များပါဝင်သည့် ရာဇဝတ်မှု၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်ပေးသည်။

အောက်ပါလုပ်ရပ်တစ်ခုခုကို လုပ်ဆောင်ရန်ပါဝင်ခြင်း

- ◆ လူသတ်မှု
- ◆ သုတ်သင်ရှင်းလင်းခြင်း
- ◆ ကျွန်ခံခြင်း
- ◆ ပြည်နှင့်ဒဏ် သို့မဟုတ် လူဦးရေ အတင်းအကျပ် လွှဲပြောင်းခြင်း
- ◆ ထောင်ချခြင်း
- ◆ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု
- ◆ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအကြမ်းဖက်မှုပုံစံများ၊
- ◆ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခြင်း
- ◆ လူများပျောက်ဆုံးမှု
- ◆ အသားအရောင်ခွဲခြားမှု ရာဇဝတ်မှု
- ◆ အခြားသော လူမဆန်သော လုပ်ရပ်များ

၂။ ဆက်စပ်နေသည့်အနှစ်သာရများ- “အရပ်ဘက်လူဦးရေကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် သို့မဟုတ် စနစ်တကျ တိုက်ခိုက်မှု တစ်ခုအဖြစ် ကျူးလွန်သည့်အခါ” နှင့်

၃။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအနှစ်သာရ- "တိုက်ခိုက်မှုကို သိခြင်း"

လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများတွင် သေဆုံးသူအရေအတွက် သို့မဟုတ် ကျယ်ပြန့် သော ပထဝီဝင်ဧရိယာ (ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်) သို့မဟုတ် နည်းလမ်းတကျ အကြမ်းဖက်မှုအမျိုးအစား (စနစ်တကျ) နှင့် ဆက်စပ်၍ ကြီးမားသော အကြမ်းဖက်မှုများ ပါဝင်ကြောင်း ဆက်စပ်အကြောင်းအရာက ဆုံးဖြတ်သည်။ ၎င်းသည် ကျပန်း၊ မတော်တဆ သို့မဟုတ် အထီးကျန်ဆန်သော အကြမ်းဖက်မှုများ မပါဝင်ပါ။ ထို့အပြင်၊ ရောမဥပဒေ၏ အပိုဒ် ၇(၂)(က) သည် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို တိုက်ခိုက်ရန် နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ မူဝါဒကို ထပ်မံကျူးလွန်ရမည်ဟု ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ အစီအစဉ် သို့မဟုတ် မူဝါဒကို အတိအလင်း သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရန် သို့မဟုတ် တရားဝင် လက်ခံကျင့်သုံးရန် မလိုအပ်ဘဲ၊ ထို့ကြောင့် အခြေအနေများ၏ စုစုပေါင်းမှ ကောက်ချက်ချနိုင်သည်။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများသည် သီးခြားအုပ်စုတစ်ခုကို ပစ်မှတ်ထားရန် မလိုအပ်ပါ။ ယင်းအစား၊ တိုက်ခိုက်မှု၏သားကောင်သည် ၎င်း၏ ဆက်နွယ်မှု သို့မဟုတ် မည်သူမည်ဝါဖြစ်သည်ကို မခွဲခြားဘဲ မည်သည့်အရပ်သားလူဦးရေ ဖြစ်နိုင်သည်။ နောက်ထပ် အရေးကြီးသော ခြားနားချက်မှာ လူသားမျိုးနွယ်အပေါ်ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများတွင် အလုံးစုံ တိကျသော ရည်ရွယ်ချက်ရှိကြောင်း သက်သေပြရန် မလိုအပ်ပါ။ ထပ်လောင်းခွဲခြားဆက်ဆံရန် ရည်ရွယ်ချက် လိုအပ်သည့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုမှလွဲ၍ ဖော်ပြထားသော လုပ်ရပ်တစ်ခုခုကို ကျူးလွန်ရန် ရိုးရှင်းသော ရည်ရွယ်ချက်ရှိရန် လုံလောက်ပါသည်။ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူသည် အရပ်သားလူထုအပေါ် တိုက်ခိုက်မှုကို သိရှိနားလည်ပြီး သူ/သူမ၏ လုပ်ရပ်သည် ထိုတိုက်ခိုက်မှု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်သည်။

စစ်ရာဇဝတ်မှု (War Crime)



ယူကရိန်း စစ်ပွဲမြင်ကွင်း



Portland စစ်ပွဲမြင်ကွင်း

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် အပြုအမူအချို့ကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ထားသော်လည်း ရာစုနှစ်များစွာကို ခြေရာခံနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဥပဒေဟုလည်းသိကြသည့် ၁၉ ရာစုအကုန်ပိုင်းနှင့် ၂၀ ရာစု အစပိုင်းများတွင် စစ်ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ အယူအဆများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ ဥပဒေအား ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ ၁၈၆၄ နှင့် ၁၉၀၇ တွင်အတည်ပြုခဲ့သော Hague သဘောတူညီချက်များသည် စစ်ပွဲများဆင်နွှဲရန်အတွက် အချို့သောနည်းလမ်းနှင့် နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုရန် တားမြစ်ခြင်းအပေါ် အာရုံစိုက်ထားသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ အခြားဆက်စပ်စာချုပ်များစွာကို လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများအထူးသဖြင့် ၁၉၄၉ခုနှစ် ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းလေးခုနှင့် ၁၉၇၇ခုနှစ် နောက်ဆက်တွဲပရိုတိုကော နှစ်ခုတို့သည် ရန်လိုမှုများတွင် မပါဝင်ခြင်း သို့မဟုတ် မရှိတော့သည့်လူများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်း အပေါ် အာရုံစိုက်ထားသည်။ Hague Law နှင့် Geneva Law နှစ်ခုစလုံးသည် ၎င်း၏စံနှုန်းများကို ချိုးဖောက်မှုအများအပြားကို စစ်ရာဇဝတ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ထားသည်။ သို့သော်လည်း စစ်ရာဇဝတ်မှု အားလုံးကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် နိုင်ငံတကာဥပဒေတွင် တစ်ခုတည်းသော စာရွက်စာတမ်း မရှိပါ။ စစ်ရာဇဝတ်မှုစာရင်းများကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဥပဒေနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေစာချုပ်များအပြင် နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေတွင်လည်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

၁၉၄၉ ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်များကို ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအားလုံးက အတည်ပြုခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း ထပ်လောင်းပရိုတိုကောများနှင့် အခြားသော နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေ စာချုပ်များသည် တူညီသောလက်ခံမှုအဆင့်သို့ မရောက်ရှိသေးပါ။ သို့သော်လည်း ဤစာချုပ်များတွင် ပါရှိသော စည်းမျဉ်းအများအပြားကို ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခံထားရပြီး ယင်းကဲ့သို့ စာချုပ်များကို ပြည်နယ်အားလုံး (နှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားနေသည့် အခြားပါတီများ) တွင် ပြည်နယ်များက ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် လက်မှတ်မထိုးသည်ဖြစ်စေ စည်းနှောင်ထားသည်။ ထို့အပြင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၏ စည်းမျဉ်းအများအပြားသည် နိုင်ငံတကာနှင့် နိုင်ငံတကာ မဟုတ်သောလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် သက်ရောက်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ မဟုတ်သောလက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် ရရှိနိုင်သော အကာအကွယ်ကို တိုးမြှင့်ပေးကာ ဂျီနီဗာသဘော တူညီချက်များနှင့် ထပ်လောင်းပရိုတိုကော လေးခု၏ ဘုံအပိုဒ် ၃ တွင်သာ ထိန်းညှိပေးသည်။ ဤနည်းဖြင့် တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်သည်။

၁-တရားရုံးသည် အစီအစဉ် သို့မဟုတ် မူဝါဒ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သို့မဟုတ် ယင်းရာဇဝတ်မှုကော်မရှင်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ကျူးလွန်သည့်အခါ အထူးသဖြင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု များနှင့်ပတ်သက်၍ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိရမည်။

၂-ဤဥပဒေ၏ရည်ရွယ်ချက်အတွက် 'စစ်ရာဇဝတ်မှုများ' ဆိုသည်မှာ-

(က) ၁၉၄၉ ခုနှစ် သြဂုတ်လ ၁၂ ရက်နေ့ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများကို ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်မှုများ၊ အတိ အကျပြောရလျှင် သက်ဆိုင်ရာ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်း၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအောက်တွင် ကာကွယ်ထားသော လူ ပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် ပိုင်ဆိုင်မှုများအား အောက်ဖော်ပြပါ ပြုမူမှုများ၊

- ◆ ဆန္ဒရှိစွာ သတ်ဖြတ်ခြင်း။
- ◆ ဇီဝစမ်းသပ်မှုများအပါအဝင် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် လူမဆန်စွာ ဆက်ဆံခြင်း။
- ◆ ကြီးစွာသောဝေဒနာကို တမင်တကာ ဖြစ်စေသော သို့မဟုတ် ခန္ဓာကိုယ် သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးကို ပြင်းထန်စွာ ဒဏ်ရာရစေခြင်း။
- ◆ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်အရ တရားမျှတခြင်း မဟုတ်ဘဲ ဥပဒေမဲ့ သက်သက်မဲ့ ပြုမူခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖျက်ဆီးခြင်း။
- ◆ စစ်သုံးပန်း သို့မဟုတ် အခြားအကာအကွယ်ပေးထားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အား ရန်လိုသောအာဏာ၏ တပ်ဖွဲ့ တွင် တာဝန်ထမ်းရန် အတင်းအကြပ်ခိုင်းစေခြင်း။
- ◆ စစ်သုံးပန်း သို့မဟုတ် အခြား အကာအကွယ်ပေးထားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အား တရားမျှတပြီး ပုံမှန်တရား စီရင်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို တမင်တကာ လက်လွတ်စပယ်လုပ်ခြင်း
- ◆ ဥပဒေမဲ့ ပြည်နှင့်ဒဏ် သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဥပဒေမဲ့ ချုပ်နှောင်ခြင်း။
- ◆ ဓားစာခံများ ဖမ်းခြင်း။

(ခ) နိုင်ငံတကာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် သက်ရောက်နိုင်သော အခြားသော ပြင်းထန်သော ဥပဒေ များနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ချိုးဖောက်မှုများ

- ◆ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် တိုက်ခိုက်ခြင်း သို့မဟုတ် ရန်လိုမှုတွင် တိုက်ရိုက်မပါဝင်သည့် အရပ်သား တစ် ဦးချင်းစီအား တိုက်ခိုက်ခြင်း။
- ◆ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်မဟုတ်သော အရပ်ဘက်အရာဝတ္ထုများကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက် ခိုက်ခြင်း။
- ◆ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်းအရ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအကူအညီ သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းမှု ထိန်းသိမ်းရေးမစ်ရှင်တွင် ပါဝင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ တပ်ဆင်မှု၊ ပစ္စည်း၊ ယူနစ်များ သို့မဟုတ် ယာဉ် များကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်မှုများသည် အရပ်သား သို့မဟုတ် အရပ်ဘက် အရာဝတ္ထု များ ကို နိုင်ငံတကာဥပဒေအောက်တွင် ပေးထားသည့် အကာအကွယ်ကို ခံစားခွင့်ရှိသရွေ့ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ။
- ◆ တိုက်ခိုက်မှုသည် အရပ်သားများကို မတော်တဆ အသက်ဆုံးရှုံးမှု သို့မဟုတ် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရစေ ခြင်း သို့မဟုတ် အရပ်ဘက်ပစ္စည်းများ ပျက်စီးခြင်း သို့မဟုတ် ကျယ်ပြန့်စွာ ရေရှည်နှင့် ပြင်းထန်

စွာပျက်စီးစေမည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထင်ရှားစွာ လွန်ကဲစွာ ဆက်စပ်နေသည့် အသိပညာဖြင့် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အလုံးစုံစစ်ရေးအရ အသာစီးရမည်ဟု မျှော်မှန်းထား သည်။

- ◆ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်မရှိသော မြို့ရွာများ၊ လူနေအိမ်များ သို့မဟုတ် အဆောက်အအုံ များ ကို မည်သည့်နည်းဖြင့်မဆို တိုက်ခိုက် ဗုံးကြဲခြင်း။
- ◆ လက်နက်ချခြင်း သို့မဟုတ် ခုခံမှုမရှိတော့သော တိုက်ပွဲဝင်တစ်ဦးအား သတ်ဖြတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဒဏ်ရာရစေခြင်းသည် ဆုံးဖြတ်ချက်အရ လက်နက်ချခြင်း။
- ◆ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအလံ၊ အလံ သို့မဟုတ် စစ်ရေးအဆောင်အယောင်နှင့် ရန်သူ၏ သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂ၏ ယူနီဖောင်းအပြင် ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်များ၏ ထူးခြားသော သင်္ကေတများကို မ လျော်ကန်စွာ အသုံးပြုခြင်းကြောင့် သေဆုံးခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်းထန်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက် ဒဏ်ရာရစေခြင်း။
- ◆ ၎င်း၏ကိုယ်ပိုင်အရပ်သားလူဦးရေ၏ အစိတ်အပိုင်းများကို သိမ်းပိုက်ခြင်းအာဏာဖြင့် တိုက်ရိုက် သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်၍ လွှဲပြောင်းရယူခြင်း၊ သို့မဟုတ် သိမ်းပိုက်ထားသော နယ်မြေအတွင်း သို့မဟုတ် ပြင်ပရှိ လူဦးရေအားလုံး သို့မဟုတ် အစိတ်အပိုင်းအားလုံးကို လွှဲပြောင်းခြင်း။
- ◆ ဘာသာရေး၊ ပညာရေး၊ အနုပညာ၊ သိပ္ပံ သို့မဟုတ် ပရဟိတ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ သမိုင်းဝင် အထိမ်း အမှတ် အဆောက်အအုံများ၊ ဆေးရုံများနှင့် ဖျားနာသူများ စုဆောင်းထားသည့် နေရာများကို စစ် ဘက်ဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များ မဟုတ်ပါက ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်ခြင်း။
- ◆ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖြတ်တောက်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် သိပ္ပံနည်းကျ စမ်းသပ်မှု များ ပြုလုပ်ရန် အခွင့်အာဏာရှိသူများ သက်ဆိုင်သူ၏ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ၊ သွားဘက်ဆိုင်ရာ သို့မ ဟုတ် ဆေးရုံတွင် ကုသခြင်း သို့မဟုတ် သူ သို့မဟုတ် သူမ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုဘဲ တရားမျှတမှုမရှိသော ဆေးဝါး၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် လူတို့၏ ကျန်းမာရေးကို ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်စေပြီး သေဆုံးစေခြင်း။
- ◆ ကျူးကျော်သောနိုင်ငံ သို့မဟုတ် စစ်တပ်နှင့်သက်ဆိုင်သော သစ္စာမဲ့ပုဂ္ဂိုလ်များကို သစ္စာမဲ့စွာ သတ် ဖြတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဒဏ်ရာရစေခြင်း။
- ◆ ရပ်ကွက်ကျေးရွာများကို ပေးမည်မဟုတ်ကြောင်း ကြေညာခြင်း။
- ◆ ယင်းသို့ ဖျက်ဆီးခြင်း သို့မဟုတ် သိမ်းယူခြင်း မပြုပါက ရန်သူ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ဖျက်ဆီးခြင်း သို့မဟုတ် သိမ်းယူခြင်း။
- ◆ ကျူးကျော်သောပါတီ၏ နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များအား ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ ဆိုင်းငံ့ခြင်း သို့မဟုတ် ခွင့်မပြုကြောင်း ကြေညာခြင်း။

- ◆ ရန်လိုသောပါတီ၏နိုင်ငံသားများအား စစ်ပွဲမစတင်မီကပင် သောင်းကျန်းသူ၏စစ်မှုထမ်းစဉ်တွင်ပင် မိမိတို့နိုင်ငံကို ဦးတည်တိုက်ခိုက်သည့် စစ်ဆင်ရေးများတွင် ပါဝင်ရန် အတင်းအကြပ်ခိုင်းစေခြင်း။
- ◆ လုယက်ယူဆောင်သွားသည့်တိုင် မြို့သို့မဟုတ် နေရာကို လုယက်ခြင်း။
- ◆ အဆိပ် သို့မဟုတ် အဆိပ်သင့်လက်နက်များ အသုံးပြုခြင်း။
- ◆ အသက်ရှူကြပ်စေခြင်း၊ အဆိပ်ရှိသော သို့မဟုတ် အခြားဓာတ်ငွေ့များနှင့် တူညီသော အရည်များ၊ ပစ္စည်းများ သို့မဟုတ် စက်များကို အသုံးပြုခြင်း။
- ◆ အူတိုင်ကို လုံးလုံးမဖုံးနိုင်သော သို့မဟုတ် ခွဲစိတ်မှုဖြင့် ထိုးထားသော မာကျောသော စာအိတ် ကဲ့သို့ သော လူ့ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း အလွယ်တကူ ချဲ့ထွင် သို့မဟုတ် ပြားချပ်သွားစေသည့် ကျည်ဆန် များကို အသုံးပြုခြင်း။
- ◆ လက်နက်များ၊ ကျည်ဆန်များနှင့် ပစ္စည်းများကြောင့် မလိုအပ်ဘဲ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရခြင်း သို့မဟုတ် မလိုအပ်ဘဲ ဒုက္ခဖြစ်စေရန် သဘာဝကျသော စစ်ပွဲနည်းလမ်းများ သို့မဟုတ် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ၏ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအား ချိုးဖောက်မှုဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း၊ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် တားမြစ်ချက် တစ်ရပ်ရပ်ကို ပုဒ်မ ၁၂၁ နှင့် ၁၂၃ တွင် ဖော်ပြထားသည့် သက်ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ပြင်ဆင်ချက်ဖြင့် ဤဥပဒေ၏ နောက်ဆက်တွဲတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။
- ◆ အထူးသဖြင့် အရှက်ရစေသော၊ နှိမ်ချသော ဆက်ဆံမှု အထူးသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဂုဏ်သိက္ခာအပေါ် ဒေါသတကြီး ကျူးလွန်ခြင်း၊
- ◆ ပုဒ်မ ၇၊ အပိုဒ် ၂ (စ) တွင် သတ်မှတ်ထားသည့် မုဒိမ်းမှု၊ လိင်ကျွန်ပြုမှု၊ အတင်းအဓမ္မ ပြည့်တန်ဆာမှု၊ အဓမ္မကိုယ်ဝန်ကိုရစေခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ဖျက်စေခြင်း သို့မဟုတ် အခြားသော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ သည် ဂျီနီဗာ သဘောတူညီချက်များကို ဆိုးရွားစွာ ချိုးဖောက်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။
- ◆ အချို့သော အချက်များ၊ နယ်မြေများ သို့မဟုတ် တပ်မတော်တပ်ဖွဲ့များအား စစ်ရေး စစ်ဆင်ရေးများမှ ကာကွယ်ရန် အရပ်သား သို့မဟုတ် အခြား အကာအကွယ်ပေးထားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး ရှိနေခြင်းကို အသုံးပြုခြင်း။
- ◆ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေနှင့်အညီ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများ၏ ထူးခြားသောသင်္ကေတများကို အသုံးပြု၍ အဆောက်အဦ၊ ပစ္စည်း၊ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာယူနစ်များနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ဝန်ထမ်းများအား ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်မှုများကို ညွှန်ကြားခြင်း။
- ◆ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများအောက်တွင် ပေးအပ်ထားသည့်အတိုင်း ကယ်ဆယ်ရေးပစ္စည်းများကို တမင်တကာ ဟန့်တားခြင်းအပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ရှင်သန်မှုအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အရာများကို စစ်ပွဲဆင်နွှဲသည့် နည်းလမ်းအဖြစ် အရပ်သားများ၏ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှုကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ အသုံးပြုခြင်း။

- ◆ အသက် ဆယ့်ငါးနှစ်အောက် ကလေးများအား အမျိုးသား လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များတွင် စစ်မှုထမ်းခြင်း သို့မဟုတ် စာရင်းသွင်းခြင်း သို့မဟုတ် ရန်လိုမှုများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ရန် ၎င်းတို့ကို အသုံးပြုခြင်း။

(ဂ) နိုင်ငံတကာ စရိုက်လက္ခဏာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတစ်ခုတွင်၊ ၁၉၄၉ ခုနှစ် သြဂုတ်လ ၁၂ ရက်နေ့ ဂျီနီဗာသဘောတူညီချက်လေးရပ်အား ပုဒ်မ ၃ ပါ ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်မှုများ၊ အဖွဲ့ဝင်များအပါအဝင် ရန်လိုမှုများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ခြင်းမရှိသူများကို ကျူးလွန်သည့် အောက်ပါ လုပ်ရပ်များ ဖျားနာမှု၊ ဒဏ်ရာများ၊ ချုပ်နှောင်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြားအကြောင်းတရားများဖြင့် တိုက်ခိုက်ရန် လက်နက် ချထားသည့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ၊

- ◆ သတ်ဖြတ်မှု၊ ဖြတ်တောက်မှု၊ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော ဆက်ဆံမှုနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု အမျိုးမျိုး တို့ အထူးသဖြင့် အသက်နှင့်လူတို့အား အကြမ်းဖက်မှု။
- ◆ အထူးသဖြင့် အရှက်ရစေသော၊ နှိမ်ချသောဆက်ဆံမှု အထူးသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဂုဏ်သိက္ခာအပေါ် ဒေါသတကြီး ကျူးလွန်ခြင်း။
- ◆ ဓားစာခံများဖမ်းဆီးခြင်း။
- ◆ ပုံမှန်ဖွဲ့စည်းထားသော တရားရုံးမှ စီရင်ချက်မချဘဲ စီရင်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် သေဒဏ်ပေးခြင်းတို့ကို ယေဘုယျအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြုထားသော တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အာမခံချက်အားလုံးကို ပေးဆောင်နိုင်ခြင်း။

(ဃ) အပိုဒ် ၂ (ဂ) သည် နိုင်ငံတကာ စရိုက်လက္ခဏာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ထို့ကြောင့် အဓိကရုဏ်းများ၊ အထီးကျန်ပြီး ကြိုကြားကြိုကြား အကြမ်းဖက်မှုများ သို့မဟုတ် အလားတူ သဘောသဘာဝအရ အခြားသော လုပ်ရပ်များကဲ့သို့သော ပြည်တွင်း အနှောက်အယှက်များနှင့် တင်းမာမှုများနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိပေ။

(င) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေဘောင်အတွင်းမှ သတ်မှတ်ထားသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေဘောင်အတွင်းမှ မဟုတ်ဘဲ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် သက်ဆိုင်သည့် ပြင်းထန်သောဥပဒေများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ချိုးဖောက်မှုများ၊ အတိအကျပြောရလျှင် အောက်ပါလုပ်ရပ်များ-

- ◆ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခြင်း မရှိသော အရပ်သား တစ်ဦးချင်းစီအား ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်မှုများ။
- ◆ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေနှင့်အညီ ဂျီနီဗာကွန်ဗင်းရှင်းများ၏ ထူးခြားသောသင်္ကေတများကို အသုံးပြု၍ အဆောက်အဦ၊ ပစ္စည်း၊ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာယူနစ်များနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ဝန်ထမ်းများအား ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်မှုများကို ညွှန်ကြားခြင်း။

- ◆ ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်းအရ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအကူအညီ သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းမှု ထိန်းသိမ်းရေးမစ်ရှင်တွင် ပါဝင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ တပ်ဆင်မှုများ၊ ပစ္စည်း၊ ယူနစ်များ သို့မဟုတ် ယာဉ်များကို ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်မှုများသည် အရပ်သားများ သို့မဟုတ် အရပ်ဘက်ပစ္စည်းများအား နိုင်ငံတကာဥပဒေအောက်တွင် ပေးထားသည့် အကာအကွယ် ရပိုင်ခွင့် ရှိသရွေ့ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ။
- ◆ ဘာသာရေး၊ ပညာရေး၊ အနုပညာ၊ သိပ္ပံ သို့မဟုတ် ပရဟိတ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ သမိုင်းဝင် အထိမ်းအမှတ် အဆောက်အအုံများ၊ ဆေးရုံများနှင့် ဖျားနာသူများ စုဆောင်းထားသည့် နေရာများကို စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များ မဟုတ်ပါက ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်ခြင်းများ။
- ◆ လူယက်ယူဆောင်သွားသည့်တိုင် မြို့ သို့မဟုတ် နေရာကို လူယက်ခြင်း။
- ◆ ပုဒ်မ ၇၊ အပိုဒ် ၂ (စ) တွင် သတ်မှတ်ထားသည့် မုဒိမ်းမှု၊ လိင်ကျွန်ပြုမှု၊ အတင်းအဓမ္မ ပြည့်တန်ဆာမှု၊ အဓမ္မကိုယ်ဝန်ကို ကျူးလွန်ခြင်း၊ အပိုဒ် ၇၊ အပိုဒ် ၂ (စ)၊ အတင်းအဓမ္မ ပိုးသတ်ခြင်း၊ နှင့် အခြားသော လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု မှန်သမျှတို့သည် ဂျီနီဗာ သဘောတူညီချက် လေးရပ်၏ ဘုံအပိုဒ် ၃ ကို ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်ခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။
- ◆ အသက်ဆယ့်ငါးနှစ်အောက် ကလေးများကို လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့များထဲသို့ စစ်မှုထမ်းခြင်း သို့မဟုတ် စာရင်းသွင်းခြင်း သို့မဟုတ် ကျူးကျော်မှုများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ရန် ၎င်းတို့ကို အသုံးပြုခြင်း။
- ◆ အရပ်သားများ၏ လုံခြုံရေး သို့မဟုတ် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော စစ်ရေးအကြောင်းပြချက်များ မပါဝင်ပါက ပဋိပက္ခနှင့် ဆက်စပ်သော အကြောင်းပြချက်များဖြင့် အရပ်သားများကို ရွှေ့ပြောင်း ခိုင်းစေခြင်း။
- ◆ သစ္စာမဲ့ ရန်သူကို သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဒဏ်ရာရစေခြင်း။
- ◆ ရပ်ရွာများကို ပေးမည်မဟုတ်ကြောင်း ကြေညာခြင်း။
- ◆ သက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ၊ သွားဘက်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဆေးရုံတွင် ကုသခြင်း သို့မဟုတ် ၎င်း၏အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသော ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် သိပ္ပံနည်းကျ စမ်းသပ်မှုများတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်ခြင်းတွင် အခြားသူတစ်ဦး၏ ဩဇာအာဏာရှိသူများကိုလက်အောက်ခံခြင်း၊ ထိုလူ သို့မဟုတ် လူတို့၏ ကျန်းမာရေးကို သေစေ သို့မဟုတ် ပြင်းထန်စွာ အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော။
- ◆ ယင်းသို့ ဖျက်ဆီးခြင်း သို့မဟုတ် သိမ်းယူခြင်း ပဋိပက္ခ၏ လိုအပ်ချက်များကြောင့် ဖျက်ဆီးခြင်း သို့မဟုတ် သိမ်းယူခြင်း။

(စ) အပိုဒ် ၂ (င) သည် နိုင်ငံတကာ စရိုက်လက္ခဏာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ထို့ကြောင့် အဓိကရုဏ်းများ၊ အထီးကျန်ဆန်သော အကြမ်းဖက်မှုများ သို့မဟုတ် အလားတူသဘော သဘာဝအရ အခြားသောလုပ်ရပ်များကဲ့သို့သော ပြည်တွင်း အနှောက်အယှက်များနှင့် တင်းမာမှုများနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိပေ။ အစိုးရအာဏာပိုင်များနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် ထိုအဖွဲ့များကြားတွင် နှစ်ရှည်လများ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါတွင် ၎င်းသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ နယ်မြေတွင် ဖြစ်ပွားနေသည့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။

၃-အပိုဒ် ၂ (ဂ) နှင့် (င) တို့သည် နိုင်ငံတော်အတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် သို့မဟုတ် ပြန်လည်ထူထောင်ရန် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် နယ်မြေစိုးမိုးရေးကို တရားဝင် နည်းလမ်းဖြင့် ခုခံကာကွယ်ရန် အစိုးရတစ်ရပ်၏ တာဝန်ကို ထိခိုက်စေမည်မဟုတ်ပေ။

မှုခင်း၏အနှစ်သာရများ

စစ်ရာဇဝတ်မှုများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာဥပဒေ (စာချုပ် သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ) ကို ချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာဥပဒေအောက်တွင် လူတစ်ဦးချင်းစီ ၏ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ တာဝန်များ ထမ်းဆောင်ရမည့်သူများဖြစ်သည်။ ရလဒ်အနေနှင့်၊ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှု နှင့် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အနေဖြင့် နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတစ်ခု၏ အခြေအနေတွင် စစ်ရာဇဝတ်မှုများ အမြဲဖြစ်ပွား နေရမည်ဖြစ်သည်။

လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခသည် နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာမဟုတ်သည့်အပေါ်မူတည်၍ စစ် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သည့်အရာ ကွဲပြားနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့်၊ ရောမဥပဒေ၏ အပိုဒ် ၈ တွင် စစ်ရာဇဝတ် မှုများကို အောက်ပါအတိုင်း အမျိုးအစားခွဲထားသည်။

- ◆ နိုင်ငံတကာ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် ပတ်သက်သည့် ၁၉၄၉ ဂျီနီဗာ သဘောတူညီချက်များကို အကြီးအကျယ် ချိုးဖောက်မှုများ၊
- ◆ နိုင်ငံတကာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများတွင် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်မှုများ၊
- ◆ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စရိုက်လက္ခဏာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့် ပတ်သက်သည့် ၁၉၄၉ ခုနှစ် ဂျီနီဗာ သဘောတူညီချက် လေးခုတွင် ဘုံအပိုဒ် ၃ ကို ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်မှုများ၊
- ◆ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စရိုက်လက္ခဏာမဟုတ်ဘဲ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခတွင် သက်ရောက်နိုင်သော ဥပဒေများနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်မှုများ။

ပိုမိုသိသာမြင်သာသော ရှုထောင့်မှ စစ်ရာဇဝတ်မှုများကို ခွဲခြားနိုင်သည်-

- ◆ အထူးကာကွယ်မှုလိုအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်များအပေါ် စစ်ရာဇဝတ်မှုများ။
- ◆ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအကူအညီနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးပေးသူများအား စစ်ရာဇဝတ်မှုများ။
- ◆ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အခြားအခွင့်အရေးများအပေါ် စစ်ရာဇဝတ်မှုများ။
- ◆ တားမြစ်ထားသော စစ်ဆင်ရေးနည်းလမ်းများ။
- ◆ တားမြစ်ထားသော စစ်ဆင်ရေးနည်းလမ်းများ။

တားမြစ်ထားသော လုပ်ရပ်အချို့တွင် ဥပမာ- လူသတ်မှု၊ ဖြတ်တောက်ခြင်း၊ ရက်စက်စွာ ပြုမူခြင်းနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၊ ဓားစာခံများဖမ်းဆီးခြင်း၊ အရပ်သားများအပေါ် ရည်ရယ်ချက်ရှိရှိ တိုက်ခိုက်မှု များ၊ ဘာ သာရေး၊ ပညာရေး၊ အနုပညာ၊ သိပ္ပံ သို့မဟုတ် ပရဟိတ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ သမိုင်းဝင်အထိမ်းအမှတ် အဆောက်အအုံများ သို့မဟုတ် ဆေးရုံများကို ရည်ရွယ်၍ တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ လုယက်မှု၊ မုဒိမ်းမှု၊ လိင်ကျွန်ပြုမှု၊ အဓမ္မကိုယ်ဝန် သို့မဟုတ် အခြားလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှု၊ အသက် ၁၅ နှစ်အောက် ကလေးများကို လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့များ အတွင်းသို့ စစ်မှုထမ်းခြင်း သို့မဟုတ် စာရင်းသွင်းခြင်း သို့မဟုတ် ရန်လိုမှုများတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ရန် ၎င်းတို့ကို အသုံးပြုခြင်း။

စစ်ရာဇဝတ်မှုများတွင် အဓိကအချက်နှစ်ချက် ပါဝင်သည်-

၁။ ဆက်စပ်နေသည့်အနှစ်သာရ- “အပြုအမူသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ/နိုင်ငံတကာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ တစ်ခုနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။”

၂။ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအနှစ်သာရ- တစ်ဦးချင်း လုပ်ရပ်နှင့် ဆက်စပ်နေသော စေတနာနှင့် အသိပညာ နှစ်မျိုးလုံး။

လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုနှင့် လူသားမျိုးနွယ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် အနေဖြင့် ရာဇဝတ်မှုအမျိုးအစားပေါ် မူတည်၍ သားကောင်များ သို့မဟုတ် တိုက်ပွဲဝင်မဟုတ်သော အမျိုးမျိုးသော သားကောင်များအပေါ်တွင် စစ်ရာဇဝတ်မှုများ ကျူးလွန်နိုင်သည်။ နိုင်ငံတကာ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် သေဆုံးသူများတွင် ကွင်းပြင်နှင့် ပင်လယ်ပြင်တွင် ဒဏ်ရာရရှိသူများနှင့် ဖျားနာသော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၊ စစ်သုံးပန်းများနှင့် အရပ်သားများ ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာမဟုတ်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများတွင် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုများတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ခြင်းမရှိသော လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဖျားနာမှု၊ ဒဏ်ရာများဖြင့် ချုပ်နှောင်ထားသည့် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင်များ အပါအဝင် အကာအကွယ်ပေးမှုကို ပေးနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခ အမျိုးအစားနှစ်ခုစလုံးတွင် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာနှင့် ဘာသာရေးဝန်ထမ်းများ၊ လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု ဝန်ထမ်းများနှင့် အရပ်ဘက် ကာကွယ်ရေးဝန်ထမ်းများ အတွက်လည်း အကာအကွယ် ပေးပါသည်။

၁။ တရားရုံးသည် စစ်နှင့်ဆိုင်သော ပြစ်မှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့ကို စီမံကိန်း (သို့) မူဝါဒ တစ်ခု၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ကျူးလွန်ခြင်း (သို့မဟုတ်)၊ ၎င်းတို့ကို ကျယ်ပြန့်စွာ ကျူးလွန်ခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအနေဖြင့် ကျူးလွန်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

၂။ ဤဥပဒေ၏ ဆိုလိုချက်အရ စစ်နှင့်ဆိုင်သော ပြစ်မှုများဆိုသည်မှာ-

(က) သက်ဆိုင်ရာ ဂျီနီဗာ နိုင်ငံသဘောတူညီချက်များ၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအောက်တွင် ကာကွယ် ထားသော လူအများ (သို့မဟုတ်) အရာဝတ္ထုပေါ်၌ကျူးလွန်သော အောက်ဖော်ပြပါအပြုအမူများဖြင့် ၁၉၄၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၁၂ရက်နေ့၏ ဂျီနီဗာနိုင်ငံသဘောတူညီချက်များ ကို စိုးရိမ်ဖွယ်ရာချိုးဖောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

- (i) ဆန္ဒအလျောက် သတ်ဖြတ်ခြင်း။
- (ii) နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခြင်း (သို့မဟုတ်) လူမဆန်စွာပြုမူခြင်း အပါအဝင် ဇီဝဗေဒစမ်းသပ်မှု ပြုလုပ်ခြင်း။
- (iii) ဆန္ဒအလျောက် တစ်ပါးသူအားကြီးစွာ ခံစားရစေခြင်း (သို့မဟုတ်) ၊ ကိုယ်ခန္ဓာ (သို့) ကျန်းမာရေးကို ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရစေခြင်း။
- (iv) စစ်ရေးအရ လိုအပ်ခြင်းမရှိပဲ ပိုင်ဆိုင်မှုပြပစ္စည်းကို ကြီးမားစွာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးရစေခြင်း၊ ခွဲဝေလျာ ထားခြင်းနှင့်၊ ၎င်းတို့ကို တရားမဝင်အကြောင်းမဲ့ သက်သက်လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- (v) စစ်အကျဉ်းသားကို (သို့) အခြားကန့်သတ်ထားသူကို ဆန့်ကျင်ဘက် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတွင် အမှုထမ်း ရန် အတင်းအကြပ်စေခြင်း။
- (vi) စစ်အကျဉ်းသားတစ်ယောက် ၏ရပိုင်ခွင့်ကို (သို့) အခြားကန့်သတ်ထားသူတစ်ယောက်၏ တရားမျှတ ၍ ပုံမှန်တရားစစ်ဆေးစီရင်ခြင်း ရပိုင်ခွင့်ကို တမင်တကာ ရည်ရွယ်၍ လက်လွှတ် ဆုံးရှုံးရစေခြင်း၊
- (vii) တရားမဝင် ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးခြင်း (သို့) ပြောင်းရွှေ့ခြင်း (သို့) အကျဉ်းချထားခြင်း။
- (viii) ဓားစာခံများကိုထိန်းသိမ်းထားခြင်း။

(ခ) အခြေခိုင်နေသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေဘောင်အတွင်းရှိ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများနှင့် ဓလေ့ထုံးထမ်းများကို ဆိုးဝါးစွာချိုးဖောက်ကာ အောက်ဖော်ပြပါ မည့်သည်ပြစ်မှုများကိုမဆို ကျူးလွန်ခြင်း။

- (i) အရပ်သားလူဦးရေကို တမင်တကာဆန့်ကျင်၍ တိုက်ခိုက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) စစ်မက် ဖြစ်ပွားခြင်းများ ၌ တိုက်ရိုက် ပါဝင်ပတ်သတ်ခြင်း မရှိသော သီးခြားအရပ်သားများကို ဆန့်ကျင်၍ တိုက်ခိုက်ခြင်း။
- (ii) စစ်ဘက်၏တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် ရည်ရွယ်မထားသည့် ပြည်သူပိုင် ပစ္စည်းများကို တမင်တကာ ဆန့်ကျင်၍ တိုက်ခိုက်ခြင်း။
- (iii) လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခနှင့်ဆိုင်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအရ လူလူခြင်းစာနာမှု အထောက် အပံ့ အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါရှိသော (သို့) ငြိမ်းချမ်းမှုထိမ်းသိမ်းရေးမစ်ရှင်အဖွဲ့များ တွင် ပါရှိသော

အမှုထမ်းများ၊ တပ်ဆင်ကိရိယာများ၊ အရာဝတ္ထုအပစ္စည်းများ၊ ယာဉ်များကို၊ ၎င်းတို့မှအရပ်သားများ (သို့) ပြည်သူပိုင် ပစ္စည်းများကို ကာကွယ်နိုင်ခွင့်ရှိသော ကာလအတွင်း၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ ဥပဒေနှင့်အညီ တမင်ရည်ရွယ်၍ တိုက်ခိုက်ခြင်း။

(iv) ခိုင်လုံတိကျသော စစ်ဘက်၏ အကျိုးရလဒ်မျှော်မှန်းမှုအလုံးစုံနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ထင်ရှားစွာ ပိုလွန်နေသည့် မတော်တဆအသက်ဆုံးရှုံးရခြင်း (သို့) အရပ်သားများကို ထိခိုက်အနာတရဖြစ်စေခြင်း(သို့) ပြည်သူပိုင်ပစ္စည်းများကို ပျက်စီးစေခြင်း (သို့) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ရည်ရွယ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆိုးရွားစွာ ပျက်စီးစေခြင်း စသည်တို့ဖြစ်ပွားနိုင်သည်ကို သိလျက် နှင့် တမင်တကာတိုက်ခိုက်မှု တစ်ခုကို ဆောင်ရွက်ခြင်း။

(v) အကာအကွယ်မရှိသော၊ စစ်တပ်၏ တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် ရည်ရွယ်မထားသော မြို့များ၊ရွာများ၊ နေအိမ်များ (သို့မဟုတ်) အဆောက်အဦများကို မညှိသည်နည်းဖြင့်မဆို တိုက်ခိုက်ခြင်း(သို့မဟုတ်) ဗုံးကြဲ တိုက်ခိုက်ခြင်း။

(vi) ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ဖြင့်အညံ့ခံပြီးသော၊ လက်နက်ချပီးသော၊ ကာကွယ်ရန် နည်းလမ်းမ ရှိတော့သော တိုက်ပွဲဝင်စစ်သည်အားသတ်ပစ်ခြင်း (သို့) ဒဏ်ရာအနာတရ ဖြစ်ခြင်း။

(vii) အပစ်အခတ်ရပ်စဲသည့်အမှတ်အသားအလံ၊စစ်ဘက်အလံ (သို့)စစ်ဘက်ဘွဲ့တံဆိပ်၊ရန်သူ (သို့မဟုတ်) ကုလသမဂ္ဂ၏ဝတ်စုံနှင့် ဂျီနီဗာ နိုင်ငံသဘောတူညီချက်များ၏ သိသာထင်ရှားသော သင်္ကေတတို့ကို မမှန်ကန်သော နည်းလမ်းဖြင့်အသုံးပြု၍ အခြားသူများသေဆုံးစေခြင်း၊ ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်အနာ တရ ဖြစ်စေခြင်း။

(viii) နယ်မြေအုပ်စိုးထားသူမှ၎င်း၏အရပ်သားလူဦးရေအချို့ကို သိမ်းပိုက်ထားသော နယ်မြေသို့ တိုက်ရိုက် (သို့) သွယ်ဝိုက်၍ရွှေ့ပြောင်းစေခြင်း (သို့မဟုတ်) ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးခြင်း ၊ ၎င်းတို့သိမ်းပိုက်ရရှိထားသော နယ်မြေမှအရပ်သားများအားလုံး (သို့) တချို့ကို နယ်မြေအတွင်း သို့ နယ်မြေအပြင်သို့ ရွှေ့ပြောင်းခြင်း။

(ix) စစ်ဘက်၏တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် ရည်ရွယ်ထားသော နေရာများ မဟုတ်သည့်ဘာသာရေး အဆောက်အဦများ၊ ပညာရေးအဆောက်အဦများ၊ အနုပညာနှင့် သိပ္ပံအဆောက်အဦများ၊ သမိုင်းဝင်အထိမ်းအမှတ်ရုပ်ထုများ၊ဆေးရုံများ၊နာမကျန်း ဒဏ်ရာရရှိသူများ၊ထားရှိသည့် နေရာများ စသည်တို့ကို တမင် ရည်ရွယ်၍တိုက်ခိုက်ခြင်း။

(x) ဆန့်ကျင်ဘက်ပါတီမှ အာဏာရှိနေသောသူများအား ကိုယ်လက်အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ဆေးပညာ (သို့) သက်ဆိုင်ရာစမ်းသပ်မှုများ ခံစားစေ၍ ထိုသူအား အသက်ဆုံးရှုံးစေခြင်း (သို့မဟုတ်) ပြင်းထန်စွာ အသက်အန္တရာယ်ဖြစ်စေခြင်း၊ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဆေးပညာ၊ သွားဘက်ဆိုင်ရာ(သို့) ဆေးရုံ၏ကုသမှုမှ သက်ဆိုင်သူအတွက် ရှင်းချက် မထုတ်နိုင်သော (သို့မဟုတ်)၊ သူ (သို့)သူမ

- ၏အလို မပါပဲ ဆောင်ရွက်သောလုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။
- (xi) ရန်သူနိုင်ငံ (သို့)စစ်တပ်၏လူများကို ကတိသစ္စာမဲ့စွာသတ်ဖြတ် ခြင်း၊ ဒဏ်ရာရရှိ စေခြင်း။
- (xii) သနားညှာတာမှုပေးလိမ့်မည့်မဟုတ်ကြောင်း အသိပေးကြေငြာခြင်း။
- (xiii) စစ်အတွင်း၌ ဖျက်ဆီးသိမ်းပိုက်ရန်လိုအပ်ချက်များရှိသည်ဟု အရေးတကြီး အလျင်စ လိုတောင်းဆို ခြင်း မရှိပဲလျက် ရန်သူပိုင်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းများကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊ သိမ်းပိုက်ခြင်း။
- (xiv) တရားရုံး၌ အတိုက်အခံပါတီ၏အခွင့်အရေးများနှင့် ၎င်းနိုင်ငံသားတို့၏ အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုများ ကို ဖျက်သိမ်းကြောင်း၊ ဆိုင်းငံ့ထားကြောင်း၊ ဥပဒေအရလက်ခံ နိုင်ဖွယ် မရှိကြောင်းကြေငြာခြင်း။
- (xv) ဆန့်ကျင်ဘက်ပါတီ၏နိုင်ငံသားများသည် စစ်မစတင်မီကာလက စစ်တိုက်နေသော နိုင်ငံ၏အမှုထမ်း ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့၏နိုင်ငံအားဆန့်ကျင်၍ တိုက်ခိုက်သော စစ်ဆင်ရေးတွင် ပါဝင်ရန် အတင်း အကြပ် စေခိုင်းခြင်း။
- (xvi) မြို့ (သို့) နေရာဒေသတစ်ခုကို အဓမ္မသိမ်းပိုက်ရရှိပြီး၍ လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း။
- (xvii) အဆိပ် (သို့) အဆိပ်ရှိသော လက်နက်များကိုအသုံးချခြင်း။
- (xviii) အသက်ရှူကြပ်စေသော၊အဆိပ်ရှိသောဓာတ်ငွေ့များ (သို့) အခြားဓာတ်ငွေ့များနှင့် အားလုံးသော အလားတူအရည်များ၊ပစ္စည်းများ (သို့) ကိရိယာတန်ဆာပလာများကို အသုံးပြုခြင်း။
- (xix) လူခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌ အလွယ်တကူကြီးထွားလာနိုင်သော (သို့) ပြားချပ်သွားနိုင်သော ကျည်ဆံများ ကို အသုံးချခြင်း၊ ဤကဲ့သို့သောကျည်ဆံများသည် ၎င်းတို့၏အူတိုင်ကို အပြည့်ဖုံး အုပ်ထားခြင်းမ ရှိပဲ မာကျောသော ကျည်ခွံပါရှိ၍ ခန္ဓာကိုယ်ထဲ သို့ဖြတ် တောက်ထိုးဖောက်၍ ဝင်ရောက်နိုင်သည်။
- (xx) မလိုလားအပ်သော ဒဏ်ရာအနာတရ (သို့) ထိခိုက်ခံစားမှုများ ဖြစ်စေနိုင်သည့် သဘော သဘာဝရှိသော (သို့မဟုတ်) လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့်ဆိုင်သည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေကိုသဘာဝအလျောက် ချိုးဖောက်နိုင်သော လက်နက်များ၊ အမြောက်များနှင့် စစ်ရေး အတွက် ကုန်ကြမ်းနှင့် နည်းဗျူဟာ များကိုအသုံးချခြင်း၊ ဤနေရာတွင် ထိုလက်နက်များ၊ အမြောက်များနှင့် စစ်ရေးအတွက် ကုန်ကြမ်း နှင့် နည်းဗျူဟာများ သည်ပုဒ်မ (၁၂၁)နှင့် (၁၂၃) တို့တွင်ဖော်ပြထားသောသက်ဆိုင်ရာ ပြင်ဆင် ပြဋ္ဌာန်းချက် ဖြင့် အတိအကျ တားမြစ်ထားမှသာလျှင် (သို့) ဤဥပဒေ၏ နောက်ဆက်တွဲ၌ပါရှိမှသာ လျှင် အကျုံးဝင်သည်။
- (xxi) အထူးသဖြင့် အရှက်ရစေသော၊အဆင့်အတန်းကျဆင်းစေသော အပြုအမူများဖြင့် တစ်စုံတစ်ဦး၏ ကိုယ်ပိုင်ဂုဏ်သိက္ခာကို ကောက်ကျစ်စွာ ကျူးလွန်ခြင်း။
- (xxii) ပုဒ်မ (၇) အပိုဒ် (၂၂)တွင် ဖွင့်ဆိုထားသကဲ့သို့ မုဒိမ်းမှုကျူးလွန်ခြင်း၊ လိင်ကျေးကျွန် ပြုခြင်း၊ အတင်းအကျပ်ကိုယ်ဝန်ရစေခြင်း။ ထို့အပြင်ဂျနီဗာနိုင်ငံသဘောတူညီချက်များကို ဆိုးဝါးစွာ ဖောက် ဖျက်ခြင်း တွင်လည်း ပါရှိသော အတင်းအကျပ်သား ကြောဖြတ် ခြင်း (သို့မဟုတ်) အခြားသော လိင်

ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ။

- (xxiii) အရပ်သားတစ်ယောက်ကို (သို့) အခြားကန့်သတ်ထားသူကို နေရာဒေသတစ်ခုခုတွင် အသုံး ပြုရန် (သို့မဟုတ်) တပ်မတော်စစ်ဆင်ရေးမှ ကင်းလွတ်သောတပ်မတော်၌ အမှုထမ်းရန် အသုံး ချခြင်း ။
- (xxiv) အဆောက်အအုံများ၊အရာဝတ္ထုပစ္စည်းများ၊ ဆေးပေးခန်းများ၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးတို့ကို တမင်တကာ တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ ဂျနီဗာနိုင်ငံ သဘော တူညီချက်များ ၏ သိသားထင်ရှားသော အမှတ်တံဆိပ်များကို ကိုယ်ပိုင် အဖြစ်အသုံးပြုခြင်း။
- (xxv) ဂျနီဗာနိုင်ငံသဘောတူညီချက်များတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသကဲ့သို့ စစ်ရေးဗျူဟာ အရအ သက် ရှင် နေ နိုင်ရန် မရှိမဖြစ်အရေးပါသော အထောက်အပံ့ပစ္စည်းများ ခံစားခွင့်ကို လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးစေခြင်း အပါအဝင် ကယ်ဆယ်ရေးအထောက်အပံ့ပစ္စည်းများ ကိုကြန့်ကြာ နေစေခြင်းဖြင့် အရပ်သားများ ကို တမင်ငတ်မွတ် ဆင်းရဲစေခြင်း။
- (xxvi) ၁၅နှစ်အောက် ကလေးသူငယ်များကို နိုင်ငံတော်၏ လက်နက်ကိုင် စစ်တပ်များအတွင်း၌ အတင်း အကျပ်စစ်မှုထမ်းစေခြင်း (သို့) စာရင်းသွင်းခြင်း (သို့မဟုတ်) တိုက်ပွဲများ တွင် တတ်ကြွစွာ ပါဝင် စေရန် ၎င်းတို့ကို အသုံးချခြင်း။

(ဂ) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ၏ အပြုသဘော မဆောင်သည့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခတွင် ၁၉၄၉ ခုနှစ် ဩဂုတ် လ ၁၂ ရက်နေ့ပါ ဂျနီဗာနိုင်ငံသဘောတူညီချက် ၄ ရပ် နှင့်သက်ဆိုင်သည့်ပုဒ်မ (၃)ကို ပြင်းထန်စွာ ချိုးဖောက်ခြင်းများဖြစ်သည့် ဖျားနာနေသော၊ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရနေသော၊ ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်းခံနေရသော (သို့မဟုတ်) အခြားအကြောင်းကြောင့် စစ်မတိုက်နိုင်တော့သော လက်နက်ချပြီးသည့် လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့ဝင် များအပါအဝင် တိုက်ပွဲများတွင် တတ်ကြွစွာ ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခြင်းမရှိသူများကို ဆန့်ကျင်၍ အောက်ဖော်ပြပါ မည့်သည်ပစ်မှုကိုမဆို ကျူးလွန်ခြင်း။

- (i) အထူးသဖြင့် အားလုံးသော လူသတ်မှုကျူးလွန်ခြင်းများ၊ ကိုယ်လက်အင်္ဂါဖြတ် တောက်ခြင်း၊ ရက်စက် ကြမ်းကြုတ်စွာပြုမှုဆက်ဆံခြင်း၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်းခြင်းများဖြင့် လူနှင့် အသက်အန္တရာယ် ကို ထိခိုက် စေခြင်း။
- (ii) အထူးသဖြင့် အရှက်ရစေသော၊ အဆင့်အတန်းကျဆင်းစေသော အပြုအမူများဖြင့် တစ်ဦးတစ် ယောက်၏ ကိုယ်ပိုင် ဂုဏ်သိက္ခာကို ကောက်ကျစ်စွာ ကျူးလွန်ခြင်း။
- (iii) ဓါးစာခံများကိုထိန်းသိမ်းထားခြင်း။
- (iv) မရှိမဖြစ်အရေးပါသည်ဟု ယေဘုယျလက်ခံထားသည့် အားလုံးသော စီရင်ပိုင်ခွင့် အာမခံချက် များ ပေးနိုင်သည့် ပုံမှန်ဖွဲ့စည်းထားသောတရားရုံးမှ စီရင်ချက်ချထားခြင်းမရှိသေးပဲ ပြစ်ဒဏ်များ ချမှတ် အတည်ပြုခြင်း နှင့် စီရင်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း။

(ဃ) ဖော်ပြပါ စာပိုဒ် (၂၂၈)သည်အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ၏ အပြုသဘောမဆောင်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် အဓိကရုဏ်းများ၊ ထီးတည်းသော (သို့)ရံဖန်ရံခါမှ ဖြစ်သော အကြမ်းဖက်မှုများကဲ့သို့ ပြည်တွင်းနှောင့်ယှက်မှုနှင့် တင်းမာသော အခြေအနေများ (သို့မဟုတ်) ဤကဲ့သို့သော အခြားလုပ်ရပ်များသည် ထိုအချက်နှင့် မသက်ဆိုင်ပေ။

(င) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေဘောင်အတွင်းရှိ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကျင့်ဝတ်မဟုတ်သည့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပဒေများ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ဆိုးဝါစွာဖောက်ဖျက်သည့် အောက်ဖော်ပြပါ ပြစ်မှုများ.....

- (i) တိုက်ပွဲများတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်တိုက်ခိုက် ခြင်းမရှိသော ပြည်သူပြည်သားများ (သို့မဟုတ်) သီးခြားသော အရပ်သားများကို တမင်ရည်ရွယ်၍ တိုက်ခိုက်ခြင်း။
- (ii) အဆောက်အအုံများ၊ အရာဝတ္ထုပစ္စည်းများ၊ ဆေးပေးခန်းများ၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးတို့ကို တမင်တကာ တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ ဂျနီဗာနိုင်ငံသဘောတူညီချက်များ၏ သိသာ ထင်ရှားသောအမှတ်တံဆိပ်များကို ကိုယ်ပိုင်အဖြစ်အသုံးပြုခြင်း။
- (iii) လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခနှင့်ဆိုင်သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဥပဒေအရ လူလူခြင်း စာနာ ထောက်အပံ့ အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါရှိသော (သို့) ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းရေး မစ်ရှင်အဖွဲ့များတွင် ပါရှိသော အမှုထမ်းများ၊ တပ်ဆင်ကိရိယာများ၊ အရာဝတ္ထုပစ္စည်းများ၊ ယာဉ်များကို ၎င်းတို့မှအရပ်သားများ (သို့) ပြည်သူပိုင်ပစ္စည်းများကို ကာကွယ်နိုင်ခွင့်ရှိသော ကာလအတွင်း၊ ကုလသမဂ္ဂ၏ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေနဲ့ အညီတမင်ရည်ရွယ်၍ တိုက်ခိုက်ခြင်း။
- (iv) စစ်ဘက်၏တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက် ရန်ရည်ရွယ်ထားသော နေရာများမဟုတ်သည့် ဘာသာရေး အဆောက်အဦးများ၊ အနုပညာနှင့် သိပ္ပံအဆောက်အဦးများ၊ သမိုင်းဝင်အထိမ်း အမှတ်ရုပ်ထုများ၊ ဆေးရုံများ၊ နာမကျန်းဒဏ်ရာရရှိသူများ ထားရှိသည့်နေရာများစသည့်တို့ကို တမင်ရည်ရွယ်၍တိုက်ခိုက်ခြင်း။
- (v) မြို့(သို့) နေရာဒေသတစ်ခုကို အဓမ္မသိမ်းပိုက်ရရှိပြီး၍ လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း။
- (vi) ပုဒ်မ (၇) အပိုဒ် (၂၂၈)တွင် ဖွင့်ဆိုထားသကဲ့သို့ မုဒိမ်းကျင့်ခြင်း၊ လိင်ကျေးကျွန်ပြုခြင်း၊ အတင်းအကြပ် ပြည့်တန်ဆာအဖြစ် စေခိုင်းခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်ရှိစေခြင်း၊ ကိုယ်ဝန်မရနိုင်စေခြင်း (မြို့စေခြင်း)နှင့် ဂျနီဗာနိုင်ငံ သဘောတူညီချက် ၄ ရပ် နှင့်သက်ဆိုင်သည့် ပုဒ်မ (၃)တွင် ပါရှိ သည်သော အခြားလိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ။
- (vii) ၁၅နှစ်အောက် ကလေးသူငယ်များကို နိုင်ငံတော်၏လက်နက်ကိုင်စစ်တပ်များအတွင်း၌ အတင်းအကျပ် စစ်မှုထမ်းစေခြင်း(သို့) စာရင်းသွင်းခြင်း၊ တိုက်ပွဲများတွင် တတ်ကြွစွာ ပါဝင်စေရန် ၎င်းတို့

ကို အသုံးပြုခြင်း။

- (viii) ပြည်သူ့ပြည်သားများအတွက် လုံခြုံမှုပေးနိုင်ခြင်းမရှိပဲလျှက် (သို့)စစ်တပ်၏ အရေးတကြီး တောင်းဆိုသော အကြောင်းမရှိဘဲလျက် ပဋိပက္ခနှင့်သက်ဆိုင်သည့်အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ပြည်သူ့ပြည်သားများကို နေရာရွှေ့ပြောင်းရန် အမိန့်ပေးခြင်း။
- (ix) ရန်သူဘက်မှ ပါဝင်တိုက်ခိုက်သူကို ကတိသစ္စာ မဲ့စွာသတ်ဖြတ်ခြင်း (သို့) ဒဏ်ရာအနာတရဖြစ်ခြင်း။
- (x) သနားညှာတာမှု ပေးလိမ့်မည့်မဟုတ်ကြောင်း အသိပေးကြေငြာခြင်း။
- (xi) ဆန့်ကျင်ဘက် ပါတီမှအာဏာရှိနေသော သူ့အားကိုယ်လက်အင်္ဂါဖြတ်တောက်ခြင်း (သို့မဟုတ်) ဆေးပညာ (သို့) သိပ္ပံဆိုင်ရာစမ်းသပ်မှုများခံစားစေ၍ ထိုသူ့အား အသက်ဆုံးရှုံး စေခြင်း (သို့) ပြင်းထန်စွာ အသက်အန္တရာယ်ဖြစ်စေ ခြင်း၊ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဆေးပညာ၊ သွားဘက်ဆိုင်ရာ(သို့) ဆေးရုံ၏ ကုသမှုမှ သက်ဆိုင်သူအတွက် ရှင်းချက် မထုတ်နိုင်သော(သို့မဟုတ်) ၊သူ (သို့) သူမ၏အလိုမပါပဲ ဆောင်ရွက်သော လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။
- (xii) ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ၌ လိုအပ်ချက်များရှိသည်ဟု အရေးတကြီးအလျင်စ လိုတောင်းဆိုခြင်း မရှိပဲ လျက် ရန်သူ၏ပစ္စည်းများကိုဖျက်ဆီးခြင်း (သို့)သိမ်းပိုက်ခြင်း။

(စ) ဖော်ပြပါစာပိုဒ် (၂၂)သည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ၏ အပြုသဘောမဆောင်သော လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများနှင့်သက်ဆိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည်အဓိကဂုဏ်များ၊ ထီးတည်းသော (သို့)ရံဖန်ရံခါမှ ဖြစ်သော အကြမ်းဖက်မှုများကဲ့သို့ ပြည်တွင်းနှောင့်ယှက်မှုနှင့် တင်းမာမှု အခြေအနေများ (သို့မဟုတ်) ဤကဲ့သို့သော အခြားလုပ်ရပ်များသည် ထိုအချက်နှင့် မသက်ဆိုင်ပေ။ အစိုးရဘက်မှအာဏာရှိသူများနှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများကြားရှိ (သို့မဟုတ်) ဤကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများကြားရှိရည်ရှည် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွား ပေါ်ပေါက်ရာ တိုင်းပြည်၏နယ်မြေများနှင့်သက်ဆိုင်သည်။

၃။ စာပိုဒ် ၂ (ဂ)နှင့် (င)တွင် ပါရှိသည့် မည့်သည့်အချက်မျှ တရားဝင်နည်းလမ်းများအားလုံးဖြင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ ဥပဒေနှင့် အမိန့်ကိုတည်မြဲစေရန် (သို့) ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရန် (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတော် ၏စည်းလုံးမှုနှင့် နယ်မြေတည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို အကာအကွယ်ပေးရန် စသည့်အစိုးရ၏ အခွင့်အာဏာကိုထိခိုက်မည်မဟုတ်ပေ။



လူသားချင်းစာနာထောက်ထားခြင်း



စစ်ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်နေခြင်း

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံတွင် Geneva Convention ကို ချိုးဖောက်မှုရှိမရှိ ဆွေးနွေးခြင်း။
- ◆ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူမျိုးတုန်း သတ်ဖြတ်မှု၊ လူသားမျိုးနွယ်စုကို ဆန့်ကျင်သော ရာဇဝတ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများ ရှိမရှိကို ဆွေးနွေးခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုဖွဲ့၍ ဆွေးနွေးခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမှ မြန်မာ့လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ တရားစွဲဆိုနိုင်မှု ရှိမရှိကို ဆွေးနွေးခြင်း။
- ◆ မည်ကဲ့သို့ တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးအဖြေရှာခြင်း။

အခန်း(၁၁)

ခွင့်လွတ်ခြင်းဆိုသည်မှာ (ဂျူး အကျဉ်းသားလေး ဆိုင်မွန်း၏ ကိုယ်တွေ့ဖြစ်ရပ်မှန် ဝတ္ထု နှင့် ၎င်းနှင့်ပတ်သက်သည့် လူတစ်ချို့၏ တုံ့ပြန်ချက်များ)

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ အနာဂတ်တိုင်းပြည်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ခွင့်လွတ်ခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးအရေးယူခြင်း ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။
- ◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအတွက် တာဝန်ယူမှုတာဝန်ခံမှုကို ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ အုပ်စုတွင်း ခွင့်လွတ်ခြင်းဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ကို နားလည်သဘောပေါက်သလိုရေးစေပြီး ပြန်လည် တင်ပြစေခြင်း။

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း။

နာဇီ အကျဉ်းစခန်းမှာ အကျဉ်းကျ ခံနေရစဉ်အခါက၊ သေအံ့စဲစဲဖြစ်နေတဲ့ အက်စ်အက်စ်အဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်ရဲ့ အနားကို ကျနော်တို့ အလုပ် လုပ်နေရာ ကနေခေါ်သွားပါတယ်။ အသက်နှစ်ဆယ်တနှစ်သာရှိသေးတဲ့ ဒီစစ်သားလေး ဟာ သူ့ဘယ်လို နာဇီဝါဒတွေနဲ့ သင်ကြားခဲ့ရတယ်၊ ဘယ်လိုမျိုး ဒီအတွေး အခေါ်တွေ ရိုက်သွင်းခံခဲ့ရတယ် ဆိုတာကို ကျနော်တို့ ပြောပြပါတယ်။ သူပြောပြတဲ့ဇတ်လမ်းကတော့ ဒီလိုပါ.....

နေ သိပ်ပြင်းပြင်းပူနေတဲ့ နေ့တနေ့မှာ ကျနော်တို့ Dnepropetrovsk ကို ရောက် လာခဲ့ပါတယ်။ နေရာတိုင် လိုလိုပဲ စွန့်ပစ်ထားတဲ့သေနတ်တွေနဲ့ ကားတွေကိုတွေ့နိုင်ပါတယ်။ တော်တော်များများကတော့ အကောင်းပကတိ အတိုင်းပဲ ရှိနေတုန်းပါပဲ။ ရှုရှားတွေ အလျင်စလိုနဲ့ ဆုတ်သွားတယ်ဆိုတာ သိသာပါတယ်။ အိမ်တွေ ဟာ မီးလောင်နေတုန်းပါပဲ။ လမ်းမတွေ တော်တော် များများကိုလည်း အတားအဆီးတွေနဲ့ ပိတ်ထား တုန်းပါပဲ။ ဒါပေမယ့် ဒါတွေကို ကာကွယ်ပေးမယ့်သူတော့ တယောက်မှ မရှိတော့ပါဘူး။ အရပ်သား အလောင်းတွေ က လည်း တွေ့နိုင်ပါတယ်။ လူသွားလမ်း တခုပေါ်မှာတော့ သေနေတဲ့ မိန်းမတယောက်ရဲ့ ကိုယ်ပေါ်မှာ ဖက်ပြီးငိုနေတဲ့ ကလေးနှစ်ယောက် ကို ကျနော်တွေ့ခဲ့ရပါတယ်။

တန်းဖြုတ်အမိန့်ရတာနဲ့ ကျနော်သေနတ်တွေကိုနံရံမှာ မှီ ထိုင်ချ၊ ပြီးတော့ ဆေးလိပ်သောက်ကြ တယ်။ ရုတ်ချည်း ဆိုသလိုပဲ ကျနော်တို့ ပေါက်ကွဲသံ တခုကြားလိုက်ရပြီး လှည့်ကြည့်လိုက်မိတယ်။ ကောင်း ကင်မှာလေယာဉ်ပျံတစီးမှ မတွေ့ရပါဘူး။ အိမ်တန်းတတန်းလုံး ဖောက်ခွဲလိုက်တာကိုပဲ တွေ့လိုက်ရပါတယ်။

အိမ်တန်းတော်တော်များကို ရှုရှားတပ်တွေမဆုတ်ခင် မိုင်းထောင်ထား ခဲ့ပြီး ကျနော်တို့တပ်တွေ ဝင်တာနဲ့ တပြိုင်နက် ထပေါက်ကွဲတော့တာပါပဲ။ ရဲဘော်တယောက်က ရှုရှားတွေ ဒီလိုမျိုးနည်းဗျူဟာကို ဖင်လန်သားတွေဆီက လေ့လာခဲ့တယ်လို့ ပြောပါတယ်။ ကျနော် တို့နားနေလို့တော်သေးတာပေါ့။ ကျနော်တို့ နောက်တခါ အသက် ဘေးကလွတ်သွားခဲ့ပါတယ်။

ရုတ်ချည်းဆိုသလိုပဲ အရာရှိကားတစီး ကျနော်တို့အနားမှာ လာရပ်ပါတယ်။ ဗိုလ်မှူးတယောက် ကား ပေါ်က ထွက်လာပြီး ကျနော်တို့ဗိုလ်ကြီးကိုသတင်းပို့ဖို့ အခေါ်လွှတ်ပါတယ်။ အဲဒီနောက် ကားတန်းကြီးနဲ့ အတူ ကျနော် တို့ကိုမြို့ရဲ့ အခြား တနေရာကို ခေါ်သွားပါတယ်။ အဲဒီမှာလဲ စိတ်ပျက်စရာကောင်း လောက်တဲ့ အဲဒီမြင်ကွင်း တွေကိုထပ်မြင်ရပါတယ်။

ရင်ပြင်ကြီးတခုထဲမှာ ကျနော်တို့ကားပေါ်ကဆင်းရပြီး ကျနော်တို့ရဲ့ ပတ်ဝန်း ကျင်ကို လှည့်ပတ် ကြည့်ကြ ပါတယ်။ ရင်ပြင်ကြီးရဲ့ တဖက်မှာတော့ အစောင့် အကြပ်တွေ ထူထပ်စွာ စောင့်ကြည့်နေတဲ့ လူတ စုကို တွေ့ရပါတယ်။ ကျနော် ခန့်မှန်းကြည့်တာကတော့ ဒီအရပ်သားတွေကို စစ်ပွဲတွေဆက်ဖြစ်နေသေးတဲ့ မြို့အပြင်ဘက်ကို ခေါ်သွားမယ်လို့ထင်ပါတယ်။ အဲဒီနောက်မှာတော့ ကျနော် တို့ အုပ်စုထဲကို စကားလုံး တ လုံး ဟာ တောမီးလိုပြန်နဲ့ သွားပါတယ်။ “အဲဒါဂျူးတွေ.....”

သတင်းစာတွေက ဂျူးတွေနဲ့ပတ်သက်လို့ ဘယ်လိုရေးကြတယ် ဆိုတာကို တော့ ကျနော် ခင်ဗျားကို ပြောပြစရာ လိုမယ် မထင်ပါဘူး။ နောက်ပိုင်း ပိုလန် က ဂျူးတွေနဲ့ ကျနော်တို့ စတတ်ဂါ့မြို့မှာရှိတဲ့ ဂျူးတွေနဲ့ မတူဘူးဆိုတာ ကျနော် တွေ့လိုက်ရပါတယ်။ ဒီဘတ်ကာ စစ်စခန်းမှာ တချို့ဂျူးတွေ အလုပ်လုပ် နေကြတုန်း ပါပဲ ကျနော်တခါ တလေ သူတို့ကို စားစရာတခုပေးလေ့ရှိတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျနော် ဒီလိုလုပ်နေတာကို ကျ နော်တပ်စုမှူး သိသွား တဲ့ အချိန်က စပြီးတော့ ကျနော်မလုပ်တော့ပါဘူး။ ဒီဂျူးတွေက ကျနော်တို့ ကွာတား တွေကို သန့်ရှင်းရေး လုပ်ပေးရပါတယ်။ တခါတလေ ကျနော် တမင်တကာ စားစရာ တွေကို စားပွဲနောက်မှာ ထားခဲ့ပါတယ်။ သူတို့ အဲဒါတွေကို ရှာတွေ့မယ် ဆိုတာကျနော်သိပါတယ်။

ကျနော် ဂျူးတွေနဲ့ ပက်သက်ပြီးသိရတာကတော့ အသံချဲ့စက်က ထွက်လာ တဲ့အသံတွေကတဆင့်

ဒါမှမဟုတ် ကျနော်တို့ကို ဖတ်ခိုင်းတဲ့စာတွေက တဆင့်ပဲသိရပါတယ်။ ဒီကောင်တွေ (ဂျူး) ဟာ ငါတို့ကို ဖိနှိပ်ဖို့ အုပ်စိုးဖို့ ကြိုးစားနေကြတယ်။ ဒီကောင်တွေကြောင့် စစ်ပွဲတွေ၊ ဆင်းရဲမွဲတေမှုတွေ၊ ငတ်ပြတ်မှုတွေ နဲ့ အလုပ်လက်မဲ့ မှုတွေဖြစ်ရတာပဲ။

ကျနော်တို့ကို ဂျူးတွေတအုပ်ကြီး စုပြုံထားတဲ့နေရာဆီကို ချီတက်သွားဖို့ အမိန့်တခုရောက်လာပါ တယ်။ ဂျူး အယောက် တရာ့ငါးဆယ်၊ ဒါမှမဟုတ် လည်း နှစ်ရာလောက်ရှိပါတယ်။ ကလေးတွေတော်တော် များများ ပါပါတယ်။ ကျနော်တို့ကို ကြောက်ရွံ့တဲ့မျက်လုံးတွေနဲ့ကြည့်နေကြတယ်။ အဲဒီထဲက အနည်းငယ် ကတော့ တိတ်တိတ်လေး ကြိတ်ပြီး ငိုနေပါတယ်။ အမေတွေရဲ့ လက်ထဲမှာ နို့စို့အရွယ် ကလေးတွေ ကိုလည်း တွေ့ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လူငယ် လူရွယ်ဆိုတာကတော့ မရှိသလောက်ပါပဲ။ အများစုကတော့ မိန်းမကြီးတွေ ရယ် နဲ့ သက်ကြီး ရွယ်အိုတွေပါ။

ကျနော်တို့ အနားကပ်လာတဲ့အချိန်မှာတော့ ခံစားချက်တွေကို သူတို့မျက်လုံး တွေကတဆင့် တွေ့နိုင် ပါတယ်။ ကြောက်ရွံ့မှု၊ ဖော်ပြလို့မရနိုင်တဲ့ကြောက်ရွံ့မှု၊ သိသာတာကတော့ သူတို့ကိုဘာကစောင့်နေတယ် ဆိုတာ သူတို့ သိပါတယ်။

ဓါတ်ဆီတိုင်ကီတွေအပြည့်ထည့်ထားတဲ့ ထရပ်ကားတစီး ရောက်လာတာနဲ့ ကျနော်တို့ ကားပေါ်က ချပြီး အိမ်တအိမ်ထဲကို ထည့်လိုက်ပါတယ်။ အဲဒီဂျူး တွေထဲက ခပ်သန်သန်မာမာ ယောက်ျားတချို့ကို ခေါ် ထုတ်ပြီး ဓါတ်ဆီ တိုင်ကီတွေ အပေါ်ကို သယ်သွားဖို့ အမိန့်ပေးပါတယ်။ စက်ရုပ်တွေလိုပဲ သူတို့ ဆန္ဒ တစုံတ ရာမပါပဲ စိတ်လက်မအီမသာနဲ့ အမိန့်ကို နာခံကြပါတယ်။

အဲဒီနောက် ကျနော်တို့ ဂျူးတွေကိုအိမ်ထဲကိုမောင်းထည့်ပါတယ်။ ကြာပွတ် တချောင်းကိုင်ထားတဲ့ တပ်ကြပ်တယောက်ကတော့ သိပ်မြန်မြန် ဆန်ဆန် မသွားတဲ့ဂျူးတွေကို တရွမ်းရွမ်းနဲ့လိုက်ရိုက်နေပါတယ်။ ကန်ကျောက်မှု တွေနဲ့ ဆဲဆိုသံတွေ ကတော့ မိုးထိယံနေတာပေါ့။ အိမ်ကသိပ်မကြီးပါဘူး၊ အထပ်သုံးထပ်ပဲ ရှိပါတယ်။ ဒီလောက် လူအုပ်ကြီးကို ဒီအိမ်ထဲကို ထည့်ဖို့ဆိုတာ ကျနော်ယုံတောင်မယုံနိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ သိပ် မကြာခင်မှာပဲ လမ်းပေါ်မှာ ဂျူးတယောက်မှ မရှိတော့ပါဘူး။

အဲဒီနောက် ဂျူးတွေ အပြည့်နဲ့ နောက်ထပ်ထရပ်ကားတစီး ရောက်လာခဲ့ပါ တယ်။ သူတို့တွေကို လည်း အဲဒီအိမ်ထဲကို ထပ်ထည့်လိုက်ပါတယ်။ အိမ်တံခါး ကိုသော့ခပ်၊ စက်သေနတ် တလက်က အဲဒီ မျက်နှာ ချင်းဆိုင်မှာ နေရာယူထားပါတယ်။

ဘယ်လိုဆက်ဖြစ်မယ်ဆိုတာကျနော်သိပါတယ်။ သူ့ကျနော့်ကို သူ့ရဲ့ စိတ် ပျက်ဖွယ်ရာ ဇာတ်လမ်း ကြီးကို ထပ်ပြောစရာ မလိုတော့ဘူး။ ဒါကြောင့် ကျနော်ထွက်သွားဖို့ထရပ်လိုက်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ကျနော် ကို ဆက်နေပေးဖို့ သူတောင်းပန်နေပါတယ်။ “တဆိတ်လောက်ကျေးဇူးပြုပြီး ဆက်နေပေးပါ။ ကျန်နေသေး တဲ့ အပိုင်းကို ငါဆက်ပြောမှရမယ်။ ဘယ်အရာကများ ကျနော့် ကို ဆွဲထားလဲ ကျနော်တကယ်မသိဘူး။ ဒါ ပေမယ့် သူ့ရဲ့အသံ ထဲမှာ တစုံတခု ရှိနေတယ် အဲဒီအရာက ကျနော်အင်တာဗျူးကိုအဆုံးသတ်မယ်ဆိုတဲ့ ကျ နော် ရဲ့မသိစိတ်ကို တားဆီးနေသလိုပဲ။ နာဇီတွေရဲ့ လူသားမဆန်တဲ့ ရက်စက်မှု တွေအပြည့်အဝကို သူ့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်စကားလုံးနဲ့ သူ့ရဲ့ ပါးစပ်က ထုတ်ပြောမယ့် ဟာကိုကြားချင် တာလည်း ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

အားလုံး အဆင်သင့်ဖြစ်ပြီလို့ ပြောတဲ့အချိန်မှာတော့ ကျနော်တို့နောက်ကို ကိုက် အနည်းငယ် ဆုတ် လိုက်ပါတယ်။ နောက် လက်ပစ်ဗုံးတွေ ကို ပင်ဖြုတ် ပြီး အိမ်ပြတင်းပေါက်တွေကဆင့် အိမ်ထဲကို ပစ်သွင်းဖို့ အမိန့်ရောက် လာပါတယ်။ ပေါက်ကွဲမှုတွေဟာ တခုပြီးတခုဆက်တိုက်ပေါ်လာပါတယ်။ ဘုရား သခင်... အော်ဟစ်သံတွေ ကျနော်တို့ကြားရပါတယ်။ တထပ်ပြီးတထပ် မီးတောက် တွေ ကဝါးမြို့သွားပါတယ်။ မီးတောက် ထဲကနေ ထွက်ပြေးလာမယ့် ဘယ်သူ ကို မဆို ပစ်သက်ဖို့ ကျနော်တို့ ရိုင်ဖယ်တွေကို အဆင်သင့် ပြင်ထားပါတယ်။

အိမ်ထဲကနေ အော်ဟစ်သံတွေဟာ တကယ်ကို ဆိုးဆိုးဝါးဝါးပါပဲ။ မီးခိုးလုံး ကြီးထွက်လာပါတယ်။ အသက်ရှူ တောင်ကျပ်လာပါတယ်။ ဒုတိယ အထပ်ရဲ့ ပြတင်းပေါက်ရဲ့ နောက်မှာ ခလေးတယောက်ကို ချီ ထားတဲ့ ယောက်ျား တယောက်ကိုတွေ့လိုက်ရတယ်။ သူ့အဝတ်အစားတွေကို မီးစွဲနေပါတယ်။ သူ့ရဲ့ဘေးနား မှာ မိန်းမတယောက် ရပ်နေပါတယ်။ ကလေးငယ်ရဲ့အမေဆိုတာ သံသယမရှိပါဘူး။ သူ့ရဲ့အားနေတဲ့ လက် တဖက်နဲ့ ကလေးငယ်ရဲ့ မျက်လုံးတွေ ကို ကာပေးထားပါတယ်။ ပြီးတော့ သူ့လမ်းပေါ်ကို ခုန်ချလိုက်ပါတယ်။ စက္ကန့်ပိုင်းအတွင်းမှာပဲ မိခင် လုပ်တဲ့သူလည်း နောက်ကလိုက်ခုန်ချပါတယ်။ နောက် မီးလောင်နေတဲ့ လူသေ အလောင်းတွေ အခြား ပြတင်းပေါက် တွေက နေတဆင့် ပြုတ်ကျလာပါတယ်။ ကျနော်တို့ သေနတ်နဲ့ပစ်..... ဘုရားရေ.....

မိသားစု ဘယ်နှစ်စုလောက် ပြတင်းပေါက်ကနေ ခုန်ချသလဲဆိုတာကို တာ တော့ ကျနော် အတိအကျ မသိဘူး။ ဒါပေမယ့် အဲဒီမိသားစုကိုတော့ ကျနော်ဘယ်တော့မှ မေ့မှာမဟုတ်တော့ဘူး။ အနည်းဆုံး ကလေး တွေကိုပေါ့။ ဆံပင်မည်းမည်း၊ မျက်လုံးနက်နက်ကလေးတွေ... တကယ်ပဲ ကျနော်မျက်လုံးတွေမှာ ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့နေ ရတုန်းပဲ။ ကလေးငယ်ရယ်၊ သူ့ရဲ့အဖေရယ် ပြီး

တော့ သူရဲ့အမေရယ်....

သူတို့လမ်းမပေါ်ကို ကျတဲ့အချိန်မှာ သေကောင်းသေပြီးဖြစ်နေမှာပါ။ တကယ့်ကို ကြောက်စရာ ကောင်းပါ တယ်။ အတွဲလိုက် ပစ်ခတ်သံတွေ အော်ဟစ်ငိုကြွေးသံတွေဟာရောထွေးနေပါတယ်။ အတွဲလိုက်သေနတ်သံတွေက အော်ဟစ်သံတွေကို ဖုန်းသွားအောင်လုပ်ဖို့ ရည်ရွယ်တာလည်းဖြစ်ကောင်း ဖြစ်မှာပါ။ ကျနော် ဘယ်တော့မှ မမေ့တော့ဘူး။ အမြဲတမ်း ကျနော်ကိုခြောက်လှန့်နေတယ်။ ကျနော်ဒါကို စဉ်းစားဖို့အချိန်တွေ အများကြီး ရခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့်လည်း လုံလုံ လောက်လောက် မရခဲ့တာ လည်း ဖြစ် ကောင်းဖြစ်မှာပါ....

အဲဒါတွေပြီးလို့သိပ်မကြာခင်မှာပဲ ကျနော်တို့ရှေ့ကိုဆက်ပြီချီတက်ကြရတယ်။ လမ်းမှာ ကျနော်တို့ ကိုပြောပြ တာ ကတော့ ဘာကြောင့် ဂျူးတွေကို အစုလိုက် အပြုံလိုက်သတ်ရသလဲဆိုတာက ကျနော်တို့ လူသုံးဆယ် ရှုရှားတွေရဲ့ချိန်ကိုက်ဗုံးကြောင့် သေရလို့ ပြန်ပြီး လက်စားချေတာလို့ ပြောတယ်။ လက်တုံ့ပြန် တဲ့ အနေနဲ့ကျနော်တို့ ဂျူးသုံးရာ လောက်ကို သတ်ပစ်လိုက်တယ်။ အသတ်ခံလိုက်ရတဲ့ဂျူးတွေနဲ့ ရှုရှား ချိန်ကိုက်ဗုံး နဲ့ ဘယ်လိုပတ်သက်တယ် ဆိုတာကိုတော့ ဘယ်သူမှတော့ မမေးခဲ့ကြဘူး။

ညနေခင်းလေးတခုပေါ့ ကျနော်တို့ ဘရန်ဒီခွဲတမ်းရတယ်။ တစုံတရာကို မေ့ပစ်ဖို့ ဘရန်ဒီက ကူညီ ပေး နေကြ...

ရေဒီယိုကနေတိုက်ပွဲသတင်းတွေလာနေတယ်။ တိုပီဒိုနဲ့ပစ်မြုပ်ခံလိုက်ရတဲ့ သင်္ဘောဘယ်နှစ်စင်း၊ အဖမ်းခံ ရတဲ့ အကျဉ်းသား ဘယ်နှစ်ဦး၊ ဒါမှမဟုတ် ပစ်ချခံလိုက်ရတဲ့ လေယာဉ်ပျံအစီးအရေအတွက် ပြီး တော့ လောလော လတ်လတ် သိမ်းလိုက်တဲ့ နယ်မြေသစ်တွေ၊ တဖြည်းဖြည်းပိုပြီး မှောင်လာတယ်

ဘရန်ဒီရဲ့ တန်ခိုးကြောင့် ကျနော်တို့နည်းနည်းမူးလာကြတာနဲ့ စုထိုင်ကြ၊ ပြီးတော့ သီချင်းစဆိုကြ တယ်။ ကျနော် လည်း ဆိုခဲ့တယ်။ ဒီကနေ့မှာတော့ ကျနော်ကိုကျနော်ပြန်မေးနေမိတာက ငါဘယ်လို ဒါတွေ ကို လုပ်ခဲ့တာ ဘာလဲလို့၊ ကျနော်ရင်ထဲကခံစားမှုတွေကို အခိုက်အတန့် ကျနော်ပြောပျောက်သွား ချင်တာ လည်းဖြစ်ကောင်း ဖြစ်မှာပါ။ အချိန်တခုထိတော့ ငါဟာ အောင် မြင်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီအဖြစ်အပျက်တွေလည်း တဖြည်းဖြည်းနဲ့ဝိုးတဝါး ဖြစ်လာနေပြီ ထင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ညအခါတွေမှာတော့ သူတို့ (အဲဒီအဖြစ် အပျက်) တွေပြန်လာတက် ကြတယ်...

နောက်တနေ့မှာတော့ ကျနော်တို့ရှေ့ကိုဆက်ချီတက်ကြတယ်။ မုန်တိုင်းတပ်ဖွဲ့ နဲ့သွားပေါင်းခဲ့ကြတယ်။ ကျ

နော် တို့ ထရပ်ကားတွေကို အပြည့်အသိပ် တိုးဝှေ့ တက်ကြွရတယ်။ ပြီးတော့ တိုက်ပွဲတွေဖြစ်နေတဲ့ နေရာ ဆီကိုပို့ပေး တယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီနေရာမှာလည်း ရန်သူသိပ်များများစားစားတို့ရှိပုံမရပါဘူး

သိပ်မကြာခင်ရက်သတ္တပတ်အတွင်းမှာပဲ ကျနော်တို့ ကရိုင်းမီးယာ ဘက်ကို ချီတက်ခဲ့ကြတယ်။ ကောလဟာလတွေက ပြောတာကတော့ ကျနော်တို့ ရှေ့မှာ တိုက်ပွဲတွေ အရမ်းပြင်းထန်နေတယ်ဆိုတဲ့ အကြောင်းနဲ့ ရှုရှားတွေဟာ တကယ်ကိုအသေအချာ ခံစစ်ကိုပြင်ထားတယ် ဆိုတာပါပဲ။ အပြေးအလွှား တိုက်ပွဲတွေ မဟုတ်တော့ပါဘူး အနီးကပ်တိုက်ပွဲ၊ ရင်ဆိုင်တယောက်ချင်း တိုက်ရတဲ့တိုက်ပွဲတွေပဲ။

ကျနော်တို့ ရှုရှားတွေအခိုင်အမာသိမ်းထားတဲ့ Taganrog ကိုဆက်ပြီး ချီတက် ကြတယ်။ သူတို့ နဲ့ ကိုက်တရာ လောက်သာဝေးတဲ့ တောင်ကုန်းတွေကြားမှာ ကျနော်တို့နေရာယူထားကြတယ်။ သူတို့ရဲ့ လက်နက်ကြီး တွေကလည်း လုံးဝမရပ်မနားကိုပစ်နေတယ်။ ကျနော်တို့တွေအားလုံး ကတုတ်ကျင်းထဲမှာ ခေါင်းတိုးပြီး နေကြရင်း ဘရန်ဒီအိတ်ကို တယောက်တလှည့်စီသောက်ကြရင်း ကျနော်တို့ရဲ့ ကြောက်ရွံ့မှု တွေကို ပြေပျောက်အောင် လုပ်ခဲ့ကြရတယ်။ တိုက်မိန့်ကို ကျနော်တို့ အားလုံးစောင့်နေကြတယ်။ နောက်ဆုံး တော့ အမိန့် ရောက်လာပြီ ကျနော်တို့အားလုံး ကတုတ်ကျင်းကနေထွက်၊ ကျားတက်ထိုးမယ်၊ ဒါပေမယ့် ရုတ်တရက်ကြီး ကျနော် မြေကြီးမှာ အမြစ်တွယ်သွား သလိုမျိုး ရှေ့ဆက်သွားလို့ မရတော့ဘူး။ တစ်စုံတရာက ကျနော်ကို ဖမ်းဆုပ်ထား လိုက်သလိုမျိုး။ ရိုင်ဖယ်ကို ကိုင်ထားတဲ့ ကျနော်လက်တွေကလည်း စပြီးတုန်ခါနေပြီ။

အဖေတယောက်ရယ် ကလေးငယ်တယောက်ရယ် သူတို့ရဲ့နောက်မှာ မိခင်တယောက်ပါတဲ့ မီး လောက်နေတဲ့ မိသားစုတခုကို ကျနော် အဲဒီအချိန်မှာ တွေ့လိုက်ရတယ်။ ပြီးတော့ ကျနော်ဆီကို သူတို့ လာ နေတယ်။ “မရဘူး၊ ငါ သူတို့ကို နောက်ထပ်တခါထပ်ပစ်လို့မဖြစ်နိုင်တော့ဘူး” အဲဒီ အတွေးက ကျနော် စိတ် ထဲကိုလက်ကနဲဆိုသလို ရောက်လာတယ်။ အဲဒီ နောက် ကျနော်ဘေးနားမှာ လက်နက်ကြီး တလုံး ပေါက်ကွဲ သွားတယ်။ ကျနော် အရာ အားလုံးကိုမေ့သွားတယ်။

ကျနော်သတိပြန်ရလာတဲ့အချိန်ကျတော့ ဆေးရုံမှာ၊ ကျနော်ကို ကျနော် သိလိုက်တာက ကျနော် ရဲ့ အမြင်အာရုံတွေ ဆုံးရှုံးသွားပြီဆိုတာပါပဲ။ ကျနော် မျက်နှာနဲ့ကျနော်ကိုယ်ခန္ဓာအပေါ်ပိုင်းတိုင်းလုံး စုတ်ပြတ် ထွက်သွားတယ် ဆိုတာလည်းကျနော်သိခဲ့ပါတယ်။

သူနာပြုဆရာလေးကပြောတာက ကျနော် တကိုယ်လုံးက လက်နက်ကြီးစ တွေကို ခွဲစိတ် ဆရာဝန်ကြီးက ထုတ်ပစ်လိုက်တာ ခွက်တလုံးနဲ့ အပြည့်ပဲ လို့ပြောပြပါတယ်။ ကျနော်ဟာသေနေတာနဲ့ ဘာမှမထူး တော့ပါ

ဘူး။ ဒါပေမယ့် အသက်ဆက်ရှင်နေသေးတာကတော့ တကယ့် အံ့မခန်းဖွယ်ရာပါပဲ။

ကြည့်စမ်းပါအုံး၊ ဂျူးတွေသေသွားတာ မြန်မြန်ဆန်ဆန်ပဲ၊ သူတို့ကျနော်လို ဘာမှ မခံစားရဘူး၊ ကျနော်လို တော့လဲ သူတို့ ဘာအပြစ်မှရှိခဲ့တာ လည်း မဟုတ်ပါဘူး။

ကျနော်ကိုဆေးရုံတရုံပြီး တရုံပြောင်းပို့ပေးပါတယ်၊ ဒါပေမယ့် အိမ်ကိုတော့ ဘယ်တော့မှ ပြန်ပို့မပေးခဲ့ဘူး။ ကျနော်ရဲ့ အခြေအနေကို ကျနော် ကောင်း ကောင်းသိပါတယ်။ ကျနော်ဒီနေရာလေးမှာ တချိန်လုံး လှဲနေ ရင်း Dnepropetrovsk မှာဖြစ်ခဲ့တဲ့ ဆိုးဝါးလှတဲ့ လုပ်ရပ်ကြီးကို အချိန်တိုင်း စဉ်းစားနေမိတယ်။ တကယ်လို့ ဒီလက်နက်ကြီးဒဏ်ကြောင့် ကျနော် အသက် မရှင်တော့ရင်တောင်မှ - ကျနော်ကိုယ်တိုင် အရမ်း သေချင် ရင်တောင်မှ ကျနော်ဟာသေမှာမဟုတ်သေးပါဘူး။

ကျနော်ဘဝရဲ့အပြစ်တွေမဆေးကြောရခြင်း ကျနော် မသေသေးပါဘူး။ ဝန်ခံမှုတခုတော့ရှိရမယ်။ ဒါပေမယ့် ဘယ်လိုမျိုး ဝန်ခံမှုမျိုးလည်း? အဖြေမ ရှိတဲ့ စာတပုဒ်....

ကျနော် ဘာမှမပြာဘဲ တိတ်ဆိတ်နေတာကို သူရည်ညွှန်း နေတယ်ဆိုတာ သံသယမရှိပါဘူး။ ကျနော်ကရော သူ့ကို ဘာပြောရမှာလဲ? သေအံ့ ဆဲဆဲ ဖြစ်နေတဲ့လူတယောက် အဲဒီလူကလည်း လူသတ်ဝါဒတွေကြောင့် လူသတ်သမား မဖြစ်ချင်ဘဲ ဖြစ်လာရတဲ့လူ။ သူလုပ်ခဲ့သမျှပြစ်မှုတွေကို မနက်ဖန်မှာ နောက်ထပ် အဲဒီလိုမျိုး လူသတ် သမားတွေရဲ့ လက်ချက်နဲ့ သေကောင်း သေနိုင်တဲ့ သူတယောက်ထံမှာ ဝန်ခံနေတယ်။ သူရဲ့ဝန်ခံမှုထဲမှာ တကယ့် နောင်တရမှုတွေ ကိုတွေ့ရတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒါကိုတော့ သူစကားလုံးတွေ အများကြီးနဲ့တော့ မထုတ်ဖော် ခဲ့ပါဘူး။ လိုလဲမလိုအပ်ပါဘူး ဘာကြောင့်လဲ ဆိုတော့ သူပြောနေတဲ့ပုံစံ၊ သူကျနော်ကိုပြောနေတဲ့ အချက်အလက်တွေကို က သူရဲ့နောင်တရမှု တွေကို သက်သေပြနေတာနဲ့ အတူတူပါပဲ။

Dnepropetrovsk မှ သေသွားတဲ့လူတွေရဲ့အသက်ကိုပြန်ရဖို့ ကျနော်ဒီထက်ပိုပြီးခံစားပေးရမယ်၊ ကျနော် ဒီထက်ပိုပြီး ကာလကြာကြာ ပိုခံစားပေးရမယ်ဆိုရင် ကျနော်အဆင်သင့်ပါပဲဆိုတာ ယုံစမ်းပါ။ ရှေ့တန်းစစ်မြေပြင် တွေမှာ ကျနော်လိုမျိုး သက်တူရွယ်တူ ဂျာမန်ရဲဘော်လေးတွေအများကြီး နေ့စဉ် ကျဆုံးနေပါတယ်။ သူတို့တွေ လက်နက်ကိုင် ရန်သူတပ်တခုကို တိုက်ခိုက်နေကြတယ်။ ပြီးတော့ အဲဒီတိုက်ပွဲထဲမှာပဲ ကျဆုံးကုန်ကြတယ် ဒါပေမယ့် ကျနော် ကျတော့ --

ကျနော်ကျတော့ဒီမှာ အပြစ်တွေနဲ့ကျန်နေခဲ့တယ်။ ကျနော်ဘဝရဲ့ နောက်ဆုံး နာရီလေးမှာ ခင်ဗျား ကျနော်နဲ့အတူရှိနေတယ်၊ ခင်ဗျားဘယ်သူလဲဆိုတာ ကျနော်မသိဘူး။ ကျနော်တခုပဲ သိတာက ခင်ဗျားဟာ ဂျူးတ

ယောက်၊ ဒါဆိုလုံလောက်ပြီ။

ကျနော်ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်းလေးသေချင်တယ်၊ ကျနော် လိုလည်းလိုအပ်တယ်..

ကျနော်ခင်ဗျားကို ပြောခဲ့တာတွေ အားလုံးဟာ စိတ်မချမ်းမြေ့စရာတွေမှန်း ကျနော်သိပါတယ်။ ကျနော်ရဲ့ သေခြင်းတရားကို စောင့်နေရတဲ့ ရှည်လျားလွန်းတဲ့ညတွေတိုင်းမှာ အချိန်တိုင်းအချိန်တိုင်း ဒီ အကြောင်းတွေကို ဂျူး တယောက်ရဲ့ရှေ့မှာ ပြောပြဖို့ကို အမြဲတမ်းတောင့်တခဲ့ပါတယ်၊ ပြီးတော့ သူ့ဆီက ခွင့်လွှတ်မှု ကိုလည်း တောင်းခံချင်တယ်။ ကျနော်တခုပဲ သေသေချာချာမသိခဲ့တာက ဂျူးတွေတယောက်တလေမျှ အသက်ရှင်ကျန် သေးရဲ့လားဆိုတာကိုပါပဲ။

ကျနော် ခင်ဗျားကို အများကြီး တောင်းဆိုနေတယ်ဆိုတာ ကျနော်သိပါတယ် ဒါပေမယ့် ခင်ဗျားဆီက အဖြေ တစုံတရာ မရဘဲနဲ့ ကျနော် အသေဖြောင့်မှာ တော့မဟုတ်ဘူး။

အခန်းထဲမှာ ဘယ်လိုမှန်းမသိတဲ့ထူးဆန်းတဲ့ ငြိမ်သက်မှုကြီးတခုဖြစ်နေတယ်။ ကျနော် ပြတင်းပေါက် ကို ကျော်ပြီး ကြည့်လိုက်တယ်။ အဆောက်အဦးတွေရဲ့ မျက်နှာချင်းဆိုင်မှာတော့ နေရောင်တွေဖြာကျနေ တယ်။ နေကတော့ ကောင်း ကင်ဘုံတွေထဲမှာ အမြင့်ကြီးမှာရှိနေတယ်။ ကွင်းပြင်ထဲမှာ ထောင့်တခုမှာ တော့ ခပ်သေးသေးတြိဂံ သဏ္ဍန်အရိပ် တကွက်ပဲရှိတယ်။

သိပ်လှပပြီး ရဲရဲဝင့်ဝင့် အပြင်မှာတောက်ပနေတဲ့ နေမင်းရဲ့အလင်းနဲ့ သတ်မိန့် ပေးတော့မယ့် ရွဲ့ မှန်းစရာကောင်းလှတဲ့ လူသားမဆန်လှတဲ့ ကာလတခုရဲ့ အရိပ်မဲကြီးရဲ့ကြားမှာ ဘာတွေများကွာခြားမှုရှိနေ ပါသလဲ၊ ဒီမှာငြိမ်းချမ်းစွာ အသက်ထွက်သွားချင်တဲ့လူတယောက် အိပ်ယာထဲမှာလှဲနေတယ် ဒါပေမယ့် သူ အဲဒီ အရာ ကိုမရနိုင်ပါဘူး၊ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူ့ကျူးလွန်ခဲ့တဲ့ လူမဆန်တဲ့ ပြစ်မှုတွေနဲ့ပတ်သက်တဲ့ အိမ်မက်တွေက သူ့ကို တချက်ကလေးမှ အနားမပေးတော့ဘူး။ သူ့ရဲ့ဘေးနာမှာထိုင်နေတဲ့လူကလည်းသေမှာ ကျိန်းသေပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အဲဒီလူကတော့ မသေချင်သေးဘူး ကမ္ဘာကြီးဖျက်ဆီးခဲ့တဲ့ အဲဒီကြောက်မက် ဖွယ်ကောင်းတဲ့ အရာတွေ အားလုံး ပျက်သုဉ်းသွားမဲ့နေ့ကို သူတွေ့ချင်သေးလို့ပဲ။

တခါမှမတွေ့ဘူးတဲ့လူနှစ်ယောက် ကံကြမ္မာရဲ့အလိုကျ လာဆုံကြတယ်။ တယောက်ကတယောက် ရဲ့ အကူအညီကို တောင်းနေတယ်။ ဒါပေမယ့်လည်း အခြားတယောက်ကိုယ်တိုင်ကလည်း အကူအညီမဲ့၊ သူ့ အတွက် ဘာမှ လုပ်မပေးနိုင်ဘူး၊

ကျနော်မတ်တပ်ထရပ်လိုက်တယ်၊ ပြီးတော့သူ့ရဲ့ ရင်ဘက်ပေါ်မှာ လက်နှစ် ဖက်ယှက်တင်ထားကို ကြည့်လိုက် မိတယ်။ “နေကြာပန်းလေးတပွင့်” သူ့ရဲ့လက်ကြားတွေမှာ ရှိနေသလိုပဲ။
နောက်ဆုံးတော့ ကျနော်စိတ်ကိုကျနော်ဆုံးဖြတ်လိုက်ပြီး၊ စကားတခွန်းမှ မပြောတော့ပဲ ကျနော် အခန်းထဲ ကနေ ထွက်ခဲ့တယ်။

ကျနော် နာဇီလူသတ်သမားတွေရဲ့ဘဝဇာတ်လမ်းကို အနည်းအကျဉ်းတော့ သိပါတယ်။ သူတို့ထဲက အနည်းအကျဉ်းလောက်ပဲ မွေးကတည်းက လူသတ်သမား စိတ်ဓါတ်အပြည့်နဲ့ မွေးလာတာပါ။ အများစု ကတော့ လယ်သမားတွေ၊ အလုပ်ကြမ်းသမားတွေ၊ စားရေးစာချိုတွေ၊ အရာရှိတွေ စသဖြင့် ကျနော်တို့ နေ့စဉ်ဘဝမှာ တွေ့နေကြလူတွေ အတိုင်းပါပဲ။ ဒါပေမယ့်လည်း သူတို့ တကယ့်ကို ယုံကြည်ချက်ချက်ရှိရှိ နဲ့ လူသတ်သမား တွေဖြစ်လာကြတယ်။ အရပ်သား အဝတ်အစားတေကိုချွတ်၊ ပြီးတော့လူသားဆန်တဲ့ အသိ တရားတွေအားလုံးကို အဝတ်ဗီဒီယိုက အက်စ်အက်စ် ယူနီဖောင်း (ဂျာမန် စစ်ထောက်လှမ်းရေး) က ဂျန်းထိုး မှောက်ခုံ ပြောင်းလိုက်ပစ်လိုက်သလိုပါပဲ။

သူတို့ရဲ့ ပထမဆုံးကျူးလွန်ခဲ့တဲ့ အမှုတွေတုန်းက သူတို့ရဲ့တုံ့ပြန်ချက်တွေက ဘယ်လိုဖြစ်နိုင်မလဲဆို တာတော့ ကျနော် မသိနိုင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် သူတို့တွေ အားလုံး လူတွေကိုအစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ပွဲကြီး တွေကို မကြာခဏ ဆိုသလို လုပ်ခဲ့ကြတာကိုတော့ကျနော်သိပါတယ်။

သူတို့ စွပ်စွဲခံရတဲ့အမှုတွေ အပေါ်မှာ လူမထင်တဲ့အပြိုးတွေနဲ့တုံ့ပြန်မှုတွေ၊ ရိုင်းပြတဲ့ပြန်လည်ချေပမှု တွေကို ကျနော် အမှတ်ရနေတဲ့အခါ ကျနော်အတွက် နောင်တရနေတဲ့ ကျနော်ရဲ့ငယ်ရွယ်လှတဲ့ အက်စ်အက် စ် ရဲဘော်လေးလည်း ဒီလိုမျိုးပဲ လုပ်ခဲ့သလားဆိုတာ ယုံကြည်ရခက်ပါတယ်။ ဒါဆိုလည်း သူ့ကို ကျနော် ခွင့် လွှတ်သင့်သလား၊ ဒီကနေ့ ကမ္ဘာကြီးက ကျနော်တို့ကို ကျူးလွန်ခဲ့တဲ့ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းလှတဲ့ ဒီပြစ်မှု ကြီး တွေကို မေ့ပစ်လိုက်ဖို့ ဒါမှမဟုတ် ခွင့်လွှတ်ပေးဖို့ တောင်းဆိုနေပါတယ်။

ထပ်ပြီးပြောပြန်တာက ဒီအရာတွေ လုံးဝမဖြစ်ခဲ့သလိုမျိုး ဘာမှမပြောတော့ ဖို့ပါ ကျနော်တို့ပါးစပ် တွေကို ပိတ်ခိုင်းနေတယ်။ ဒီကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းတဲ့နေ့တွေကို ခံစားခဲ့ရတဲ့ ကျနော်တို့ကို၊ ကျနော် တို့ ကာလ ရှည်ကြာစွာ ခံစားခဲ့ရတဲ့ ဒီငဲ့အိုးကြီးကို မဟန့်တား၊ အဆုံး မသတ်နိုင်ခဲ့တဲ့ကျနော်တို့ကို တိတ်တိတ် ကလေးနေဖို့ အမြဲတမ်း ပြောနေ ကြတယ်။

ကောင်းပါပြီလေ.. သေအံ့ဆဲဆဲဖြစ်နေတဲ့နာဇီလူငယ်ကလေးတယောက် ကျနော်တို့ခွင့်လွှတ်ဖို့ တောင်းပန် နေ တုန်းက ကျနော်ဘာမှမပြောပဲ ငြိမ်နေ ခဲ့တယ်။ နောက်တခါ ကျနော်သူ့အမေနဲ့တွေ့တဲ့အခါတုန်းကလည်း

သူ့အမေ သူ့သားရဲ့သေခြင်း အပေါ်မှာထားတဲ့ဂုဏ်ယူမှုတွေကို ကျနော် မဖျက်ဆီးချင်တဲ့အတွက် ကျနော် ဘာမှမပြောပဲ တိတ်တိတ်လေး နေခဲ့ပါတယ်။ ဂျူးယောက်ျား၊ မိန်းမတွေနဲ့ကလေးသူငယ်တွေကို ဥရောပရဲ့ သားသတ် စခန်းတွေမှာတွေ့ခဲ့ရတဲ့ ဘေးကနေ ရပ်ကြည့်နေတဲ့လူဘယ်နှစ်ယောက်က ရောတိတ်တိတ် ဆိတ် ဆိတ် နေနိုင်မှာလဲ။

နာဇီတွေမှန်တာမှားတာ အပေါ်မှာ ကျနော်ငြိမ်သက်နေရမှာလား? ဒါဟာကျနော်နှလုံးသားထဲမှာရော၊ စိတ်ထဲမှာ တခါတုန်းက စိန်ခေါ်ခံခဲ့ရသလိုမျိုး၊ ဒီဇက်လမ်းလေးကိုဖတ်နေတဲ့ စာဖတ်ပရိသတ်အတွက် လည်း သိပ်ပြီးလေးနက်တဲ့ လူ့ကျင့်ဝတ်သိက္ခာပိုင်းဆိုင်ရာ မေးခွန်းတခုပါ။ ကျနော်ရဲ့ အကျပ်အတည်း၊ ကျ နော်ရဲ့ အမြင်အပေါ်မှာ သဘောတူနားလည် ခံစားပေးနိုင်တဲ့သူတွေရှိသလိုမျိုးပဲ။ ကျနော်ရဲ့ နောင်တရနေတဲ့ လူသတ်သမား တယောက်ရဲ့ နောက်ဆုံးအချိန်လေးကို ငြိမ်းအေးစေဖို့ ငြင်းပယ်ခဲ့ တဲ့အပေါ်မှာလည်း ကျနော် ကို အပြစ်တင်ဖို့ လူတွေအဆင်သင့်ရှိနေမှာပါ။

တကယ်တမ်း အရင်းခံကျတဲ့ပြဿနာကတော့ ခွင့်လွှတ်လားဆိုတဲ့ မေးခွန်း ဆိုတာ ပြောစရာ တောင် မလိုပါဘူး။ မေ့ပျောက်ခြင်းဆိုတဲ့အရာကို အချိန်တခု တည်းနဲ့ကုစားလို့ရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ခွင့်လွှတ်ခြင်း ဆိုတဲ့ အရာကတော့ ဆန္ဒတခု တည်းနဲ့သာဆိုင်ပါတယ်။ နောက်ပြီးတော့လည်း ခွင့်လွှတ်မယ် မလွှတ်ဘူးဆို တဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက် ကိုလည်း ခံစားခဲ့ရသူ တယောက်တည်း သာလျှင် ဆုံးဖြတ်နိုင်ပါတယ်။

The Sunflower ဝတ္ထုနှင့်ပတ်သက်၍ လူတချို့၏ တုံ့ပြန်ချက်များ

၁။ အဲဒီလိုမျိုး ရက်စက်ဆိုးရွားတဲ့ပြစ်မှုတွေကို ကျူးလွန်တဲ့လူတွေကို ခွင့်လွှတ်ပေးသင့်ပါတယ်။ ဒါ ပေမယ့် အရေးကြီးတာက ဒါတွေကို မမေ့ပျောက်ပစ်ဖို့ပါ။ ဘာတွေဖြစ်ခဲ့တယ်ဆိုတာကို ခင်ဗျားအနေနဲ့ အမြဲတမ်း အမှတ်ရနေမယ်ဆိုရင် နောက်တစ်ခါ အဲဒီ လိုမျိုးပြစ်မှုကြီးတွေ ထပ်မဖြစ်အောင် တားဆီးပေးတဲ့ နေရာမှာ အဲဒီအမှတ်ရမှုတွေက အထောက်အကူ ပေးလိမ့်မယ်။

The Dalai Lama ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်၊ တိဘက်နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်၊ ၁၉၈၉ နိုဘယ်လ် ငြိမ်းချမ်းရေး ဆုရှင်

၂။ အခြားလူတွေအပေါ်မှာ ဒီလိုမျိုး ရက်စက်တဲ့ပြစ်မှုတွေ ကျူးလွန်ခဲ့တဲ့သူတွေကို ဘယ်သူကမှ ခွင့် လွှတ်ပေးနိုင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး။ အသတ်ခံရတဲ့ဂျူးခြောက်သန်းထဲကနေ တယောက်တလေ ခံစားရတဲ့ ပေါ်မှာ အသက်ရှင်နေတဲ့လူတယောက် က ခွင့်လွှတ်ပေး နိုင်တယ်ဆိုတာ တကယ်ကို စဉ်းစားစရာပါပဲ။

Abraham Joshua အယူဆနှင့်အတွေးခေါ်ဂျူးလူမျိုးပညာရှင်၊ လူ့အခွင့်ရေးလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်သူ

၃။ ဒီကနေ့ ကမ္ဘာတဝှမ်းမှာ ဖြစ်ပျက်ခဲ့တဲ့ လူသတ်ပွဲတွေကိုပြန်ကြည့်မယ်ဆိုရင်- ကမ္ဘောဒီးယား ကနေ ရဝမ်ဒါ အထိ -ဆန္ဒအလျောက်ရင်ထဲက လိုလိုလားလားနဲ့ ထွက်လာတဲ့ ဝန်ခံချက်တွေက အတော်ကို ရှားပါတယ်။ ဒီနာဇီစစ်သား ဝန်ခံ တယ်ဆို တာကလည်း သူ့ရဲ့ပြစ်မှုကြီးတွေက လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် ဆိုတာထက် သူ့ရဲ့ သေအံ့ဆဲဆဲ ဖြစ်နေမှုရဲ့ လှုံ့ဆော်ချက်က ပိုများပါတယ်။ ကျနော် အားလုံးအခုသိနေရတဲ့ အရာကတော့ ဘယ်ဂျာမန်စစ်သားမှ သတ်မိန့်ကိုငြင်းဆန်လို့ ပြစ်ဒဏ်အပေးခံရတာ မရှိဘူးဆိုတာပါပဲ။ ဂျာမန်လူငယ်တော်တော်များများ နာဇီတွေကို ခုခံခဲ့ကြတာပဲ။

ဝန်ခံချက်၊ ပြီးတော့နောင်တရမှုတွေ သက်သက်နဲ့တော့ ခွင့်လွှတ်ပေးနိုင်ဖို့ မလုံလောက်သေးပါဘူး။ အကယ်၍သာ ဆိုင်မွန်(စာရေးသူ) အဲဒီ နာဇီရဲဘော်လေးကို ခွင့်လွှတ်လိုက်မယ်ဆိုရင် သူနဲ့ဘေးက ဒုက္ခဝေဒနာခံစားနေရသူတွေ အားလုံးကို သစ္စာဖောက်လိုက် တာနဲ့ အတူတူပါပဲ။

Joshua Rubelsteil အမေရိကန်နိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အဖွဲ့ကြီး၏ ဒေသဆိုင်ရာ ဒါရိုက်တာ။ ရုရှားနိုင်ငံဆိုင်ရာလေ့လာသူ (ဟားဗတ်တက္ကသိုလ်)

၄။ ဒီလောက်အထိ ဒုက္ခရောက်ခဲ့ကြတာတောင် သူတို့ဟာခွင့်လွှတ်ဖို့ အဆင်သင့်ဖြစ်နေတယ်ဆိုတာကို ထုတ်ပြ လိုက်တဲ့ အခါမှာ ကျနော်တကယ်ကို တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသားတွေရဲ့ မြင့်မြတ်တဲ့စိတ်ထားကို အံ့ဩတကြီးဖြစ်ခဲ့တယ်။ ထောင်ထဲမှာ နှစ်ဆယ့်ခုနှစ်နှစ် အကျဉ်းကျခံခဲ့ရတဲ့ နယ်လ်ဆင်မန်ဒယ်လားက သူ့ရဲ့ ပထမဆုံးအကြိမ် သမ္မတအဖြစ် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုတဲ့ပွဲမှာ သူ့ကိုထောင်ချခဲ့တဲ့သူတွေကို ဖိတ်ကြားခဲ့တယ်။ အကယ်၍ ကျနော်တို့သာ ကလဲ့စားပြန်ချေဖို့အတွက် ကြိုးစားခဲ့မယ်ဆိုရင်၊ ကျနော်တို့အားလုံး ရှေ့ကိုဆက်တက်လို့မရဘဲနဲ့ ဒီနေရာမှာဘဲရပ်နေမှာဖြစ်တယ်။ ခွင့်လွှတ်ခြင်းဆိုတာ လက်တွေ့ကျတဲ့နိုင်ငံရေးပါ။ ခွင့်လွှတ်ခြင်းဆိုတာ မရှိဘဲနဲ့တော့ အနာဂတ်ဆိုတာ ရှိလိမ့်မယ်မဟုတ်ပါဘူး။

Desmond Tutu တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ Truth and Reconciliation Commission ၏ ဥက္ကဋ္ဌ၊ ခရစ်ယာန် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်

၅။ ကျနော်အနေနဲ့ကတော့ ဒီနာဇီစစ်သားကိုခွင့်မလွှတ်နိုင်ဘူး၊ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ သူသတ် ခဲ့တဲ့ ဂျူးတွေ၊ ဒါမှမဟုတ် ဂျူးအသိုင်းအဝိုင်းတခုလုံး ခံခဲ့ရတဲ့ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုတွေကို သူဘယ်လိုနည်းနဲ့ မှ ပြန်ပြင်လို့မရနိုင်လို့ဘဲ။ ခွင့်လွှတ်ခြင်း ဆိုတာ သူနဲ့ကျနော် ပျက်ဆီးခဲ့တဲ့အရာတွေကို အတူတကွ ပြန်လည် ပြုပြင်ပေးခဲ့တယ်လို့ ဆိုလိုပါတယ်။

Arthur Wasaow စာရေးဆရာ

၆။ တရုတ်ပြည်အကျဉ်းထောင် ရဲဘက်စခန်းတွေမှာ နှစ်ပေါင်းတော်တော်ကြာကြာ နေခဲ့ရပြီးတဲ့ နောက်မှာ တော့၊ ကျနော် အခုအထိ ထောင်ဝါဒါတွေ၊ ထောင်အရာရှိတွေရဲ့ နှိပ်စက်မှုတွေကြောင့် ရခဲ့တဲ့ ဒဏ်ရာတွေကို ခံစားနေရတုန်းပါဘဲ။ တရုတ်ပြည် မှာရှိတဲ့ တယောက်တလေကမှ အဲဒီနာဇီရဲဘော်လိုမျိုး ခွင့်လွှတ်ပါလို့ တောင်းဆိုလိမ့်မယ်ဆိုတာ ကျနော်မထင်ဘူး။ ယုံလည်း မယုံကြည်ဘူး။ ကွန်မြူနစ်တွေ သူတို့ပြည်သူတွေ အပေါ်မှာ လုပ်ခဲ့တဲ့လုပ်ရပ်တွေဟာ လူ့ကျင့်ဝတ် သိက္ခာအရ မှားယွင်းနေတယ် ဆိုတာ ကိုလည်း နားလည်ပုံ မရှိပါဘူး။ ဒီနာဇီရဲဘော်ကို ကျနော်ဆိုရင်လည်း ခွင့်မလွှတ်ဘူး၊ ဒါပေမယ့် ကျနော်သူ့ကို ပြောလိုက်မိမှာကတော့ “မင်းဘာကြောင့်အခုလိုမျိုး ဒီလောက်ရက်စက် ကြမ်းကြုတ်တဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းထဲမှာ ဘာကြောင့် မင်းပါ ခဲ့ရတယ်ဆိုတာ ငါနားလည်ပါတယ်၊ မင်းလုပ်ရပ်တွေအပေါ်မှာ မင်းတာဝန်ယူရမှာ ဖြစ်သလို ဒီလူ့အဖွဲ့အစည်း ထဲမှာရှိတဲ့ ဘယ်လိုလူမျိုးမဆိုလည်း မင်းနဲ့အတူ မျှဝေခံစားရမှာဖြစ်တယ်”

Harry Wu နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားဟောင်း

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

မေးခွန်း (၁) ဝမ်းနည်း၊ စိတ်မကောင်းစရာကောင်းတဲ့ဒီဇာတ်လမ်းကို ဖတ်ခဲ့ပြီး တဲ့ ခင်ဗျားအနေနဲ့ ခင်ဗျားသာ ကျနော်နေရာမှာသာဆိုရင် ခင်ဗျားကိုယ် ခင်ဗျားမေးသင့်တဲ့အရေးကြီးတဲ့မေးခွန်းတခုကတော့ “ငါဘာလုပ်ပေးခဲ့ မလဲ” ဆိုတာပါပဲ။

မေးခွန်း (၂) အကယ်၍ အဲဒီဇာတ်လမ်းမျိုးမြန်မာပြည်ဖြစ်ခဲ့တယ်ဆိုပါတော့၊ စကစ စစ်တပ်က သေအံ့ဆဲဆဲ ဖြစ်နေတဲ့ ရဲဘော်ငယ်တယောက်ကများ ခွင့်လွှတ်ဖို့ ခင်ဗျားကိုတောင်းခံခဲ့မယ်ဆိုရင်၊ ခင်ဗျားအနေနဲ့ ဘာလုပ်ပေးခဲ့ မယ်လို့ ထင်ပါသလဲ?

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ တစ်ဦးချင်းစီအလိုက် မိမိတို့၏ သဘောထားအမြင်များကို ပြန်လည်ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ လူမျိုးစုတစ်စုအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အုပ်စု/အသင်းအပင်း ဖြင့်သော်လည်းကောင်း မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်သင့်သည်ကို ဆွေးနွေးခြင်း။

အခန်း(၁၂)

အသွင်ကူးပြောင်းကာလတရားမျှတမှုနှင့်သက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စရပ်များကို မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပေါင်းစပ် ထည့်သွင်းခြင်း ဆိုင်ရာ မူဝါဒ မူကြမ်း

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ နောက်နောင်ထပ်မံ မဖြစ်ပွားစေရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် မည်ကဲ့သို့ထည့်သွင်းရေးဆွဲရမည်ကို ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။
- ◆ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သည့် အဆောက်အအုံများအကြား ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်မှုများကို ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။
- ◆ ရေးဆွဲရာတွင် အလုံးစုံပါဝင်နိုင်ရေးသည် အရေးကြီးသည်ကို ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ တစ်ဦးချင်းစီသော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့လိုက်သော်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲရာတွင်လည်းကောင်း ပါသင့်ပါထိုက်သည့် အကြံပြုချက်များကို ဆွေးနွေးစေခြင်း။

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း။

နိဒါန်း

၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းမှု အကျိုးဆက်ရလဒ်အဖြစ် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) က ပြည်ထောက်စု လွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) နှင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် မတ်လတွင် CRPH က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ မျှော်မှန်းချက်များ ပါဝင်သော ဖယ်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ကြေငြာစာတမ်း Federal Democracy Charter အား ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

အနာဂတ်နိုင်ငံရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုဖြစ်စဉ်သည် အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု (“TJ”) လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ယှဉ်တွဲလာနိုင်ဖွယ်ရှိပြီး၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် အဆိုပါအကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို အာမခံပေးလျှင် အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

ဤမူဝါဒ အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်တွင် ဆွေးနွေးသွားမည့် အကြောင်းအရာများမှာ-

- ◆ အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်မှု အကြားဆက်နွှယ်မှု၊ အစီအစဉ် လျာထားသတ်မှတ်မှု (sequencing) ဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းအခြေအနေများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု
- ◆ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု ရည်ညွှန်းဖွင့်ဆိုချက် များနှင့် ရည်ညွှန်းဖွင့်ဆိုပိုဒ်များ၏ (TJ) လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် အကျိုး သက်ရောက်မှု
- ◆ အနာဂတ်ကာလတွင် ထပ်မံ မဖြစ်ပွားစေရေး အာမခံနိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပံ့ပိုးမြှင့်တင် ပေးနိုင်မည့် နည်းလမ်းများ။
- ◆ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မှုကို (TJ) ရှုထောင့်အမြင်ဖြင့် ချဉ်းကပ် သုံးသပ်ချက်များ

ယခု မူဝါဒ အစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် တခုလုံးကို သုံးသပ်မည် မဟုတ်ပဲ၊ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု (TJ) အကြားဆက်စပ်မှု ကို အဓိက ဦးစားပေးဆွေးနွေးမည်ဖြစ်ပါသည်။ စာဖတ်သူများအနေနှင့် (TJ) ၏အခြေခံအစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါရပ်များကို နားလည်သဘောပေါက် ပြီးဖြစ်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

၁။ အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် အကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှု နှစ်ခုစလုံးသည် အာဏာရှင်အစိုးရ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခမှ ဒီမိုကရေစီနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးသို့ကူးပြောင်းရေး နှင့် အတိတ်ကာလ ဖိနှိပ်မှုများအား အဆုံးသတ်ရေး အတွက် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ပံ့ပိုးကူညီရန်ဟူသော တူညီသည့် ရည်ရွယ်ချက် ထားရှိပါသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း သို့မဟုတ် တည်ဆောက် ခြင်းသည် အတိတ်က ချိုးဖောက်မှုများ နောင်တဖန် ပေါ်ပေါက်မဖြစ်ပွားရေး အပြည့်အဝအာမခံနိုင်ရန် အတွက် လိုအပ်သည့် အသင်းအဖွဲ့ဆိုင်ရာ (ပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး) ဆောင်ရွက်ချက် အစိတ်အပိုင်းတရပ် ဖြစ်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းမှု အောင်မြင်ရေး၊ လူမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးတို့သည် အကူးအပြောင်း ကာလတရားမျှတမှု နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်မှု နှစ်ခုစလုံး၏ ပန်းတိုင် ဖြစ်ပါသည်။ ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များ (transformational objectives) ကို အားပေးမြှင့်တင်ရေး

အတွက် လိုအပ်သည့် ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံ အပြောင်းအလဲ (structural changes) များအား ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

(က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းသည် ရေရှည်၊ သမိုင်းနဲ့ချီသော လုပ်ငန်းစဉ်တရပ်ဖြစ်ပြီး ၊ လုပ်ငန်း အဆင့်ဆင့်ပါဝင်ကာ လုပ်ငန်းစဉ်၊ အကြောင်းအရာများအား အလေးအနက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားဖို့ လိုအပ်ပါသည်။

လုပ်ငန်းစဉ် process ဆိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ပြဋ္ဌာန်းရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကြမ်းရေးဆွဲရေး ကော်မတီဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ပြည်သူ့လူထုပူးပေါင်းပါဝင်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ လက်တွေ့ အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းများ ပါဝင်သော သဘောတူထားသည့် မော်ဒယ် (ပုံစံ) များအား ရည်ညွှန်းပါသည်။

ထည့်သွင်းပါဝင်ရမည့် အကြောင်းအရာ(Content) များတွင် နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများ၊ အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံ နှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ အခြေခံအခွင့်အရေးများ အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်၏ အနှစ်သာရ များအား ရည်ညွှန်း ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်မှု တရပ်၏တရားဝင်ဖြစ်မှု (legitimacy) သည် ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေသစ်လုပ်ငန်းစဉ် (process) နှင့်အနှစ်သာရအကြောင်းအရာ (Content) နှစ် ခုစလုံးက လူမှုစီးပွား၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဥပဒေအခင်းအကျင်း အခြေအနေများကို မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ တုံ့ပြန်ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည် ဆိုခြင်းအပေါ် မူတည်ပါလိမ့်မည်။

(ခ) ဦးစားပေးရေးဆွဲမည့် အစီအစဉ် ချမှတ်ခြင်း (Sequencing)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှုရေးဆွဲခြင်း တို့ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အားကောင်းစွာအပြန်အလှန်ပံ့ပိုးခြင်းသည် အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်ပြီး၊ တချိန်တည်း၊ တပြိုင်တည်း ဖြစ်ရမည်ဟု မှတ်ယူရန် မဟုတ်ပဲ၊ အခြေအနေအခင်းအကျင်း (context) ကိုလိုက်၍ မည်သည့် ဟာကို ဦးစားရေးဆွဲမည်ဟု အစီအစဉ် (sequencing) ချမှတ်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ မျှော်မှန်းတွေ့ဆုံ ကြည့်နိုင် သော သာဓက ဖြစ်စဉ် (scenarios) များမှာ-

- ၁) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းကို အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု လုပ်ငန်းစဉ်ထက် ဦးစားဖော်ဆောင်ခြင်း
- ၂) အကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးထက် အရင်ဦးစွာ

ဖော်ဆောင်ခြင်း

၃) လုပ်ငန်းစဉ် ၂ ရပ် အပြိုင်ဖော်ဆောင်ခြင်း

၄) ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း နှင့် အကူးအပြောင်းကာလဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းအကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှုကိစ္စအားဖော်ညွှန်းခြင်း

ဤအခန်းတွင် အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု(TJ)ရှုထောင့်များ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများကို ဥပမာများဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ပထမဆုံးအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ နိဒါန်းပိုင်းတွင် အကူးအပြောင်း ကာလဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု (TJ) ၏ ရည်ညွှန်းဖွင့်ဆိုချက်များထည့်သွင်း ခြင်း၊ ထိုနောက်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေထဲတွင် တိကျသေချာသော အသွင်းကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာတရားမျှတမှု အပိုဒ်များ ပြဋ္ဌာန်းရေးအပေါ်ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် အကူး အပြောင်းကာလဆိုင်ရာတရားမျှတမှု (TJ) အပေါ် အကျိုး သက်ရောက်မှုရှိသော အခြားအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ဟူ၍ သုံးသပ်လေ့လာထားပါသည်။

(က) နိဒါန်းပိုဒ်များအတွင်း TJ ရည်ညွှန်း အားဖော်ညွှန်းခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှုမဏ္ဍိုင် (၄) ရပ် (“four pillars of transitional justice”) သို့မဟုတ် တိကျသေချာသော အသွင်းကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု ပုဒ်မ/အပိုဒ် များကို တိုက်ရိုက် ရည်ညွှန်း ဖော်ညွှန်းခြင်း (explicit reference) အဖြစ်ထည့်သွင်းခြင်းသည် တွေ့နေကြ ပုံစံ မဟုတ်သော်လည်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ အတော်များများ၏ နိဒါန်းပိုဒ် (preambles) များတွင် အကူးအပြောင်းကာလဆိုင်ရာတရားမျှတမှုကို သွယ်ဝိုက်ရည်ညွှန်း (implicit reference) ဖွင့်ဆို ကြသည်။

အတိတ်၌နှစ်နာခဲ့မှုများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး၊အနာဂတ်အတွက် ရည်မှန်းချက်ချမှတ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြယုဂ် (symbolism of constitutions) များသည် အမျိုးသားပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးနှင့် တိုင်းပြည်ထူထောင်ရေးတို့အတွက် အားကောင်းသော ခြေလှမ်းအစ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ နိဒါန်းပိုဒ်တွင် လွတ်လပ်မှုအတွက် တိုက်ပွဲဝင် ရုန်းကန်ကြိုးပမ်းချက်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် အတိတ်ကာလ ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများကို တရားဝင်၊ လူသိရှင်ကြားဝန်ချ၊ တောင်းပန်ခြင်းဖြင့် ပြန်လည်ကုစား ပေးလျော်ခြင်း သဘောသဘာဝ (reparative function)အား ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ အချို့သောနိဒါန်းပိုဒ်များတွင် ပဋိပက ဖြစ်စေခဲ့သည့် အခြေခံ အကြောင်းတရားများနှင့် ဖိနှပ်မှုရလဒ်တို့ အကြား ဆက်စပ်မှု၊ တန်းတူညီမျှမှုကိစ္စရပ်များ။ ဘေးသို့ရောက်ရရှိနေသောအစုအဖွဲ့ (marginalised groups)များ ၏အရေးများ ထည့်သွင်းရန် စသည့်ချိတ်ဆက်ပေးခြင်းများလည်း တွေ့ရှိရသည်။ အထူးသဖြင့် အခြေခံ ဥပဒေ၏ စာကိုယ်ထဲတွင် အကူးအပြောင်းကာလဆိုင်ရာတရားမျှတမှု နှင့် ပတ်သက်၍ တိတိကျကျ ပြဋ္ဌာန်း

ချက်၊ပုဒ်မ၊စာပိုဒ်များ မပါဝင်သည့်အခါ၊ နိဒါန်းပိုဒ်ထဲတွင် အကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှု (TJ) အား ရည်ညွှန်းဖွင့်ဆိုချက်ပေးခြင်းသည် အရေးပါပါသည်။

၃။ အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု စကားပိုဒ် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခြင်း

ကိုလံဘီယာနှင့်တူနီးရှား ဥပမာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို သိသာထင်ရှားစွာ ထည့်သွင်းဖော်ပြခြင်းသည် အကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှု အစီအစဉ် ကို လွယ်ကူ ချောမွေ့စေနိုင်/အထောက်အပံ့ ပေးနိုင်ပြီး မလျော်ကန်သော ကြားဝင်စွက်ဖက်မှုများမှ အကာ ကွယ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဤ စကားပိုဒ် သို့မဟုတ် အခန်းသည်-

- ◆ အတိတ်၊ ပစ္စုပန် နှင့် အနာဂတ် ကိုပေါင်းကူးပေးနိုင်ခြင်း။
- ◆ အကယ်၍ အစိုးရက ဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်မှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အခြေအနေ ပြောင်းလဲမှု အပေါ်တွင် အသွင်ကူးပြောင်းမှုဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အကာကွယ်ပေး နိုင်ခြင်း။
- ◆ အမှန်တရား၊ တရားမျှတမှု၊ ပြန်လည်ကုစားပေးလျော်မှုနှင့် ချိုးဖောက်မှုများ အနာဂတ်ကာလတွင် ထပ်မံ မပေါ်ပေါက်ရေး အတွက် နစ်နာသူ/ကျူးလွန်ခံရသူအခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးနိုင်ခြင်း။
- ◆ အကူးအပြောင်းကာ တရားမျှတမှုဘောင်တစ်ခုရေးဆွဲ၊ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် အရှိန်အဟုန် ပေးခြင်း/ လှုံ့ဆော်ပေးနိုင်ခြင်း။
- ◆ အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု လမ်းပြအခြေခံ၊ တန်ဖိုး၊ စံသတ်မှတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ခြင်း။

စသည်တို့ကို ရရှိစေနိုင်ပါသည်။

- က) နစ်နာသူများ၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံခြင်း
- ခ) အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပံ့ပိုးပေးခြင်း
- ဂ) အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှုဆိုင်ရာယန္တရားများအတွက်အနိမ့်ဆုံးစံသတ်မှတ်ချက်များ
- ဃ) အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု ဆိုင်ရာအခြားဖြစ်နိုင်ဖွယ် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ကုန်ဆုံးမည့်အချိန်ကာလကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များယာယီကြားဖြတ်သို့မဟုတ် အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ကုန်ဆုံးမည့် အချိန်ကာလ ကြိုတင် သတ်မှတ် ထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် များထည့်သွင်းခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်နေသောလက်ရှိနိုင်ငံရေး အခင်းအကျင်းအခြေအနေပေါ်မူတည်ပါသည်။ တ ခါတရံတွင်ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အသွင်ကူးပြောင်းမှု အခြေအနေများအပေါ် ညှိနှိုင်းကြသောအဖွဲ့အစည်း များ သဘောတူညီမှုမရသည့်အခါမျိုး သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အတွက် လုံလောက်သည့် အုပ်ချုပ်မှုစနစ် (adequate

governance) ကိုအာမခံရန်အတွက် အပေးအယူ အလျှော့အတင်းများလုပ်ရန် လိုအပ်သည့်အခါမျိုးတွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ သက်တမ်းကာလ သတ်မှတ်ချက်များသည် ပုံမှန်အားဖြင့်အချိန်အကန့်အသတ်ရှိပြီး၊ တခါတရံတွင် အဓိကပါဝင်ပတ်သက်သည့် အဖွဲ့အစည်းများကို တည်ငြိမ်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုအပေါ် သန့်ဋ္ဌာန်ရှိစွာ ဆက်လက်လိုက်ပါ လုပ်ဆောင်စေရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သဘောတူထည့်သွင်း သတ်မှတ် ပါသည်။

၅။ ထပ်မံမပေါ်ပေါက် မဖြစ်ပွားစေရေး အတွက်အာမခံချက်များ

နိုင်ငံအစိုးရများသည် “လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများနှင့် လူသားမျိုးနွယ်ရပ်အပေါ် ကျူးလွန်သည့် ပြစ်မှုများသည် အကြီးလေးဆပြစ်မှုများကို တားဆီးကာကွယ်ရန်တာဝန်နှင့်အတူ ကျူးလွန် ဖောက်ဖျက်မှုများ ထပ်မံမပေါ်ပေါက် မဖြစ်ပွားစေရေး တားဆီးကာကွယ်ရမည့် အထူးတာဝန်ဝတ္တရား” ရှိ သည်ဟု နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေများတွင် ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ဘာကြောင်လဲဆိုတော့ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် အာဏာကျင့်သုံးမှုကို ထိန်းကျောင်းပေးရုံသာမက၊ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေး နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းရန်လည်း ပါဝင်သောကြောင့် ပဋိပက္ခကာလအလွန်ထွက်ပေါ်လာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှာ အလွန်အရေးပါအရာကျပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲကဏ္ဍတွင် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ထပ်မံမဖြစ်ပွားမပေါ်ပေါက်စေရေး အာမခံချက် ကိုမြှင့်တင် အားပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆောင်ရွက်ချက်အချို့ကို အလေးပေး ဖော်ပြထား ပါသည်။

- က) တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံကျမှု
 - ခ) ရွေးကောက်ပွဲများ
 - ဂ) နိုင်ငံရေး ရာထူးနေရာ ခန့်အပ်ခြင်း
 - ဃ) နိုင်ငံသားဖြစ်မှု
 - င) အမျိုးသမီးများ နှင့် မိန်းကလေးများ၏ အခွင့်အရေးကို အာမခံခြင်း
 - စ) ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံအသီးသီးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ဘေးဖယ်/ပစ်ပယ်ခံ လူမှုအစုအဖွဲ့များ၏ အခွင့် အရေးကို အာမခံခြင်း
 - ဆ) လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ခွင့်၊ အသင်းအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းခွင့် နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေး၊ စုရုံး၊ စီတန်းလှည့် လည် ခွင့်ကို အ ကောင်အထည်ဖော်ခြင်း
 - ဇ) အစိုးရလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်း / ဖယ်ဒရယ်စနစ်
 - ဈ) လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း
 - ည) တရားရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း (အရပ်သားတရားရုံး နှင့် စစ်ခုံရုံး နှစ်မျိုး ကွဲပြားနေမှုအပေါ်

ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်)

- ၄) ဒုက္ခသည်များ နေရပ်ပြန်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ဝင်ဆံ့ပေါင်းစည်းခြင်း
- ၅) မြေယာနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်
- ၆) သဘာဝအရင်းအမြစ်များ နှင့် သယံဇာတများ ရယူသုံးစွဲခွင့်
- ၇. လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာကော်မတီ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်း၊ ပြည်သူ့လူထုပါဝင်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းသည့်နည်းလမ်းများ၊ အကောင်အထည်ဖော်မှုဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်မှု မူဘောင်အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် သဘောတူလက်ခံထားသည့် ပုံစံများ (agreed modalities) ကိုရည်ညွှန်းပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ရေးဆွဲ) တည်ဆောက်မှု လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုမှု (legitimacy) ကိုအာမခံစေဖို့ ချမှတ်ထားသည့် ယန္တရားများစွာရှိပါသည်။

က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ရေးဆွဲ) တည်ဆောက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ

- i) ပြည်သူ့လူထုပါဝင်မှု
- ii) လူထုဆန္ဒခံယူခြင်း
- iii) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လွှတ်တော်များ
- iv) ယာယီကြားဖြတ် (ကြားကာလ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

“(က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတည်ဆောက်သူများအား (ဥပဒေ နှင့် နိုင်ငံရေး) မူဘောင်ဟောင်းများမှ ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးမူဘောင်သစ်များသို့ အတားအဆီး၊ အနှောက်အယှက်နည်းစွာ ပြောင်းလဲချမှတ်ရေးဆွဲနိုင်ခွင့်ပြုရမည်။

(ခ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ရေးဆွဲတည်ဆောက်မှုအောင်မြင်စွာ ပြီးမြောက်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေး အတွက် အခွင့်အလမ်းကောင်းများရှိသည့် တည်ငြိမ်သော အခြေအနေများရရှိရန် လမ်းဖွင့်ပေးရမည်။”

ခ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးခြင်းတွင်၊ အထူးသဖြင့် ထပ်မံမပေါ်ပေါက် မဖြစ်ပွားရေးကို အာမခံရန် ရည်မှန်းသည့် အဖွဲ့အစည်း/ ဌာန ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းသည်၊ ရှုပ်ထွေးပြီး အခက်အခဲနှင့် စိန်ခေါ်မှုများရှိသည့် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ပထမခြေလှမ်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တာဝန်ဝတ္တရားများ အသက်ဝင်စေရန် လိုအပ်သည့် ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ပြဋ္ဌာန်း

ခြင်း ဖြစ်သည်။

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားမည့် အချက်များကို ဆွေးနွေးခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုခွဲ၍ ဆွေးနွေးခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ မည်သည့်အကြောင်းအရာများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန် အတွက် မရှိမဖြစ် ထည့်သွင်းရေးဆွဲရမည်ကို ဆွေးနွေးခြင်း။
- ◆ အထက်ပါအကြောင်းအရာများကို မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရမည်ကို ဆွေးနွေးခြင်း။

အခန်း(၁၃)

လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေး၊ အင်အားလျော့ချရေး၊ နေရာချထားရေး နှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေး အခြေခံမိတ်ဆက်

(က) ရည်ရွယ်ချက်

- ◆ ပဋိပက္ခအလွန် နိုင်ငံတော်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး ကဏ္ဍတွင် လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ (လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ)အတွက် ပြန်လည်နေရာချထားရေးကို ပိုမိုနားလည်သိရှိနိုင်ရန်။
- ◆ နေရာချထားရေးနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေး အခန်းကဏ္ဍကို ပိုမိုသိရှိနားလည်စေရန်။

(ခ) အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း

- ◆ အုပ်စုတွင်း ဆွေးနွေးခြင်း။

(ဂ) အကြောင်းအရာနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဗဟုသုတ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း။

နိဒါန်း

- ◆ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခအပေါ်တွင် ခေတ်သစ် နားလည်မှု။
- ◆ ပဋိပက္ခအား ရှုပ်ထွေးသော စနစ်ကဲ့သို့
- ◆ ပဋိပက္ခအပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးသော အချက်အလက်များ
- ◆ ငြိမ်းချမ်းရေးသည် စာချုပ်တစ်ခုထက်မက လိုအပ်သည်။
- ◆ ပဋိပက္ခအပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်သော အချက်အလက်များကို ပြောကြားရန် လိုအပ်သည်။
- ◆ ဤအချက်အလက်များထဲမှ တစ်ခုမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်ချုပ်ဆိုမှုကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်သွားသည့် လက်နက်ကိုင်စစ်သားများဖြစ်သည်။
- ◆ စစ်သားဟောင်းများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်
- ◆ စစ်သားဟောင်းများသည် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် ထောက်ပံ့မှုများအတွက် လက်နက်ကိုင် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ ၎င်းတို့၏ အခြားစစ်သားဟောင်းများနှင့် အဆက်အသွယ် ပြုခဲ့လျှင်သော်လည်းကောင်း ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်ကို ယိုယွင်းစေသည်။
- ◆ စစ်သားဟောင်းများကို အခြားနည်းလမ်းများဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနှင့် ထောက်ပံ့မှု များကို ပြုလုပ်ပေးရန်လိုအပ်သည်။
- ◆ စစ်သားဟောင်းများ၏ ဖြစ်စဉ် အခြေအနေကို လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းခြင်း၊ အင်အားလျော့ချခြင်း နှင့်

ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်းဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည်။

DDRကို အဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ်ခြင်း

- ◆ မူလ DDRကို အဆင့်သုံးဆင့်ဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုသည်။
- ◆ ယခုအချိန်တွင် စတုတ္ထ အဆင့် (နေရာချထားရေး) ကို ထည့်သွင်းထားသည်။



- ◆ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေး (disarmament) – လက်နက်ကိုင်စစ်သားများလက်ထဲမှ လက်နက်များ ဖယ်ရှားခြင်း၊
- ◆ အင်အားလျှော့ချရေး (demobilization) – စစ်တပ်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံမှ လက်နက်ကိုင် စစ်သားများ အား ဖယ်ရှားခြင်း၊
- ◆ နေရာချထားရေး (reinsertion) – စစ်သားဟောင်းများအား လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပြန်လည်နေရာချထားပေးခြင်း၊
- ◆ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းရေး (reintegration) – စစ်သားဟောင်းများအား လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် စီးပွားရေးအရနှင့် လူမှုရေးအရ ပြန်လည်ဝင်ဆံ့အောင် ကူညီမှုပေးခြင်း၊
- ◆ DDR အစီအစဉ်သည်
- ◆ လက်နက်ကိုင်စစ်သားများလက်ထဲမှ လက်နက်များကို ဖယ်ရှား၍ စစ်သားဟောင်းများအား စစ်တပ်

ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံမှ ပြောင်းရွှေ့ထားခြင်း

- ◆ စစ်သားဟောင်းများကို လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် စီးပွားရေးအရနှင့် လူမှုရေးအရ ပြန်လည် ဝင်ဆံ့အောင် ကူညီပေးခြင်း၊
- ◆ လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ အန္တရာယ်ကို ပြန်လည်မရောက်ရှိရန် လျော့ချသောအစီအစဉ်ဟု ယူဆကြသည်။
- ◆ DDRသည် စိတ်ချလုံခြုံပြီးတည်ငြိမ်သော ပဋိပက္ခလွန်ကာလအနေအထားသို့ ရောက်အောင် ထောက်ပံ့ ဖန်တီးနိုင်သော်လည်း ခိုင်မာတောင့်တင်းသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခ ပြန်လည် မဖြစ်ပေါ်စေရန် တားဆီးဖို့မလုံလောက်ပါ။
- ◆ DDRသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို အားစိုက်ပြုလုပ်ရန်အတွက် လူမှုစီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်သော အစီအစဉ်များ၊ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် တရားဥပဒေကို အင်အားတိုးမြှင့်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း အစီအစဉ်များကို ပြုလုပ်သင့်သည်။

ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေ

- ◆ DDRကို မဆုံးဖြတ်မီ ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေကို သေချာစွာ ဆန်းစစ်သင့်သည်
- ◆ DDRအတွက် အရေးကြီးသော ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများတွင်
- ◆ နိုင်ငံရေး အခြေအနေ
- ◆ ပဋိပက္ခရပ်စဲမှု သဘာဝ
- ◆ စီးပွားရေး အခြေအနေ
- ◆ DDRကို ပံ့ပိုးပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ စီစဉ်ပြင်ဆင်မှု

DDRမတိုင်မီ လိုအပ်သည့်အခြေအနေ

- ◆ DDR အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အစောပိုင်း အခြေအနေ အချို့ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။
- ◆ နိုင်ငံရေး သဘောတူညီချက်စာချုပ်
- ◆ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ပေါ်တွင် ယုံကြည်မှုရှိခြင်း
- ◆ နိုင်ငံရေး ဆန္ဒ
- ◆ လုံခြုံရေး အာမခံချက် အနည်းငယ် ရှိရမည်
- ◆ အသေးစားလက်နက်ကိရိယာများ

ချုပ်ကိုင်မှု အတိုင်းအတာ

- ◆ နိုင်ငံတော် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစီအစဉ်
- ◆ လုံလောက်သော ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု

DDR အစီအစဉ်

- ◆ DDR မစတင်မီ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးအား လုံးဝသေချာစွာ အစီအစဉ်ချထားရပါမည်။
- ◆ DDR လုပ်ငန်းများ စီစဉ်ရာတွင် -
- ◆ ထောက်ပံ့ကြေးများ လုံခြုံမှုရှိခြင်း
- ◆ ပဏာမ ခန့်မှန်းတွက်ချက်မှု ပြုလုပ်ခြင်း
- ◆ DDR လုပ်ငန်းအစီအစဉ်အား ဖန်တီးခြင်း
- ◆ နိုင်ငံတော် အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ခြင်း

လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေး

- ◆ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်လေးဆင့်ရှိသည်။
- ◆ သတင်းအချက်အလက်စုဆောင်းခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များကို စီစဉ်ခြင်း
- ◆ လက်နက်စုဆောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်သိမ်းစည်းခြင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်
- ◆ လက်နက်သိုလှောင်ရာနေရာကို စီမံအုပ်ချုပ်မှု
- ◆ လက်နက်ကိရိယာ ဖျက်ဆီးခြင်း
- ◆ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရာ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အဓိက အန္တရာယ်များမှာ
- ◆ DDR အစီအစဉ်လုပ်ကိုင်နေသူများ၏ အသက်အန္တရာယ်လုံခြုံမှုအပေါ်ခြိမ်းခြောက်မှု
- ◆ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ် တည်တံ့ခိုင်မြဲမှု မရှိခြင်း
- ◆ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းမှု မမျှတခြင်း

အင်အားလျှော့ချရေး

- ◆ အင်အားလျှော့ချရေးသည် စစ်သားဟောင်းက လက်နက်ကိုင်စစ်တပ်ဝင်ဟု မခံစားတော့ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။
- ◆ ရည်ရွယ်ချက်မှာ စစ်သားဟောင်းများကို အရပ်သားဘဝသို့ ပြန်ဝင်စေပြီး အရပ်သား စဉ်းစား သကဲ့သို့ စဉ်းစားရန် လေ့ကျင့်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

အင်အားလျှော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်များမှာ

- ◆ အင်အားလျှော့ချရေးနေရာများကို ရှာဖွေသက်မှတ်ခြင်း
- ◆ အင်အားလျှော့ချရေးနေရာများတွင် လိုအပ်သောအဆောက်အဦးများ ရရှိခြင်း
- ◆ အင်အားလျှော့ချရေးနေရာများကို စိုက်ထူခြင်း
- ◆ စစ်သားဟောင်းများကို အင်အားလျှော့ချရေးနေရာများသို့ ပို့ဆောင်ခြင်း
- ◆ စစ်သားဟောင်းများကို လက်ခံ၍ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း
- ◆ စစ်သားဟောင်းများ၏ လူမှုစီးပွားအခြေအနေကို မှတ်တမ်းထာခြင်း
- ◆ ကျန်းမာရေး စစ်ဆေးခြင်း
- ◆ အင်အားလျှော့ချရေး လုပ်ငန်းစဉ် အကောင်အထည် ဖော်ခြင်း
- ◆ စစ်သားဟောင်းများကို လက်ခံမည့်လူထုအသိုက်အဝန်း၏ ပြင်ဆင်ခြင်း
- ◆ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းခံရသည့် စစ်သားဟောင်းများကို ပြန်လည်ချထားပေးမည့် နေရာများသို့ တင်ဆောင်ပေးခြင်း

နေရာချထားရေး

- ◆ နေရာချထားရေး အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုရာတွင် "စစ်သားဟောင်းများကို အရပ်သား အသိုက်အဝန်းတွင် နေရာချထားသောလုပ်ငန်းစဉ်"ဟု ဆိုလိုပါသည်။
- ◆ ယာယီအကူးအပြောင်းတွင် နေရာချထားရေး အထောက်အပံ့အတွက် အထောက်အပံ့မျိုးစုံ ပါဝင်သည်။
- ◆ စစ်သားဟောင်းများသည် ၎င်းတို့၏ လက်တလောလိုအပ်ချက်များနှင့် ၎င်းတို့ကို အမှီပြုနေရသူတို့၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ပြနိုင်ရမည်။
- ◆ စစ်သားဟောင်းများသည် ယာယီအကူးအပြောင်းကာလတွင် အထောက်အပံ့မျိုးစုံရရန်အတွက် တစ်ခါတစ်ရံ အလုပ် လုပ်ရန် လိုအပ်သည်။
- ◆ နေရာချထားရေးအတွက် အဓိကအရေးပါသော အကြောင်းအရာများမှာ
- ◆ အစားအစာ အထောက်အပံ့
- ◆ အကူးအပြောင်းလုပ်ငန်း အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုအတွက် လိုအပ်သောပစ္စည်းကိရိယာများ
- ◆ ၎င်းတို့ပြန်လည် အခြေချသောနေရာများတွင် ယာယီစားသောက်ရေးအတွက် လုပ်ငန်းများ
- ◆ လုပ်ငန်းအတွက် သတင်းအချက်အလက်ပေးခြင်းနှင့် အကြံပြုညွှန်ပြပေးခြင်း ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ
- ◆ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း သင်တန်းများ

- ◆ အကျိုးသက်ရောက်မှု မြန်ဆန်သော စီမံချက်များ
- ◆ လူထုအခြေပြု ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရေး အစီအစဉ်များ
- ◆ ပြန်လည်အခြေချသော နေရာများတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အဓိကကျသော အဆောက်အအုံများ ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း
- ◆ ပြန်လည်အခြေချသောနေရာများ၌ အခြေခံဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်အကောင်အထည်ဖော် လုပ်ဆောင်ခြင်း။

ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်း

- ◆ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် စစ်သားဟောင်းများအား ၎င်းတို့ပြန်လည် အခြေချသော ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းများတွင် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု လုပ်ငန်းများအတွက် အရာရောက်သော အဖွဲ့ဝင်၊ လုပ်သားများ ဖြစ်လာစေသည်။
- ◆ ရေရှည်လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည်။
- ◆ စစ်သားဟောင်းများကို ပညာအရည်အချင်းနှင့် စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရန်လိုအပ်သည်။ ထိုအခါ ၎င်းတို့သည် စစ်ကို အခြေပြုခြင်း မဟုတ်သော စီးပွားရေးနယ်ပယ်တွင် ပါဝင်လုပ်ကိုင်လာနိုင်မည်။
- ◆ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းနှင့် စစ်သားဟောင်းများကို အကျိုးပြုစေမည့် စီမံချက်များကို အလေးထား အာရုံစိုက်သင့်ပါသည်။
- ◆ ရပ်ရွာလူထုအခြေပြု ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်း အပေါ် အာရုံစိုက်မှုမှာ အရေးကြီးသည်။
- ◆ စစ်ပွဲများကြောင့် စိတ်ဒုက္ခခံစားနေရသော စစ်သားဟောင်းများအား လူမှုပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းနိုင်ရန်အတွက် အထူးဂရုစိုက်အားပေးရန်လိုအပ်သည်။
- ◆ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်မှ စီစဉ်တုံ့ပြန်ရာတွင်
- ◆ အရွယ်ရောက်ပြီးသော ကျား၊ မ စစ်သားများ
- ◆ စစ်တပ်များနှင့် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့်တွဲသော အရွယ်မရောက်သေးသော ကလေးများ
- ◆ လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်နွယ်ပြီး တိုက်ပွဲများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခြင်းမရှိသူများ (အမျိုးသမီးများ အပါအဝင်)
- ◆ ခန္ဓာကိုယ်၊ ခြေလက်မသန်စွမ်းသူများ၊ နာတာရှည် နာမကျန်းဖြစ်သူများ
- ◆ စစ်သားဟောင်းများအပေါ်တွင် မှီခိုအားထားနေရသူများ စသည့် အချက်အလက်များပေါ်တွင် မူတည်ပြီး လိုအပ်ချက် ကွဲပြားသည်။

(ဃ) လက်တွေ့ဖြစ်စဉ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ပေးခြင်း

- ◆ လက်ရှိကာလတွင်DDRR လုပ်ဆောင်ရန်လိုမလို ဆွေးနွေးခြင်း။

(င) လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခြင်း

- ◆ အုပ်စုခွဲ၍ ဆွေးနွေးခြင်း။

(စ) မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဝိုင်းဝန်းဆွေးနွေးခြင်း

- ◆ DDRRနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သူ့တွင် တာဝန်ရှိသည်ကို ဆွေးနွေးခြင်း။

အခန်း (၁၄)

အဆုံးသတ် ဆန်းစစ်ခြင်း မေးခွန်းလွှာ

သင်တန်းပြီးဆုံးပြီးနောက် ကာလတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသိပညာ၊ ဗဟုသုတ မည်မျှရှိသည်ကို လေ့လာဆန်းစစ်နိုင်ရန်အတွက် မေးခွန်းလွှာ (၁၉)ခုကို မည်သူမဆို အမည်နာမနှင့်တကွ ဖြေဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

◆ လူ့အခွင့်အရေးသည် လူသားတိုင်းအတွက် မွေးရာပါ အခွင့်အရေးဖြစ်သည်။

(က) မှန်၏။

(ခ) မှား၏။

◆ လူ့အခွင့်အရေးကိုမခံစားရခြင်း၊ ဖယ်ရှားခံရခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုဖြစ်သည်။

(က) မှန်၏။

(ခ) မှား၏။

◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကိုကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန် နိုင်ငံတကာတွင်သာတာဝန်ရှိသည်။

(က) မှန်

(ခ) မှား

◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်ရန် ပြည်သူ့ရဲများတွင်သာတာဝန်ရှိသည်။

(က) မှန်

(ခ) မှား

◆ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတရားမျှတမှုသည် အတိတ်ကာလမှလူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုကို ဦးတည်သည်။

(က) မှန်၏။

(ခ) မှား၏။

- ◆ သက်သေခံချက်များတွင် မျက်မြင်သက်သေခံသာလျှင် အကောင်းဆုံးနှင့်အမှန်ကန်ဆုံးဖြစ်သည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ သတင်းတိုင်းသည် သက်သေခံချက်ဖြစ်ပါသည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ သတင်းအချက်အလက်မှတ်တမ်းသည် သက်သေခံတစ်ခုဖြစ်သည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ သတင်းအချက်အလက် မှတ်တမ်းတင်ခြင်းသည် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။
 - (က) မှန်
 - (ခ) မှား
- ◆ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အသွင်ကူးပြောင်းနိုင်သည့် အချက်မည်မျှရှိသနည်း။
 - (က) ၄
 - (ခ) ၅
 - (ဂ) ၆
 - (ဃ) အထက်ပါအားလုံးတစ်ခုမှမဟုတ်ပါ။
- ◆ ချီလီနိုင်ငံ၏ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းစစ်ခေါင်းဆောင်မှာ
 - (က) ကဒါဖီ
 - (ခ) ပီနိုရှေး
 - (ဂ) အီရစ်
 - (ဃ) အက်ဒဗလျူဒီကလပ်
- ◆ တရားမျှတမှု ဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။
 - (က) ၂

- (ခ) ၃
- (ဂ) ၄
- (ဃ) ၅

◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုမှတ်တမ်းများ ရရှိနိုင်သည့်နယ်ပယ်-

- (က) ၂
- (ခ) ၃
- (ဂ) ၄
- (ဃ) ၅

◆ မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်ခုနှစ်-

- (က) ၁၉၄၇
- (ခ) ၁၉၄၈
- (ဂ) ၁၉၄၉
- (ဃ) ၁၉၅၀

◆ အသွင်ကူးပြောင်းမှုပုံစံဘယ်နှစ်မျိုးရှိသနည်း။

- (က) ၂
- (ခ) ၃
- (ဂ) ၄
- (ဃ) ၅

◆ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများဖြစ်ပေါ်နေသည့် ကာလတွင်လူတန်းစားမည်မျှခွဲခြားနိုင်သနည်း။

- (က) ၄
- (ခ) ၅
- (ဂ) ၆
- (ဃ) အထက်ပါအားလုံးတစ်ခုမှမဟုတ်ပါ။

- ◆ ပထမဦးဆုံးသော နိုင်ငံတကာ စစ်ရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံးကို မည်သို့ခေါ်သနည်း။
 - (က) အာမေးနီးယား စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး
 - (ခ) နုရင်ဘတ် စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး
 - (ဂ) တိုကျို စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး
 - (ဃ) အီရတ် စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး

- ◆ ၂၀၁၉ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ (၂၆) ရက်နေ့က ရိုဟင်ဂျာ လူမျိုးတုံးသတ်ဖြတ်မှုအတွက် အာဂျင်တီးနား တရားခုံရုံးတွင် စတင်တရားဆွဲဆိုခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းမှာ -
 - (က) MAP
 - (ခ) BROUK
 - (ဂ) NUG
 - (ဃ) အထက်ပါအားလုံးတစ်ခုမှမဟုတ်ပါ။

- ◆ တူရကီနိုင်ငံတွင် ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်မှုနှင့် တရားလက်လွတ်သတ်ဖြတ်မှု အတွက်စတင်တရား ဆွဲဆိုခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းမှာ-
 - (က) MAP
 - (ခ) BROUK
 - (ဂ) NUG
 - (ဃ) အထက်ပါအားလုံးတစ်ခုမှမဟုတ်ပါ။

အခန်း (၁၅) အကဲဖြတ် သုံးသပ်ချက် မေးခွန်းလွှာ

ဤသင်ခန်းစာတွင် သင်တန်းဆရာ/ဆရာမ ကိုသော်လည်းကောင်း၊ သင်ခန်းစာနှင့်ပတ်သက်၍ သော်လည်းကောင်း၊ သင်တန်းစီစဉ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ သော်လည်းကောင်း၊ နောက်ဆောင် သင်တန်းများပြန်လည် လုပ်ဆောင်ရန် အတွက် အကြံပြုချက်များ တင်ပြနိုင်ရန်အတွက်ဖြစ်ပါသည်။
၁။ အောက်တွင်ဖော်ပြထားသောဇယားတွင် သင်တန်းနှင့်ပတ်သက်၍ အကဲဖြတ်ပေးပါ။

အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်၍ မိမိနှစ်သက်ရာ အမှတ် ခြစ်ပေးပါ။	အရမ်းကောင်း	ကောင်း	အသင့်အတင့်	ညံ့	အလွန်ညံ့
သင်တန်းနည်းပြ၏ အသိပညာ ဗဟုသုတ					
သင်တန်းနည်းပြ၏ ကောင်းမွန်စွာ ရှင်း လင်း တင်ပြနိုင်မှု					
မိမိ၏ထင်မြင်ယူဆချက်များကို ဆွေးနွေးရာတွင် သက်တောင့် သက်သာဖြစ်မှု					
သင်ခန်းစာများအားနားလည် သဘောပေါက်မှု					
သင်တန်းအတွင်းပံ့ပိုးမှု					
သင်တန်းအစီအစဉ်					

၂။ သင်တန်းမှ သင်ယူခဲ့မှုများတွင် စိတ်ဝင်စားစရာ အကြောင်းအရာ (၂)ခု။ ဘာကြောင့် စိတ်ဝင်စားတာလဲ။

၃။ သင်တန်းတွင် သင်ယူခဲ့မှုများအနက် စိတ်မဝင်စားဆုံး အကြောင်းအရာ (၂)ခု။

ဘာကြောင့် စိတ်မဝင်စား တာလဲ။

၄။ သင်တန်းတွင် သင်ကြားပြသမှုများသည် သင့်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်ပါသလား။ အကယ်၍ ဖြစ်လျှင် ဘာကြောင့်လဲ။ မဖြစ်လျှင် ဘာကြောင့်လဲ။

၅။ ယခု သင်တန်းမတက်ရောက်ခင်နှင့် တက်ရောက်ပြီးအချိန်တွင် မည်သည့်ပြောင်းလဲမှုများ ရရှိခဲ့ပါသလဲ။

၆။ ယခု အသိပညာပေးသင်တန်း အားတက်ရောက်ပြီးနောက် မည်သည့် အကြောင်းအရာကို ထပ်မံ သင်ယူလိုပါသနည်း။

၇။ ယခုသင်တန်းမှ ရရှိသော အသိပညာ ဗဟုသုတများကို မည်သို့ပြန်လည် အသုံးချမည်နည်း။ (အမှတ်ခြစ်ပေးပါ။ တခုထက်ပို၍ ဖြေဆိုနိုင်သည်။)

(က) အခြားသူများအား ပြန်လည်မျှဝေမည်။

(ခ) မိမိကိုယ်တိုင် လိုက်ပါဆောင်ရွက်မည်။

(ဂ) အခြား.....

၈။ သင်တန်းနှင့်ပတ်သတ်၍ဖြစ်စေ အခြားအကြံပြုလိုသည်များ အောက်တွင်ဖော်ပြပေးပါ။



လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းကွန်ရက် - မြန်မာနိုင်ငံ